

تاریخ

10

1000

بىر قىسىم تەھرىر ھەيئەت
ئەزالىرى ۋە مۇھەررىرلەر
ژۇرنال خىزمىتى توغرىسىدا
سۆھبەتلەشكە كەتتە .

شىئىرىيەت گۇرۇپپىسىنىڭ مۇھەررىرلىرى
ئەسەر تاللاش ئۇستىدە .

بىر قىسىم مۇھەررىرلەر
باش ئاجىرتىلار بىلەن بىللە .

باش مۇھەررىر : مەھمەت شاۋدۇن
مەسلىھەتچىلەر : ياسىن خۇدا بەردى ، ئابلىز نازىرى ، ئەلھەم ئەختەم .

تەھرىر ھەيئەتلىرى (ئېلىپبە تەرتىپى بويىچە) :
ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەتئىمىن ، ئارسلان ، ئابدۇروسۇل ئۆمەر ، ئابلىكىم باقى ،
تۇرغان شاۋدۇن ، تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن ، قەييۇم تۇردى ، مەھمەت شاۋدۇن ،
مەھمەت زۇنۇن ، مەھمۇد زەھىدى ، ئىمىن تۇرسۇن ، ئىمىن ئەخمىدى ، زوردۇن
سابىر .

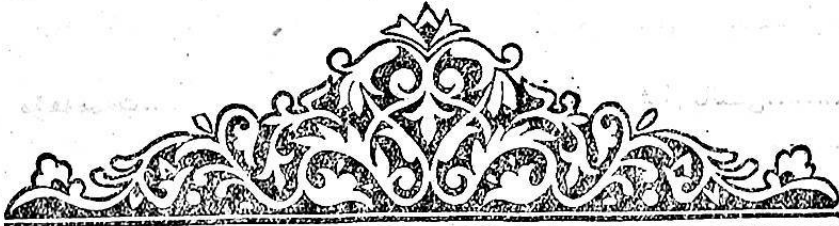
تەلەم

(ئايلىق ئىزدە بەي ژورنال)

10

40 - يىل نەشرى

بۇ ساندا

بۇ ساندا

بېغىشلىمىلار

- 4 ..... سەيپىدىن ئەزىزى
- 5 ..... ئىسمايىل ئەمەت
- 6 ..... سۇلتان خەلىپا
- 7 ..... تۆمۈر داۋامەت
- 8 ..... جانابىل
- 9 ..... ھامىدىن نىياز
- 10 ..... پادەي
- 11 ..... فېڭ داچېن
- 12 ..... ئولاتايېۋ
- 13 ..... ئىسمايىل مەخسۇت

ماقالىلەر

- 14 ..... رەخىم قاسىم «تارىم» مېنىڭ مەكتىپىم
- 28 ..... ئابدۇشۈكۈر مۇھەممەتئىمىن تەبرىك ۋە ئۈمىد
- 30 ..... تۇرسۇنمۇھەممەت پەخرىدىن ئالقىش ۋە ئۈمىد
- 32 ..... مەمتىمىن بارى ئاددىي مۇھەررىر — نامسىز قەھرىمان
- 34 ..... ھۆرنىسا تۇردى «تارىم» ژۇرنىلى مېنىڭ پەخرىم

نەسىرىي ئەسەرلەر

- 46 ..... ماخسۇت مۇھەممەت ئىش باشقا، ھەۋەس باشقا (ھېكايە)
- 68 ..... تۇردىباغى ئابدۇغۇپۇر تىترەك (ھېكايە)
- 79 ..... ئالىمجان ئىسمايىل تىمتاس گۈگۈم (پوۋېست)
- 117 ..... نۇرمەھمەت توختى خىياللىرىم (نەسر)
- 122 ..... قاھار جېلىل ئۈچ ھېكايە
- 136 ..... ئەنۋەر داۋۇت تۇرمۇش كومپىدىيىسى (ھېكايە)

شېئىرلار

- 36 ..... ئابدۇرېھىم مۇھەممەت مەن يېشىل دۇنيانىڭ يېشىل بالىسى
- 38 ..... ئابابەكرى توختى كۆزلىرىمدە يانار بىر قۇياش

- 39 ..... ئون سەككىز ياش تۇيغۇلىرى
- 40 ..... غەزەللەر
- ئابدۇقادىر جالالىدىن ..... سۆيگۈ بىلەن ھەممە جاي يورۇق جاھان
- 42 ..... ئەمەسمۇ
- 44 ..... ئانا يۇرتۇم پەخرىمەن مېنىڭ
- 73 ..... سۇ
- 73 ..... كېچىكىپ كەلگەن ئىلھاملار
- 75 ..... تاڭ ئويغاتقان ئېزگۈ تۇيغۇلار
- 77 ..... ئانا قەسدىسى
- 77 ..... كۆمۈلدۈ ئارمانلىرىم
- 78 ..... تومۇچۇق
- 78 ..... قەشقەر قىزى
- 107 ..... تەڭرىتاغ ئوغلى (بالادا)

بىزنىڭ ئەدەبىلىرىمىز

- 140 ..... جۇش ئۇرۇپ تۇرغان ياش تالانت
- مۇھاكىمە ۋە تەقىرىز

- 143 ..... ئازاد سۇلتان ..... ئۇيغۇر پروپوزىسىدىكى تراگېدىيە ئېڭى توغرىسىدا
- چەت ئەل ئەدەبىياتىدىن

- 150 ..... شەرخان مۇرتازايېۋ ..... يۈرەككە قورۇق چۈشمەيدۇ (ھېكايە)
- ئەدەبىي ھايات ۋە ئۇچۇرلار

- 159 ..... مۇقاۋىدا: ئەتىراپىمىز ..... ۋاڭ ۋېيجۇن فوتوسى

مۇقاۋىنىڭ 2، 3 - بەتلەرى ۋە ئاخىرىدىكى سۈرەتلەرنى قېيۇم تۇرسۇن تارتقان.

*

*

بۇ ساندىكى قىستۇرما رەسىم ۋە ھۆسن خەتلەرنى مەھەممەت ئايۇپ ئىشلىگەن.

پیشکش

تا رسمِ رورنگی نے شر
قلینقا نلینقا 40 میلانی

برملاہیم سو! رورنگی
رورنگی نلینقا بونڈ

کیسہ دانوا ملقہ لست

نورنگی، سوتیا لزم

نورنگی خیر و ساقیہ
سنا گنقا و نوری عده ایہ

قورنگی سنا سنجو رور

قورنگی ر قورنگی نورنگی

تھام 9

سے بیسہ 4/4

1990. 6. 9. بیسہ

坚持“双为”文艺方向，繁荣
各民族社会主义文艺

祝贺塔里木文学刊物创刊40周年

宗汉良

ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ ئىككى ئۈچۈن خىزمەت قىلىش يۆنىلىشىدە چىڭ تۇرۇپ
كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈۋېلى.
- «تارىم» ژۇرنىلى نەشر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقىنى تەبرىكلەيمەن.

سۆز خەزىنىسى

1990 - يىلى 7 - ئاينىڭ 20 - كۈنى

«تارم» ژۇرنىلى ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ
 جۇمشۇڭى سۈپىتىدە 40 يىلدىن بۇيان ئىككىنچى رۇل ئىزىناپ،
 ئاپتونوم رايونىمىز ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتىغا مۇھىم
 تۆھپە قوشتى. «تارم» نىڭ قەلئە ئۇچۇرۇن، سوتسىئاللىق
 ئۇچۇرۇن خىزمەت قىلىش نىشانىدا چىڭ تۇرۇپ، يۈكسەك
 بەدئىي سەۋىيىلىك ئەسەرلەرنى كۆپلەپ ئېلان قىلىپ،
 ئېشى دەۋرى ئەدەبىياتىمىزنىڭ گۈللىنىشى ئۈچۈن تىرىشىپ

تۆھپە قوشۇشنى كۈتسەن.

خۇمۇر داۋامىدا

1990-يىلى 20-ئىيۇل

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

«تارىم» جۇرنالىنىڭ شىئا باستاغانىنا

40 يىل تولغاندىن قۇتسۇنغا مېن.

«تارىم» جۇرنالىنىڭ پارتىيىنىڭ «بارلىق

غول شەمشەك اتىنى، جالپى جارىسا ئۇن

قاتىنى» باغىنى دا يەككى اتقارىپ، جۇڭخۇا
ۋلتارىنىڭ مادەنىيەت سىتەرن دامىڭ، سىنجياڭدى

اشۇ، سىنجياڭدى گۈللەندۈرۈش جولىدا تامى دا

زور ۋالەستەر قوسۇنى ئۈستەتە مېن.

جانابىل

13. 8. 1990

«تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 يىللىقىنى قۇتلۇقلايمەن.

«تارىم» ژۇرنىلىنىڭ پارتىيىنىڭ ئېچىلىش - سايىراش فاڭجېنىمى ئەستايىدىل ئىجرا

قىلىپ، جۇڭخۇا مىللەتلىرىنىڭ مەدەنىيەت ئىشلىرىنى راۋاجلاندۇرۇش، شىنجاڭنى ئېچىش -

گۈللەندۈرۈش يولىدا تېخىمۇ زور تۆھپىلەر يارىتىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

جانابىل

1990 - يىلى 8 - ئاينىڭ 13 - كۈنى

« تارم » ژورنال خپل وړو د تارم د وړيا سره

کې به د لاسونو د کورنۍ په پرتله مولا سونو کورنۍ

سوي به نه لاسونو ته سوري به سوري کورنۍ به سوري

کوم کورنۍ

هغه سره

۱۹۹۰ - ژباړې ۷ - کورنۍ نېټه ۱۹۹۰

继续坚持文艺为人民服务、为社会主义

服务的方针，创作更多更好的坚持团

结、反对民族分裂，坚持进步，反对唯利

是图的优秀作品，为繁荣和发展民

族文化，为新疆社会主义精神文明

建设做出应有的贡献！

热烈庆祝《塔里木》诞生40周年

巴岱于1990.7.19

ئەدەبىيات - سەنئەتنىڭ خەلق ئۈچۈن خىزمەت قىلىش، سوتسىيالىزم ئۈچۈن خىزمەت قىلىش يۆنىلىشىدە داۋاملىق چىڭ تۇرۇپ، مىللەتلەر ئىتتىپاقلىقىدا چىڭ تۇرۇش، مىللىي بۆلگۈنچىلىككە قارشى تۇرۇش، ئالغا ئىلگىرىلەشتە چىڭ تۇرۇپ، ئارقىغا چېكىنىشكە قارشى تۇرۇش مەزمۇن قىلىنغان مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى تېخىمۇ كۆپ، تېخىمۇ ياخشى ئىجاد قىلىپ، مىللىي مەدەنىيەتنى گۈللەندۈرۈش ۋە راۋاجلاندۇرۇش ئۈچۈن، شىنجاڭنىڭ سوتسىيالىستىك مەنەۋى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشى ئۈچۈن تېگىشلىك تۆھپە قوشايلى!

— «تارىم» نىڭ دۇنياغا كەلگەنلىكىنىڭ 40 يىللىقىنى قىزغىن تەبرىكلەيمەن.

بادەي

1990 - يىلى 7 - ئاينىڭ 19 - كۈنى.

进一步繁荣和发展
 多民族社会主义文化
 用社会主义、爱国主义
 思想教育干部、群众

祝贺《塔里木》创刊十周年

冯大英 1990年7月

كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات - سەنئەتنى تېخىمۇ گۈللەندۈرۈپ ۋە
 راۋاجلاندۇرۇپ، كادىرلار ۋە ئاممىنى سوتسىيالىستىك، ۋە تەنپەۋەرلىك ئىدىيە بىلەن
 تەربىيەلەيلى!
 — «تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىلىقىنى تەبرىكلەيمەن.

فېڭ داچېن

1990 - يىلى 7 - ئاي.

تارم، ژورنای قریقہ ییلدن بویانا، خلیق

عمازا دلوق نمارمینلا کو، هم مس توهر لیرینی

مرد فعله ییفا، نو، خون دی سه رله ری شلان قلوب،

نمارمینلا کو، برازینی، نو، سوتو روس، نمارمیه بیلن

هر، مالار، فر لوق، مونا سبه تنی یا، شلاس، اده، ژو -

رت، هو، دایو، سینی، هو، سته، هلم، ما، شام، تگ، شلال،

توهر، خوشته، قسه، لاری، دی، کو، یغو، ری، دی، لاری

ننگ، کو، سو، ییتلش، یاری، یول، بولدی

من، تا، هم، ننگ، بو، نر، سینه، او، املق، جاری

قلوب، نمارمیه بار، هر، مالار، فر، قینه، شیاو -

یقینه، کو، ییتشتم، نه، هو، بولوب، قلمشینی، تارم

کول، تا، یو، ژو

90.7.25.

« ۷ - ۱۰ » سنجالی کتبه سید مرتضیٰ -

قور و لوتی بکتوبه ندکی ده در ملک تاشی -

خیزه مه تمار منک سه می د و دستی که ل -

بوندیه - کوزله سوزوشی - قور و لوتی

جه کچاری دوتا - ۱۰ می ، نی سو یوب تکفیه و

و، قزغنی قوللا یرو.

بند دوتا - ۱۰ می « نیک مه کف کولوپا یاستنا،

تپهوه مول، شوری مپوه پورسته -

کولوپا شمد.

سید مرتضیٰ

1990. 7. 25

ۋەخىم قاسىم

«تارىم» - مېنىڭ مەكتەپىم

مەن 1953- يىلى شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرۈپ، «شىنجاڭ ئەدەبىيات - سەنئىتى» («تارىم») ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىگە تەقسىم قىلىندىم. ھېلىمۇ يېقىندا، ئۇچامدا مەكتەپتىن بېرىلگەن كۆك خادانى جۇڭسەنفۇ ئىستان - چاپان، پۈتۈمدا چوخەي، قولۇمدا تونۇشتۇرۇش قەغىزى، مەن گويا قانات چىقارغان قۇشلاردەك شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنىڭ قىزىل بىناسىدىن چىقىپ، «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىگە قاراپ كېتىۋاتىمەن. قەلبىمدە تىل بىلەن ئىزھار قىلغىلى بولمايدىغان ھاياجان خۇددى دېڭىز دولقۇنلىرىدەك ئۆركەشلىمەكتە. ماڭا گويا پۈتۈن ئالەم شادلىقىغا شادلىق قوشۇپ تەنتەنە قىلىۋاتقاندەك تۇيۇلماقتا... مەن ئەنە شۇنداق شادلىق ئىچىدە ئۆز بەختىمدىن مەمنۇن بولۇپ ئالغا قاراپ كېتىۋاتىمەن. دىلىمدا شېئىرىي ئىلھام قاينىماقتا.

مەن كىچىكىمدىنلا شېئىرغا ئامراق ئىدىم، قولۇمغا شېئىر توپلاملىرى چۈشۈپ قالسىلا قايتا - قايتا ئوقۇيتتىم، كۆڭلۈمگە ياققان شېئىرلارنى يادلىۋالاتتىم. مەن ئۆزۈمنىڭ بالىلىق ھېسسىياتىم بىلەن: مەنمۇ چوڭ بولغاندا ئۆمەر مۇھەممىدى، ل. مۇتەللىپكە ئوخشاش شائىر بولسام نەقەدەر ياخشى بولاتتى - ھە! دەپ ئارمان قىلاتتىم. ئەنە شۇ ئارماننىڭ تۈرتكىسىدە تىنماي مەشق قىلاتتىم، باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ ئاخىرقى يىللىرىدىن باشلاپلا تام گېزىتلەرگە شېئىر يېزىش مېنىڭ ئەڭ كۆڭۈللىك ئىشىمغا ئايلانغانىدى. بەختىمگە يارىشا، شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنىڭ تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتىدا ئوقۇشقا مۇيەسسەر بولدۇم. نامم ستودېنتقا ئايلانغان ئەنە شۇ 51 - يىلى مېنىڭ تۇنجى شېئىرىم ئۈرۈمچىدە چىقىدىغان «ئالغا» گېزىتىدە ئېلان قىلىندى. ئىنىستىتۇتتا ئوقۇغان ئۈچ يىل جەريانىدا ئۈزۈمچى شېئىر يېزىپ تۇردۇم، بۇ شېئىرلىرىم «شىنجاڭ گېزىتى» ۋە «شىنجاڭ ئەدەبىيات - سەنئىتى» ژۇرنىلىدا ئارقا - ئارقىدىن بېسىلدى. مانا ئەمدى ئوقۇشنى پۈتتۈرۈپ، مېنىڭ شېئىرلىرىمنى باسقان «شىنجاڭ ئەدەبىيات - سەنئىتى» ژۇرنىلىدا ئىشلەشكە كېتىۋاتىمەن. ماڭا شۇ نەرسە ئايانكى، بۇ ژۇرنال تەھرىر بۆلۈمىدە ئاتاقلىق يازغۇچى - شائىرلار ئىشلەمەكتە، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى، مەسىلەن، تېيىپىجان ئېلىيېۋ، خەمەت ھۈسەينوۋ ئىلگىرى - ئاخىر ماڭا مۇئەللىم بولغان. ئۆز ۋاقتىدا مەن ئۇلارنىڭ

دەرسلەرنى سىنىپتا ئولتۇرۇپ ئاڭلىغان بولسام، ئەمدى بىر بۆلۈمدە بىللە ئىشلەپ، يۈز تۇرانە ئاڭلاش پۇرسىتىگە ئىگە بولماقتىمەن. تەھقىقىكى، بۇ پۇرسەت ماڭا شېئىر-پىيەت چوققىسىغا قاراپ ئۆرلىشىم ئۈچۈن تېخىمۇ ئوبدان ئىمكان يارىتىپ بېرىدۇ، ياخشى بىر شائىر بولۇپ يېتىشىپ چىقىش يولىدىكى ئۇزاقتىن بۇيانقى ئارمىنىم تېخىمۇ كامال تاپىدۇ. مېنى تەربىيەلەپ قاتارغا قوشۇشقا ۋەتىنىم ۋە خەلقىم كۆپ ئەجرى سىڭدۈردى. مەن ئۇلارنىڭ بۇ ئەجرىنى ئۆزۈمنىڭ ھالال ئەمگىكىم بىلەن ئاقلىشىم، خىزمەت ئورنىمدا پېشىقەدەم ئۇستازلاردىن كەمتەرلىك بىلەن ئۆگىنىپ، تېخىمۇ كۆپ، تېخىمۇ ياخشى ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلىشىم، شۇنىڭ بىلەن بىللە تەھرىرلىك ماھارىتىنى تىرىشىپ ئىگىلەپ سوتسىيالىستىك يېڭى زامان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ راۋاجلىنىشى ئۈچۈن تېگىشلىك ھەسسە قوشۇش كېرەك.

مەن ئەنە شۇنداق قىزغىن ھېسسىيات، يۈكسەك ئارزۇ-ئارمانلار بىلەن «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىگە كىرىم كەلدىم.

1

مەن تەھرىر بۆلۈمىگە كەلگەن ئاشۇ يىلى بۇ يەردە ئىشلەۋاتقانلار پەقەت ئالتە ئادەم ئىدى (ئۆزۈممۇ شۇنىڭ ئىچىدە). يولداش تېمىپىچان ئېلىيېۋ تەھرىر بۆلۈمىنىڭ مەسئۇلى، يولداش ئەخمەتجان نىيازى كاتىپ ئىدى. قالغان تۆتىمىز تەھرىر ئىدۇق. خىزمەت تەقسىماتى بويىچە، يولداش خەمەت ھۈسەيىنوۋ نەسرېي ئەسەرلەر بىلەن رۇسچىدىن تەرجىمە قىلىنغان ئەسەرلەرگە، يولداش تۇرغۇن ئالماس ئەدەبىي تەنقىد، نەزەرىيەۋى ماقالىلەر بىلەن خەنزۇچىدىن تەرجىمە قىلىنغان ئەسەرلەرگە، يولداش ئەرشىدىن تاتلىق خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىغا دائىر ئەسەرلەرگە مەسئۇل ئىدى. مەن شېئىر تەھرىرلىكى بىلەن بىللە ژۇرنالنىڭ كوررېكتورىنى كۆرەتتىم. ئەلۋەتتە، ئەينى ۋاقىتتا شىنجاڭ بويىچە بىردىنبىر ئەدەبىي ژۇرنال بولغان «شىنجاڭ ئەدەبىيات - سەنئىتى» ژۇرنىلىغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ ئالتە ئادەم بەكمۇ ئازلىق قىلاتتى. ئادەم كۈچىنىڭ يېتىشمەسلىكى مانا مەن دەپ كۆرۈنۈپلا تۇراتتى. بىز ئالدى بىلەن ژۇرنال تەھرىر ھەيئىتىدىكى يولداشلارنىڭ، ئاندىن كەڭ ئاپتورلارنىڭ قوللاپ قۇۋۋەتلىشىگە ئىگە ئىدۇق.

ژۇرنال تەھرىر ھەيئىتىنىڭ تەركىبىدە ئون نەچچە ئادەم بار ئىدى. يولداش ياسىن خۇدا بەردى باش مۇھەررىر، تېمىپىچان ئېلىيېۋ مۇئاۋىن باش مۇھەررىر ئىدى. تەھرىر ھەيئەت ئەزالىرى ئىمىن تۇرسۇن، ئابدۇكېرىم خوجا تۇرغۇن ئالماس قاتارلىقلار. دىن تەركىب تاپقانىدى. تەھرىر ھەيئەت ئەزالىرى ژۇرنال چىقىرىش يالغۇز تەھرىر بۆلۈمىدە ئىشلەۋاتقان خادىملارنىڭلا ئىشى ئەمەس، بىزنىڭمۇ ئىشىمىز، دەپ قاراپ، بىزگە يېقىندىن يار - يۆلەكتە بولاتتى. ۋاقتى - ۋاقتىدا ژۇرنالنى ياخشىلاش ھەققىدە پىكىر - تەكلىپ - لەرنى بېرىپ تۇرغاندىن تاشقىرى ئۆزلىرى قول سېلىپ ئىشلەپ، ئەسەرلەرنى كۆرەتتى، پىكىر يازاتتى، پەيتى كەلگەندە ئەسەرلەرنى تەھرىرلەپ بېرەتتى.

تەھرىر ھەيئىتىدىن تاشقىرى بىز كەڭ ئاپتورلارنىڭ قوللىشى ۋە يار - يۆلەكىگە ئىگە ئىدۇق. ھەر بىر ئاپتور ژۇرنالنىڭ ياخشى ۋە سۈپەتلىك چىقىشى ئۈچۈن ياردەم قولىنى سۇنۇپ تۇراتتى. ئۇلار تەھرىرلەرنى ئۆز سەپداشلىرى دەپ قارىسا، تەھرىرلەرمۇ

ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ سەمىمىي دوستلىرى ھېسابلايتتى. تەھرىرلەر بىلەن ئاپتورلار ئارىسىدا ئۆز-ئارا ئىشەنچ، كۆيۈنۈش، ھۆرمەت بولغاچقا، بۇ مۇناسىۋەت ھەم سەمىمىي، ھەم ھەقىقىي دوستانە مۇناسىۋەت ئىدى. شۇڭلاشقىمۇ ئاپتورلار بىلەن تەھرىرلەر ئارىسىدا كۆپلىگەن تەسىرلىك ئىشلار بولۇپ تۇراتتى. مەيلى ئاپتورلاردا بولسۇن، مەيلى تەھرىرلەردە بولسۇن، زۇرنالغا بېسىلىۋاتقان ھەر بىر ئەسەر شۇ ئاپتورنىڭ شەخسىي ئىجادىيىتى ئەكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىش بىلەن بىر ۋاقىتتا، ئىككى مۇھىمى، ئۇ سوتسىيالىستىك يېڭى ئۇيغۇر ئەدەبىياتى خەزىنىسىگە قوشۇلغان بىر بايلىق دېگەن ئورتاق قاراش بار ئىدى. شۇ سەۋەبتىن، ئالاھىدە ياخشى بىرەر ئەسەر ئوتتۇرىغا چىقسا ئاپتوردىن كۆرە تەھرىرلەر، چۈملىدىن كەڭ مۇشتىرنلار تېخىمۇ خۇش بولىدۇ. ئان ياخشى بىر كەيپىيات ئادەتكە ئايلانغانىدى. ھېلىمۇ ئېسىمىدە تۇرۇپتۇ، يازغۇچى زۇنۇن قادىرى تەھرىر بۆلۈمىگە «چېنىقىش» ھېكايىسىنى غۇلجىدىن ئەۋەتتى. بۇ ھېكايە-يىنى زۇنۇن قادىرى ئۆزىنىڭ ئانچە چىرايلىق بولمىغان قەلىمى بىلەن گېزىت قەغىزىدىن ئۆزى كېسىپ ياسىغان دەپتەرگە دانە-دانە ئېنىق قىلىپ يېزىپ چىققان. بىز تەھرىرلەر بۇ دەپتەرنى قولدىن-قولغا ئېلىپ زوق بىلەن ئوقۇپ چىقتۇق. بۇ ھېكايە بېسىلىپ چىققۇچە ئەسلى كۆپىيىشى بولغان ئەنە شۇ دەپتەرنى باشقا ئاپتورلارمۇ بەس-بەس بىلەن ئوقۇپ چىقىشتى. ئازادلىقتىن كېيىنكى ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا «چېنىقىش» ھېكايىسى ئوتتۇرىغا چىققانغا قەدەر بەزى ھېكايىلار يېزىلغان بولسىمۇ، لېكىن «چېنىقىش» ھېكايەسى ئۆزىنىڭ يۈكسەك ئىدىيەۋىلىكى ۋە بەدىئىيلىكى بىلەن ئالاھىدە پەرقلىنىپ تۇراتتى. بۇ ھېكايە تەھرىر بۆلۈمى ئۈچۈن زور خۇشاللىق ئېلىپ كېلىپلا قالماي، كەڭ ئاپتورلار ئۈچۈنمۇ زور خۇشاللىق ئېلىپ كەلدى.

دېمەك، «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىنىڭ 50-يىللارنىڭ ئالدىنقى يېرىمىدا ئادىمى ئاز، ۋەزىپىسى ئېغىر بولسىمۇ تەھرىرلەرنىڭ تىرىشىپ دادىل خىزمەت قىلىشى، زۇرنال تەھرىر ھەيئەتلىرى ۋە كەڭ ئاپتورلارنىڭ يېقىندىن يار-يۆلەكتە بولۇشى نەتىجىسىدە زۇرنال ئۆز قەرەلىدە بىرقەدەر سۈپەتلىك چىقىپ كەلدى.

2

مەن 50-يىللىرى زۇرنالنىڭ شېئىرلىرىنى تەھرىرلەش خىزمىتىنى ئىشلىدىم. ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ ئەينى چاغلاردىكى ئەھۋالى ھازىرقىدىن كۆپ پەرقلىنىۋاتتى. بۇ ئالدى بىلەن ئەدەبىياتنىڭ ئۈچ چوڭ ژانىرى - پوئىزىيە، پروزا ۋە دراماتۇرگىيەدە ئالاھىدە ئىپادىلەنەتتى. بۇ ئۈچ ژانىر ئىچىدە ئەڭ تەرەققىي قىلغىنى پوئىزىيە، ئاندىن قالسا پروزا ئىدى، دراماتۇرگىيە ئەڭ ئارقىدا قالغانىدى. پروزا ئەسەرلىرى ئاز-تولا يېزىلىشىمۇ، ئايرىملىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، كۆپلىرىنىڭ سەۋىيىسى تۆۋەن ئىدى. ئەلۋەتتە، بۇ 50-يىللار ئۈچۈن ئېيتقاندا تاسادىپىي ئەھۋال ئەمەس ئىدى، ئۇيغۇر ئەدەبىياتى تارىخىنى تەتقىق قىلىپ كۆرگەن ھەر بىر كىشىگە شۇ نەرسە ئايالىكى، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا پوئىزىيە خېلى ئۇزاق تارىخقا ئىگە ئىدى، ئۇ ئەنە شۇ ئۇزاق تارىخى

جەرياندا ئۈزلۈكسىز تەرەققىي قىلىپ، مۇكەممەللىشىپ ۋە بېيىپ بارغان. ئازادلىققا قەدەر ئۇيغۇر پوئىزىيىسى يالغۇز كلاسسىك ئارۇز ۋەزنى شەكلىدىلا ئەمەس، بەلكى بارماق ۋەزنى شەكلىدىمۇ ئۆزىگە خاس ئىجادىي يول ئاچقان ۋە بۇ يول بويلاپ خېلى زور دەرىجىدە ئىلگىرىلىگەندى، شۇنداقلا چاچما شېئىر شەكلىمۇ كۈندىن - كۈنگە تەرەققىي قىلىۋاتاتتى. ئەنە شۇنداق تارىخىي سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن پوئىزىيىنىڭ راۋاجلىنىشى تېز ئىدى. شۇڭا تەھرىر بۆلۈمىگە كېلىۋاتقان ئەسەرلەرنىڭ تولمىسى شېئىرىي ئەسەرلەر ئىدى، تەھرىرلەرگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، بىز بەش تەھرىرنىڭ تۆتىمىز شائىر ئىدۇق. ئاپتورلار قوشۇنغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، كۆپ سانلىق ئاپتور پوئىزىيە بىلەن شۇغۇللىناتتى.

يۇقىرىقى سەۋەبلەر تۈپەيلى، گەرچە خىزمەت تەقسىماتىدا بىزگە ئايرىم - ئايرىم ۋەزىپىلەر تاپشۇرۇلغان بولسىمۇ، ئەمەلىيەتتە، ھەممىزنىڭ يەنىلا كۆپ ۋاقتى ئەنە شۇ شېئىر - داستانلارنى كۆرۈش، يېزىش ۋە تەھرىرلەش بىلەن ئۆتەتتى. پوئىزىيىنىڭ مۇتلەق كۆپ سانلىق ئىگىلىگەنلىكى، تەبىئىي ھالدا، ئاپتورلار قوشۇننىڭ مۇتلەق كۆپچىلىكىنى شائىرلار تەشكىل قىلغان ھالەتنى شەكىللەندۈرگەندى. بۇ شائىرلارنىڭ تولمىسى ئاساسەن 40 - يىللارنىڭ ئالدى - كەينىدە ئەدەبىيات مەيدانىغا كىرىپ كەلگەنلەر ئىدى. بۇ شائىرلار ئەينى چاغدىكى ئەدەبىيات قوشۇنىنىڭ ئاساسىي گەۋدىسى ئىدى. بۇلارنىڭ ئالدىنقى ۋە كېلىنمىسى نىم شېئىر، ئەلەم ئەختەم، تېيىپىچان ئېلىيېۋ، تۇرغۇن ئالماس، ئابلىز نازىرى، ئابدۇلھەي روزى، كېۋىز نىياز، ئىبراھىم تۇردى، تۇردى سام ساق، ئەرشىدىن تاتلىق، ئابدۇۋېلى خەلىپەت، مەھمەت رېھىم، رەخمىتۇللا جارى، غەنى زات غەيۇرانى، زەينىدىن سالىيېۋ، ئابدۇشۈكۈر يالقىن، قۇربان ئىمىن، ناسىر ھەسەن، نۇرمۇھەممەت ئېركى، چاپپار ئەمەت، نەجمىدىن سىدىق قاتارلىقلاردىن ئىبارەت ئىدى. بۇ شائىرلار ئەينى زاماندا «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ پېشقەدەم ئاپتورلىرى ھېسابلىناتتى.

ئازادلىقتىن كېيىن، بولۇپمۇ شىنجاڭ ئىنىستىتۇتىنىڭ (ھازىرقى شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ) تىل - ئەدەبىيات فاكۇلتېتى ئېچىلغاندىن كېيىن، ھەر يىلى كۆپلىگەن ياشلار ئەدەبىيات قوشۇنىغا كىرىپ كەلدى. 1956 - يىلى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭ شۆبىسى قۇرۇلغانغا قەدەر بۇ قوشۇن كىچىكلىكتىن چوڭىيىپ، كۆپلىگەن تالانتلىق ياشلار ئوتتۇرىغا چىقتى. بۇلارنىڭ ئەسەرلىرى «تارىم» ژۇرنىلىدا خېلى زور ساندا نى ئىگىلىدى. 60 - يىللارنىڭ باشلىرىغا كەلگەندە بۇ ياشلار ئەدەبىيات قوشۇنىنىڭ مۇھىم بىر تەركىبىي قىسمىغا ئايلاندى. ئازادلىقتىن كېيىن يېتىشىپ چىققان بۇ بىرىنچى ئەۋلاد ئاپتورلار ئىچىدە تۇرسۇنمۇھەممەت پەخرىدىن، مۇھەممەتجان سادىق، ئابدۇسالام توختى، مەمتىلى زۇنۇن، بۇغدا ئابدۇللا، مۇھەممەت شاۋۇدۇن، تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن، ئابدۇروسۇل ئۆمەر، تۇرغان شاۋۇدۇن، قۇربان بارات، ئوسمانجان ساۋۇت، ئارسلان، مامۇت زايىت قاتارلىقلار ئۆز ئەسەرلىرى بىلەن كەڭ جامائەتچىلىك ئارىسىدا ئالاھىدە تەسىر قوزغىدى. ئۇلار ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن ئىزچىل شۇغۇللىنىپ، تىرىشىپ ئالغا بېسىپ، ئۆزلىرىنىڭ ياخشى ئەسەرلىرىنى خەلققە ئۈزلۈكسىز تەقدىم قىلىپ كەلدى.

«تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى مانا مۇشۇنداق پېشقەدەملەر ۋە ياشلاردىن تەركىب تاپقان چوڭ بىر قوشۇننى ئۆز ئەتراپىغا ئۇيۇشتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ئاكتىپلىقىنى جارى قىلدۇرۇپ، ئۇلارنى توغرا سىياسىي نىشان بويىچە ئالغا يېتەكلىپ، بەدىئىي جەھەتتىن تەربىيەلەپ ئۆستۈرۈپ بارغاچقا، ئاپتورلار قوشۇنى مەيلى سان جەھەتتىن بولسۇن، مەيلى سۈپەت جەھەتتىن بولسۇن، كۈندىن - كۈنگە كامال تېپىپ، كىشى خۇ - شال بولارلىق مۇۋەپپەقىيەتلەر قولغا كەلدى.

بۇ يەردە شۇنى ئالاھىدە تەكىتلەپ ئۆتۈش كېرەككى، شىنجاڭ ئازاد بولۇپ، تاكى 1956 - يىلى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ شىنجاڭ شۆبىسى قۇرۇلغانغا قەدەر «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى قوش ۋەزىپىنى ئىجرا قىلىپ كەلدى. بىرى، تەھرىر بۆلۈمى ھەر ئايلىق ژۇرنالنىڭ ئۆز قەرەلىدە ياخشى چىقىشىنى كاپالەتلەندۈردى، يەنە بىرى، ئۇ يازغۇچى - شائىر ۋە ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرىنى تەشكىللەپ، تۈرلۈك ئەدەبىي پائالىيەتلەر - نى قانات يايدۇردى. بۇ ژۇرنال نەشر قىلىنىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا، يەنى 1952 - يىلى كۆلىمى بىرقەدەر چوڭ بولغان مۇنەۋۋەر ئەدەبىي ئەسەرلەرنى باھالاش - مۇكاپاتلاش ئىشىنى ئېلىپ باردى. بۇنىڭدا نەچچە ئونلىغان ئاپتورنىڭ ئەسەرلىرى مۇكاپاتلاندى، كېيىن 1956 - يىلى ئىككىنچى قېتىم باھالاش - مۇكاپاتلاش پائالىيىتى ئېلىپ بېرىلدى. بۇ ئىككى قېتىملىق باھالاش - مۇكاپاتلاشتا مۇكاپاتقا ئېرىشكەن ئەسەرلەرنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىرى مۇنەۋۋەرلەشكەن، ئاپتورلارنىڭ ئىجادىي قىزغىنلىقىغا زور ئىلھام بېرىلدى. ژۇرنال تەھرىر بۆلۈمى يەنە ئاپتورلارنى تۈرلۈك كەسىپى ئۆگىنىشلەرگە تەشكىل - لىپ، لېكسىيە ئوقۇش يىغىنلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇپ، ئۇلارنىڭ بەدىئىي سەۋىيىسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشكە ياردەملەشتى. بۇ جەھەتتە بولۇپمۇ مەشھۇر يازغۇچىلارنىڭ خاتىرە كۈنلىرىنى ئۆتكۈزۈش ئاپتورلارغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، ياخشى بىر دەرسلىك بولدى. ئېسىمدە قېلىشىچە، ئەنە شۇ يىللىرى پۇشكىننىڭ، لۇشۇننىڭ، ل. مۇتەللىپنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ خاتىرە كۈنلىرى ئىنتايىن داغدۇغىلىق ئۆتكۈزۈلگەنىدى. بۇ يىغىنلاردا ئەنە شۇ ئەدەبىلەرنىڭ ھاياتى ۋە ئىجادىي پائالىيىتىگە دائىر مەخسۇس تېمىلاردا دوكلاتلار بېرىلگەن، ئۇلارنىڭ ئەسەرلىرى دېكلاماتسىيە قىلىنغان، ئاپتورلارنىڭ ئۇلار ھەققىدە يازغان ئەسەر - لىرى ئوقۇلغانىدى. قىسقىسى، ژۇرنال تەھرىر بۆلۈمى ئۆزىنىڭ ئاساسىي ۋەزىپىسى بولغان ژۇرنال چىقىرىش بىلەن بىللە كەڭ ئاپتورلار ئىچىدە تەشكىلاتچىلىق رولىنىمۇ ياخشى جارى قىلدۇرۇپ كەلگەنىدى.

ژۇرنال تەھرىر بۆلۈمى يەنە پېشقەدەم ئاپتورلار بىلەن ياش ئاپتورلارنىڭ مۇنا - سۈننىنى ياخشى ھەل قىلىپ، ئىجادىيەتنى ئورتاق ئىلگىرى سۈرۈشكە ئەھمىيەت بەردى. ژۇرنال تەھرىر بۆلۈمى پېشقەدەم ئاپتورلارغا ياش ئاپتورلارنى تەربىيەلەش، ئۇلارنى قوللاش، ياردەمدە بولۇش جەھەتتىكى تەلپىنى تەكىتلىسە، ياش ئاپتورلارغا پېشقەدەم ئاپتورلارنى ھۆرمەتلەش، ئۇلارنى ئۇستاز تۇتۇش، ئۇلاردىن كەمتەرلىك بىلەن ئۆگىنىش تەلپىنى تەكىتلەپ كەلدى. شۇڭلاشقا، ئاپتورلار مۇناسىۋىتىدە ئۆزئارا ھۆرمەت، ئۆزئارا ئىشەنچ، ئۆزئارا كۆيۈنۈشتىن ئىبارەت ياخشى ئىستىل ئۆز رولىنى ئوڭۇشلۇق

جارى قىلدى. تەھرىر بۆلۈمى مۇشۇ ئاساستا، پېشقەدەم ئاپتورلارنىڭ ئەسەرلىرىگە ياش ئاپتورلارنىڭ ئەسەرلىرىگە قارىغاندا ئەلەپنى يۇقىرى قويۇش چارىسىنى قوللاندى. مانا بۇ چارە ئارقىلىق پېشقەدەم ئاپتورلار قولىنىڭ ئۇچىدىلا يېزىپ ئۇنى زۇرنالدا ئېلان قىلىشقا زورلايدىغان ناچار ئىللەتكە خاتىمە بېرىلىپ، ئۇلار ئۆز ئەسەرلىرى ئۈستىدە مۇمكىن قەدەر پىششىق ئىشلەيدىغان ھالەت شەكىللەنسە، ياش ئاپتورلارمۇ بىرەر ئەسىرى بېسىملىق بىلەنلا كۆرۈلۈپ كېتىدىغان ياكى تىرىشىپ ئۆگىنىپ داۋاملىق ئىلگىرىلەش ئورنىغا بىر ئىزدا توختاپ قالىدىغان ئىللەتكە خاتىمە بېرىپ، كېيىنكى ئەسىرىنى ئالدىنقى ئەسەرلىرىدىن ياخشىراق يېزىشقا تىرىشىدىغان ھالەت شەكىللەندى. نەتىجىدە ئاپتورلار قوشۇنمىز سان جەھەتتە كىچىكلىكتىن چوڭلۇققا، سۈپەت جەھەتتە تۆۋەن سەۋىيىدىن يۇقىرى سەۋىيىگە قاراپ تەرەققىي قىلىپ باردى، ئەينى زاماندا بۇ تەرەققىيات «تارىم» زۇرنىلىنىڭ تېخىمۇ ياخشى چىقىشى ئۈچۈن ئوبدان ئىمكان يارىتىپ بەردى.

3

كىشىلەر تەھرىرلەرنى «نامسىز قەھرىمانلار» دەپ ئاتىشىدۇ. ھەقىقەتەنمۇ ئۇلار ئەنە شۇ نامغا مۇناسىپ. تەھرىرلەر ئاپتورلارنىڭ ئەسەرلىرىنى ئەستايىدىل كۆرىدۇ، ئۆزگەرتىدۇ، ھەتتا زۆرۈر تېپىلسا قايتىدىن يازىدۇ. ئاپتورلارنىڭ قولىدىن چىققان ئەسەر تەھرىرنىڭ ئالدىدىن ئۆتكەندە ئۆز ئەينى بويىچە بېسىلىدىغان ئەھۋاللار ئاز كۆرۈلىدۇ، ئەكسىچە ئوخشاش بولمىغان دەرىجىدە تەھرىرلىنىدۇ. ۋەھالەنكى، بۇ ئەسەر يەنىلا ئاپتورنىڭ نامىدا ئېلان قىلىنىدۇ. تەھرىرنىڭ نامى يېزىلمايدۇ. مۇبادا ئەسەر مۇۋەپپەقىيەتلىك چىقسا، شان - شەرەپ ئاپتورغا بولىدۇ، مۇنداق ئەسەرگە ئۆز ئەچرىنى سىڭدۈرگەن تەھرىرنى باشقىلار كۆپ ھاللاردا ئويلاپمۇ قويمايدۇ. تەھرىرلىك خىزمىتى ئەنە شۇنداق خالىسا خىزمەت. مەن «تارىم» ۋە «ئەدەبىي تەرجىمىلەر» زۇرنىلىدا ئاز كەم 40 يىل تەھرىرلىك خىزمىتىنى ئىشلەش جەريانىدا بۇ مەسىلىنى بىرقەدەر چوڭقۇر ھېس قىلىدىم. ئۆز تەجرىبەمدىن ئېلىپ ئېيتسام، ياخشى بىر تەھرىر بولۇپ چىقىش ئۈچۈن تۆۋەندىكى بىرنەچچە شەرتنى ھازىرلاش كېرەك: ئالدى بىلەن تەھرىرلىك خىزمىتىگە قىزغىن مۇھەببەت باغلاش كېرەك. بىزدە چىن كۆڭلۈڭدىن بېرىلمىسەڭ ھېچقانداق ئىشنى باشقا ئېلىپ چىقالمايسەن، دەيدىغان ھەم ئاددىي، ھەم مەنىلىك بىر سۆز بار. تەھرىرلىكمۇ بۇنىڭدىن مۇستەسنا ئەمەس، بەلكى ئۇ ئەنە شۇنداق چىن كۆڭلۈڭدىن بېرىلىشى ئالاھىدە تەلپ قىلىدۇ. تەھرىرلىكتىن ئىبارەت بۇ ئىلمىي ئىش ھەركىمدىن ئۆزىنى قىزغىن سۆيۈشنى، قىزغىنلىق بىلەن تىرىشىپ ئۆگىنىشنى، داۋاملىق ئالغا ئىلگىرىلەشنى بەكمۇ تەلپ قىلىدۇ. ھېلىمۇ يادىمدا، مەن «تارىم» زۇرنىلىغا كەلگىنىمدە، ئىشنى دەسلەپتە كۆچۈرمە كاتىپلىقتىن باشلىغان ئىدىم. شۇ چاغدا بەزىلەر ماڭا: ئالىي مەكتەپ پۈتتۈرۈپ كۆچۈرمە كاتىپلىق قىلغىنىڭ نېمىسى؟ بۇ ئىشنى ساۋاتىنى چىقىرىۋالغان باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىسىمۇ قىلالايدىغۇ، دېگەن ئىدى. لېكىن مەن بۇ سۆزلەرگە پىمىسەنت قىلماي قۇلبىمنى يوپۇرۇپ ئىشلەۋەرگەن ئىدىم. چۈنكى، ماڭا شۇ نەرسە ئايان ئىدىكى، تەھرىرلىكتە ئىملانى توغرا قوللىنىشنى بىلىش،

خەتنى ئېنىق، چىرايلىق يېزىش سەل قارايدىغان ئىش ئەمەس ئىدى. خەت سەت، گام دېرماش بولسا، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىملا خاتالىقى كۆپ بولسا، تەبىئىيىكى، باسمىخاندىكى نا- بورچىمىكلار ئۈچۈن كۆپ ئاۋازبىچلىق تېرىپ بېرىپلا قالماي، كوررېكتور كۆرۈش، ئەسەر تەھرىرلەشتىمۇ ئوخشاشلا بۇنىڭ زىيىنى چوڭ بولىدۇ. يولداش تېمىپىجان ئېلىيېۋنىڭ ئۆز بېشىدىن ئۆتكەن بۇنداق بىر ۋەقەنى ئېيتىپ بەرگەنلىكى يادىمدا. ئۇ ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى مەزگىلىدە «ئالغا» گېزىتىدە ئىشلەۋاتقاندا دىققەتسىزلىك قىلىپ كوررېكتوردا كىچىككىنە خاتالىققا يول قويغانلىقى ئۈچۈن، گېزىتخانا رەھبەرلىكى ئۇنىڭ شۇ ئايلىق ئىش ھەققىنى تۇتۇۋېلىش ھەققىدە قارار ماقۇللاپ، بۇ قارارنى چوڭ خەت بىلەن يېزىپ، گېزىتخانا قورۇسىغا چاپلىغان. يولداش تېمىپىجان ئېلىيېۋ بىزگە ئەنە شۇلارنى سۆزلەپ بېرىپ: «شۇ چاغدا كۆرۈلگەن بۇ چارە مېنىڭ ئۇيغۇمنى ئېچىپ قويىمىغان بولسا، ھازىر- غىچە بىرمۇنچە زىيان تېرىپ بېرىدىكەنمەن» دېگەنىدى.

مەن كۆچۈرمە كاتىپلىقنى بىرقەدەر ئىگىلىگەندىن كېيىن، ژۇرنالنىڭ كوررېكتورىنى كۆرۈشنى ئۆگەندىم. بۇ جەھەتتە ماڭا يولداش ئىمىن تۇرسۇن ۋە مۇھەممەتسىدىق نورۇزۇۋقا ئوخشاش پېشقەدەم تەھرىرلەرنىڭ ياردىمى چوڭ بولدى. بەزىلەر كوررېكتور- لۇقنى بەك ئاسان چاغلايدۇ، لېكىن ئۇ ئانچىلىك ئاسان ئىش ئەمەس، ئەينى يىللاردا ئۇيغۇر كوررېكتورلۇقىغا دائىر بىرەر قوللانما يوق ئىدى، شۇندىمۇ باسما زاۋۇت ۋە نەشرىياتلار كوررېكتور بەلگىلىرىنى بىر تۇتاش قوللىناتتى، تەبىئىيىكى، بىزمۇ شۇنداق قىلاتتۇق. مەسىلەن، ھەرپلەرنى ئايرىش، قوشۇش، قۇر بېشى، قۇرلارنى پەرقلىنىدۇرۇش قاتارلىق نۇرغۇنلىغان شەرتلىك بەلگىلەرنى يادلىۋېلىش، ئۆزلەشتۈرۈۋېلىشقا توغرا كېلەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ يىللىرى ئۇيغۇر ئىملا قائىدىسىنى قېلىپلاشتۇرۇش جىمىدىي ئېلىپ بېرىلىۋات- قاچقا پات- پاتلا يېڭى ھەرپلەر ئىجاد قىلىناتتى، بۇرۇن بىز قوللىنىپ كېلىۋاتقان بەزى ھەرپلەرنىڭ ئىشلىنىشىدە ئۆزگىرىش بولاتتى، ئاتالغۇلارمۇ تېز- تېز يېڭىلىناتتى. تىل- يېزىق جەھەتتىكى بۇ ئۆزگىرىشلەرنى ۋاقتىدا ئىگىلىمگەندە تەبىئىيىكى، كوررېكتوردا خاتالىق يۈز بېرەتتى. شۇڭلاشقا بىز ئىملا قائىدىسىنى ئۆگىنىشنى مۇھىم كۈنتەرتىپكە قويغاندۇق.

شۇنىڭ بىلەن بىللە تەھرىر يۇقىرى سىياسىي سەۋىيىگە ۋە كەسپىي سەۋىيىگە ئىگە بولۇشى كېرەك. بولۇپمۇ ماركسىزم- لېنىنىزم، ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسىنىڭ ئاساسىي نۇقتىسىنى زەرەرلىرىنى بىرقەدەر مۇكەممەل ئىگىلەش ئىنتايىن مۇھىم. بۇ، نىشان- يۆنىلىش مەسىلىسى. 50- يىللىرى ۋە 60- يىللىرىنىڭ باشلىرىدا «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى سىياسىي نەزەرىيە ئۆگىنىشنى چىڭ تۇتۇپ كەلگەنىدى. ئېسىمدە قېلىشىچە، مەن تەھرىر بۆلۈمىگە كەلگەن يىللىرى كۆپچىلىك «ۋ.ك. پ (ب) تارىخى» نى ئۆگىنىۋات- قان ئىكەن، كېيىن بىز ئىككى توملۇق سىياسىي ئىقتىساد دەرسلىكىنى ئۆگەندۇق. مارك- سىزىمنىڭ ئۈچ تەركىبى قىسمى يەنى سىياسىي- ئىقتىساد، ئىلمىي سوتسىيالىزم ۋە پەلسەپىدىن ئىبارەت ئۈچ ساھە بويىچە ئېلىپ بېرىلغان ئۆگىنىشلەرنىڭ ئىدىيە، نەزەرىيە جەھەتتىن بىزگە ناھايىتى زور پايدىسى تەگكەنلىكىنى ئەمەلىي خىزمەت جەريانىدا چوڭقۇر ھېس قىلىپ

كەلدۇق. پارتىيىنىڭ فاڭجېن - سىياسەتلىرىنى خەلق ئاممىسىغا توغرا يەتكۈزۈش ئۈچۈن ھەر بىر تەھرىر يەنە پارتىيىنىڭ نۆۋەتتىكى فاڭجېن - سىياسەتلىرىنى پىششىق ئىگىلەپ، يۇقىرى سىياسىي سەۋىيىگە ئىگە بولۇشى لازىم. شۇندىلا خاتالىقلاردىن، بولۇپمۇ پىرىن - سىپال سىياسىي خاتالىقلاردىن ساقلانغىلى بولىدۇ. بۇ بىزنىڭ ئەينى يىللاردا خىزمەت ئەمەلىيىتىمىزدىن چىقارغان يەكۈنىمىز ئىدى.

تەھرىر يەنە يۇقىرى كەسىپىي سەۋىيىگىمۇ ئىگە بولۇشى كېرەك. تەھرىر ئاپتورلارنىڭ ئەسەرلىرىنى كۆرگۈچى، باھالىغۇچى، ئۆزگەرتكۈچى. ئەگەر ئۇنىڭ كەسىپىي سەۋىيىسى باشقىلاردىن تۆۋەن بولسا، بۇ تەلەپنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىشى قىيىن. مۇنداقچە ئېيتقاندا، ئۇنىڭ تەھرىرلىگىنى، يەنى ئۆزگەرتكىنى ئەسلى ئاپتورنىڭكىدىن تۆۋەن بولماسلىقى، بەلكى ئۈستۈن، توغرا بولۇشى كېرەك. قاش ياسايمەن دەپ كۆز چىقىرىدىغان تەھرىر، تەبىئىيىكى، ئاپتورنىڭ ئەسىرىنىڭ سۈپىتىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش ئورنىغا چۈشۈرۈۋېتىدۇ. ئۇ ھالدا ئەسلى ئەسەر ئۆز قىممىتىنى يوقىتىپ قويدۇ. بىز مانا مۇشۇ ئەھۋالنى نەزەردە تۇتۇپ، باشقىلارنىڭ ئەسەرلىرىنى مۇمكىنقەدەر سۈپەتلىك تەھرىرلەشنى ئالدىنقى شەرتلەرنىڭ بىرىسى قىلغاندۇق. بەزىدە شۇنداق ھاللارمۇ يۈز بېرەتتىكى، سەن ياخشى پىكىرنى تېپىپ، خېلىلا قاملاشقان مىسرالار ۋە ئېپىزوتلارنى مېڭەڭدە ئويلاپ قوياتتىڭ. تۇيۇقسىز باشقا ئاپتورلارنىڭ ئەسەرلىرىنى تەھرىرلىگەندە دەل ئەنە شۇ مىسرا، ئېپىزوت - لىرىكىنى ئىشلىتىشكە توغرا كېلەتتى. مۇنداق ھاللاردا بىز ھېچقانداق ئىككىلەنمەي بۇنى باشقىلارغا «ئۇتۇنۇپ» بېرىۋىتەتتۇق. ئۆز ئەسىرى شۇ تەقلىد تە ئۆزگەرتىلگەن ئاپتورلار ئۇلارنى كۆرگەندە رازى بولاتتى، سۆيۈنەتتى. ئۇلار ئىككىنچى قېتىم ئەسەر ئەۋەتكەندە ئۆز ئەسىرىنى ئالدىنقى ئەسىرىدىن پىششىق ئىشلەشكە تىرىشاتتى. بىز ئۇلاردىكى بۇ غىل ئىلگىرىلەشلەرنى كۆرۈپ، ئۆز ئىشىمىزدىن ئىنتايىن مەمنۇن بولاتتۇق. ھەر بىر ئاپتورنىڭ ئەسىرىنى مۇمكىنقەدەر ئەسلى ئورنىدىن يۇقىرى سەۋىيىدە تەھرىرلەش ئاپتورلار ئۈچۈن ياخشى بىر دەرسلىك بولۇش بىلەن بىللە ئۇلارنىڭ تەھرىرلەرگە نىسبەتەن ئىشەنچىسىنى كۈچەيتەتتى.

تەھرىرلەر يەنە يۇقىرى ئىلمىي سەۋىيىگىمۇ ئىگە بولۇشى كېرەك. ئىلمىي سەۋىيە دەپسە بەزى يولداشلار نوقۇل ئەدەبىيات نەزەرىيىسىنى نەزەردە تۇتىدۇ. ئەلۋەتتە ئەدەبىيات نەزەرىيىسىنى پىششىق بىلىش زۆرۈر، شۇنىڭ بىلەن بىللە ئىجتىمائىي پەن ۋە تەبىئىي پەندىنىمۇ بىر قەدەر ساۋاتلىق بولۇش كېرەك. ئەينى يىللاردا بىز تەھرىر بۆلۈمىدىكىلەر يېڭى نەشىر قىلىنغان جۇڭگو ۋە دۇنيانىڭ قەدىمىي ھەم ھازىرقى زامان تارىخى، جۇغراپىيىسى، پەلسەپىسىگە ئائىت كىتابلارنى ئوقۇشىمۇ ئادەتكە ئايلاندۇرغاندۇق.

ئۆز تەجرىبەمدىن ئېلىپ ئېيتقاندا، تەھرىرلىك ئەخلاقى ھەر بىر تەھرىرنىڭ پەزىلىتىنى ئۆلچەيدىغان بىردىنبىر مىزان. بۇنىڭدا ئەڭ ئالدى بىلەن توغرا تەھرىرلىك كۆز قارىشى بولۇش ئىنتايىن مۇھىم. بىر ئەدەبىي تەھرىر شۇ مىللەت ئەدەبىياتىنى

گۈللەندۈرگۈچى باغۋەن دەپىيىلىسى مۇبالىغە بولمىسا كېرەك. تەھرىر مەلۇم جەھەتتىن مۇئەللىمگە ئوخشاپ كېتىدۇ، مۇئەللىم سىنىپنى دەرسخانا قىلسا، تەھرىرنىڭ دەرسخانىسى كەڭ جەمئىيەتتىن ئىبارەت. ئۇ ئەنە شۇ جەمئىيەتتىكى ئونلىغان، يۈزلىگەن ياش ھەۋەسكارلارنى تەربىيەلەيدۇ. بىزدە: تەربىيىلىگۈچىنىڭ ئۆزى ئالدىن تەربىيىلىنىشى كېرەك، دېگەن سۆز بار. مېنىڭچە، بۇ يەردىكى تەربىيىلىنىش ھەممىدىن بۇرۇن ئىدىيە جەھەتتىن تەربىيىلىنىشى يەنى كوممۇنىستىك ئەخلاق بىلەن تەربىيىلىنىشى كۆرسىتىدۇ. بۇنى ئاددىي قىلىپ ئېيتقاندا، تەھرىر ئالدى بىلەن ئاپتورلارنى ئويلىشى، ئاپتورلارنىڭ مەنپەئىتىنى ئۆز مەنپەئىتىدىن ئۈستۈن قويۇشى كېرەك دېگەندىن ئىبارەت. مەن بىلەن خىزمەتداش بولغان پېشقەدەم تەھرىرلەر مانا مۇشۇ تۈپ مەسىلىدە ئۆزلىرىگە بىرقەدەر ئېغىر تەلەپ قوياتتى. شۇنى ئېيتىش كېرەككى، ئەينى يىللاردىكى تەھرىرلەر ۋە تەھرىر ھەيئەت ئەزالىرى ئاساسەن يازغۇچى-شائىرلار ئىدى، ئۇلار كۆپلىگەن ئاپتورلارغا قارىغاندا ياخشى يازاتتى، كۆپ يازاتتى. ئۇلارنىڭ ئەسەرلىرىنى ژۇرنالغا قانچە كۆپ باسقاندەمۇ جامائەتچىلىك ئىچىدە نارازىلىق تۇغۇلۇشى ناتايىن ئىدى، چۈنكى ئۇلارنىڭ ئەسەرلىرىنىڭ سەۋىيىسى يۇقىرى ئىدى. بىراق ئۇلار ئۆز ئەسەرلىرىنى مۇمكىنقەدەر بۆلەك گېزىت-ژۇرناللارغا كۆپ بېرىپ بۇ ژۇرنالغا ئاز بېرىپ، باشقا ئاپتورلارنىڭ ئەسەرلىرىنىڭ ژۇرنالدا كۆپرەك ئورۇن ئېلىشىغا ئىمكان يارىتىپ بېرىتتى. ئېسىمدە مۇنۇ تەسىرلىك ئىشلار ئېنىق تۇرۇپتۇ: شائىر تېيىپىجان ئېلىيېۋ چاۋشيەنگە زىيارەتكە بارغاندىن كېيىن نۇرغۇن شېئىرلارنى يازغانىدى، ئۇ ئاشۇ شېئىرلىرىدىن بىرنەچچىسىنىلا ژۇرنالدا ئېلان قىلغان، كۆپ قىسمىنى مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشىر قىلىنغان «تىنچلىق ناخشىسى» دېگەن توپلامغا كىرگۈزگەنىدى. يازغۇچى ئەرشىدىن تاتلىق ل. مۇتەللىپ ھەققىدە يازغان «تاڭ ئالدىدىكى يۇلتۇزلار» دېگەن پوۋېستىنى ژۇرنالغا بەرمەي ئۇدۇللا ياشلار نەشرىياتىغا بەرگەنىدى. يولداش ئابدۇكېرىم خوجا مۇتەللىپ ھەققىدە يازغان «تامچە قاندىن مىليون چېچەكلەر» دېگەن ئوچىرىكىنى «ياش كوممۇنىست» ژۇرنىلىغا بەرگەنىدى ۋە باشقىلار. مېنىڭچە، مۇنداق روھ بولۇپمۇ بۈگۈنكى كۈندە كىشىنى چوڭقۇر ئويغا سالماي قويمايدۇ.

تەھرىر بىلەن ئاپتور بىر گەۋدە، يەنى پەلسەپىۋى ئاتالغۇ بىلەن ئېھتىتىقاندا، قارىمۇ قارشىلىقنىڭ ئىككى تەرىپى. تەھرىردە توغرا دۇنيا قاراش ۋە ئادىل كىشىلىك تۇرمۇش كۆز قارىشى بولسا، ئاپتور روناق تاپىدۇ. بۇنىڭ ئەكسىچە بولسا، ئاپتور توسقۇنلۇققا ئۇچرايدۇ. ئەينى يىللاردا بىز مۇشۇ نۇقتىنى چىڭ تۇتۇپ، ئوبدان ئۈنۈمگە ئېرىشكەندۇق. بىزنىڭ پىرىنسىپىمىز: ئاپتورغا قارىمىسلىق، ئەسەرگە قاراش ئىدى. يەنى ئاپتور تەھرىرنىڭ تۇغىنى، يۇرتىدىشى، ساۋاقىدىشى، ئۆلىپىتى بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، يازغىنى ناچار بولسا، ھەرگىز ژۇرنالغا بەرمەسلىك؛ ئەكسىچە تەھرىر ئاپتورنى تونۇمىغان، تونۇسىمۇ قويۇق مۇناسىۋەتتە بولمىغان، ھەتتا بۇ ئاپتور بىلەن تەھرىر ئارىسىدا مەلۇم شەخسى ئارازلار بولسىمۇ ئاپتورنىڭ يازغىنى ئوبدان بولسا، چوقۇم ئېلان قىلىشتىن ئىبارەت مەزەن بويىچە ئىش قىلغانلىقىمىز ئۈچۈن، ئاپتورلارنىڭ

تەھرىر بۆلۈمىگە نىسبەتەن ئۇنداق، ياكى مۇنداق نارازىلىقلىرى ئاز بولغانىدى. دۇرۇست، بەزىدە بىزدىن رەنجمىدىغان ئاپتورلارمۇ چىقىپ قالاتتى. مەسىلەن، بىر قېتىم مەلۇم بىر ياش شېئىر ئەۋەتىپتۇ، گەرچە شېئىر بىر قەدەر ياخشى يېزىلغان بولسىمۇ، تەكرار كۆپلەپتۇ ئاز ئەمەس ئىدى. مەن بۇنى تەھرىرلەپ خېلىلا قىسقارتىم. بۇ شېئىر بېسىلىپ چىققاندىن كېيىن، ئاپتور بۇ شېئىرنىڭ قەلەم ھەققىنى تاپشۇرۇۋېلىپ خاپا بوپتۇ. ئۇ تەھرىر بۆلۈمىگە كېلىپ: «مەن بۇنىڭ قەلەم ھەققىگە بىر شېئىت كىمىۋالارمەن دېسەم، سىلەر قىسقارتىۋېتىپسىلەر» دەپ نارازىلىق بىلدۈرۈپتۇ. بۇ چاغدا مەن سىرتقا خىزمەتكە كەتكەندىم. تەھرىر بۆلۈمىدىكى يولداشلار بۇ ياش ئاپتورغا تەمكىنلىك ۋە ئىنچىكىلىك بىلەن خىزمەت ئىشلەپتۇ. تەھرىر بۆلۈمىگە قاتتىق خاپا بولۇپ كەلگەن ئاپتور ئاچچىقدىن يېنىپ، ئۆز قىلمىشىغا پۇشايماق قىلىپتۇ. كېيىن ئۇ ياش تەھرىر بۆلۈمىنىڭ دائىملىق ئاپتورى سۈپىتىدە يەنە داۋاملىق ياخشى شېئىرلارنى يېزىپ تۇردى. يەنە بىر مىسال، بىزنىڭ ئايرىم يېزىشقا دەم ئاپتورلارمىز بۇرۇن ياخشى ئەسەرلەرنى يازغان بولسىمۇ، كېيىنكى چاغدا يېزىشتىن توختىۋالغان ياكى يازسىمۇ قولىنىڭ ئۇچىدا يازدىغان يامان ئادەتنى چىقىرىۋالغانىدى. بىز ئۇلارنىڭ بۇ يېتەرسىزلىكىنى ئوچۇق كۆرسىتىپ بېرىپ، ئۇلارنىڭ داۋاملىق ياخشى ئەسەرلەرنى يېزىشىغا ئىلھام بېرەتتۇقكى، ھەرگىز ئۇلارغا غەيرىي مۇنا-سۈۋەتتە بولمايتتۇق.

بۇ يەردە بولۇپمۇ ياش ھەۋەسكارلار مەسىلىسى ئالاھىدە زور مەسىلە ئىدى. ئەدەبىي ئىجادىيەت يولىغا ئەمدىلا قەدەم قويغان بىر ياش ئۇچۇن ئېيتقاندا، تەھرىرنىڭ يېتەكچىلىك رولى ئىنتايىن مۇھىم. بىر ياش بىرىنچى قېتىم تەھرىر بۆلۈمىگە كەلگەندە ياكى تۇنجى ئەسىرنى ئەۋەتكەندە تۈرلۈك ئىدىيەۋى ھېسسىياتتا بولۇشى تەبىئىي. چۈنكى بىزمۇ شۇنداق ھالەتلەرنى ئۆز بېشىمىزدىن ئۆتكۈزگەن. ئەگەر ئۇ ئەنە شۇ تۈن-جى قەدەمدە تەھرىر بۆلۈمىنىڭ قىزغىن مۇئامىلىسىگە، قوللاپ-قۇۋۋەتلىشىگە مۇيەسسەر بولسا، ئۇنىڭدا ئۆزىنىڭ ماڭغان يولىغا ئىشەنچ كۆچىيىپ، تېخىمۇ جۇشقۇنلۇق بىلەن ئىجاد قىلىدۇ.

ھېلىمۇ كۆز ئالدىمدا تۇرۇپتۇ، بىر كۈنى بويىغا پىئونىر گالىستۇكى تاقىغان بىر بالا تەھرىر بۆلۈمىگە ئەيمىنىپ كىرىپ كەلدى. بىز ئۇنى قىزغىن قارشى ئالدىق. ئۇ ماڭا مەشىق دەپتىرىگە يازغان شېئىرنى بەردى. راستىنى ئېيتقاندا، بۇ شېئىر باشلان-خۇچ مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ تام گېزىتلىرىگە يازدىغان ئاددىي شېئىرلىرىدىن ئانچە پەرق قىلمايتتى. بۇنى ژۇرنال سەھىپىسىگە چىقارغىلى تېخىمۇ بولمايتتى. شۇندىمۇ بىز ئۇنى رىغبەتلەندۈرۈپ، يەنە داۋاملىق مەشىق قىلىشىنى ئالاھىدە تاپىلىدۇق. ئۇ بىز دېگەندەك ئۈزلۈكسىز مەشىق قىلىپ، كۆپ ئۆنمەي ياخشى شېئىرلارنىڭ ئاپتورىغا ئايلاندى. ئەنە شۇ پىئونىر بالا ھازىرقى كۆزگە كۆرۈنگەن شائىرلارنىڭ بىرىسى بوغدا ئابدۇللا. بىر كۈنى تۇرغان شاۋدۇن تەھرىر بۆلۈمىگە ئۆزىنىڭ «قىزىلگۈل» ناملىق شېئىرنى ئېلىپ كەلدى. بۇ شېئىر ھەقىقەتەن ياخشى يېزىلغانىدى. ئەنە شۇ شېئىرنىڭ:

قىزىلگۈلۈم، زەپمۇ قىزىل ھۆسنۈك سېنىڭ،
جەڭلەر ئارا مەردلەر تۆككەن قانىمىدىڭ سەن؟

دېگەن ئىككى مىسراسى ھازىرغىچە يادىمدا تۇرۇپتۇ. بىز ئۇنىڭ بۇ مۇۋەپپەقىيىتىنى مۇئەييەنلەشتۈرۈش بىلەن بىللە بۇندىن كېيىنمۇ يەنە داۋاملىق مۇشۇنداق ياخشى شېئىرلارنى يېزىش تەلپىمىزنى ئىزھار قىلدۇق.

يەنە بىر قېتىم ئوسمانجان ساۋۇت «ئالىمدەك يۈرەكتە ئالەمچە سۆيگۈ» دېگەن شېئىرىنى ئەۋەتتى. ئىخچام ۋە مەزمۇنلۇق يېزىلغان بۇ شېئىر تەھرىر بۆلۈمىدىكىلەرنىڭ زور قىزىقىشىنى قوزغىدى. قۇربان بارات بوي-تۇرقىنىڭ كىچىكلىكى، ئۆزىنىڭ سەبىيلىكى، شۇنداقلا تېتىك-چاققانلىقى بىلەن پەرقلىنىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ «يېشىل يايلاق» دېگەن شېئىرىدىكى موزايىلارنى مېنىپ ئوينىيدىغان بالىلارنىڭ تەسۋىرى ياخشى بېرىلگەندى...

مەن 1953 - يىلىدىن «ئەدەبىي تەرجىمىلەر» ژۇرنىلى قايتا نەشىر قىلىنغىچە «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە 20 نەچچە يىل ئىشلىگەن بولساممۇ، لېكىن، 50 - 60 - يىللارنىڭ ئالدىنقى چاغلىرىنى سېغىنىپ ئەسلەيمەن. گەرچە بۇ يىللاردا ھازىرقىغا سېلىشتۇرغاندا تەھرىر بۆلۈمىنىڭ شەرت - شارائىتى ناچار، قىيىنچىلىقلار كۆپ بولسىمۇ، لېكىن ئىشلار يەنىلا ئوڭۇشلۇق ھەم كۆڭۈللۈك يۈرۈشۈپ تۇراتتى. ئۇ كەملەردە «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى نەزىياڭدىكى جۇڭگو - سوۋېت دوستلۇق جەمئىيىتى قورۇسىنىڭ ئارقا ئىشىكى يېنىدىكى كىچىككىنە بىر ئۆيدە ئىدى. بۇ ئۆيگە كۈن نۇرى ياخشى چۈش-مىگەچكە، ھاۋا تۇتۇق كۈنلىرى ئېلىپكىتىرى يېقىپ قويۇشقا توغرا كېلەتتى. ئۇنىڭ ئىككى دېرىزىسى كوچىغا قارايتتى. كوچا چاڭ - توپىلىق بولغاچقا، دېرىزىلەرنى ئاچقىلى بولمايتتى. ئەنە شۇ تار ئۆيدە بىز ئالتىمىز چۆرىدەپ قويۇلغان ئالتە ئۈستەلدە ئىشلەيتەتتۇق. كۆپچىلىككە شۇ نەرسە ئايان ئىدىكى، ئازادلىقنىڭ باشلىرىدا شىنجاڭ ئۇيغۇر ئەدەبىياتى تېخى سەبىي ھالدا ئىدى. يازغۇچى - شائىرلار ساناقلىق ئىدى، ئەدەبىي تەھرىرلەر تېخىمۇ ئاز ئىدى. ژۇرنال تەھرىر بۆلۈمىنىڭ ئالدىدا يازغۇچى - شائىرلارنى كۆپلەپ يېتىشتۈرۈپ، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنى گۈللەندۈرۈشتىن ئىبارەت مۇقەددەس ۋەزىپە تۇراتتى. پېشقەدەم يازغۇچى - شائىرلىرىمىز ۋە تەھرىرلىرىمىز بارلىق دىققىتىنى مۇشۇ ئىشقا قاراتقانىدى. بۇ جاپالىق ھەم شەرەپلىك ۋەزىپىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىش ئۈچۈن ئۇلار جان پىدالىق بىلەن ئىشلىشەتتى. مەسىلەن، يولداش ئەلقەم ئەختەم ئەينى چاغدا مائارىپ نازارىتىنىڭ مۇئاۋىن نازىرى، تىل - يېزىق كومىتېتىنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى ئىدى؛ يولداش تېيىسىپچان ئېلىيېۋنىڭمۇ باشقا ۋەزىپىلىرى بار ئىدى. شۇنداق تۇرۇقلۇق بۇلار كۆپ ۋاقتىنى ژۇرنال تەھرىر بۆلۈمىنىڭ ئىشلىرىغا سەرپ قىلاتتى، ئۆزىنى ئەدەبىيات ئىشىغا بېغىشلايدىغان مۇنداق پىداكارانە روھ بىزنىڭ پېشقەدەم يازغۇچى - شائىرلىرىمىزنىڭ ئېسىل خىسلىتى ئىدى.

مۇنداق بىر ئىش زادى ئېسىمدىن چىقمايدۇ.

50 - يىللارنىڭ ئاخىرىدا يازغۇچى زۇنۇن قادىرنى يۇقىرىدىن چاقىرتىپ، ئۇنىڭدىن

مەدەنىيەت نازارىتىنىڭ نازىرلىقىنى ئىشلىشى ھەققىدە پىكىر ئالغان. كېيىن زۇنۇن قادىرنىڭ بىزگە ئېيتىپ بېرىشىچە، ئۇ: «مەن بىر يازغۇچى، ھازىر بىزدە يازغۇچىلار ئاز، خەلق بولسا كۆپلەپ ياخشى ئەسەرلەرگە موھتاج. مەن بىر ياقىتىن يېزىپ، بىر ياقىتىن ياش يازغۇچىلارغا ياردەملەشسەم، دېگەن نىيەتتە. مۇشۇ ئىشنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالسام ماڭا شۇ كۇپايە» دەپ ئۆزىنىڭ ئورنىغا باشقا بىر ئادەم نى بەلگىلەشنى ئۆتۈنگەن. مەرھۇم ئابدۇكېرىم خوجا ۋاپاتىدىن سەللا بۇرۇن يازغان 10 قۇرلۇق قىسقا بىر ماقالىسىدە: «مەن باشقا مەنەسەپلىرىمنى تىلغا ئېلىشقا ئەرزىمەيدۇ، دەپ ئويلايمەن، ماڭا شائىر ۋە ئەدەبىي تەرجىمان دېگەن مۇشۇ مەنەسەپ يېتىپ ئاشىدۇ» دەپ تەكىتلىگەن.

مەن ھەر دائىم ئەنە شۇ پېشقەدەم تەھرىر ۋە يازغۇچىلارنىڭ ئىش ئىزلىرىنى ئەسلىگىنىدە، لېنىن ئۆز ئەسەرلىرىدە ئالاھىدە مەدھىيەلىگەن ئۇلۇغ رۇس دېموكرات يازغۇچىسى گېرتسنىڭ: «ئۆزىنىڭ بەخت - سائادىتىنى ئەدەبىيات ئىشى ئۈچۈن قۇربان قىلالىمىغان كىشى ئەدەبىياتنى تاشلىۋەتسە بولىدۇ» دېگەن مەشھۇر سۆزىنى ئىختىيارسىز يادىمغا ئالىمەن.

بىزنىڭ ئەنە شۇ پېشقەدەم تەھرىر ۋە يازغۇچىلىرىمىز خۇددى گېرتسنى ئېيتقان دەك «ئۆزىنىڭ بەخت - سائادىتىنى ئەدەبىيات ئىشى ئۈچۈن قۇربان قىلغان» كىشىلەر ئىدى. ئەدەبىيات ئىشىنى ئۆزىنىڭ ئۆمۈرلۈك ئىشىغا ئايلاندۇرغان بۇ پېشقەدەملەر ئالغا ئىلگىرىلەش يولىدا دۇچ كەلگەن تۈرلۈك جاپا - مۇشەققەتلەرنى قەيسەرلىك بىلەن يېڭىسىپ كەلگەنىدى. ئەينى يىللاردا ئەدەبىي ئەجدادىيەتتە تۈرلۈك ئوڭۇشسىزلىقلار يۈز بەرگەنلىكى كۆپچىلىككە ئايان. بۇنىڭغا پەقەت مۇنۇ بىرلا مىسالنى ئېيتىپ ئۆتسەك كۇپايە. 50 - يىللارنىڭ ئاخىرى ۋە 60 - يىللارنىڭ باشلىرىدا «سولچىل» خاتا ئىدىيە تۈپەيلى «ئەدەبىي ئەجدادىيەتتە سۈنئىي ھەمراھ قويۇپ بېرىش» دەيدىغان شوئار ئوتتۇرىغا قويۇلغانىدى. بۇ چاغدا «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدىكىلەرنى ئىلگىرى - ئاخىر قەشقەر ۋە ئىلى رايونلىرىغا ئەۋەتكەنىدى. بىزگە تاپشۇرۇلغان ۋەزىپە «ئىشچى - دېھقان ئاپ - تەبىرىلىرىنىڭ ئەسەرلىرى بىلەن ژۇرنال چىقىرىش» ئىدى. بۇ ئىنتايىن سول ئىدىيىنىڭ تەسىرىدە بىر غەلىتە ۋەزىيەت شەكىللەنگەن ئىدىكى، تەھرىرلەر ئەسەر يېزىپ، ئۇنى گۇڭشى شۇجىلىرى، دېھقانچىلىق مەيدانىنىڭ باشلىقلىرى، ئىشچىلار، دېھقانلار ۋە ئەسكەر - لەرنىڭ نامىدا ئېلان قىلىشقا توغرا كەلگەنىدى. ئەنە شۇ يىللاردىكى «تارىم» ژۇرنىلىنى بىر قۇر ۋارقىلاپ كۆرگەن ھەر بىر ئادەم بۇنى ئېنىق ھېس قىلالايدۇ، ئۇلاردىكى ھېس - كىايە، ئوچىرىك، داستان، شېئىر ۋە باشقىلارنى تەھرىرلەردىن تېپىپ چىغان ئېلىيېۋ، ئاب - دۇكېرىم خوجا، مەھمەت رېھىم، ئەرشىدىن تاتلىق، پەتتارجان مۇھەممىدى، ئابلىمىت سادىق ۋە مەن يازغان ئىدۇق. ئەلۋەتتە، مەجبۇرىيەت تۈپەيلى قىلىۋاتقان بۇ ئىشنىڭ خاتالىقى ھەققىدە ئۇ چاغدا ئېغىز ئېچىش ئەسلا مۇمكىن ئەمەس ئىدى. لېكىن تەھرىرلەر چىشىنى چىشىغا چىشلەپ، بۇ ئېغىز ئۆتكەلدىنمۇ مۇۋەپپەقىيەتلىك ئۆتكەنىدى. ئۇلار باشقىلار نامىدا يېزىۋاتقان ئەنە شۇ ئەسەرلىرىنى يەنىلا ئەستايىدىللىق بىلەن ياخشى

يېزىشقا تىرىشقان، ھېچكىم، مېنىڭ ئەسىرىم باشقا ئادەمنىڭ نامىدا ئېلان قىلىندى دەپ زارىلىمىغان، كېيىنكى چاغلاردا داۋا - دەستۇر قىلىنغانىدى. يەنە شۇ يىللىرى مەلۇم سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ژۇرناللاردا ئاپتورنىڭ ياكى تەرجىماننىڭ ئىسمى يېزىلمىغان بىر-مۇنچە ئەسەرلەر ۋە تەرجىمىلەر ئېلان قىلىنغانىدى. بۇنىمۇ تەھرىر بۆلۈمىدىكى يولداشلار ئىشلىگەنىدى. يۇقىرىدا ئېيتقاندا، بىزنىڭ تەھرىرلىرىمىز جان - دىل بىلەن خەلق ئۈچۈن ئىشلەشنى ئۆزلىرىنىڭ شەرەپلىك بۇرچى دەپ قارىغانلىقى ئۈچۈن، ئۆزلىرىگە دا - ئىم يۇقىرى ئۆلچەم بويىچە تەلەپ قويۇپ كەلگەنىدى. بەزىدە شۇنداقمۇ ئاپتورلار چى - قىپ قالاتتىكى، ئۇلار ئۆز ئەسەرلىرىنى ژۇرنالغا چىقىرىش ئۈچۈن تەھرىرلەرنى مېھمان قىلىشقا، ئۇلارغا سوۋغا - سالام بېرىشكە، ھەتتا ئۆيلىرىگە كېلىپ ئۆي ئىشلىرىنى قىلىپ بېرىشكە ئۇرۇناتتى. باشقا نەشرىيات ئورۇنلىرىدا ئىشلەيدىغانلار سەن بۇ ئەسىرىمنى بېسىپ بەرسەڭ، مەنىمۇ سېنىڭكىنى باسقەن، دەپ سودا قىلماقچى بولاتتى، بەزىلىرى ئەسىرى بېسىلسا قەلەم ھەققىنىڭ مەلۇم پىرسەنتىنى تەھرىرگە بېرىدىغانلىقىنى ئېيتىش - تىنىمۇ يانمايتتى؛ شۇنداقلا مەلۇم تەھرىرگە ياخشى كۆرۈنۈش ئۈچۈن قەستەن ئۇنى كۆككە كۆتۈرۈپ ماختاشقا، ئۇنىڭ ئانچە مۇۋەپپەقىيەتلىك چىقىمىغان ئەسىرىنى «دەۋر بۆلگۈچ ئەسەر» دەپ، ئۆزىنى «ئاز كۆرۈلىدىغان تالانت» دەپ مەدھىيەلەشكە ئۇرۇناتتى. تەھرىر بۆلۈمىدە يۇقىرىقىدەك ئىشلارنىڭ ھەرقاندىقى ئىنتايىن نومۇسسىزلىق دەپ قارى - لىپلا قالماي گۇناھ ھېسابلىناتتى. ئەگەر تەھرىرلەردىن كىمدە - كىم شۇنداق ئىشلارغا ئاخلىق ياكى ئاڭسىز يول قويسا، رەھبەرلىك بۇنى ئۆز ۋاقتىدا قاتتىق بىر تەرەپ قىلاتتى. قەلەم ھەققىنى ئىجادىي قىزغىنلىقىنى رىغبەتلەندۈرۈش ئۈچۈن بېرىلگەن مۇكاپات دەپ چۈشىنىش كېرەكلىكىنى، ھەرگىز قەلەم ھەققى مەستانىسى بولۇپ، ئۆزىنىڭ تالانت، ئەقلىنى تاۋار ئورنىدا سېتىپ، پۇلنىڭ قۇلغا ئايلىنمايلىقىنى، تالانت ھەرقانداق ماددىي بايلىقتىن ئۈستۈن تۇرىدىغان بايلىق ئىكەنلىكىنى، تالانتنى قەدىرلەش ئەينى زاماندا كوممۇنىستىك ئەخلاقنىڭ بىر ئۆلچىمى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرەتتى. ئۇلار شۇنداق دەپلا قالماي، بەلكى ئۆزلىرى باشلامچىلىق بىلەن ئۈلگە يارىتىپ بېرەتتى. ئۇلار ئۆز ئەسەرلىرىنى ژۇرنالغا ئاز بېرەتتى، ژۇرنالغا بېرىلگەنلىرىگە باشقىلارغا قارىغاندا تۆۋەن قەلەم ھەققى بېرەتتى.

* * *

مەن ئۆتكەنكى ئەنە شۇ ئىشلارنى ئەسلىسەم ئىختىيارسىز ھالدا: «تارىم» - مېنىڭ مەكتىپىم، دېگۈم كېلىدۇ. ھەقىقەتەنمۇ مەن ئۈچۈن «تارىم» - ئىككىنچى ئىسىم - تىتۇت بولدى.

مەن «تارىم» غا كەلگەندىن كېيىن، پېشقەدەم يازغۇچى - شائىرلارنىڭ تەربىيىسى ۋە ياردىمىدە ئەدەبىي ئىجادىيەتكە دائىر نۇرغۇن بىلىملەرنى ئۆگەندىم. ئەنە شۇ ئاساس - تا، بۈگۈن تۆت پارچە شېئىر - داستانلار توپلىمىنىڭ، بىر كىنو سىنارىيىسىنىڭ، نەچچە چە ئونلىغان ئىلمىي - تەنقىدىي ماقالىلەرنىڭ ئاپتورى بولۇپ قالدىم.

مەن «تارىم»غا كەلگەندىن كېيىن پېشقەدەم تەھرىرلەرنىڭ تەربىيىسى ۋە ياردىمى، ۋە ئۆزۈمنىڭ تىرىشىپ ئۆگىنىشى ئارقىسىدا بۈگۈن كاندېدات ئالىي مۇھەررىرلىك ئىلمىي ئۇنۋانىغا ئىگە بولۇپ قالدىم.

مەن «تارىم»غا كەلگەندىن كېيىن، پېشقەدەم ئەدەبىي تەرجىمانلارنىڭ تەربىيىسى ۋە ياردىمىدە ئەدەبىي تەرجىمىگە دائىر نۇرغۇن بىلىملەرنى ئۆگىنىپ، ئەنە شۇ ئاساستا بۈگۈن بىر ئەدەبىي تەرجىمان بولۇپ قالدىم.

شۇڭلاشقا مەن «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە ئۆتكۈزگەن يىللىرىمنى ئىپتىخارلىق بىلەن ياد ئېتىمەن. ھەر قېتىم مۇشۇلارنى ئەسلىگەندە، مەندىن چوڭ ياشتىكى پېشقەدەم يازغۇچى - شائىرلارغا، تەھرىرلەرگە، ئەدەبىي تەرجىمانلارغا تەشەككۈر ئىزھار قىلغۇم كېلىدۇ.

مېنىڭ ئۆز ھاياتىمدىن چىقارغان يەكۈنۈم شۇكى، پېشقەدەم ئەدەبىلەر بولمىسا ياش ئەدەبىلەر بولمايدۇ. بىر مىللەتنىڭ ئەدەبىياتى شۇ مىللەتنىڭ ئۇزاق تارىخىي تەرەققىيات جەريانىدا شەكىللىنىدۇ. ئەجدادلار ئەۋلادلارنى يېتەكلەپ، ئەۋلادلار ئەجدادلار ئىشىغا ۋارىسلىق قىلغاندىلا ئاندىن بۇ تەرەققىيات ئۈزۈلۈپ قالمايدۇ، بەلكى راۋاجلىنىپ بارىدۇ. مەنمۇ 60 - يىللىرى بىر ياش ئىدىم، مەن ھازىر بەزى ياشلارنىڭ «ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ سەھىپىسىنى بىز ئاچمىز»، «ئۇيغۇر پوئىزىيىسىنىڭ چوققىسى بىز» دېگەن سۆزلىرىنى ئاڭلاپ قالسىمەن. 50، - 60 - يىللاردىمۇ مۇشۇنداق ياشلار چىققان، ئۇلار بىرەر ئەسىرنىڭ مۇ - ۋەپپەقىيەتلىك چىققىنى بىلەنلا كۆرەڭلەپ، تېرىسىگە پاتماي «ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىن ئىبارەت پويىزنىڭ بۇقىسى مەن» دېيىشكەندى. ئەپسۇسكى بۇ «بۇقلار» مەغرۇرلىنىپ خۇدنى بىلىمەي، كۆچكەن يۇلتۇزلاردەك ئەدەبىيات ئاسمىنىدا غىل - پال كۆرۈنۈپلا غايىب بولغانىدى. بۇ ئاچچىق ساۋاقتى بىز ھازىرمۇ ئەستە چىڭ ساقلىغىنىمىز ياخشى، دەپ ئويلايمەن.

بۈگۈن «تارىم» ژۇرنىلى نەشر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقىنى خاتىرىلىگەندە، بۇ ئىسلىمنى تۆۋەندىكى ئىككى جۈملە سۆز بىلەن ئاخىرلاشتۇرغۇم كېلىدۇ:

«تارىم» ئەدەبىيات گۈلزارى تېخىمۇ رەڭدار گۈللەرگە تولسۇن!
 پېشقەدەملەرنىڭ پەزىلىتىگە ۋارىسلىق قىلىپ، كەلگۈسى ئەۋلادلار ئۈچۈن ئۈلگە يارىتايلى.

تەبىرىك ۋە ئۈمىد

«تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن

«تارىم» 40 يىللىق مۇساپىنى بېسىپ ئۆتتى. ئۇ ياش جۈمھۇرىيىدە - تىمىزنىڭ غەربى زېمىنىدا يېڭى، سوتسىيالىستىك ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ تۇنجى ۋە نوپۇز-لۇق تۇغى، ئىلھامبەخش گۈلشىنى سۈپىتىدە مەيدانغا كەلگەنىدى.

«تارىم» - قەدىمكى يىپەك يولى ئاسمىنىدا پارلىغان يۇلتۇزلار ئارىسىدىكى يېڭى ئاي! ئۇنىڭ خىزمىتى يورۇتماقلىق...

«تارىم» - ئاپتونوم رايونىمىزدا تىنىمسىز گۈپۈلدەپ سوقۇپ تۇرغان يالقۇنلۇق، ھېسسىياتچان يۈرەك! ئۇنىڭ پائالىيىتى ئۈمىدلىك تەلپۈنمەك...

«تارىم» - داڭلىق ناخشا - ئۇسسۇل ماكانىدىكى ئەقىل - ئىقتىدار مۇنبىرى! ئۇنىڭ فۇنكسىيىسى پىكىر يۈرگۈزمەك...

«تارىم» - ئاپتور ۋە كىتابخانلىرى، ئالەمدىن ئۆتكەن ۋە تۇغۇلۇۋاتقان دوستلىرىنى چىنلىق، ياخشىلىق، گۈزەللىك بىلەن يېتەكلەيدىغان سۇمۇرغ! ئۇنىڭ ئىپتىخارى ئادالەت ۋە ئېزگۈ...

«تارىم» - زامانىۋى، سوتسىيالىستىك، يېڭى ئۇيغۇر روھىيىتىنى يېتىشتۈرىدىغان ھەيكەلتىراش! ئۇنىڭ قىممىتى مىللەتنىڭ ئىناق، ئىلغار ۋە ئىجابىي روھىيىتى...

«تارىم» - 40 يىللىق مۇساپىنى تاماملاپ، يېرىم ئەسىرلىك مول سەمەرىلىرى بىلەن كەلگۈسى ئەسىرگە يۈزلەنمەكتە! يىللار، ئەسىرلەر خۇددى دەريا - شارقىراتمىلاردەك ئۆتۈپ، يىل - زامانلىرىمىزنى قەدىمىيەلەشتۈرىدۇ. كەلگۈسى كىشىلەر يەنىلا «تارىم» سەھىپىلىرىدىن دەۋرىمىز ئوبرازىنى ۋە قەلەمكەشلىرىمىز قەلبىنى قايتا كۆرۈشىدۇ. ئۆتەر يىللارنىڭ «تارىم» غا پېشقەدەملىك گۈل تاجلىرى ۋە تارىخىي ئەتدۋارلىق خاسىيەتلىرىنى بېغىشلىشىدا شۈبھە يوق! ئۇ دەۋرىمىز مۇئەللىپلىرى ياراتقان ۋە كەلگۈسىگە يادىكار قالدۇرغان ئەڭ چوڭ «ياخشى سۆز»!

«تارىم» مەيدانغا چىققاندىن كېيىن، شىنجاڭدىن ئىبارەت بۇ مول ئەدەبىيات -

سەنئەت خەزىنىسى تۈن ئەمالىقىدىن قۇتۇلۇپ، ئەقىل چىرىقىغا ئېرىشتى. كلاسسىك ئەدەبىياتىمىز يېڭى ژانىر ۋە يېڭى مەزمۇنلار بىلەن مىڭ-مىڭ يىللىق ئىزچىللىقىنى داۋاملاشتۇرالىدى. ئۇنىڭغا پىششىق دەملىرىمىزنىڭ يۈرەك قېنى، ياش ئاپتورلىرىمىزنىڭ مېھرى سىڭدى. ئۇ يېتىلدى، ئۇ يېتىلدۈردى، ھاياتىي كۈچىنى، گۈللەش، چۈشكۈنلىشىش قانۇنىيەتلىرىنى روشەن ئىپادىلىدى. بوران - چاپقۇنلار ۋە بىخۇدلۇقلار كۆتۈرگەن چاڭ-توزانلار ئۇنى كۆمۈۋېتەلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. چۈنكى «تارىم» خەلقىنىڭ ئەدەبىيات گۈلزارى، قۇياشقا يۈزلەنگەن تارىخ سىمفونىيىسىنى ئورۇندايدىغان جەزىبىكار ئوركىستىر بولدى. ئۇنىڭ ئەسىرلەردىن ئەسىرلەرگە قالدىغان نۇرانە سەھىپىسىدە خۇنۇكلۇك كۆرسىتىش تىنىمۇ قورقۇنچىلۇق ئىش بولمىسا كېرەك. «تارىم» ئۆركەشلەپ ئاقىدۇ. بىر زامان، يەنە بىر زامان كىشىلىرىنى ئۆز ساھىلىغا كۆمۈپ قويۇپ، راۋانلىق يولىدا ئىلگىرىلەۋېرىدۇ. كۆمۈلگەن-لەرنى تاللىۋېلىش بىزگە رېئال بولمىغان كەلگۈسى دۇنيا كىشىلىرىنىڭ باھا، ئۆلچەملىرىگە باغلىق. بۇبىز ئۈچۈن ئېزگۈ ئارزۇ ياكى تەرسا خام خىيال بولۇشى مۇمكىن.

«تارىم» نىڭ مۇشكۈل خىزمىتىگە ھەسسە قوشقان مۇھەررىر، كوررېكتورلارغا ۋە ئۇنىڭ گۈللىنىشىگە كۆڭۈل بۆلگەن بارلىق ئىززەت ئىگىلىرىگە ئېھتىرام بىلدۈردىمىز. ئۇلارنىڭ دائىمىي ئەمگىكى بۇ ئوبرازلىق تەپەككۈر مەلىكىسىنى پەپىلەپ ئۆستۈردى ۋە ۋايىغا يەتكۈزدى.

«تارىم» - شىنجاڭ مەدەنىيىتى ساھەسىدىكى كۆزنى قاماشتۇرىدىغان گۆھەر بولۇشقا مۇناسىپ!

ئۇ زامانىمىزنىڭ ھېكمەت ئۇستازلىرىدەك پاراسەت مۇنبىرىدىن ئورۇن تۇتسۇن!
 ئۇ ماكانىمىزنىڭ گۈلگۈن داللىرىدەك روھىي زېمىنغا خۇش پۇراق تارقاتسۇن!
 ئۇ كۆكلىرىگە چىنلىق، ياخشىلىق، گۈزەللىك دۇردانىلىرىنى چاچىدىغان لاچىندەك پەرۋاز قىلسۇن!

ئۇ، تۈلپىلەردەك نەرە تارتىپ، بۇلبۇلدەك خۇش ئاۋاز سايىراپ، جەڭچىدەك تىنىمىمىز جەڭ قىلسۇن!

ئۇ، سۇمۇرغىدەك ئاتەش ئىچىدە دائىم پاكلىنىپ، خەلقىمىزنىڭ تەشنىلىقىنى ھەقىقىي كەۋسەر بۇلاقتەك قاندۇرسۇن!

ئالاقىشى ۋە ئۈمىد

1951-يىلى كۈز ۋاقتى بولسا كېرەك، بىز يەكشەنبە كۈنى كوچا ئارىلاپ كېتىۋېتىپ كىتابخانغا كىردىم. كۆزۈم بىردىنلا كىتاب جازىسىغا تىزىپ قويۇلغان «شىنجاڭ ئەدەبىيات - سەنئىتى» ژۇرنىلىغا چۈشۈپ، كۆڭلۈم يورۇپ كەتكەندەك بولدى. دەرھال ژۇرنالدىن بىرنى سېتىۋېلىپ، قىزىقىپ ئوقۇپ چىقتىم. بۇ ھازىرقى «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ تۇنجى نۇسخىسى ئىدى. بىز شۇندىن بۇيان «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ سەھىپىلىرىدىن ئۇيغۇر يازغۇچى، شائىرلىرىنىڭ، ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرىنىڭ ھەرخىل ژانىردىكى بەدىئىي ئەسەرلىرىنى، كلاسسىك ئەدەبىياتىمىزنىڭ پارلاق ئەمۇلىرىنى، ئېغىز ئەدەبىياتىمىزنىڭ دۇردانە تىلىرىنى، قېرىنداش مىللەتلەر ۋە جاھان ئەدەبىياتىدىن تەرمىلەرنى كۆرۈپ كېلىۋاتىمىز. بۇلارنىڭ ئىچىدە بالىلار ئەدەبىياتىغا دائىر ئەسەرلەرمۇ خېلى بار. بۇ ئەسەرلەر كۆڭۈل ئۇيۇقىمىزنى كېڭەيتىپ، مەنىۋى ئېھتىياجىمىزنى مەلۇم دەرىجىدە تەمىن ئېتىپ كەلدى، شۇنىڭدەك ئەدەبىي ئىجادىيەت قوشۇنىمىزنىڭ، جۈملىدىن بالىلار ئەدەبىياتى قوشۇنىمىزنىڭ بەدىئىي جەھەتتىن تەربىيلىنىشىگە، ئۆسۈپ يېتىلىشىگە ئۈنۈملۈك تەسىر كۆرسەتتى.

«تارىم» ژۇرنىلى يېڭى چىققان چاغلاردا ئۇنىڭ بەتلىرىدىن بالىلار ئۈچۈن يېزىلغان ئەسەرلەرنى كۆرگىلى بولمايتتى، چۈنكى بالىلار ئەدەبىياتى ئىجادىيىتى بىلەن مەخسۇس شۇغۇللىنىدىغانلار ئۇ چاغلاردا يوق دېيەرلىك ئىدى. ئەدەبىياتىمىزدىكى بۇ بوشلۇقنى ھېس قىلغان «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدىكى يولداشلار ئۆسمۈر بالىلارنىڭ مەنىۋى ئوزۇققا بولغان جىددىي ئېھتىياجىنى كۆزدە تۇتۇپ، بالىلار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىگە ژۇرنال سەھىپىسىدىن ھەر دائىم ئورۇن بېرىپ تۇرۇشنى كۈنتەرتىپىگە قويدى، شۇنىڭ بىلەن بىللە ئۇلار يازغۇچى، شائىرلار ۋە ھەۋەسكارلارنى بالىلار ئۈچۈنمۇ ئەسەر يېزىشقا دەۋەت قىلدى. مەن شۇ چاغلاردا شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىنىڭ دەرسلىك بۆلۈمىدە ئىشلەيتتىم، بۇ يەردىكى مۇھەررىرلەرمۇ ئۇيغۇر تىلىدا يېزىلغان بالىلار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىنىڭ قىسلىقىدىن قاقشايتتى. ئوقۇشلۇقلارغا تېكىست لازىم بولسا، شائىر-يازغۇچىلارغا بۇيرۇتۇشقا توغرا كېلەتتى. بىر كۈنى 4-سىنىپ ئوقۇشلۇقىغا ۋەتەن توغرىلىق شېئىر لازىم بولۇپ قالدى. ئىزدەشتۈرۈپ تەلەپكە لايىق شېئىر تاپالمايدۇق. شۇ چاغدا بۇ ئەھۋالنى شائىر تېمىپىجان ئېلىيېۋغا ئېيتقانلىقىمۇ، ئۇ تېز ئارىدىلا «ئانا تۇپراق» ناملىق بىر شېئىر يېزىپ بەردى. ئۇ چاغلاردىكى ئەھۋال ئاشۇنداق ئىدى. بۇرئاللىق—

باللار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرى قەھەتچىلىكى مېنىمۇ ئويغا سېلىپ قويدى. شۇنىڭ بىلەن قولۇمغا قەلەم ئېلىپ، باللار ھەققىدە شېئىر يېزىشقا جۈرئەت قىلىپ باقتىم. مەشىق قىلىپ يازغان شېئىرلىرىمدىن «مېنىڭ جان دوستۇم» ناملىق شېئىرىمنى «تارىم» ژۇرنىلىغا ئاپىرىپ بەردىم. بۇ شېئىر «تارىم» نىڭ 1955-يىللىق 3-سانغا بېسىلىپ چىقتى. يەنە بىر-ئىككى شېئىرىم باشلانغۇچ مەكتەپلەر ئۈچۈن تۈزۈلگەن ئوقۇش كىتابلىرىغا كىرگۈزۈلدى. بىر كۈنى «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ شۇ چاغدىكى مۇھەررىرى م. نوروزۇۋ بىلەن كۈچىدا ئۇچرىشىپ قالدىم. ئۇ قولۇمنى تۇتۇپ تۇرۇپ: «سىزنىڭ تەھرىر بۆلۈمىگە ئەۋەتكەن شېئىرىڭىز يامان ئەمەس يېزىلىپتۇ. (1-ئىيۇن) باللار بايرىمىغا ئاتاپ، 6-سانغا باللار ھەققىدە يېزىلغان شېئىرلاردىن بەرمەكچىمىز. شېئىرىڭىز بولسا ئەۋەتىپ بېرىڭ» دېدى. بۇ مەن ئۈچۈن يەنە بىر ئىلھام ۋە مەدەت بولدى. شۇنىڭ بىلەن «ئەلاچى سىنىپ» دېگەن شېئىرىمنى تەھرىر بۆلۈمىگە ئاپىرىپ بەردىم. بۇ شېئىرىم «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ شۇ يىللىق 6-سانغا باشقا شېئىرلار قاتارىدا بېسىلدى. شۇنىڭدىن كېيىن «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدىكى بەزى مۇھەررىرلەر مېنى داۋاملىق باللار ھەققىدە شېئىر يېزىپ تۇرۇشقا رىغبەتلەندۈرىدىغان بولدى. كېيىنچە «مېنىڭ مەكتەپم»، «ئۇچرىشىش»، «سەمەت ۋە بويناق»، «ئېيتىڭلارچۇ، توغرىمۇ» قاتارلىق شېئىرلىرىم ژۇرنال سەھىپىلىرىدە داۋاملىق ئېلان قىلىندى. باللار ھەققىدە يېزىلغان شېئىرلىرىمنىڭ گېزىت-ژۇرناللاردا ئارقا-ئارقىدىن ئېلان قىلىنىشى، مۇناسىۋەتلىك يولداشلارنىڭ داۋاملىق ئىلھاملاندۇرۇشى نەتىجىسىدە مېنىڭ باللار ئەدەبىياتىغا بولغان قىزىقىشىم تېخىمۇ كۈچەيدى، ئىشەنچەم ئاشتى. شۇنىڭ بىلەن مەن تەقلىدچىلىك، كالىندارچىلىق رامكىسىدىن ئاستا-ئاستا قۇتۇلۇپ، تەجرىبە-ساۋاقلارنى يەكۈنلەپ، باللار قىزىقىدىغان، ئۇلارنىڭ ياش ئالاھىدىلىكىگە ماس كېلىدىغان ئەسەرلەرنى يېزىشقا كىرىشتىم. بۇ چاغلاردا باللار ئەدەبىياتى ئەجدادىيىتى سېپىگە بىرقانچە ئاپتورلار كىرىپ كەلگەندى، شۇڭا ئەسەرلەرنىڭ تېمىدا ئىرىسى كېڭىيىپ، بەدىئىيلىكى يۇقىرى كۆتۈرۈلۈشكە باشلىدى، شېئىر، قوشاقلار ئەمەس، بەلكى بالادا، داستان، ھېكايە، پوۋېستلارمۇ بارلىققا كەلدى. مەخسۇس باللار ئۈچۈن ئەسەر يازغۇچىلار سېپى بارغانسېرى كېڭەيدى. مانا شۇنداق ئاپتورلارغا مىسال قىلىپ بوغدا ئابدۇللا، توختاش بەگىرى، تۇرسۇن قۇربان، مۇتەللىپ جۇماخۇن، ئابلىكىم روزى، ئابلىكىم باقى، ماخمۇت مۇھەممەت، ئابدۇراخمان ئەبەي، قادىر ئارسلان، مەھمۇت بارى، ھەسەن تىلىۋالدى، ئابابەكىرى ئەمەت، مەھمەت شانسىياز، ياسىن ئەسمايىل ۋە باشقىلارنى كۆرسىتىش مۇمكىن، پېشقەدەم يازغۇچى-شائىرلىرىمىز ئىچىدىن باللار ھەققىدە باش قاتۇرۇپ، ئۇلارغا كۆپلىگەن ئەسەرلەرنى سوۋغا قىلىپ تۇرۇۋاتقانلارمۇ خېلى بار. باللار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىنىڭ يىلدىن-يىلغا كۆپىيىپ، مەزمۇن جەھەتتە بېيىپ يېڭى باسقۇچقا كۆتۈرۈلۈشىدە، ئاپتورلار قوشۇنىنىڭ زورىيىشىدا «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدىكى يولداشلارنىڭ قوشقان تۆھپىسى ئاز ئەمەس. «تارىم» ژۇرنىلى نەشىر قىلىنغانلىقىنىڭ 40 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن مەن بىزنىڭ باللار ئەدەبىياتى

(ئاخىرى 35 - بەتتە)

ئاددىي مۇھەررىر - نامىسىز قەھرىمان

خۇددى تارىم دەرياسى نەچچە مىڭ يىللار مابەينىدە قانداق ئۆزگىرىشلەرنىڭ بولۇشىدىن قەتئىينەزەر شىددەت بىلەن ئۇزۇلمەي ئۆركەشلەپ ئېقىپ، بىپايان كەڭ زېمىننىڭ تەشنىالىقىنى قاندۇرۇپ، ئۇنىڭ پايانسىز ئېمىتەكلىرىنى ئاجايىپ كۆركەم، چىرايلىق گۈللەرگە پۈركەپ كەلگىنىگە ئوخشاش، ئاشۇ ھەيۋەتلىك دەريانىڭ نام - شەرىپى بىلەن ئاتالغان «تارىم» ژۇرنىلىمۇ 40 يىلدىن بۇيان ئۆزىنىڭ مول شېرىن مېۋىلىرى بىلەن خەلقىمىزنىڭ مەنىۋى تۇرمۇش ئېھتىياجىنى تەمىن ئېتىش يولىدا ئۆچمەس تۆھپە يارىتىپ كەلدى. «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ بۈگۈنكى مول نەتىجىلىرى ھەرگىزمۇ ئاسان قولغا كەلگىنى يوق. ئۇ سانسىزلىغان ئەگرى - توقاي يوللارنى بېسىش ۋە قاتتىق بوران - چاپقۇن ھەم جۇت شۇبەرغانلارنى باشتىن كەچۈرۈشنىڭ مەھسۇلى، «تارىم» بۇ جەرياندا خەلقىمىزنىڭ قايغۇ - ھەسرەت ۋە خۇشاللىقىغا باشتىن - ئاخىر ھەمىنەپەس بولۇپ، خەلقنىڭ ئارزۇ - ئۈمىدىنى ئەكس ئەتتۈرۈپ كەلدى.

«تارىم» نىڭ ھەربىر بەت ۋە سەھىپىلىرىنى بىرمۇبىر ۋاراقلىساق، ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ بېسىپ ئۆتكەن ئەگرى - توقاي يولىنى ۋە تەرەققىيات تارىخىنى ئېنىق كۆرەلەيمىز. «تارىم» جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ سەمىمىي غەمخورلۇقىدا ئازادلىقنىڭ باش باھارىدا ئۇيغۇر ئەدەبىياتى سەھنىسىدە تۇنجى قېتىم چاقىنغان چولپان. ئۇ مەيدانغا كېلىش بىلەنلا پۈتۈن شىنجاڭدىكى خەلق ئاممىسىنىڭ دىققەت - ئېتىبارىنى قوزغاپ، ئۇيغۇر يېڭى زامان ئەدەبىياتىنىڭ يۈرۈش سىگنالىنى چالدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ناھايىتى تېزلا شىنجاڭدىكى كەڭ ئىجادىيەتچى ۋە ھەۋەسكارلارنىڭ ماھارەت كۆرسىتىش سەھنىسىگە ئايلاندى. خەلقىمىزنىڭ مەدەنىيەت خەزىنىسىدىن ئورۇن ئالغان نادىر ئەسەرلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ئەينى ۋاقىتتا «تارىم» ژۇرنىلىدا ئېلان قىلىنغان ئۇيغۇر. ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتى ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ يۈرەك قانلىرىنى سەرپ قىلىپ، بۈگۈنكى كۈندە خەلقىمىزنىڭ چوڭقۇر ھۆرمىتىگە ئېرىشكەن تالانتلىق يازغۇچى، شائىرلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ قوللاپ - قۇۋۋەتلىشى ۋە كەڭ ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىشى نەتىجىسىدە يېتىشىپ چىققان.

«تارىم» ژۇرنىلى 40 يىل مابەينىدە خۇددى تارىم دەرياسىغا ئوخشاش توختىماي ئالغا ئىلگىرىلەپ، نۇرغۇنلىغان ئىقتىدارلىق ياش كۈچلەرنى بايقاپ، تەربىيىلەپ، يېتىشتۈرۈپ قاتارغا قوشتى.

مەن «تارىم» بىلەن ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمدىن باشلاپلا تونۇشقان. ئۇ بارا-بارا مېنىڭ يېقىن دوستۇمغا ئايلانغان. «تارىم» نىڭ ھەربىر يېڭى سانى مەكتەپ قىرائەتخانىسىغا كەلگەن ھامان ساۋاقداشلار ئۇنى قولدىن-قولغا ئېلىپ، بىر مۇبىر كۆرۈپ چىقاتتۇق. ئۇ يىللاردا كېزىت-ژۇرناللار ھەقىقەتەنمۇ ناھايىتى ئاز ئىدى. ئە-دەبىي ژۇرناللاردىن پەقەت «تارىم»لا بار ئىدى. شۇڭا ئۇ مېنىڭ كۆزۈمگە ئىنتايىن ئىسسىق كۆرۈنەتتى.

يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن «تارىم» ژۇرنىلىغا بولغان چوڭقۇر مۇھەببەت مېنى ئۇ-نىڭ ئۆز قوينىغا ئېلىپ كەلدى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن ئۇنىڭ بىر ھەۋەسكارىدىن بىۋاسىتە پەرۋىش قىلغۇچىسى، يەنى ژۇرنالنىڭ بىر مۇھەررىرىگە ئايلنىپ، ئۇنىڭغا ئۆز ئىچىم-نى سىڭدۈرۈپ كەلدىم.

«تارىم» ژۇرنىلىنىڭ ھەقىقىي لايىقەتلىك بىر مۇھەررىرى بولۇش ئاسان ئەمەس. بۇنىڭ ئۈچۈن نەزەرىيە ۋە كەسپىي جەھەتتە ئۈزلۈكسىز تۈزۈلۈش ئىقتىدارىنى ئىسپات قىلىش، ئۇنىڭ توغرا باھالاش، تاللاش، مۇۋاپىق بىر تەرەپ قىلىش ئىقتىدارىنى يېتىلدۈرۈشكە، شۇنىڭدەك ماركسىزىملىق توغرا كەسپىي ئەخلاق كۆز قارىشىنى تۇرغۇزۇشقا توغرا كېلىدۇ. ئۇنداق بولمىغاندا، ئەسەرلەر قالايمىقان بىر تەرەپ قىلىنىپ كېتىشى، ئاپتورلارنىڭ ئەمگەك مېۋىسى زايە بولۇپ كېتىشى، ھەتتا ژۇرنالنىڭ سۈپىتىگە ئېغىر تەسىر يېتىشى مۇمكىن.

«تارىم» ژۇرنىلى ئاپتونوم رايونىمىزدىكى تەسىر دائىرىسى چوڭ ژۇرنال، يەنى ئۇ ئۇيغۇر ئەدەبىياتىنىڭ بۆشۈكى. مەن بۇ ژۇرنالنىڭ تەھرىر بۆلۈمىدە پېشقەدەم ئۇستاز-لارنىڭ ياردىمى ۋە يول كۆرسىتىشى بىلەن تەھرىرلىكنىڭ قائىدە-قانۇنىيەتلىرىنى تىرىشىپ ئۆگىنىپ، ژۇرنالنىڭ تەھرىرلىك ۋەزىپىسىنى خېلى مۇۋەپپەقىيەتلىك ئورۇنداپ كەلدىم. بۇ جەرياندا مەن ئىشتىن سىرتقى ۋاقىتلاردىن پايدىلىنىپ، ئىجادىيەت بىلەنمۇ شۇغۇل-لاندىم. «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ قوللاپ-قۇۋۋەتلىشى ۋە تەربىيەلەپ پەرۋىش قىلىشى ئارقى-سىدا خېلى كۆپ شېئىرلىرىم مۇشۇ ژۇرنالدا ئېلان قىلىندى. ھەتتا ئۆسمۈر-بالىلار ھەق-قىدە يازغان بىر قىسىم شېئىرلىرىم ئاپتونوم رايونىمىز بويىچە بالىلار ئەدەبىياتى ئەسەر-لىرىنى باھالاپ، مۇكاپاتلاشتا ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتلارغا ئېرىشتى. بۇ مەن ئۈچۈن ئۇنتۇلغۇسىز بىر ئىش.

بۈگۈن «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 40 ياشقا تولغانلىقى قىزغىن خاتىرىلىنىۋاتقاندا مەن ئۇنىڭ خۇددى تارىم دەرياسىدەك مەڭگۈ ئۈزۈلمەي راۋان ئۆرگەشەپ، خەلق ئاممىسىنى شېرىن مېۋىلەر بىلەن تەمىن ئېتىشى ئۈچۈن نامسىز قەھرىمان سۈپىتىدە بىر ئۇلۇش ھەسسە قوشۇپ كېلىۋاتقانلىقىمىدىن پەخىرلىنىمەن. شۇنداقلا ئىلگىرى قولغا كەلتۈرگەن ئاز-تولا نەتىجىمگە قانائەتلىنىپ قالماستىن، بۇندىن كېيىنمۇ «تارىم» نىڭ تەرەققىيات-نى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن يولداشلار بىلەن مۇردى-مۇرىگە تىرەپ تىرىشىپ خىزمەت قىلىشى، ئۆمرۈمنىڭ ئاخىرىغىچە ئۇنىڭ نامسىز قەھرىمانى بولۇشىنى شەرەپ ھېسابلايمەن.

«تارىم» ژۇرنالى مېنىڭ پەخرىم

مېنىڭ 38 يىللىق ھاياتىم «تارىم» ژۇرنىلىغا ھەمراھ بولۇپ كەلدى. مەن ئۇنىڭ يېتەكچىلىكىدە ئەدەبىياتنى ۋە ئۇنىڭ ئەھمىيىتى، مەقسىتىنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ۋەزىپىسى ۋە ئىنسانلار ئارا ئوينىيدىغان رولىنى چۈشەندىم. مەن بۇ ژۇرنالنىڭ خىزمىتىنى ئۇزۇن يىل پۈتۈن ۋۇجۇدۇم بىلەن بېرىلىپ ئىشلىدىم. مەن ئۆز ۋەزىپەمدىن ئىنتايىن پەخىر-لىنەتتىم. ئەدەبىياتقا قىزىقىدىغان، ھەۋەس قىلىدىغان ۋە ئۇنىڭ قىممىتىنى چۈشىنىدىغان ھەر بىر كىشىنىڭ بۇ ژۇرنالنى سۆيۈپ ئوقۇيدىغانلىقىنى كۆرگىنىمدە ۋۇجۇدۇم ھاياجانغا تولاتتى. ژۇرنال خىزمىتىنى كىشىلەر ئاسان ئېرىشەلمەيدىغان خىزمەت ھېسابلايتتىم.

شىنجاڭ ئىنستىتۇتىنىڭ ئەدەبىيات فاكولتېتىدا (سىرتتىن قاتنىشىپ) ئوقۇۋاتقان چاغلىرىمدا «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدە ئىشلەيدىغانلىقىمنى بىلىگەن كۆپلىگەن ساۋاقداشلىرىم ماڭا ھەۋەس بىلەن قارىشاتتى، ھۆرمەت قىلىشاتتى. يازغان ئەسەرلىرىنى ماڭا كۆرسىتىپ كېتىشەتتى. مەن ئارقىلىق ئەۋەتكەن ئەسەرلىرىنى تەھرىر بۆلۈم قوبۇل قىلغانلىقىنى ئاڭلىغان ساۋاقداشلىرىم ئىنتايىن خۇشال بولۇپ كېتىشەتتى. بۇنداق چاغلاردا ژۇرنالدا ئىشلەشكە مۇيەسسەر بولالغانلىقىمدىن ئىنتايىن پەخىرلىنىپ كېتەتتىم.

60-يىللاردىن بۇرۇن ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن تەھرىر بۆلۈمىمىزگە كېلىدىغان ئەسەرلەر ناھايىتى ئاز ئىدى. بولۇپمۇ نەسرىي ئەسەر يازىدىغان ئاپتورلار بەك ئاز ئىدى. تەھرىر بۆلۈمىمىزگە كەلگەن ئەسەرلەرنىڭ سەۋىيىسى تەلەپكە لايىق كەلمىسىمۇ مۇھەررىرلىرىمىز ئۇلارنى كۆڭۈل قويۇپ پىششىقلاپ، ئىمكان قەدەر ئېلان قىلىشقا تىرىشاتتى. مەن بەزى چاغلاردا قىپقىزىل بويۇلۇپ كەتكەن ئەسەرلەرنى كۆرۈپ، ئۇنى تەھرىرلىگەن يولداشلارغا نارازىلىق بىلدۈرەتتىم. مەن ئۇلارغا:

— بۇ ئەسەرنى تەھرىرلىدىم دېگەندىن كۆرە، ئۆزۈم يېزىپ باشقا كىشىنىڭ نامىدا چىقاردىم دېسىڭىز بولىمىدۇ؟ شۇنچىلىك خام يېزىلغان ئەسەرنى نېمىشقا ژۇرنالغا بېرىۋېتىمىز، دېسەم، ئۇلار:

— ياق، ئۇنداق دېيىشكە بولمايدۇ، ئاپتورلىرىمىز تېخى ياش، سەۋىيىسى چەكلىك. ئۇلارغا مەدەت بېرىش، ئۇلارنى يېتەكلەش كېرەك، دەيتتى. مەن يەنە قايىل بولماي:

— ئۇندىن كۆرە ئۇلارنى ئاتىقى بار پېشقەدەملەرنىڭ ئەسىرىنى ئېلان قىلىش ئارقىلىق يېتەكلەسەك بولمامدۇ؟ دەيتتىم، لېكىن ئۇلار ماڭا:

— ئويلاپ باقماسىز، ئەگەر ئەتىراپىمىزدىكى ئاتىقى بار يازغۇچى، شائىرلارغىلا

يۇلىنىۋالسا، بۇ ژۇرنال بىر قانچىلا كىشىنىڭ ژۇرنىلى بولۇپ قالمايدۇ؟ بىزنىڭ ژۇرنىمىز ئىشچى، دېھقان، ئەسكەرلەر ئۈچۈن خىزمەت قىلىدۇ، شۇڭا ئۇلارنىڭ ئىچىدىن چىققان ئاپتورلارنى يۆلەش، يېتىشتۈرۈش لازىم، - دەپ جاۋاب بېرىۋاتتى.

مۇھەررىر يولداشلارنىڭ ئەنە شۇنداق تالايچاناب ۋە خالسانە خىزمەت ئىستىلىنى ياخشى بىلگەنلىكىم ئۈچۈن، بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ «تارىم» ئۆز ئەتراپىنى چۆرىدىگەن ئاز ساندىكىلەرنىڭ ژۇرنىلى بولۇپ قالدى»، «تارىم» قازان بېشىدىكىلەرنىڭ ژۇرنىلى»، «تارىم» بىر قانچە ئادەملەرنىڭ شۆھرەت قازىنىش، قەلەم ھەقىقىي ئېلىپ ھالاۋەت كۆرۈشىنىڭ ۋاسىتىسى بولۇپ قالدى» دېگەندەك پىتىمە - پاساتلىرىنى ئاڭلىغىنىمدا ئوغام قايناپ كېتەتتى.

40 يېشى بېشىدىن كۆچۈرگەن بۈگۈنكى «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ تارىخىنى ئەسلىگە ئىمىدە بۇ ژۇرنالنىڭ 30 يىلىدىن بۇرۇنقى سەۋىيىسى ئۈستىدە ئويلىنىپ قالىمەن. 1956 - يىلى بىرىنچى قېتىم مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى باھالاپ - مۇكاپاتلاش پائالىيىتى ئېلىپ بېرىلغانىدى. شۇ چاغدا مەلۇم بىر يازغۇچىنىڭ مۇسابىقىگە قاتناشتۇرۇلغان ئەسىرىدىكى بىر پېرسوناژ تىلىدىن بېرىلگەن «قىزىم، يىڭنە ئىشى قولۇمغا يەل كېلىدىغان بو-لۇپ قالدى» دېگەن بىر جۈملە سۆزنى «ئىنتايىن ئوبرازلىق ۋە ئاددىي خەلق تىلى» دەپ، بۇ ئەسەرنىڭ تىل ماھارىتىگە ناھايىتى يۇقىرى باھا بېرىلگەن ھەم بۇ ئەسەر بىرىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتقا ئېرىشكەنىدى. ئۇ چاغلاردا سەۋىيەم تۆۋەن بولغاچقىمۇ ياكى ژۇرنالنىڭ سەۋىيىسى شۇنچىلىككە، ئىشقىلىپ ئاشۇ بىر جۈملە سۆزنىڭ شۇنچە يۈ-قىرى باھاغا ئېرىشكىنىگە ھەيران بولغانىدىم.

مانا ئەمدى كۆرۈپ تۇرۇۋېتىمىزكى، بۇ ژۇرنالدا ئېلان قىلىنىۋاتقان ھەر بىر ئەسەردە پېرسوناژلار تىلىدىن تۆكۈلۈۋاتقان ئاجايىپ ئوبرازلىق، تەسىرلىك، كىشىنى ھايانغا سالىدىغان، كىشى قەلبىنى ئەسىر قىلىۋالدىغان ئاددىي، ئاممىباب تىللار گويا مەرۋايىتتەك يالىتراپ، ئۆزىنىڭ گۈزەللىكى ۋە تەسىرچانلىقى بىلەن كىتابخانلارنى ئۆزىگە تارتماقتا. سۆيۈملۈك «تارىم» مەن سەن بىلەن پەخىرلىنىمەن. سەن تېخىمۇ گۈللەپ ياشنىغىن! بۇ سەھىپىدىكى ماقالىلەرنىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى: ئىنۋەر ئابدۇرېھىم

(بېشى 31 - بەتتە)

تى ئىجادىيەتتە ئىزدىنىشىمىزگە ۋە بەزى نەتىجىلەرنى قولغا كەلتۈرۈشىمىزگە ئىلھام ھەم مەسلىھەت بېرىپ كەلگەن مۇھەررىرلەرنى، پېشقەدەم يازغۇچى، شائىرلارنى چىن قەلبىدىن ئەسلەيمەن ۋە ئۇلارغا رەھمەت ئوقۇيمەن. «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدىكى يولداشلارنىڭ ژۇرنال سەھىپىلىرىدە بالىلار ئەدەبىياتىغا دائىر ئەسەرلەرنى يەنە داۋاملىق، ئۇزۇلدۇرمەي ئېلان قىلىپ تۇرۇشىنى، شۇنىڭ بىلەن بىللە بالىلار ئەدەبىياتى ئەسەرلىرىگە دائىر ئوبزور، ماقالىلەرنى بېرىپ تۇرۇشىنى ئالاھىدە ئېيتىپ ئۆتىمەكچىمەن. چۈنكى ھازىر ژۇرنال سەھىپىسىدە بالىلار ئەدەبىياتىغا ئائىت ئوبزورلار يوق دېيەرلىك. بۇ ئەدەبىياتىمىزدىكى يەنە بىر بوشلۇق، «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىدىكى يولداشلارنىڭ بۇ مەسىلىگە كۆڭۈل بۆلۈپ، ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئومۇمىيۈزلۈك راۋاج تېپىشىغا كۈچ چىقىرىشىنى سەھىپىمى ئۈمىد قىلىمەن.

مەن يېشىل دۇنيانىڭ يېشىل بالىسى

مەن سېنى سۆيىمەن

گۈل ياسايمەن سەندىن، ئامرىقىم

مەن سېنى سۆيىمەن پەخرىم يېشىل رەڭ،
سەن مېنىڭ ۋەسلىمنى ياراتقان دۇنيا.
شەپقەتتە چايقىلىپ تۇرغان مەنزىرەڭ
گۈزەللىك قەسىرىدە كۆتۈرگەن غوۋغا.

ئورمانلارغا باشلاپ ساياھەت،
ئۇزاتمايمەن چېچەكلەرگە قول.
ئاق تاڭلارغا باغلاپ مۇھەببەت،
ئاللايمەن گۈلباغلارغا يول.

سەن مېنى سۆيىسەن بەختىم يېشىل رەڭ،
كەچمىشلەر ياراتتىم سېنىڭدە پىنھان.
يات كۆزلەر سوغ كۈلۈپ سېلىشقاندا زەڭ،
يارىمنى باغرىڭدا ساقلىدىڭ ئامان.

قۇياش سۆيگەن ئاپئاق پەنجىرەم،
گۈل تەشتىكى تۇرمايدۇ بېزەپ.
ئېيخ، شۇندىمۇ گۈزەلدۇر ئۆلكەم،
شاۋقۇنلايدۇ پەخرىم كۈۋەجەپ.

بالىلىق سىرداشقان دەريا، ئېقىنلار،
بويلىرى ياپىيېشىل چىمەنلىك ساھىل.
قۇم قىرغاق، يېشىل سۇ، يېشىل دولقۇنلار
يۈرەكنى سەگىتكەن چايقىلىپ يېشىل.

گۈلبېغىڭدا ئولتۇرساڭ جېنىم،
گۈل سىياقىڭ كۈلدى قەدىردان.
گۈل رەڭگىدە يالقۇنلاپ بېتىم،
گۈل رەڭگىدە كۆرۈندى جاھان.

مەن سۆيگەن بوغداننىڭ چوققىلىرىدا
قارىغايىلار كىيىشكەن يېشىل بەرقۇت تون.
جۇڭغارنىڭ سوزۇلغان قۇچاقلىرىدا
ئېيخ، پەقەت يېشىللىق كۆتۈرگەن دولقۇن.

گۈل رەڭگىدە كۈلمەكتە لېۋىڭ،
گۈل رەڭگىدە مەڭزىڭ قىزارغان.
گۈل بەرگىدەك قىزارغان يۈزۈڭ،
نومۇسىڭغا ئەنداز ياراتقان.

قاياققا كۆز تىكسەم يەنە يېشىل رەڭ
مەن يېشىل دۇنيانىڭ يېشىل بالىسى،
يوق غالىب گۈزەللىك يېشىللىققا تەڭ،
ئۇ، ھەرخىل رەڭلەرنىڭ تۇغقان ئانىسى.

بىر سۆيۈشتىن دولقۇن ياساپ قان،
گۈلدەك گۈزەل ياشنايدۇ سېزىم.
گۈل ھۆسنىڭگە بېقىپ يانمۇ يان،
گۈل ياسايمەن سەندىن ئامرىقىم.

ھەسەتخورلار خاتىرىسىگە

قىسمەتلىرىمگە

ئۇپۇقىمۇ ئالەمنىڭ ئەمەستۇر چېكى،
ئۇپۇقنىڭ كەينىدە ساناقسىز ئۇپۇق.
شۇنچىلىك چەكسىزدۇر - چەكسىزدۇر جاھان،
شۇڭلاشقا گۈزەلدۇر بۇ زەنگەر يوپۇق.

شۇ چەكسىز بوشلۇقتا تۇغۇلغان ئىنسان،
ئەجەبىم چەكسىزلىك بەرمەپتۇ ئۇدۇم.
كۆڭۈللەر تار ئىچۈن، ھەر قەدەمدە چەك،
قىسقارغان قوللىرىم، ئۈزۈكتۈر يولۇم.

قان ئەيلەپ تىرناقنى چىقسام چوققىغا،
«خېنەڭنى ياققان كىم، كىم بولدى يۆلەك...»
ۋە ئوقتا قۇش ئاتسام: «كۆكتە قاپقان بار...»
دەيسەن، ھەق رىسىمغا يوقتۇر ئىشەنمەك.

مەن گۈللۈك يوللاردا چاپسام ئارغىماق،
سەن قىلدىڭ يۈگەنلىك بۇرچىڭنى ۋىسال.
پۇشۇڭدە زەر تاجنى كىيىپ چېلىقسام،
چاقىناتقان قۇياشنى تىللىدىڭ دەرھال.

ئاق تاڭلار دەرياغا سالغاندا قولۇق،
يۈتكىن، دەپ لەھەڭگە قىلدىڭ ئىلتىجا.
سەلكىنىدە چەشلىسەم زەر - ئالتۇن باشاق،
ئۇچۇر دەپ بورانغا كۆتۈردىڭ غوۋغا.

قۇش بولۇپ باغلاردا قىلسام خۇش ناۋا،
«يەم بولاي قۇۋۋەتلىن، سانجىغىن تىرناق،
دېدىڭسەن لاجىنىغا، - كېچىپ چېنىڭدىن»
قەلبىڭنى ئازابلان ھەسەتتىن پىراق.

ھەسەتخور ئاغىنىم، قىلمىشنىڭ تولا،
دېڭىزدىن تامچىدەك كۆرسەتتىم مىسال.
سىلجىشقا بوشلۇق كۆپ، ماڭماي قىستاڭدىن
پولمامدۇ كەڭ يولدىن قۇچۇشساق ۋىسال؟

بوران بولۇپ ئۇچۇرساڭ ئەگەر،
چوققىلاردىن قاڭقىمەن يەنە.
يامخۇر بولۇپ توڭدۇرساڭ سەھەر،
نۇر قۇچاقلان ئىللىمەن يەنە.

تاپانلىرىم قاناپ يوللاردا،
سانجىلغاندا تىكەن ئاياۋسىز.
يەر تىرىنلاپ تەنھا قوللاردا،
قالدۇرارمەن يەنە مەغرۇر ئىز.

باھار بولغىن، بولغىن ئىللىق ياز،
ھارارەتتىن يېمەيمەن ۋايىم.
سوغ بول، قاردىن سالغىن پايانداز،
ئۇششۇكلەرگە يوقتۇر پەرۋايىم.

جاھىل ئەجەل كېلىپ ئالدىمغا،
تەڭلىگەندە چېنىمغا ئالقان؛
مەغرۇرلۇقنى يۈكلەپ رايىمغا
ھىمەن: خوش - خوش دېمەي تاپشۇر چاي!

پەنجىرىلەرنى چەككەن قىسمەتلەر،
ئاڭلا، ساڭا كۆتۈردىم ئىسيان.
يۇلقۇنساڭمۇ شىردەك تىلغاپ يەر،
مەن ئاشۇنداق يارالغان ئىنسان.

سېنىڭ سۆيگۈڭ زېمىن سۆيگۈسى

ئۇپۇقتىن يالقۇنچاپ چىققاندا قۇياش،
ئانارنىڭ رەڭگىگە چۆمگەندە جاھان؛
خورازدەك تاج تىكلەپ چوققىلاردا تاش،
ياقۇت ھەل ئىچكەندە بۇلۇتسىز ئاسمان.

قەلبىڭنى سورايمەن ئاشۇ تەسۋىردىن
مەن بولۇپ پاكلىققا تەشنا - قەلەندەر.
غېنىلىق تەختىدە يۈكسەلگەن پىردىن
يۈكسەكمەن، شۇ رىسىم پۈتۈلسە ئەگەر.

چايقالسا ئورمانلار سەلكىندە مەيىن،
بۇلاقلار ھۆسنىگە تاشلىشىپ سايە.
كىرىپكىك، كۆزلىرىڭ چاقىتىپ ئۇچقۇن،
ۋۇجۇدۇم قەسرىگە بولار ھىمايە.

مەن سېنى سېغىنىسام باھار تاغلىرى،
رەڭمۇرەڭ گۈزەللىك يوللايدۇ ۋىسال،
زېمىننىڭ سۆيگۈسى، زېمىن تاغلىرى،
بېرىدۇ ۋەسلىڭگە ۋەزىنىداش خىيال.

سەن مېنى سۆيىمەيسەن، ئوماق گۈزىلىم
ئون سەككىز يېشىمنى قىلىمەن ئارمان،
ئون سەككىز يېشىڭنى كۆرۈپ ئامرىقىم.
ئارزۇلار چۆلىدە بولساممۇ سەرسان،
ئاھ، بىراق چۈشلىرىم بەرمەيدۇ سېزىم.

چىرايلىق ئوغۇللىرىم بىر چاغلاردا بەك،
كۆزۈمگە ياراشقان جۇشقۇن تۇيغۇلار.
كۆكسۈمدە بىر شوخلۇق ئۇرغۇپ كىيىكتەك،
زەسسىدە قىزلاردىن قاچقان ئۇيغۇلار.

ئابابەكرى توختى

كۆزلىرىمدە يانار بىر قۇياش

ياشلىقىمنى ئىزدەيدۇ بىر چال...

بۇلۇتلارنى قىزارتىپ قۇياش،
چوققىلاردا يۇمىلار ئاستا.
كىرىپكىدە پىلىدىرلىتىپ ياش،
چال ئېيتىدۇ ئورماندا ناخشا.

ئەللەيلىمتەر چوغدەك باغرىدا
شېرىن خىيال بوۋايىنى بەزىلەپ.
توختىمايدۇ ناخشىسى ئەسلا،
ئۇ يۈرىدۇ ياشلىقىمنى ئىزدەپ...

سەن ئۈچۈن رۇسلىنىپ باقساممۇ بۈگۈن،
ئون سەككىز يېشىمدەك تۇرغۇزۇپ خىسلىت،
ئۈمىدىم ئالدىدا يەشىمدىك تۈگۈن،
ئاھ، كۆڭلۈم ئۈچۈنمۇ تىكلەپ مۇھەببەت.

شۇندىمۇ شۇ يولدا ئۆتسەك ئۇچرىشىپ،
سۆيىگەندەك گۇمانلىق تاشلايسەن نىگاھ.
قالغاندۇ كۆزۈمدە ياشلىق ساقلىنىپ
دېگەندەك ئۈمىدىتە باقتىم ساڭا، ئاھ.

گۈل ۋەسلىك كۈلدۈرگەن كۆزۈمگە باقسام،
ئون سەككىز ياشلىرىم چېلىقتى غىل - پال،
كۈمۈشتەك چېچىمغا قولۇم ئۇزاتسام،
سىرلىق چۈش مەسالى تۇيۇلدى ئۇ ھال.

بولدىلا ئوتتۇزغا ئۇلاشتى يېشىم،
پەقەتلا قەلىبىمدە قالسۇن كۆيگىنىم.
قانچىلىك يالۋۇرۇپ ئاقسىمۇ يېشىم،
سەن مېنى سۆيىمەيسەن ئوماق گۈزىلىم.

ئانا ئەللىيى

كۆزلىرىدە يانار بىر قۇياش،
تەبەسسۇمى تاڭلاردىن گۈزەل.
ياڭرار مۇڭلۇق ئانا ئەللىيى،
شېرىن ئۇيغۇ قۇچقىنىدا ئەل.

ئۇخلاپ قالار بىر چاغدا بوۋاق،
غىچىلداشتىن توختار بۇشۇك ھەم.
بالىلىققا قالمەن قايتىپ،
ئاشۇ كۈيىنى ئاڭلىسام ھەردەم.

بالىلىقتىكى دوستۇمغا
سېنى كۆرۈپ چۈشتى يادىمغا،
بالىلىقنىڭ سۈرەن - شاۋقۇنى...

كۆك قەھرىدە ئۈزەتتى لەيلىپ،
بىز ئۇچۇرغان چىرايلىق لەگلەك،
بىزنىڭ سەبىي خىيالىمىزنى
بۇلۇتلارغا بېرەتتى سۆزلەپ.

بىز ئوينىغان ئاشۇ دالىلار،
بىز ئوينىغان ئاشۇ دەريالار،
ئىسمىمىزنى يۈرەمدۇ يادلاپ،
تاش ئۈستىگە ئۈنگەن گىياھلار.

چۈشۈمىزگە ئېسىپ بەزەكلەر،
ئويغىناتتى قىزغىن تىلەكلەر،
بىزلەر ئىددۇق زېمىن ئىركىسى،
بىزلەر ئىددۇق يۇمران چېچەكلەر.

ئورمانزارنى باغاشلىسا ئاي،
بىز قوغلىمىغان بولۇپ تۇسۇن تاي،
كۈلكىمىزنى ئورايتتى گۈلگە
شەۋرلىشىپ بۇلاقلار ئاي - ھاي.

بەلكىم تېنىڭ كەتتى قاراسلاپ،
مەن ئالغاندا مەھكەم قۇچاقلاپ.
كەچۈر دوستۇم، سېغىنىش، ئارمان
يول قويامدۇ تۇرۇشقا ساقلاپ.

تارتىلغاندا ئالەمگە گۈگۈم،
پادا ھەيدەپ كېلەتتۇق ھەر كۈن،
بوۋايلاردىن ئاڭلايتتۇق چۆچەك
قۇملۇقلاردا ئولتۇرۇپ ئىركىن.

سېنى كۆرۈپ ياندى دىلدا ئوت،
باسالمدىم خۇشاللىقىمنى.
كىرىپكىڭدە ئاققان نۇرلاردىن
تېپىۋالدىم بالىلىقىمنى.

ئانا يىرگە

ئاسمان كەڭرى، يۇلتۇز بېساناق،
توۋا دەيتتۇق بولالماي ساناپ،
شورا ئاتلاپ ئۈزەتتۇق غورا،
ئاي، كەتسىمۇ تاپانلار قاناپ.

ئوغۇز سۈتى مەڭگۈ ئاغزىمدا،
ئۆلۈشۈمدىن نېمە غەم - ۋاھىم،
ساڭا دەسسەپ تۇرساملا پەقەت،
ئېھ ئانا يەر، سېخى ئىلاھىم!

پەرھات مۇھەممەت

ئون سەككىز ياش تۇيغۇلىرى

بىمچىراشەپ كەتكىنىدە گۈل شېخى

چىمىرلىسا كۆل سۈيىدە يۇلتۇزلار،
سۇ بېتىدە تەۋرىنىدۇ جۈپ سايە،
گىرەلەشسە بۇدەم يۇمران بىلەكلەر،
شەۋرلايدۇ لەۋلەر شۇنچە سىپايە.

كىرگىنىدە قۇلاقلارغا شېرىن سۆز،
خۇمار كۆزلەر يەرگە باقار، ئۇيۇلار،
ئارام بەرمەي شاش يۈرەكلەر كۆكرەكتە،
گويى دېڭىز دولقۇنىدەك ئۇرۇلار.

قىز ۋە يىگىت مەستخۇش بولۇپ بەختتىن،
قايتار ئىدى چىغرىيولدا يانسۇ يان.
پىچىرلىشىپ كەتكىنىدە گۈل شېخى،
سۆيگۈ بىلەن تولدى باغلار ئاشۇ ئان.

كۈي تۆكىدۇ يۈرەككە يۈرەك،
كۈيلىرىدىن مەستخۇش ئىككى ياش.
كۈيگە تولغان جىمجىت كېچىلەر
ۋىسال ئۈچۈن تۇغىدۇ قۇياش.

كۈيگە تولغان جىمجىت كېچىلەر

شوخلۇقۇمنى بەردىم بۇلاققا

كۈي تۆكىدۇ پىچىرلاپ ئاي قىز،
ئۆتكىنىدە ئەركە شوخ شامال.
كۈي تىگلايدۇ يۇلتۇزلار بۇدەم،
شۇتاپ جاھان ئۇيقۇغا قامال.

بۇلدۇق - بۇلدۇق ئوخشىغان بۇلاق
تارام - تارام ئېرىققا تۇتاش.
رەت - رەت ئۆسكەن سۆگەت - تېرەكلەر
ئويناپ ئاققان ئېرىققا يانداش.

كۈي تۆكىدۇ لەۋلەر پىچىرلاپ،
پىچىرلىشىپ شېرىن، شۇنچە ئۈز.
مۈگدەيدۇ شاخلاردا ياپراق،
مۇڭلىنىدۇ سۈكۈتتە يۇلتۇز.

بالىلىقتا كېچىپ ئوينىغان
قىن - قىنىمغا پاتماي ئېرىقنى.
ئەسلىتىدۇ ئاشۇ ئېرىقلار،
گۈدەكلىكىنى - تاتلىق قىلىقنى.

مىجىت تاش

غزەللەر

*

*

قەدەم باسىم قۇچاڭغا بولۇپ مېھمان، سالام كورلا
ئالاي قولغا قەلەم، ئەيلەپ ساڭا چىن ئېھتىرام، كورلا.

ھاياجان ئىچرە قول باغلاپ ساڭا باقسام مۇھەببەتتە،
خۇشاللىق مەيىنى سۇندۇڭ قىلىپ مېھرىڭنى جام، كورلا.

كۆڭۈلنىڭ مەيلىنى تارتقان ئېسىل نەشىپۇتلىرىڭ، جانغا
بەخش ئەتتى ئەجەب لەززەت، گويا ئىچتىم قىيام، كورلا.

تەبەسسۇم قىلدى باغرىڭدا گۈزەللىك شاھى - سۇلتانى،
يېشىل بوستانلىرىڭ دىلغا بېغىشلايدۇ ئارام، كورلا.

مۇرادى- ۋەسلىگە يەتكەن تۈمەن تاھىر بىلەن زۆھرا،
قىلىپ تاشلىقتا باغ ئەھيا ياشاپتۇ شاد- خۇرام، كورلا.

جاراڭلايدۇ قۇچاقىدا ئۈزۈلمەستىن خۇشال ناخشا،
زەپەرنىڭ سازنى سازلار سېنىڭدە ئەل- ئاۋام، كورلا.

ئاتا قىلدىڭ ماڭا ئالەم كەبىي مول ئىپتىخار- شادلىق،
سېنىڭ ئاۋات بازار- رەستەڭ دىلىمنى قىلدى رام، كورلا.

ئەزىز مېھماننى ئىززەتلەپ سالارغا داستىخاننىڭ مول،
سېغىشلىق تەرىپىڭ قىلسام يېتىشمەس ھېچ كالام، كورلا.

مۇبارەك شەپقىتىڭ- مېھرىڭ يۈرەككە ئورنىدى مەھكەم،
سېنى ناخشاغا قاتسام گەر كۈيۈم بولماس تامام، كورلا.

*

*

ئەجەب تاتلىق خۇلىق بىرلە مېنى سۆيگۈڭگە زار قىلدىڭ،
ئۇزاق تۈنلەر ئارا ئۇيقۇ- ئارامىدىن بىدار قىلدىڭ.

جاراڭلىق سۆزلىرىڭ ئالدى ئېسىمنى ئىختىيارىڭغا،
دىلىمدا يانمىغان ئوتنى ئۆزۈڭ دىلدا يانار قىلدىڭ.

ئاپان بولدى ساڭا قەلبىم، جاۋابىڭ كەلمىدى ئەمما،
مېنى بۇ ئوتتا قىيىناشنى نېمىشقا ئىختىيار قىلدىڭ؟

يا مەندىن قالدىمۇ كۆڭلۈڭ ۋە ياكى ناز- كەرەشمەڭمۇ؟
نەچچۈن بۇ كەڭرى ئالەمنى ماڭا سەن بۇنچە تار قىلدىڭ.

ئوتۇڭدا تولغىنىپ ھەردەم تىلەيمەن ئىلتىپاتىڭنى،
دىگىن ئەي ھۈر- پەرى، جانان نە قىلماقنى قارار قىلدىڭ؟

لېۋىڭدىن بىر ئىچىپ ئۆلسەم: ۋىسالنىڭ چىن شارابىنى،
بولۇپ دەردتىن خالاس دەيتتىم: مېنى سەن بەختىيار قىلدىڭ؟

«ئالتۇن چاغ مۇكاپاتى» غاقۇپۇل قەلىمخان نەسر

ئابدۇقادىر جالالىدىن

سۆيگۈ بىلەن ھەممە يەر يورۇق جاھان ئەمەس سۇ

1

تەۋەللۇت بولغىنىمدا ئەي بەلەك نە مۇددىئا قىلدىڭ،
نىچۇن نامرات غەزەلخانلىق بالاسىنى راۋا قىلدىڭ.
تىنىمىز چاپقۇننىڭ چاقىتاتتى دات باسقان قەلەملەرنى،
قەسىدە چاچقۇسىنى شۇندىمۇ قاتتىق تەمە قىلدىڭ.
قەلەم يۇلتۇزلىرى پىكرەت كۆكىدە جىلۋە - ناز قىلسا،
ئۇنىڭ كىرىپكىلىرىنى دەرد سۈيىگە مۇپتىلا قىلدىڭ.
ئۆزۈڭ تەنھا، لېكىن بىز بەندىگە قىزغىن تاماشاچى،
بىراۋنى ھەق يولدا رەھنەما، بىرنى قارا قىلدىڭ.
سەئىدى ئىپىتتى تەمسىل بىرلە: گۆھەر ئۈزكى، تاش قاتتىق،
ئاشۇ تاش ئالدىدا گۆھەر باھاسىنى قازا قىلدىڭ.
ئۈزۈم خىلۋەت بۇلۇڭدا ئاينىغان بىر نوتىمەن يۇمران،
نەۋائى ھەزرىتىمىنىڭ رەستىتىسىگە ئاشنا قىلدىڭ.
كۆڭۈل دەرياسىنى زاھىر قىلاي دەپ قانچە تەمىشەلدىم،
تەپەككۈر سۇمۇرغىنى پەر - قاناتقا بەك گادا قىلدىڭ.
تومۇر تۇتچاق ئىشى مۇشكۈل ئىدى، شۇنداقتىمۇ سۇلغۇن،
ئۆزۈڭنى دەڭسىمەي مەلھەم ياساپ قاتتىق گۇناھ قىلدىڭ.

2

جاھان ئويچان كۆزۈمنىڭ ئالدىغا يېگانە تاشلاندى،
كۆڭۈل مىڭ پارە بولدى، بىر جاھان مىڭ دانە تاشلاندى.
بويىقلار تەڭشىدىم سىزماق ئۈچۈن كۆڭۈلنىڭ جامالىنى،
چۈشۈمنىڭ دەپتىمىگە قۇش كېلىپ سەرسانە تاشلاندى.
شاھانە باغ ئىچىدىن سەلتەنەتكە ئىزدىدىم ئىزنا،
ئەجەب قىسىمەت، قىلىپ ھەيران، قەلەندەر خانە تاشلاندى.
سۇنۇپ ئەينەك، تېنى ئەخلەت ئارا دەرگاھىنى تاپتى،
ئۇنىڭ خىسەلەتلىرى ھەق ئىلىكىگە خەندانە تاشلاندى.
جېنىڭ بىر، ئۆلىمىڭنىڭ مىڭ بۇ ئۆتەڭدە، خاكسار سۇلغۇن،
تەۋەككۈلنىڭ ھاۋاسىغا تېنىڭ سەييارە تاشلاندى.

3

پېشانەم ئۆزۈرە ئاتەشنىڭ جۇلاسى كەتتى شام بىرلە،
 ئۆزۈم يېگانە قالدۇم باغ ئىچىدە ئەمدى جام بىرلە،
 ئېرىپ مەي تەپتىدىن داغلار يوقالدى، كەتتى كەلمەسكە،
 تەبەسسۇم لالسى كەلدى قېشىمغا ئېھتىرام بىزلە،
 تۇغۇلدى پاك سەبىيلىك يۇلتۇزى گۈل نازىدىن شۇدەم،
 گۈزەل رىشتە نۇرنى چاچتى ھەزىيان خۇش مۇقام بىرلە،
 نىنتەي، ئىشەرت قۇشى بىدەمدە، كەتتى بۇ شەبىستاندىن،
 يېتەلەيسەن ۋەسالىغا نىھايات زور چىدام بىرلە،

4

گۈلۈم، ئۇنتۇپ قالدىم مەن، ئارىسلان ئەمەسمۇ؟
 چۈشلىرىمگە رەڭ بەرگەن سەن مېھرىبان ئەمەسمۇ؟
 چىدىيالىماي پىراققا، يولنى ئالدىم يىراققا،
 ئاشىقلارغا باياۋان ياخشى ماكان ئەمەسمۇ؟
 كويىقاپنىڭ قۇچىقى بولدى ماڭا قونالغۇ،
 سۇيگۈ بىلەن ھەممە يەر يورۇق جاھان ئەمەسمۇ؟
 گۈلخان بولدۇم ئۆزۈمگە، سۇلتان بولدۇم ئۆزۈمگە،
 ئوتۇم بىلەن ئالەمنىڭ رۇخسارى قان ئەمەسمۇ؟
 ئالدىمدا ھۇر كۆرۈندى، ئىلاھى نۇر كۆرۈندى،
 جاننى بېرىش ئاشۇ چاغ بىر ئىمتىھان ئەمەسمۇ؟

5

شاراب كەلتۈر شارابنىڭ تەپتىدە، گۈلخان بولاي بىردەم،
 ساماۋى ئوي - پىكىرنىڭ ئەۋجىدە سۇلتان بولاي بىردەم،
 خۇيۇڭنىڭ ياچىقىدىن ئوق ئۇزۇپ جىسمىمنى قان ئەيلە،
 تاپار جىملىق ۋە يا مېچ بولمىسا نىمجان بولاي بىردەم،
 نادانلىق ئىلكىدە، ھوش ئەھلىنىڭ كۆز قارىچۇقى سىزدى،
 پېقىر سۇقرات ھېكىمنىڭ غارىدا پىنھان بولاي بىردەم،
 كۆرەي شەيتان كۆزىدە، بۇ ھايات غوۋغاسىنى تەڭرىم،
 شاياتۇن بەزمىسىنىڭ كەيپىدە مېھمان بولاي بىردەم،
 قېنى چاقماق، بۇ سۇلغۇن پەزلىگە نۇرانە زىننەت بول،
 گويا سۈررەڭ بۇلۇتلار قاينىغان ئاسمان بولاي بىردەم،

گۈل سۈيى ئىچتىم نىگارنىڭ خۇش پۇراق گۈلزارىدىن.
 مەست بولۇپ ياتسام، نېسىۋە تەگمىدى دىدارىدىن.
 يەلپۈنۈپ ئۇچقان ساباننىڭ رەڭگى - رۇخسارى قىزىل،
 ھەممە يەر چوغلاندى قەلبىمنىڭ پىنھانلىق زارىدىن.
 نامە يازدىم نامى گۈل، ئەسرارى پىنھانغا تالاي،
 بىلىمدىم ئۇ يار يەنە كۈتكەي نېمە خۇشتاردىن.
 مەن ئەمەس دوزاخقا، دوزاخ بەلكى كىرگەندۇر ماڭا،
 نەچچە دوزاخ تەپتى ئۆرلەيدۇ دىلى سەكپارىدىن.
 ئىستىسەڭ كۆپتۇر ئەقىدەڭگە جازانىڭ ئوغسى،
 بولما لال سۇلغۇن، ھاياتنىڭ بۇ قەدىم ئىقارارىدىن.

وئىۋانگۈل ھۈسەيىن

ئانا يۇرتۇم - پەخرىم سەن مېنىڭ

جىلتە ئېسىپ مەكتەپكە يۈرەر
 كۆزى چولپان غۇنچىلار رەت - رەت.
 ئۇرغۇپ تۇرار ۋۇجۇدىدىن ھەم
 ئەقىل - ئىدراك، غەيرەت - جاسارەت.
 گۈل چېكىلگەن رەڭدار دوپپىلار
 بەك ياراشقان ئوماق چېبەرگە.
 ئۇلار غەمىسىز، ئۇلار شادىمان
 قېنىپ ئۆسكەچ ئانا مېبەرگە.
 ئىشقا ماڭار بەرنا يىگىتلەر،
 چېچى قۇندۇز قىز ھەم جۇۋانلار.
 ئۇلار بىلەن پاكلىنىپ ھەر تاڭ،
 ئىشقا ئاشار گۈزەل ئارمانلار.
 تاڭ سەھەردە ئىشچان ناۋايلا
 تەۋەڭلەرگە تىزىدۇ ناننى.

يۇرتۇمدا سەھەر

تاڭ ساباسى مەخزىمگە سۆيۈپ،
 تارتىپ ئالدى چۈشلەر قوينىدىن.
 مەنمۇ مەپتۇن بولۇپ ئۇنىڭغا،
 قۇچاقلدىم دەرھال بوينىدىن.
 قۇلقىمغا پىچىرلاپ شېرىن،
 ئېلىپ چىقتى تالاغا شۇدەم.
 ئەتراپتىكى رەڭدار سۈرەتلەر
 چۇلغىۋالدى قەلبىمنى بۇ دەم.
 ئاھ، ئاجايىپ پەيزى تۇس ئالغان
 ئانا يۇرتۇم - كۆركەم گۈل شەھەر.
 ئوخشىمايدۇ ھېچقانداق جايغا،
 ئۆزگىچە ھەم بۇ يۇرتتا سەھەر.

توپ - توپ بالا چوڭ بولۇپ شۇنداق،
خەير دېدۇق بالىلىق چاغقا.
يۈرەكلەرنىڭ سېزىمى ئېشىپ،
قەدەم باستۇق ياشلىق گۈل باغقا.

ئىھ، ئاچايىپ چاغلار ئىدى ئۇ،
سۆيۈندۈرگەن دىللارنى قەۋەت.
بالىلىقم ئۆتكەن مەھەللە
ئەستىن چىقماس ئەبەدىلئەبەت.

كەچ

گۈگۈم قىزى قۇندۇز چېچىنى
زوقى بىلەن تارىغان چاغدا.
ھارغىن قۇشلار ئۈگىدەپ شۇدەم،
گۈللەر سۆھبەت باشلىغان چاغدا.

يۈرەكلەرنىڭ تارىنى چېكىپ،
ناخشا ئۇنى كېلەر يىراقتىن.
ئاشۇ پەيتىنى كۈتكەن رەنانىڭ،
ئازاد بولار قەلبى يىراقتىن.

تەڭكەش قىلار دۇتارىنى سازلاپ،
ناخشا ئۇنى كەلگەندە يېقىن.
يىگىت چۆمەر شېرىن خىيالغا،
قەلبى بولۇپ گويىا بىر ئېقىن.

قېنىپ ئىچەر ۋىسالىدىن شاراب،
ئىككى يۈرەك بۇدەم قوشۇلۇپ.
پەرۋاز قىلار كەچ ئاسمىنىدا
يۈرەك كۈيى ئارزۇغا تولۇپ.

چاقىرىدۇ گىردە، شىرمانلار
ناشتىلىققا ھەر بىر مېھماننى.

«سەھەر تۇرغان ساغلام بولۇر» دەپ،
ساپ ھاۋاغا چىقار بوۋايىلار.
يېتىلدۈرگىن شۇ خىمىلەتنى، دەپ
نەۋرىسىگە چىكەر مومايلار.

يۇرتۇم جۇشقۇن ھاياتقا تولۇپ
باغاشلايدۇ ھەر تاغنى شۇنداق.
مۇشۇ يۇرتتا تۇغۇلدۇم، ئۆستۈم،
مۇشۇ يۇرتتا ياشايمن خۇشۇق.

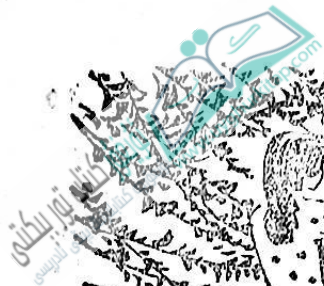
بالىلىقم ئۆتكەن شۇ جايدا

تونۇش قىرغاق، تونۇش تېرەكلەر
ئەسكە سالدى بالىلىقىمنى.
كۆز ئالدىمدا يۈرگەن ئوماقلار
تەكرارلىدى قىلىقلىرىمنى.

مەنمۇ بىر چاغ شۇ سەبىيلەردەك،
سۇ بويىدا چىم - چىم ئېتەتتىم.
ياساپ قۇمدىن كىچىك شەھەرلەر،
شادلىقىمدىن كۈلۈپ كېتەتتىم.

غەمىز ئىدىم، كۆڭلۈم ئازادە،
ئۆستەڭلەردە ئوينايىتىم ئۈزۈپ.
بالىلىقم ئۆتۈپ شۇ يەردە،
چوڭمۇ بولدۇم ھۆسنۈمنى تۈزۈپ.

ئىش باشقا، ھەۋەس باشقا

ماخۇت ھەھەمەت

(ھېكايە)

1. ئۇسسۇلچى بولامدۇ

تۇرغان بۇ ئوماق قىزچاقنى تاتلىق - تاتلىق قىلىقلارغا باي ئۇسسۇلغا سالاندى. زىننەت ئەمدى ئەقلى - ھوشىنى تاپقان، باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان يىللىرى تېلېۋىزور تېخى ئومۇملاشمىغان ئىدى. بىراق ئۇ بىرەن - سىبىرەن ئورۇمچىدىن كېلىپ قالغان سەنئەت ئۆمەكلىرىنىڭ ئويۇنلىرىنى كۆرۈش، ئۆيىدە ئاتا - ئانىلىرىنىڭ پاراڭلىرىغا قۇلاق سېلىش ئارقىلىق قەمبەر - خان، ئايىتىللا قاسىم، خەلچەم سىددىق، رەيھان ئابلىز... دېگەندەك ئىسىملارنى يادقا بىلىدىغان، ئۇلارنىڭ ئۇسسۇللىرىنى چۈشىدە كۆرىدىغان بوپ كەتكەنىدى. ھازىر زىننەتنىڭ سەنئەت ئۆمەكىدە ئىشلەيدىغان ئاكىسى رىشات سىگىلىسىنىڭ ھەۋەس - ئىشتىياقىنى تولۇمۇ قەدىرلەيتتى. تۆت يىل ئىلگىرى، يەنى زىننەت تولۇقسىز ئوتتۇرىنىڭ ئاخىرقى يىللىقىدا ئوقۇۋاتقاندا رىشات تۇغۇلغان ناھىيىسىگە چى-

زىننەت ئاخىرى ئۆزىنىڭ ئۇسسۇلچى بولالمايدىغانلىقىغا بۈگۈن ئۈزۈل - كېسىل ئىشەندى. ئۇنىڭ سەنئەتكە، بولۇپمۇ نازاكەتلىك، ئابروپلۇق كەسىپ بولغان ئۇسسۇل سەنئىتىگە بولغان ئىشتىياقى، مۇھەببىتى قانچىلىك تاشقىنىلاپ يېنىپ تۇرغىنىغا قارىماستىن ئاقىۋەت بۇ «ھۈ - نەر» نىڭ نېنىنى يېيەلمىدى. ئىنسان پە - قەت گۈزەل چىرايى ۋە ھەۋەس بىلەنلا بۇ ئوتى كۈچلۈك كەسىپنىڭ ئەھلى بولالمايدىغان ئوخشايدۇ. ئون توققۇز - غا ئەمدىلەتەن كىرىۋاتقان بۇ قىزغا ئا - يىغى چىققاندىن باشلاپ ئۇسسۇل ئايرى - ماس ھەرىكەت، ئۇسسۇلچى بولۇش يانماس ئىرادە، ئارمان بولۇپ كەلگەنىدى. ئاتا - ئانا، ئۇرۇق - تۇغقان، مەھەللە - كوي ھە - مىسىلا ئۇنى «ئۇسسۇلچى قىز» دەپ چاقى - رىشاتتى. ئىچىلىرى پۇشسا چاۋاك چېلى - شىپ، «ناي - ناي» دېيىشىپ يىلىدىرلاپ

قان زىننەتكە قاراپ نەچچە قېتىم بېشىمىنى چايقىدى، ئىچىدە بولسا: «ھەي، ئۇستىخان ئېغىردە - ئۇستىخان. نېمىسىدېگەن بىلەندۇ ئەسلى شۇنىڭ ماتېرىيالى ئەمەس - تۇقكەن - دە!» دېدى.

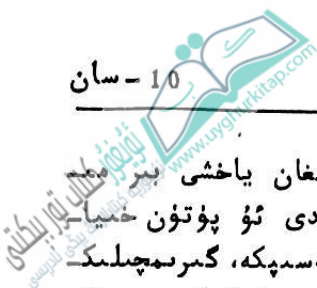
مانا بۈگۈن سەنئەت ئۆمىكىنىڭ تارىخىمىز رېپېتىتسىيە زالىدا قارلىغاج بالىرىدە دەك قاتار تىزىلىپ ئولتۇرغان يىگىرمە يەتتە سەنئەتچى، تېخى يېقىندىلا ۋىلايەتكە بېرىپ، مۇھىم بىر يىغىنغا قاتنىشىپ كەلگەن ئۆمەك مەسئۇلىنىڭ ئاغزىغا قارىشىپ ئولتۇراتتى. چۈشتىن ئاۋۋال يىغىننىڭ روھى يەتكۈزۈلدى. چۈشتىن كېيىن بولسا، ئەمەلىي پاراڭ باشلاندى. زىننەت بىلىدىكى، ئۇ ئەمدى ئۇسۇلچىلىققا نى ئارتۇق خىيال قىلمىسىمۇ بولىدىكەن. ئۇسۇلچى بولالمايدىكەن!

قىپ، ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىگە مۇزىكىدىن دەرس ئۆتتى. شۇنىڭ خاسىيىتىدىن بولسا كېرەك، ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىنىڭ مەسئۇلى، رىشاتنىڭ ئاغىنىسى ئۇنىڭ گېپىنى قىيالىمىدى. زىننەت مەكتەپنى، ئوقۇشنى يېرىم يولدا تاشلاپ سەنئەت ئۆمىكىگە ئورۇنلاشتى. ئۇ چەكسىز بەختىيار ئىدى. نەچچە كېچە ئۇيقۇ كۆرمىدى، ئاش - تاماقتىن قالدى. ماگىزىندا پېرىكازچىك بولۇپ ئىشلەيدىغان ئىسلىما - خۇنىڭ ئائىلىسى بىرنەچچە كۈنگىچە قارلىغاج ئۇۋىسىغا ئوخشاپ قالدى. زىننەت ھويلىدىن - ئۆيگە، خانىدىن - خانىلارغا ئۇچۇپ يۈرەتتى. شۇ تەرىقىدە ھەش - پەش دېگۈچە تۆت يىل ئۆتۈپ كەتتى. سەنئەت ئۆمىكىنىڭ كۆڭۈلچەك باشلىقى چىرايىغا، ئىشتىياقىغا نىسبەتەن كەسپىي ماھارىتى زادىلا يېتىشمەيۋات.

2. ئۇنىڭ كۆڭلى يېرىم

زىننەت ھېلىغۇ تام قوشنىسىنىڭ ئىكەن، بىر تۇغقان قېرىندىشىنىڭ تويى بولسىمۇ بارغۇدەك ھالى يوق. ئۇنىڭ كۆڭلى ئالەم جايىپ پەرىشان، كۆزلىرى نەملەشكەن، قىزارغان. ھال رەڭ نەپىس مەڭزىلىرى تېپىلگى - تېپىلگىدىن سارغايغانىدى. ئۇنىڭ تېخى ھاياتىنىڭ سىرلىرى بىلەن پىششىق تونۇشمىغان قەلبىنى ئېغىر قارا تاش بېسىۋالغاندەك سېزىلەتتى. قۇلقىنىڭ تۈنۈكىدە: «زىننەت سىزمۇ ئويلىشىپ، ئائىلىمىز ئىز بىلەن مەسلىھەتلىشىپ قويۇڭ، تەڭ شەش، ئىچىدە سىزمۇ بار» دېگەن كەسەككىن، بوم ئاۋاز ھېلىدىن ھېلىغا جاراڭلاپ تۇراتتى. «تەڭشەش» دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى زىننەت تولۇق چۈشىنىپ كەت-

ھاياتتا خۇشاللىق بىلەن خاپىلىق يانسۇيان ياشايدۇ. زىننەت ئۇچۇن تاق شۇنداق بولدى. دەل ئۇنىڭ ئۆمىكىدە «تاسقاش» يىغىنى ئېچىلغان ئاشۇ كۈنى تام قوشنىسى - سودىگەرنىڭ ئارزۇلۇق قىزى، زىننەتنى دائىم «ئارتىس» دەپ زاڭلىق قىلىدىغان، ئۆزى بولسا دادىسىنىڭ دۆلىتىدە كۈنىگە ئىككى قېتىم كىيىم ئالماشتۇرۇپ ياسىنىپ، بازاردىن كەلمەيدىغان روزىگۈلنىڭ تويى ئىدى. باشقا ۋاقىت بولسىمۇ زىننەت تويغا كىرەر، شوخ دىكىمۇ مۇزىكىسىغا چاڭ چىقىرىپ ئويىناپ تۈزدەك ياسىنىشىپ كېلىشكەن، بىر - دىن بىرى ھالدار قىزلارنىڭ كۆزىدىن ئوت چىقىرىۋەتكەن بولار ئىدى. لېكىن بۈگۈن

تەلمىسىمۇ، لېكىن بۇ ئىككى بوغۇملىق سۆزنىڭ ئەمدى «ئۇسسۇلچى بولۇش بو- ياقتا تۇرسۇن، سەنئەت ئۆمەكىنىڭ رېپېتت- سىيە زالىدا ئىلگىرىكىدەك ئەركىن يايىراپ، تاكىلداپ يۈرەلمەيسەن» دېگەندەك بىرمە- فىدىكى سۆز ئىكەنلىكىنى پەملىدى. ئىك- كى يىل ئىلگىرى ئۇ سەھنىدە يەنە بىر قېتىم قالتىس چوڭ چاندۇرغاندىن كېيىن، ئۆمەك باشلىقى ئۇنىڭ بىلەن جىددىي سۆھبەتلەشكەندى:

— سىزدە ئۇسسۇلچىلىققا نەسبەتەن پەقەت چوڭ ئىشتىياق بار، لېكىن ئىقتى- دار كەم. بۇنى چۈشىنەمسىز زىننەت؟ زىننەت قىزىرىپ، بېشىنى ئارانلا لىڭشىتتى.

— مېنىڭچە سىز ئەمدى سەھنىگە چىقماڭ!

زىننەت ئۇنچىقىمىدى - يۇ، كۆڭلىدە بولسا «دېمەك، ئۆزۈم ئوتتەك كۆيگەن سەنئەت ئۆمىكىدىن...» دېگەن ۋەھىمىلىك بىر خىيال لاپ قىلىپ ئۆتتى.

— ئەلۋەتتە... سەھنىگە چىقالمە- سىڭىز، باشقا ئىش قىلىشىڭىز بولىدۇ، - دې- دى ئۆمەك باشلىقى زىننەتنىڭ كۆڭلىدە كىنى بىلىگەندەك. زىننەت شۇ چاغدىلا بې- شنى ئۆمىدلىك كۆتۈرۈپ، ئۆمەك باشلى- قىغا ياللىتىدە قارىدى.

— سىز بۇندىن كېيىن گىرىمگە مە- ئۇل بولۇڭ. ئۆزىڭىز بىلىسىز، بىزنىڭ بالىلار گىرىمگە خام، قىزلار چېغىدا... ئەمما بىر سەنئەت ئۆمىكى ئۈچۈن گىرىم بەك مۇ- ھىم ئىش.

شۇ سۆھبەتتىن كېيىن زىننەت نا- ھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىنىڭ گىرىمچىسى بوپقالدى. ئۇنىڭ بىرەر ئىشقا كىرىشسە،

تىرىمىشىپ توختىمايدىغان ياخشى بىر مە- جەزى بار ئىدى. ئەمدى ئۇ پۈتۈن خىيال- لىنى، كۈچىنى يېڭى كەسىپكە، گىرىمچىلىك- نى ئۆگىنىشكە قاراتتى. باشقىلاردىن، خۇ- سۇسەن چوڭلاردىن گىرىم قىلىش تېخنى- كىسى ھەققىدە بىلىم ئالدى، ئىزدەندى. مەخسۇس خاتىرە تۇتۇپ، ئويلىغانلىرىنى، ئۆگەنگەنلىرىنى يېزىپ باردى. ھەتتا ئۆز يېنىدىن پۇل چىقىرىپ گىرىم بۇيۇملىرى- نى سېتىۋېلىپ يەكشەنبە كۈنلىرى ئون سائەتلىك ئەينەك ئالدىدا قىممىرلىماي ئولتۇرۇپ مەشىق قىلدى. قىشتا ئۇ تەلەپ قىلىپ شەھەرگە كىرىپ، چوڭئاپمىسىنىڭ ئۆيىدە يېتىپ - قوپۇپ، ۋىلايەتلىك سەن- ئەت ئۆمىكىنىڭ گىرىمچىسىدىن يېڭى ھۈنەر ئۆگەندى...

قوشنا ھويلىدا ئاكاردىئون ئەنسىز غارتلىداشقا باشلىدى. يىگىتلەر قىز كۆ- چۈرۈشكە كەلگەن ئوخشايدۇ. زىننەت ئىختىيارسىز بىلىكىدىكى سائىتىگە قارىدى. راستىنمۇ سائەت ئون يېرىم بوپقاپتۇ. خىيال بىلەن ئۆتكەن ۋاقىت ئۇچىدىكەن- ھە؟!

سائەتكە قاراش بىلەنلا زىننەتنىڭ يۈ- رىكى بۆلەكچىلا تىپىرلاپ كەتتى. يادىداغۇش چاقچاق- سەممىي يىگىت نۇرەخمەت كەلدى. نۇرەخمەت يادىغا كېلىش بىلەنلا، زىننەت- نىڭ كۆز مۇنچاقلىرى يەنە يىپىدىن ئۈزۈلۈشكە باشلىدى. ئېيخ، مۇبادا يېنىدا ئۇ بولغىنىدە- جۇ زىننەتكە بۈگۈنكى غەملىر بۇنچىلا ئېغىر بىلىنمەس بولغىدى. ياخشى سۆز، مەسلىھەتلەردىن تەسكىن تاپارسىدى... زىننەت ئەركىسىز ھالدا شۇلارنى ئويلاپ بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. قوشنا ھويلى- دىن ئاكاردىئون پەدىلىرىگە تەڭكەش بو- لۇپ ناخشا ياڭرايتتى:

يىغلىما قىز يىغلىما،
تويۇك بولدى.
ئالتۇن گۈللۈك كۆشۈگە

ئۆيۈك بولدى.
يىغلىما قىز يىغلىما
.....

3. نۇرەخمەت دېگەن يىگىت

قامەتلىك، تولمۇ پاكىز يۈرىدەن
غان بۇ يىگىت بۇنىڭدىن بىر يىل ئىلگىرى
زىننەتنىڭ قەلبىگە ھېلىقى خاسىد
پەتلىك ئوتنى ياققاندى. ياق،
لىلا گەپنى قىلساق، زىننەت ئالدى بىلەن
يىگىتنىڭ ئەمدىلەتنى ھايات گۈزەللىك
لىرىگە نەزەر سېلىپ، سىر ئىزدەپ كېلىد
ۋاتقان پاك، مەردانە يۈرىكىگە مۇھەببەت
يالقۇنىنىڭ دەسلەپكى ئۇچقۇنىنى تاشلىد
دى. يىگىت ئايلار داۋامىدا تولغاندى،
پۇچىلاندى. گەرچە قىلىدىغان ئىشى سەپ
پۇڭلۇق بولسىمۇ، لېكىن بىر خىل نازۇك
تۇيغۇنىڭ تۈرتكىسىدە شائىرلار كۆرسىمۇ
«ھە... خېلى!» دېگۈدەك بىرنەچچە كۆپ
لېت شېئىر يېزىپ، قىزغا بېرەلمەي مەي
دە يانچۇقىدا ساقلايمۇ يۈردى. ئاخىرى
ئۇنىڭغا قىزىقچى مەجەز ساتىراش ئاغىنىم
سى ئابلەت ياردەم قىلدى. ئابلەت بىلەن
نۇرەخمەت باشلانغۇچ مەكتەپتە بىللە ئو-
قۇغان، كېيىن ئابلەت ئائىلە قىيىنچىلىق
قى تۈپەيلى ئوقۇشتىن بالدۇر ئايرىلىپ،
ساتىراشلىققا بالا شاگىرت بولۇپ
كىرگەنىدى.

سىنىپ يۈرىدىغان بۇقىز ئابلەتنىڭ ساتى-
راشخانمىغا پات - پاتلا بېرىپ چېچىنى
ياستاتتى. بۇ زىلۋا قىزنىڭ جامالى
ئابلەتنىڭ يۈرىكىنى بارغانچە ئەسىر قىل-
دىشقا باشلىدى. بۇ توغرىدىكى تەپسىلىي
پاراڭلارنى كېيىنچە سۆزلەيمىز.
شۇنداق قىلىپ نەپىسە نۇرەخمەت
نىڭ بىر پارچە تازا يۈرىكىنى ئەپك
لىپ زىننەتكە تۇتتى. نەپىسەنىڭ مەسلى-
ھىتى بىلەن كېلەر ھەپتىنىڭ خەيرلىك
بىر كۈنى ئىككى قىز سەيپۇڭخانمىغا پار-
لاشتۇرۇپ پىلاتى - يوپىكا كىيىدىغان
رەختىنى ئاپاردى. نۇرەخمەت تىمىرەپ تۇر-
غان قوللىرى بىلەن، ھوشسىز ھالەتتە
زىننەتنىڭ ئالتۇن... بويىنى ئۆل
چىدى. كېچىلىرى ئۇيقۇ كۆرمەي تىكىش
ماشىنىسىنى شارپىلاتتى. كىيىم زىننەت
كە يارىدى، كېيىن بولسا سەيپۇڭ يىگىت
مۇ...

نۇرەخمەت غايىلىك يىگىت ئىدى.
زىننەت ئۆزىنىڭ ئاشۇ قامەتلىك، كۆڭلىم
كىنىڭ ئاپئاق ياقىسىغا قاچانلا قارىسا شې-
كەر كىر قوندۇرمايدىغان سۆيگەن يىگىت
تىنى ئەسلىگىنىدە ئالدى بىلەن شۇنداق
ئويلايتتى. نۇرەخمەتنىڭ ئۆيىدە، دۇكىنىم
دا كىتابخانغا يېڭى كەلگەن ئەدەبىي،
ئىلمىي كىتابلارنىڭ ھەممىسى بولاتتى.
بۇ تاغلىق ناھىيە بازىرىدا ئەڭ دەسلەپ
«چەت ئەل» چىسىگە گالىستۇك تاقاپ،

خوش، نۇرەخمەتنىڭ زىننەت بىلەن
ئۆمۈرلۈك سىرداش بولۇپ قېلىشىغا ئەۋ-
ۋەلەن ئابلەت، ئابلەت ئارقىلىق بولسا،
نەپىسە ئىسىملىك قىز سەۋەب بولۇپ قال-
دى. نەپىسە زىننەتكە شېرەم تۇغقان
كېلەتتى. ئادەتتە چىرايلىق يا-

قەيەردىلا بولمىسۇن، مەۋجۇتقۇا
 زىننەت بۈگۈن نۇرەخمەت ھەققىدە
 دە ھەرقانداق كۈندىكىدىن ئۇزاق ئويلىمىدى.
 بىراق ئۇ ھازىر يېنىدا يوق. بولغان
 خان بولسا دائىملىق ئۇچرىشىشلىرىدا زىننەت
 نەتكە ھايات، دەۋر، ئىنسان، بۇرچ،
 ئىستىقبال ھەققىدە سۆزلەپ بېرىدىغان، تۈ-
 گىمەس، يېقىملىق مەنىلىك پاراڭلىرىنى يەنە
 قىلار، زىننەتنىڭ مۇنۇ ھالىتىگە بەرھەم
 بېرىپ، كۆڭۈل ياردىمىغا مەلھەم ياقار ئىدى.
 بىراق ئۇ ئىككى ئايچە ئىلىگىرى
 شەھەرگە، زامانىۋى نۇسخىدىكى مودا كى-
 يىملىرىنى پىچىپ - تىكىشنى ئۈگىنىشى
 كۈرسىغا كەتكەنىدى. زىننەت ئويلاپ شۇ
 يەرگە كەلگەندە نازلىق بىر ئاچچىق قىيىم
 داش بىلەن ئويلىدى: «ھۈنرىنى ئاشۇر-
 مەن دەپ، مېنىمۇ ئۇنتۇپ قالدى، ھۈنەر
 ئاشىقى!»

ئادەم يېنىدا ئەڭ يېقىن كىشىسى،
 ئىشەنگەن تېغى بولمىغىنىدا تېخىمۇ مۇڭ-
 لۇق ھالەتكە چۈشىدۇ، تەمىترەپ قالىدۇ.
 خۇددى ئەنە شۇنداق ھالەتكە چۈشكەن
 زىننەت يان ھويلىدىكى تويغىمۇ چىقىم-
 دى، ئانىسىنىڭ غەمخور پاراڭلىرىمۇ كۆ-
 گۈلىسىزلا جاۋاب بەردى. پەقەت يېرىم كې-
 چىدە، تۈگىمەس، باش - ئايغى يوق خى-
 ياللارغا چېكىت قويۇپ، ئۇيقۇغا كېتىش
 ئالدىدىلا ئۇ بىر قەتئىي قارارغا كەلدى:
 ئەتە شەھەرگە كىرىمەن!

كۆپلەرنى ھەيران قالدۇرغان، بەزى تى-
 لى ئۇزۇن بىكار تەلەتلەرنىڭ غەيۋىتىگە
 مۇ قالغانىدى. زىننەت بىلەن بىرگە بول-
 سلا ئۇ ئاجايىپ ياخشى پاراڭلارنى قىلات-
 تى. زىننەتنىڭ سەنئەتچى ئىكەنلىكىگە
 كەلگەندە ئۇ ئاجايىپ كەڭ قورساق ئىدى.
 بىرنەچچە تونۇشلار، ھەتتا ئۆزىنى قال-
 تىس ھۈرمەتلەيدىغان، يەنە كېلىپ مۇ-
 ھەببەت سەۋداسىغا ياردەم قولىنى سۇن-
 غان ئاغىنىسى ئابلەتمۇ بۇ «ۋىجدانلىق،
 ئىلمىي» ئاغىنىسىنىڭ ئارتىس قىزغا كۆ-
 يۈپ - پىشىپ قالغانلىقىغا نىسبەتەن باش-
 قىچە پىكىرلەرنى قىلغانىدى.

— ئارتىس بولسا نېمە يامىنى بار؟—
 دېگەننى نۇرەخمەت ئابلەتكە شۇ چاغدا،—
 ئارتىس ئادەم ئەمەسمىكەن؟ ئارتىسلىق
 شۇنچە پەس، ناپاك كەسىپمىكەن؟
 — بەزىلەر شۇنداق ئويلايدىكەنچۇ.
 — ئاشۇ بەزىلەرگە سېنىڭ ئوخش-
 ماسلىقىڭنى ئۈمىد قىلىمەن،— دېدى ئۇ.
 رەخمەت سەمىمىي ھالدا،— زىننەتكە مەن
 ئىشىنىمەن، يۈرىكىم ئىشىنىدۇ.
 نۇرەخمەتنىڭ يۈرىكى راستىن خا-
 تاسىز ماڭىدىغان سائەت ئىدى. زىننەت
 ئۆز يىگىتىگە ئىنتايىن سادىق ئىدى. سەن-
 ئەت ئۆمىكىدە زىننەتتىن باشقا يىگىتلىرى
 ئۈچۈن يوشۇرۇن كۆيۈپ، سەنئەتتەك، زۆھرە-
 دەك پاك ئىشقى بىلەن ياشايدىغان قىزلار
 ئاز ئەمەس ئىدى. ئاخىر ئىنسان بولىدە-
 كەن، ياشلىق بولىدىكەن، چىن مۇھەببەت

4. گىرىم ئىلمىھامى

بۇ سۆيۈملۈك، گۈزەل شەھەر بىر چاغ-
 لاردا «پاكىز شەھەر» دەپ نامى مەشھۇر
 بولغان، ئەمەلىيەتتە بولسا كۈچلىرى بۇ-

بۇ ئانچىۋالامۇ چوڭ شەھەر ئەمەس،
 ئىنسانلارنى پەقەت يېقىنقى يىللاردىن
 بۇيانلا قويۇقلاشقانلىقى، كۆپەيگىلى باشلىدى.

لۇك - پۇچقا قىلىرىدا ئەخلەت كۆرگەزمىلىرى پات - پاتلا كۆزگە چېلىقىپ قالىدىغان، ئاسفالت يوللىرىدا ماشىنا، تراكتور، ئېشەك ھارۋا، ۋېلىسپېتلىقلار قەدەمدە بىر ئۇچرايدىغان بۇ پېشانىسى ئىسسىق شەھەرنىڭ ھازىر ئەڭ پاكىزچىلىق ۋاقتى - قىش پەسلى ئىدى.

زىننەت قاما ياقىلىق قارا كۆك پەلتۇسىغا چېپىپىدە كەلگەن قامىتى بىلەن شەھەر كوچىلىرىدىكى مۇزدا نەچچە يىگىتنى ئالاقزادە قىلىپ، تېپىلىپ، يىقىتىپ، نۇرەخمەت خېتىدە ئېيتىپ بەرگەن ئادەپ رىسقا قاراپ كېتىۋاتاتتى. يولدا ئۇ بىر نەچچە ماگىزىنغا كىرىپ ئۈلگۈردى. «قىز - نىڭ كۆزى قىزىلدا» دېگەن بىكار ئېيتىلغان پاراڭ ئەمەستە! قۇمنىڭ نەرخىدە ئا - ۋۇپ كەتكەن، زامانىۋى پاسۇندىكى چوڭ كىچىك ماگىزىنلارنىڭ ئۇنىڭغا كىلىپ رىدىن «گۈم - قاس، گۈم - قاس» قىلىپ ياڭرىغان مۇزىكىلار قۇلاق مېڭىنى يەپ كېتەتتى. ماگىزىنلارنىڭ پۈكەيلىرى كۆپىنچە چەت ئەل پاسۇنىدا، تاملىرىغا پۈتۈن بوي ئادەم كۆرۈنىدىغان ئەينەكلەر ئورنىتىلغان ۋە شۇ ئەينەكلەرگە يۆلەپ قولى يۇلغان پاسۇن مال جازىلىرىغا تىزىلغان غەيرىي ئايغالار، غارايىپ كىيىملەر، كۆز - نى چاقىتىدىغان زىننەت بۇيۇملىرىنىڭ ھەر بىرى ئەينەك تام تۈپەيلى خېرىدارغا ھەر بىرى تامام ئىككى بولۇپ كۆرۈنەتتى. زىننەت ئاشۇلارغا قاراپ، ئۆزلىرىنىڭ چەت - ناھىيە بازىرىدىمۇ شۇنداق يېڭىلىقلارنىڭ ئەمەدىلا پەيدا بولۇۋاتقانلىقىنى يادىغا ئالدى. ئۇنىڭ بايا ئاپتوبۇستا جىممىدە تۈگۈلۈپ ئولتۇرۇپ، بۇ ئۈچ يېرىم سا -

ئەتلىك يولدا ئويلىغان تۈگىمەس كۆ - گۈلسىز خىياللىرى ھازىر مۇنۇ «شەھەر قىزىقچىلىقلىرى» ئالدىدا نەلەرگىدۇر ئۇ - چۈپ كەتكەن ئىدى. يولدا ئۇ يەنە ئاخشامقى خىياللىرىنى داۋاملاشتۇردى. ئەڭ مۇھىمى، يولدىن كېيىن نېمە قىلىش مەسىلىسى ئىدى. ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمەكلىرىدىكى كۆپچىلىك ئارتىمىلار ۋاقىتلىق شىتاتتا بولىدۇ. زىننەتمۇ شۇلارنىڭ بىرى. بۇقېتىمقى «ئىسلاھات، تەكشۈش» تە ئۇلارنىڭ بارىدىغان يېرى رەسمىي شىتاتتىكى ئۆزىگە ئوخشاش «ئارتۇق خادىم» لارنىڭكىدىن باشقىچە بولۇشى چوقۇم. بۇنى ئۆمەك مەسئۇلى يىغىندا ئالاھىدە ئەسكەرتكەن ئىدى. رەسمىي شىتاتتىكىلەر سەنئەت ئۆمەكىدىن ئايرىلسا، يا بىر باشلانغۇچ مەكتەپكە بېرىپ سەنئەت مۇئەللىمى بولىدۇ ياكى بولمىسا ئاۋۇلارغا ئوخشاش بىرەر ماگىزىننىدا غىمىسىپ پېرىكازچىلىققا ئولتۇرىدۇ. زىننەتچۇ؟ تەشكىلغۇ ئۇنىڭغا بىرەر ئۇۋا تېپىپ بېرەر، لېكىن ئۇ ئاسانلىقچە ھەل بولمايدۇ. زىننەت تالاي - تالاي ۋاقىت لارغىچە نەچچە چىرايلارغا سارغىيىپ، قانچە كۆزلەرگە سەت كۆرۈنۈپ سوكۇلدايدۇ... ياق، زىننەت بۇنداق «ئىتتىرىش» لەرگە ئەسلا تاقەت قىلىپ تۇرالمايدۇ، ئۇ سەنئەت ئۆمەككە ھەرگىز «ئىشقا ئورۇنلىشىش» مۇددىئاسىدا كىرمىگەن، بەلكى ئۇسسۇل ئىشتىياقى تۈپەيلى كىرگەن. بولمىسا مەكتەپتە ئۇ ئەلاچى ئوقۇغۇچىلارنىڭ بىرى ئىدى. ئوقۇشنى داۋاملاشتۇرۇۋەرگەن بولسا بۇ شەھەردىلا ئەمەس، بەلكى ئۈرۈمچىدەك چوڭ يەرلەرگىمۇ بېرىپ ئوقۇيالىغان بولار ئىدى... زىننەت

شۇلارنى ئويلىغىنىدا: «ياق، ھەرگىز تەش-كىلىنىڭ ئالدىدا بوغچا، يۈك بولۇپ سار-ھىمىپ تۇرمايمەن، ئۆزۈم مۇستەقىل بىر چىقىش يولى تاپمىمەن!» دەپ ئۈنلۈك سۆزلۈۋەتتى ئۆزىگە.

لېكىن ئۇ نېمە ئىش قىلىدۇ؟ ئۇنىڭ چىقىش يولى زادى نەدە؟ ئەلۋەت-تە بۇلارغا ئۇ دەررۇ نەق جاۋاب تاپال-مىدى. شۇنداق بولغاچقىمۇ، خەلىق قوشاق-لىرىدا: «يار قېشىمدا ئولتۇرسا، تاغىدەك يۆلەك ئەمەسمۇ» دەپ ئېيتىملىغاندەك، بۈگۈن ئۇ شەھەرگە «تاغىدەك يۆلەك» كىشىسىنىڭ يېنىغا كەلدى. زىننەتنى غەمگە سېلىۋاتقىنى ھەرگىزمۇ پۇل ئەمەس، يەنى سەنئەت ئۆمەكتىن ئالىدىغان ئېيىمىغا سەكسەن بەش يۈەنلىك مائاش ئەمەس، بەلكى كېلىچەك مەسىلىسى. بولمىسا زىننەت-لىرىنىڭ ئائىلە تۇرمۇش ئەھۋالى خېلى - خېلى ئائىلىلەردىن ياخشى ئىدى.

نۇرەخمەت ئىش ئۆگىنىۋاتقان يەر-گە ئاز قالغاندا زىننەتنىڭ كۆزى تۇيۇق-سىزلا بىر كىچىك دۇكاننىڭ داڭلىق تاماكا-ھاراق ئەۋرىشكىلىرى پاسون چىقىرىپ تى-زىلغان دېرىزىسىگە چۈشۈپ قالدى. شۇ ئەسنادا ئۇ نۇرەخمەتنىڭ ئارىلاپ ئېسىل پاپىروسىتىن چېكىپ قويدىغان مەجەزىنى يادىغا ئالدى. ناھىيىدە ئۇلار ھەر ئۇچراش-قاندا زىننەت نۇرەخمەتكە بىرەر قاپ ئېسىل تاماكا ئالغاچ كېلەتتى. تېخى ئۇ-نىڭغا يەتتە يۈەنلىك چىرايلىق گاز چاق-ماقمۇ سوۋغا قىلغانىتى... زىننەت شۇ تاپ-تا نۇرەخمەتكە بىر قاپ ئېسىل تاماكا ئېلىۋالماقچى بولدى - دە، بايقى دۇ-كانغا كىردى.

تاماكنى ئېلىۋېتىپ زىننەت بۇ يېڭى

پاسوندىكى چىرايلىق دۇكاننىڭ نېرىقى تېمىغا ئېسىپ قويۇلغان بىر ۋىۋىسكىنى كۆرۈپ قالدى. ۋىۋىسكىغا «گىرىم قىلىۋې-لىڭ!» دېگەن خەتلەر ئىككى خىل يېزىق-تا، ھۈسن خەت بىلەن يېزىلغانىدى. ئۇ-نىڭ يېنىدىلا، بۇلۇڭدا، ئىككى تامغا چاپ-راس قىلىپ تارتىلغان، چۈچىلىرى يەرگە تېگىپ تۇرغان نەپىس ھال رەك شايى پەردە تۇراتتى. قىز ۋىۋىسكىغا ۋە شايى پەردىگە قاراپ تۇرۇپ ئىختىيارسىز رەۋىش-تە نۇرەخمەتنى ئەسلەپ قالدى. ئۆزىنىڭ بىر-ئىككى كۈندىن بېرىقى ھالىتىنى، ئاخ-شام كېچىچە يىغلىغىنىنى، نەچچە كۈندىن بېرى ئۆزىگە تۈزۈكەرەك گىرىم قىلمىغىن-دىنىمۇ يادىغا ئالدى. سۆيگىنىنىڭ ئالدىغا سۈلكەتلىكەرەك بارمىسا بولامدۇ؟ شۇنىڭ بىلەن ئۇ پېرىكازچىك قىزغا يەنە يېقىن-لاشتى... بىر مىنۇتتىن كېيىن ئۇ شايى پەردىنى قايرىپ ئېچىپ، ئۇچىپۇلۇڭلۇق تارغىمە «گىرىم ئۆپى» دىكى كىچىككىنە تۆت بۇرجەك ئۈستەلنىڭ ئالدىغا قويۇلغان ئورۇندۇققا ئولتۇردى ۋە ئۈستەل ئۈستى-دىكى نەقىشلىك، يۇمىلاق تىكلىمە ئەينەك-كە قاراپ ئولتۇرۇپ، ئەينەك تۈۋىگە رەت-لىك تىزىلغان گىرىم بۇيۇملىرىنى ئىشلى-تىشكە باشلىدى. تازا زېھنى ۋە ئىشتىياقى بىلەن ئۆزىگە گىرىم قىلدى. گىرىم قىل-ۋېتىپ بىردەم ھېلىقى كۆڭۈلسىز ئىشلارنى، بىردەم نۇرەخمەتنى ئويلىدى. تۇيۇقسىز ئۇنىڭ كاللىسىغا لىپ ئېتىپ بىر تاسادىپىي خىيال كېلىپ قالدى. بۇ خىيال ئاجايىپ ئېسىل، ئاجايىپ يېقىملىق خىيال ئىدى. زىننەت بۇ خىيال تۈرتكەسىدە ئورنىدىن دىكىكىدە تۇرۇپ كەتتى. يۈرىكى ئەنسىز دۈكۈلدى...

5. دۇخاۋا تاملىق رېستورانددا

زىننەت يۈرىكى ئاغزىغا تىقىلغانچە ئالدىراپ بايقى كىچىك دۇكاندىن چىقتى. ئۇ تاشقىرىغا چىققاندا گۇڭگا، سوغۇق قىش مەنزىرىسى ئەمدى ئۇنىڭغا بۆلەك-چە بىر لاتاپەت بىلەن قۇچاق ئاچتى. بىر يىل ئىلگىرى نەق مۇشۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ئاپئاق قار كۆزلەرنى چاقىتىپ چىقىپ تۇرغان بىر تولۇن ئايلىق ئاخشىمى نۇرەخمەت زوق - ھاياجان بىلەن زىننەتكە قىش ھەققىدىكى شېئىرلارنى دېكلاماتسىيە قىلىپ بەرگەنىدى. ئاشۇ شېئىرلارنىڭ ئىچىدىكى «ھەم سوغۇق، ھەم ئاپتاپلىق ئاجايىپ بىر كۈن» دەپ باشلىنىدىغان بىر شېئىر نەق مۇشۇ تاپتا زىننەتنىڭ ئېسىگە چۈشتى. شۇنداق، راستىنلا خىرە، گۇڭگا ئېسىلىپ ياتقان شەھەرنىڭ قىشلىق ئاسمىنى، كۆڭۈل سىز قىش كۈنلىرى مۇشۇ تاپتا، مۇشۇ كىرىمخانىدا ھازىرلا چاقماقتەك ۋاللىدە يېنىپ قالغان، ئەمما چاقماققا ئوخشاش دەررۇ ئۆچمەستىن، بارغانسېرى بۇزىلۇۋا، نازۇك، شەربەت چەشمىسى بەدەندە يانغىن پەيدا قىلىۋاتقان پىكىر، ئىلھام تۈپەيلى زىننەتكە پۇشكىن تەسۋىرلىگەندەك «ھەم سوغۇق، ھەم ئاپتاپلىق ئاجايىپ» تۇيۇلدى... زىننەت شۇنداق خىيال، ھېسسىياتلارغا چۆمۈلۈپ، يۈرىكى تېخىچىلا بېسىقغا چۈشكەن ھالدا نۇرەخمەتنىڭ يېنىغا كېتىپ ۋاتاتتى. پۈتۈن دۇنيادا ھازىر پەقەت تۆتلا نەرسە، تۆتلا زات، يەنى ئۇ، نۇرەخمەت، «ھەم سوغۇق ھەم ئاپتاپلىق» قىش كۈنى ۋە ھېلىقى ئىلھاملا بار ئىدى. زىننەت ئاخىرى مېڭىبىر تەسلىكتە نۇرەخمەت ئىش ئۆگىنىۋاتقان مېھمان-

خانغا يېتىپ باردى. شەھەرنىڭ مەركىزى كۆچىلىرىدىن بىرىگە، قارىمۇ قارشى كېسىپ شىپ تۇرغان ئالتە كۆچىنىڭ ئەڭ چەت-تىكسىنىڭ ئايلانمىسىغا يېڭىدىن سېلىنغان تۆت قەۋەتلىك، كۆرۈنۈشى ئېگىز - پەس ئىشكاپنى ئەسلىتىدىغان بۇ چىرايلىق مېھمانخانىنىڭ ئىسمى مەنىلىك قىلىپ «ئىسلاھات» دەپ قويۇلغانىدى. راست، بۇ يەردە نۇرەخمەت ئىسلاھات داۋامىدا يېڭى-يېڭى نەتىجىلەرنى يارىتىش، قەدىردان يۇرتىنىڭ خەلقىنى، ياشلىرىنى زامانىۋى، يارىشىملىق پاسوندىكى رەڭگارەڭ كىيىم-كېچەكلەر بىلەن بېزەندۈرۈش ئۈچۈن سۆيگەن مەھبۇبىسىنىمۇ ۋاقتىنچە ئۇنتۇپ دېگۈدەك ھۈنەر، يېڭى تېخنىكا ئۆگىنىۋاتىدۇ. راست، زىننەتمۇ مانا ھازىر نەق شۇ «ئىسلاھات» قوشۇنىغا ئاجايىپ بىر يېڭى پىلانى بىلەن قېتىلىش ئۈچۈن سۆيگەن ئادىمىنىڭ يېنىغا مەسلىھەتكە كېلىۋاتىدۇ. ئۇ بۈگۈن ئەتىگەن ئاپتوبۇسقا چىققاندا پەقەت كۆڭلىدىكى مۈشكۈلچىلىكىنى نۇرەخمەتكە بىلدۈرۈش، ئىچى - قارىنى بوشىتىش، سۆيگەن يارىنىڭ چېچەن تىللىرىدىن تەسەللى تېپىش نىيىتىدە بولۇۋىدى. مانا ئەمدى تۇيۇقسىزلا ئالتۇن كانغا يولۇققان سەيياھەتكە شادىمان ھالەتتە كېلىۋاتىدۇ، يۈرىكى دالىدا ئۇزاق چاپچان توشقاننىڭ يۈرىكىدەك ئەنسىز دۈكۈلىدىگە نىچە كېلىۋاتىدۇ.

ئۇلار كۆزلىرى بىلەن بىر - بىرىنى قۇچاقلاپ كۆرۈشتى. مەلۇمكى، سۆيۈشكەنلەرنىڭ دەسلەپكى سالام - سائىتى ھەر دائىم ئەندىكىشلىك، سىرلىق، لېكىن چەك-

ئۆزلىرىنىڭ يۇرتى — ناھىيىدە بولسا ئۇلار ھەرگىز بۇ تۇرقدا مېڭىشالمىغان بولاتتى. ئۇلار بىرنەچچە چوڭ ماگىزىنغا كىردى. كىتابخانغا ئەلۋەتتە ئەڭ دەسلەپتە كىرىپ، ئۇزۇن ھايال بولۇشتى. كېيىن بولسا ھارغىنلىق ھېس قىلىشىپ، بىر ئاز ئارام ئالغۇچ قورساقنى توقلىغىلى، مۇھىمى ئارامخۇدا ئولتۇرۇپ بايقىدى، يولدا زىننەت نۇرەخمەتكە خام قىلىپ بەرگەن پاراڭنى پىلاننى مۇھاكىمە قىلغىلى جاي ئىزدەپ قېلىشتى. ئاشخانلار قالايمىقاندى. نۇرەخمەت قىزنى يېڭى مودىدىكى رېستۇرانتلارنىڭ بىرىگە باشلىدى.

ئۇلار كىرگەن رېستۇرانت ھەشەمەتلىك ئىدى. سانسىز ئالا - يېشىل چىراغ - لار لاپىلىداپ يېنىپ - ئۆچۈپ تۇرىدۇ. دۈڭلەك، يوغان بەئەينى توپتەك بىر چىراغ تورۇسنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئېسىلىپ، پىرقىراپ زەر چاچىدۇ. تۆت تامغا باش - تىن بويى قېنىق چىگرەڭ دۇخاۋا تارتىلغان. يەنە شۇنداق دۇخاۋا پەردىلەر رېستۇرانتنى يىگىرمىگە يېقىن كىچىك بۆلۈملەرگە بۆلۈپ تۇرىدۇ.

نۇرەخمەت بىلەن زىننەت ئەنە شۇنداق كەڭلىكىمۇ، ئۇزۇنلۇقىمۇ بىر يېرىم مېتىردىن ئاشمايدىغان دۇخاۋا تاملىق پىندە - ھان خانىغا كىرىپ ئولتۇردى...

سىز لەززەتلىك بولىدۇ. بىر سائەت ۋاقتىڭىزنى چىقىرا - لامسىز؟ دەپ سورىدى زىننەت قېيىندە - غاندەك ئاھاڭدا سەل يانغا بۇرۇلۇپ تۇرۇپ، - ئالدىراش ۋاقتىڭىزدىن... - مېنىڭ ۋاقتىم پۈتۈنلەي سىزنىڭ ئىختىيارىڭىزدادا - دېدى نۇرەخمەت، ئېگىز بويلىق، تەنھەرىكەتچىدەك يارىشىملىق قامەتكە ئىگە يىگىت زىننەتنىڭ نازىدىن كۆيگەندەك، ئاۋازى ھەرقانچىدەك بىلىنەر - بىلىنمەس تىترەپ. نۇرەخمەتنىڭ ئەڭ چوڭ ئالاھىدىلىكى شۇكى، ناھىيىدىلا ئەمەس مۇنۇ شەھەردىمۇ ئۇنىڭدەك ياراشتۇرۇپ قاملاشتۇرۇپ كىيىم كىيىدىغان يىگىتلەر كەمدىن كەم تېپىلاتتى. «سەيپىۋىگىنىڭ ئۆزى، ئۆز ھۈنرىنىڭ يەرمەنكىسى» دەيتتى نۇرەخمەت دائىم بۇ ھەقتە. ناھىيە يىگىتلىرىدىن بەزىبىرلىرى شۇ تۈپەيلى ئۇنى «نۇرى پۇكس» دەپ ئاتىشاتتى. «قايسى نۇرەخمەت ئۇ؟»، «ۋايۇي، ھېلىقى نۇرى پۇكسچۇ، ماشىنىچى!».

يەنە ئىككى - ئۈچ ئېغىز پاراڭدىن كېيىن نۇرەخمەت يۈگۈرۈپ كىرىپ كېتىپ، ئۈستىسىدىن رۇخسەت ئېلىپ، كىيىنىپ چىقتى. ئىككىيىلەن شەھەرنىڭ توڭ - خىلاق، تېپىلغاق ئاسفالت يولىدا قولتۇقەلىشىپ، شېرىن - لەززەتلىك پاراڭلىشىپ، بايا زىننەت كەلگەن تەرەپكە قايتىشتى.

6. زىننەت ئىش تەۋرەتمەكچى

ئىش تەۋرەتمەكچى، ئالاي - تالايلا مېڭىۋاتقان ئىسلاھات يولىدا ئۆز ئىرادىسىنى سىناپ، تەلپىنى ئىزدەپ مېڭىشىپ كۆرمەكچى بولغانىدى، بۇ جاسارەتنىڭ ئىلى ھامى بايقىدى، نۇرەخمەتكە بىر قاپ ئېسىل

كىتابخانلىرىمىزدىن يوشۇرمىسىدۇكى، زىننەت، ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىنىڭ بۇ ئۇسسۇلچى بولالماي قالغان «ئارتۇقچە خادىمى» ئەمدىلىكتە تۇمان ئىچىدىن يول تېپىپ، جاسارەتكە كېلىپ ئۆز ئالدىغا

گە جاۋابەن قاغىرىنى يېقىملىق پۇرۇش تۇرۇپ، سەل ھەييارلىق بىلەن ناز ئاراپ لاش كۈلدى. نۇرەخمەتنىڭ زىننەتتىن كۆرۈشنى دائىم خالايدىغان قىياپەتنىڭ بىرى مۇشۇ ئىدى. ئۇ يايىراپ كەتتى.

— ئەلۋەتتە شەھەردە ئاچسىڭىزمۇ، — دېدى ئۇ بىر پەس ئويلىنىۋېلىپ، — راستىنى ئېيتقاندا سىزنىڭ ئويلاشقان تىجا رىتىڭىزنىڭ بازىرى ھازىرچە مۇشۇ يەردە ئوبدانراق بولىدۇ.

— مەن باياتىن ئويلىدىم، — دېدى زىننەت ھاياجانلىنىپ، — قارىساق مۇشۇ ئىشنىڭ چىقىش يولى باردەك قىلىدۇ. ھازىر ئا دەملىرىمىز ياسىنىشقا، پەرداز قىلىشقا قىزىقتىدىغان بولۇپ كەتتى، توي — تۆكۈنلەردە تويى بولغان قىز — يىگىت، بولۇپمۇ قىز ئېسىل گىرىمغا موھتاج. كىممۇ ئۆمرىدە بىر قېتىم كېلىدىغان چوڭ مەزىكىسىدە (مۇشەگە كەلگەندە زىننەت بىر قىزىردىۋالدى ئەندىكىتى). تېخىمۇ گۈزەللىنىپ كېتىشىنى خالىمايدۇ؟ يەنە شەنەبىلىك، بايراملىق ئول تۇرۇشلارغا، تانىسلارغا ياشلار گىرىم قىلىپ ياسىنىپ بېرىشىنى خالايدۇ. ھەتتا...

— ھەتتا ئاشىق — مەشۇقلار ئۇچرىشىدىغان يېرىگە دەڭا! — نۇرەخمەت كۈلەي سۆزلىدى.

— ئەسكى! — قىز بايىقىدەك قاغىرىنى پۇرۇشتۇرۇپ قولىدىكى نەپىس ياغلىقنى سىلىكىپ نۇرەخمەتنى «ئۇردى». يىگىتنىڭ دىمىقىغا دەرىۋۇ ئەترە — مۇھەببەت پۇرىقى يەتتى.

— مەنمۇ مۇشۇ شەھەردە ئاچساممىكىن دەيمەن، — دېدى زىننەت، — باغ كوچىسىدا چوڭ ئاپامنىڭ ئۆيى بار ئەمەسمۇ. ئۇلارنىڭ ئىشىكى كوچىغا قارايدىغان بىر

تامىكا سېتىۋالغان دۇكاندا، تۇخۇمدەك يۇمىلاق ئەينەكنىڭ ئالدىدا گىرىم قىلىۋاتقىنىدا قاراڭغۇ كېچىدەك بۇرۇقتۇمچىلىقتا ياتقان قەلبىنى مەشئەلدەك لاپىپىدە يورۇتقان ئىلھام — پىكىر ئىدى. بۇ ئىلھام، بۇ پىكىر «ئىسلاھات» مېھمانخانىسىدىن تاكى دۇخاۋا تاھلىق رېستورانغا كەلگىچە بولغان ئارىلىقتا نۇرەخمەتكە چولتا بولسىمۇ بايان قىلىنغان ھەمدە ھەدىمەيلا بۇ ئەقىللىق يىگىت تەرىپىدىن قۇۋۋەتلىنەن كەنەيدى.

— ھازىر بىرەر ئىشنى رىقابەتسىز ۋۇجۇدقا چىقارغىلى بولمايدۇ، — دېدى نۇرەخمەت قولىدىكى «شىنجاڭ پىمۇسى» كۆپۈكلىنىپ تۇرغان قورساقلىق نەپىس رۇمكىنى چايقاپ ئويلىنىۋېتىپ، — لېكىن ئەڭ مۇھىمى، رىقابەتتە ئۇزۇپ چىقىش ئۈچۈن ھەركىمنىڭ يېڭى پىلانى، يېڭىچە شەكىلى بولۇشى لازىم. سىزنىڭ پىلانىڭىزنىڭ ئېسىل يېرى نەق شۇ يېڭىلىقتا، زىننەت! گىرىمخانا ئېچىش — شەكسىز يېڭى ئىش. بىزنىڭ بۇ تاغىلىق، كىچىككىنە ناھىيىمىز ئۈچۈن ئەمەس، ھەتتا مۇشۇ مەدەنىي، قەدىمىي شەھەر ئۈچۈنمۇ يېڭى شەيئى!

— مېنى ئويلىنىۋالغىنى مۇشۇ ئىش، — دېدى زىننەت يىگىتكە خىيالچان تىكىلىپ، — گىرىمخانىنى نەدە ئاچساق بولار؟ باشقىلارنى دوراپ يا ماگىزىن، يا ساتراشخانا، يا مۇنىڭغا ئوخشاش رېستوران ئاچساقمۇ، ئۆزىمىزنىڭ ناھىيىسىمۇ بولۇۋېرەتتى. لېكىن...

— يەنە مېنىڭكىدەك سەيپۇڭخانا دەپ قويۇڭ! — دېدى نۇرەخمەت ئادىتى بويىچە كۈلەي تۇرۇپ چاقچاق قىلىپ. قىز سۆيگۈسىنىڭ يېقىملىق ھەزىل

چوڭ دۈكىنى يېقىندىن بېرى بىكار تۇرىدۇ. تازا چوڭ كوچىنىڭ ئۈستى. بولمىدىغان گەپ. بىراق «ئاقساق» دېگىنىڭىز... يىگىت ئاسماقچىلاپ سورىدى. قىز قىزاردى.

— سىز... ياردەملەشمەيدىكەنسىز - دە؟ نۇرەخمەت يايىراپ كۈلدى.

— جان دەپ. بىراق چوڭئاپىلىرىڭىز نېمە دەركىن؟

— ھەممە ئادەم سىزنىڭ دادىڭىز - دەك مۇتەئەسسەپ ئەمەس، - زىننەت بىر يىلدىن بېرى دېيەلمەي يۈرگەن گەپىنى ئاخىرى ئېيى كەلگەندە دەۋەتتى. ئۇ ئۇنى بوم چىقىرىپ، دورىدى، - «ھىم، ئاڭ - لىغۇدەك بولسام بىزنىڭ نۇر ئارتىس بالىنى تېپىۋاپتۇ - دەك، پوقنى يېمىسۇن!»

— ھا، ھا، ھا، - نۇرەخمەت ئىختىيارسىز كۈلۈپ كەتتى، - قاملاشتى، قاملاشتى!

ئىككىيلەن مەنىلىك، مۇھەببەتلىك، كۆڭۈللۈك چاقچاقلار ئارىلاش ئۆزلىرىنىڭ بۈگۈنكى مۇھىم ئىشىنى، زىننەتنىڭ شەھەر - گە كىرىپ گىرىمخانا ئېچىش پىلانىنى مۇزاكىرە قىلىپ پۈتۈشتى.

— چوڭ ئاپام پېنىسىيىگە چىققان ئوقۇتقۇچى، - دېدى زىننەت خىيالچان ھالدا، - ئۇ مېنى قوللايدۇ. بىراق گەپ بىزنىڭ ئۆيدە، ئاتا - ئانامدا قالدى. ئۇلار - نىمۇ قايىل قىلىمەن. «گىرىمخانا» دېسەم بەلكىم دەسلەپتە چۆچۈپ كېتىدۇ. لېكىن چۈشەندۈرىمەن. نېمىشقا بىز خەقنىڭ قىزلىرى، ئاياللىرى باشقا ئىشنى قىلسا بولىدۇ - يۇ، ساتماشلىق قىلسا بولمايدۇ؟

— ياق، ئىسلىماخۇنكاممۇ، ئاپىڭىز نۇرۋان ھەدەممۇ چۈشىنىدۇ. ئۇلار سىزگە

ئىشىنىدىغۇ. ئۆز ۋاقتىدا سەنئەتچى بولۇش شىڭىزغىمۇ قوشۇلغان ئەمەسمۇ!

قىز ئۇنچىقماي يەرگە قارىدى، خىيالغا چۆكتى.

نۇرەخمەت ئۆز سۆيگىنىنىڭ قەلبىنى چۈشىنىدىغان بۇ ئاڭلىق يىگىت زىننەتكە مېھرى بىلەن تىكىلىپ، شۇ تۇر - قىدا قىزغا ھەم ئىچ ئاغرىتتى، ھەم تېخىمۇ مۇقايىل بولدى. قىزنى ھېچ بولمىغاندا سۆز - چۆچەكلەر كۈتەتتى.

ئاخىرى زىننەت خىيالدىن بېشىنى كۆتۈردى. ئۇنىڭ كەينىگە قايرىلىپ تۇرىدىغان تال - تال كىرىپىكلىرىدە مارجانلار تىترەپ تۇراتتى.

— ھەممىدىن مۇھىمى سىز مېنى قوللايسىز، سىز ماڭا ئىشىنىسىز! - دېدى ئۇ تىترەپ، - ماڭا شۇ يېتىدۇ. ئەڭ مۇھىمى، شۇ!

گەپ - سۆزلەر تۈگىگەندەك قىلدى. ئۇلار قوزغالمىچى بولۇشتى. شۇ ئارىلىقتا نۇرەخمەت يەنە گەپ ئېچىپ قالدى.

— بىر گەپنى دېسەم باشقىچە چۈشەنمەيدىغانسىز؟

— دەۋىرىڭ، - دېدى ئورنىدىن تۇرغان زىننەت يۇمشاق ساغاغا قايتا ئولتۇرۇپ.

— ئۆگىنىشىمىز تۈگەشكە يەنە خېلى بار. تۈگىسە سىزگە رەسمىي، دائىملىق ياردەمچى بولىمەن. شۇ تۇرقدا مەنىمۇ بەزى پىلانلارنى ئويلاپ قويدۇم. بىراق ھازىرچە سىزگە باشقا بىر ھەمراھ، ياردەمچى كېرەك. خالىسىڭىز كىملىكىنىمۇ ئويلاپ قويدۇم.

— مەسلىھىتىڭىز توغرا، - دېدى زىننەت، - كىمنى ئويلىدىڭىز؟

قىقەتەن خۇشاللىنىپ كەتتى، - نەپەسەنى مەنمۇ ئويلىغان، سىزنى خاپا بولامدىكىن دېۋىدىم.

- شۇنداق بولسۇن، - نۇرەخمەت قوزغالدى، - باشقا پىلانلارنى كېيىن با- مەسلىھەت ئويلىشارمىز. يەنە ئايىلەتنىڭ ئىشىمۇ بار.

7. «زىننەت گىرىمى خانىسى»

سىق قىزنىڭ تارتىنىغىنىدىنمۇ ياكى قىسلىغىنىدىنمۇ ئۈزۈك-ئۈزۈك جۈملىلەر بىلەن بايان قىلغان ئىلتىماسى ۋە ھاياجان بىلەن سۆز- لەپ بەرگەن پىلاننى ئاڭلاپ بولۇپ، دەررۇ- لا، - ئۆتكەندە كەلگىنىگىدە شۇ ھەقتە پاراڭ قىلغان ئەمەسمىدىك، شۇندىن بېرى پات- پاتلا يادىمغا چۈشۈپ قالساڭ، مۇشۇ تاماندىكى غېمىڭنى يەپلا قېلىۋىدىم. «ئوغۇل بالغا يەتمىش ئىككى خىل ھۈنەر ئاز» دەپ ئاڭلىۋىدىم. بۈگۈنكى دەۋردە قىز بال- غىمۇ شۇنداق، ھالال ئەمگەك، ھالال كە- سىپىنىڭ ئېنىنى يەيمەن دېسەڭ، كىم تى- لىكىڭنى بېشىدا كۆتۈرمەيدىكەن؟ خەق قى- لىپ كۆرمىگەن، يېڭى كەسىپنى ئىشلە! بىز خەقنىڭ ھەممىلا ئوغۇللىرى ئاشپەزلىككە، ھەممىلا قىزلىرى ماشىنىچىلىققا يارالغانمىدى. زىننەت چوڭ ئايمىسىنىڭ سەمىمىيلىك بىلەن دەۋاتقان گەپلىرىدىن سۆيۈنۈپ، يەنە بىر نېمە دېمەكچى بولۇپ ئۈمىتۈلدى- يۇ، توختاپ قالدى. شۇ تاپتا ئۇ يەنە بىر تەرەپتىن «ئاپامۇ مۇشۇ ھەدىسىدەك ئاڭلىق بولغان بولسىدى، ھە!» دەپ ئوي- لاۋاتاتتى.

زىننەت ھەدە ئەقىللىق، ھوشىلۇق

نەپەسە. - نەپەسە؟ - زىننەت ئەجەبلەندى، -

سىز ئۇنى ياقتۇرمايتتىڭىزغۇ؟ - ئۇ قىزنىڭ بىكار تەلەپلىكىنى، مىشچانكىلىقىنى ياقتۇرمايتتىم. بىراق ئۇ سىزنىڭ بۇ ئىشىڭىزدا، قاراپ تۇرۇڭ، نا- ھايىتى قابىل ياردەمچىڭىز بولالايدۇ. - رەھمەت سىزگە! - زىننەت ھە-

خەلق باغچىسى ئالدىدىكى كوچا، بۇ شەھەرنىڭ ئەڭ قەدىمىي ۋە مەركىزىي كوچىلىرىدىن بىرى. باھار كېلىشى بىلەن «خەلق باغچىسى» نامى بىلەن مەشھۇر بول- غان بۇ كەڭ باغنىڭ ئىچىدە ھايات - گۈل- لەرمۇ، مېۋىلىك دەرەخلەرمۇ، ئادەملەرمۇ ياشىنايدۇ. بولۇپمۇ ھەۋەس، ئىستەك، گۈ- زەللىكلەرگە ئۆزىنى ئۇرۇپ ياشايدىغان قىز- يىگىتلەر باغچىنىڭ جوشقۇنلۇقىغا ھا- ياتى كۈچ قوشىدۇ.

زىننەتنىڭ چوڭ ئايمىسى زىننەت ھە- دىنىڭ ئۆيى مۇشۇ مېھرى ئىسسىق باغ- نىڭ بېقىنىدا. قوش قاناتلىق ئىشىكى تالاغا قارايدىغان، دەرۋازا بېقىنىدىكى ئىككى ئېغىز ئۆيىنىڭ ئورنىچىلىك دۇكان- نى ئىجارىگە ئېلىپ ئۈچ يىل ئىشلەتكەن دۇكاندار يىگىت ئىككى ئاي ئىلگىرى بو- شىتىپ بېرىپ كۆچۈپ كەتكەن، ھازىر بى- كار ئىدى. مانا ئەمدى تازا لايىقىدا بىر خېرىدار چىقىپ قالدى. يەنە كېلىپ بۇ خېرىدا زىننەت ھەدىنى خۇشال قىلىۋەتتى. - ياخشى ئويلاپسەن، قىزىم، - دې- دى زىننەت ھەدە دۇنيالىقتا بىر تاللا قېرىند- ىشىنىڭ - بۇ لاتاپەتلىك، پەشانىسى ئىس-

ھا تېخى سىلەر ئىككى پەرى قانچىلىكىنى يارىشىپ كېتەرسىلەر!

رىزۋان ھەددىنىڭ ئاخىرى چاقچاق بىلەن چۈشكەن پارىڭنى يېڭى دۇكاندا چارائىلىق كۈلكە قوزغىۋەتتى. «پەرى» لەر ئوڭايىمىز كۈلكىسىنى، نۇرەخمەت شادمانلىق ئارىلاش مەسىت - ئەلەسلىك كۈلكىسىنى، ئاقساقال بولسا تەمسىكىن رازى - مەزلىك كۈلكىسىنى كۈلدى.

— راستىنلا قالتىس، قالتىس! — دېدى بوۋاي قىسقا، ئاق سانجىداغان ساقل - بۇرۇتمغا كۈلكە يامىرىتىپ، — كۆز تەگمەگەي، ئىشىڭلار خەيرىلىك بولسۇن بالىلىرىم، ئامىن!

ئەتىسى «زىننەت گىرىمخانىسى» دا ئىش باشلاندى. بىر ھەپتىدىن بېرى، يەنى دۇكان راسكالىغىنى ئىشلەش داۋامىدا نۇرەخمەت شەھەرلىك رادىئو ئىستانسىسىدا «زىننەت گىرىمخانىسى» ھەققىدە ئۇيغۇرچە، خەنزۇچە ئىككى تىلدا كېلىش تۈرۈپ ئېلان ئاڭلاتقان ئىدى. شۇنداق بولغاچقىمۇ تىجارەت باشلىغان تۇنجى كۈنى (بۇ دەل شەنبە كۈنى ئىدى) بىر - بىرىدىن گۈزەللىك تالىشىدىغان قىزلار ھەم چىرايلىق، ھەم خۇش پۇراق، ئىشقىلىپ بىر خىل جەزىبىلىك سىرتلىقلىققا ئىگە بۇ يېڭى - ياچە دۇكاننىڭ ئىشىكىنى تىنىمىسىز ئېچىشىپ تۇردى. بۇ كۈنى ئاتايىن كۆرۈپ باقمىچى چى بولغانلار بىرقەدەر كۆپ بولدى. چۈشتىن كېيىنكىگە ئۆتكەندە گىرىمخانىنىڭ تام بويلىتىپ قويۇلغان ئالا - چىپار يىپەك تاشلىق سافالىرىدا ناز - كەرەشىمە بىلەن ئولتۇرۇشقانلىرىچە نۆۋەت كۈتۈۋاتقانلارنىڭ سانى خېلىلا ئاۋۇپ قالدى.

ئايال - دە، زىننەتنىڭ ئۈمۈتۈلگىنىدىن بىر نېمىنى سەزگەندەك بولدى.

— ئاپاڭ، داداڭ بىر نېمىدەپ كەت - مەيدىغاندۇر، قىزىم؟
زىننەت يەرگە قارىدى:
— دادامدا گەپ يوق، ئاپام...

— ئەمەسە خاتىرجەم بول! — دېدى رىزۋان ھەدە قېرىلىقىغا باقمىي تولغان، ئاپئاق يۈزىگە كۈلكە يۈگۈرتۈپ، — نۇرۋانغا ئۆ - زۇم گەپ قىلمەن. يامىنى كەلسە...

ئىككى ھەپتىدىن كېيىن شەھەردىكى «خەلىق باغچىسى» نىڭ بېقىنىدىكى قورۇغا تەۋە دۇكاننىڭ خېلىدىن بېرى بوش - ئاپئاق تۇرغان ماڭىلىمىغا تولىمۇ سەنئەت بىلەن ئىشلەنگەن، ھۆسن خەت بىلەن «زىننەت گىرىمخانىسى» دەپ يېزىلغان ۋې - ۋىسكا ئېسىلدى.

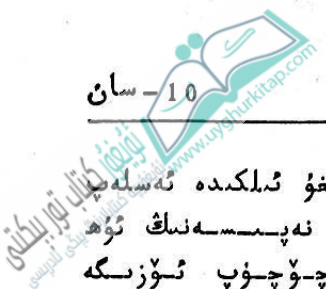
گىرىمخانا ئېچىش راسكالىقنىڭ خىراجىتىنى نۇرەخمەت چىقاردى. ئۇستا ياغاچچىدىن ئىككىنى تەكلىپ قىلىپ، دۇكاننىڭ تۆت تېمىغا باشتىن بويى ئەينەك قاپلاتتى. دۇخاۋا پەردىلەر، رەڭگا رەڭ چىراغلارنى باياشات ئاستى. باشقا بېزەكلىرىمۇ تامامەن زامانغا لايىق، ھەتتا مۇشۇ كەملەردە، مۇشۇ شەھەردە يېڭىلىق، ئەڭ يېڭى مودا ھېسابلىنىدىغان شەكىل بىلەن پۈتتى. «ئەتە تىجارەت باشلىنىدۇ» دېگەن كۈنى كەچتە رىزۋان ھەدە بوۋىيىنى باشلاپ كىرىپ، دۇكان ئىچىگە شۇنداقلا بىر قارىدى - يۇ، ۋارقىرۋەتتى:

— يائاللا، قاراڭا دادىسى، بۇ شەھەر - دە مۇشۇنداق چىرايلىق يەنە بىر دۇكان تېپىلارمۇ؟ ئىسمى - جىسىمغا لايىق «زىننەت گىرىمخانىسى» بوپتۇ، بۇ دۇكان

8. ئىككى قىز

نەپەسە ھازىرچە زىننەتكە شاگىرت ئىدى. ئۇنىڭ ۋەزىپىسى كەلگەن خېرىدارلارنى كۈتۈۋېلىش، ئۇلارغا نەپەس ئىستالكانلاردا خۇش پۇراق چاي تۇتۇش، ئۇنىڭ خۇنى باشقۇرۇش، «ئۇستام» غا كېرەكلىك نەرسىلەرنى ۋاقتى - ۋاقتىدا ئالدىغا ئېلىپ بېرىش، كېلەر قېتىم گىرىم قىلىنىدىغان خېرىدارنى بوش ئورۇندۇققا ئولتۇرغۇزۇپ، تەييارلاندىرۇش، پۇل ئېلىش ... قاتارلىق ئىشلار ئىدى. مۇشۇلار بىلەن بىللە ئۇ زىننەتنىڭ گىرىم قىلدۇراتقىنىغا قاراپ، ئۆگىنەتتى. زىننەتمۇ بەك ئالدىراش بولغان ۋاقىتلاردا ئۇنىڭغا كىچىك گىرىم، چوڭ گىرىم، سۇس گىرىم، قېنىق گىرىم، سەھنە گىرىمى، ئادەتتىكى گىرىم دېگەندەك گىرىملارنىڭ قانداق قىلىنىدىغانلىقىنى كۆرسىتەتتى. سۆزلەپ بېرەتتى. ھەتتا گاھىدا ئۆزىگىمۇ مۇجىمەلرەك بىلىنىگەن جايلىرىنى نەپەسە بىلەن مەسلىمەتلىشىپ، بىللە ئۆگىنىشەتتى. ئۆزلىرىگە گىرىم ئىشلەپ، مەشق قىلىشاتتى. نەپەسەمۇ گىرىم قىلىشقا كەلگەندە خېلى ئۆتكۈر كۆزلۈك، زېرەك كالىلىق ئىدى. يۇ، لېكىن شۇنچە يىلدىن بېرى بىللە ئۆتكەن زىننەتنىڭ گىرىمىگە مۇنچىلا پۇختا، چىۋەرلىكىنى ئەمەس دىلا بايقاپ ئۇنىڭغا قول قويدى. سەنئەت ئۆمەكتە شۇنچىلا ۋاقت گىرىمچى بولغان، ھازىر بولسا گىرىمخانا تىجارىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان زىننەتنىڭ ھەر دائىم گىرىمسىز دېگۈدەكلا يۈرىدىغانلىقى، شۇنداقلىقىمۇ چىرايىدا ئاجايىپ بىر نازا كەتلىك، نازىنىلىقنىڭ تەبىئىي رەۋىشتە بەرق ئۇرۇپ تۇرىدىغانلىقىنى ئۇ ھەيرانلىق، ھەتتا

بۈگۈن «زىننەت گىرىمخانىسى» تىجارەت باشلىغىنىغا توپتوغرا بەش كۈن بولدى. بۇ بەش كۈن ئىككى قىز ئۈچۈن تولمۇ مۇشكۈل، ھەتتا سىناق كۈنلىرى بولدى. بۇ بەش كۈندىن بېرى ئۇلارنىڭ قولى تىترىدى، يۈرەكلىرى ئەب سىز دۇپۇلدەپ سالدى. بەزىبىر شور تۇم شۇق قىزلارنىڭ ئالدىرىتىشى، «كۆڭلۈمدە كىنى تاپ» دەپ چىڭگىزلىك قىلىشلىرى بىلەن خىجىلچىلىقمۇ چەكتى. قوللىرى ئىشتا، كۆزلىرى خېرىدارلارنىڭ چىرايىدا، قۇلاقلىرى گىرىمخانىنىڭ ئىچى - تېشىدىكى گەپ - سۆز، باھالاردا بولدى. خەيرىيەت، ئەھۋال ئۇلار مۇلچەزلىگەن، تىلىگەندىكى دىنىمۇ ياخشى بولدى. قوللىرىمۇ، يۈرەكمۇ ئىتتىرەپ - تىترەپ بېسىلدى. ھەقىقىي پاراڭنى قىلغاندا، بۇ بەش كۈندىن بېرى تولىراق خاۋاتىرلەنگەن كىشى باشقا بىرسى ئەمەس، دەل نۇرەخمەت بولدى. سۆيۈملۈك ئادىمىنىڭ ئاۋارىچىلىقى، چېكىشى ئېھتىمال بولغان غەم - دەردىنى يەڭگىلەشتۈرۈش، ئازايتىش ئۈچۈن ئۆزىنىڭ يەنە نېمە قىلسا بولىدىغانلىقىنى تولا ئويلاپ، چۈشلۈكلىرى ھەتتا گېلىدىن غىزامۇ تۈزۈك ئۆتمەي قالاتتى. بۇ بەش كۈندە ئۇ گىرىمخانىغا كۈنگە ئاز دېگەندە ئىككى قېتىمدىن قاتناپ تۇردى. ئىككى قىزنىڭ ئەھۋالىنى سوراپ، چاپىدىغان يەرلەرگە چېپىپ، گىرىمچىكلارنىڭ كەم - كۈتلىرىنى تولۇقلاپ بېرىپ تۇردى. زىننەتنىڭ ياخشى نىيىتى ئۇنى يۈلگەن، قوللىغان بولسا كېرەك، ھەر ھالدا ھەممە ئىشلىرى ئوڭغا تارتىپ تۇردى.

لىرىنى بىر شېرىن تۇيغۇ ئىلىكىدە ئەسلىدە ئولتارغان زىننەت نەپەسەنىڭ ئۇھ تارتىشىلىرىدىن چۆچۈپ ئۆزىگە كەلدى، ھېسداشلىق نەزەرى بىلەن دوستىغا تىكىلدى، نەپەسە يېقىندىن بېرى ئىش ئالدىراشلىقى تۈپەيلىمۇ ياكى باشقا بىر سەۋەبتىنمۇ، خېلىلا تارتىلىپ قالغانىدى. زىننەت نەپەسەگە يېقىن سۈرۈلۈپ، ئابلەت ھەققىدە گەپ باشلىدى.

سەل ھەسەت... بىلەن ئويلىدى. بۈگۈن ئىككى قىز كەچكى تاماقتىن كېيىن رىزۋان ھەدىنىڭ پېشايۋانلىق ئۆيلىرىنىڭ قاتارىدىكى ياتىقىغا كىرىپ ئام ئېلىشقاچ، ئۇزاققىچە مۇڭداشتى. نەپەسە بايىلا كېلىپ كەتكەن نۇرەخمەتنىڭ گېپىنى زوق - شوقى بىلەن قىلىۋېتىپ، بىردىنلا ئارقا - ئارقىدىن ئۇھ تارتىشقا باشلىدى. دوستىنىڭ سۆزلىرىنى لەززەتلىك مۇزىكىدەك ئاڭلىغاچ، نۇرەخمەتنىڭ چاقچاق

9. نەپەسە ئابلەتنى سېغىنىماقتا

— ياش ئادەم دېگەن ئانچىلا بوي كەتسە بولمايدۇ، دەيتتى ئۇ زىننەتكە گاھىدا، قېرىغاندا قىلىۋالسىمۇ يېتەر... زىننەت بولسا بۇ گەپلەرگە جاۋابەن كۈلۈپلا قوياتتى. بەزىدە ھەتتا كۆڭلىدە نەپەسەنىڭ شۇ گېپىنى ھەقلىقتە كىمۇ ھېس قىلىپ قالاتتى.

مانا ئەمدى بۈگۈن كەچتە نەپەسە قارا، دۈگلەك كۆزلىرىدىن مۇل - مۇل ياش تۆكۈپ، ئابلەتنىڭ ئىلگىرى ئۆزى ماختايدىغان دەل شۇ مەجەزىنى ئەيىبلەيدى. — نۇرەخمەتكە زوقلىنىمەن، دېدى ئۇ مۇڭلىنىپ، بۇ ئابلەت نېمىشقا ئاغىنى سىنىڭ مەجەزىنى دورمايدىغاندۇ؟ ئۇنىڭغا نېمە كەم، نېمە يەتمەيدۇ؟ ئائىلىسى، ئۆزۈڭ بىلسەن، خېلى بارلىق ئائىلە، ئاتا - ئانىسى ئۇنىڭ ئىچكىرىگە ئوقەتكە كەتكىنىگە شۇنداق نارازى دېگىنە!

ئابلەت يېرىم يىل ئىلگىرى بىر چىرايلىق ساتىراشلىق ھۈنرىنى تاشلاپ «شىياڭگاڭ بازىرى»دىكى بىرنەچچە يېڭى ئاغىنىلىرىدە كە ئەگىشىپ ئىچكىرىگە، ئوقەت قىلىپ ۋاجىلىدىتىپ پۇل تېپىشقا ھەمدە ئۇ يەر -

قىز قەلبى - گۈل ياپرىقى. بۇ بىر نەچچە ۋاقىتتىن بېرى نۇرەخمەت بىلەن زىننەتنىڭ ئادەمنىڭ ئامراقلىقى كەلگۈدەك دەرىجىدىكى مۇھەببىتىنى كۆرگەن نەپەسەنىڭ پات - پات ئۆپكىسى ئۆرلەپ يۈرەتتى. ياق، نەپەسە ئىچى تار، كۆرەلمەس قىز - لاردىن ئەمەس، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ ئىككىيەلەننىڭ تونۇشۇشىغا نەپەسەنىڭ ئۆزى سەۋەبچى بولغان. ئۆز ۋاقتىدا يول ماڭغان، زىننەتكە خىزمەت ئىشلىگەندى. ئۇ نۇرەخمەتنى بەكمۇ ھۈرمەتلەيتتى. ئۇنى ئۆز قەدىر - قىممىتىنى بىلىدىغان، سالماقلىق، ئەقىللىق يىگىت دەپ بىلەتتى. خەنزۇچە مەكتەپتە ئوقۇۋېتىپ، دەرسنى يېرىم يولدا تاشلىۋەتكەن نەپەسەنىڭ مەجەزى زىننەت - تىن شۇ يېرى بىلەن پەرقلەنەتتىكى، ئۇ سەل بىغەم، «ھا - ھا، ھى - ھى»غا ئام - راقراق قىز ئىدى. ئابلەتنىڭمۇ دەل شۇ جەھەتتىكى مەجەزى، قىزىقچىلىقى، شوخلىقى يېقىپ، ئۇنىڭغا ئۆز مەيلىسى بەرگەندى. نۆۋىتىدە بولسا ئۇ نۇرەخمەتنى بەك - جۇ ئېغىر - بېسىقلىقى تۈپەيلى ئاز - تولا ئەيىبلەيمۇ قوياتتى.

كىمۇ ئېيتىپ بەرگەن، شۇنىڭغا قوشۇپ، ئابلەت ھەققىدىكى ئۆزىنىڭ ئويى، شۇنداقلا ئىستىقبالىق پىلانلىرىنىمۇ سۆزلىگەن ئىدى. بايا ئۇ ئىككى قىزنىڭ يېنىغا ئالدىراپ كېلىۋېتىپ، ئۈرۈمچى تەرەپتىن كەلگەن يولۇچىلار ئاپتوبۇسىدىن يوغان - يوغان تېكىتلەر بىلەن چۈشكەن بىر ناھىيىلىك ئوقەتچى تونۇشلىرىدىن بىرىگە ئۇچراپ قالدى. ئوقەتچى نۇرەخمەتتە ئابلەتنىڭ تولىمۇ سېغىنىشلىق سالىمىنى يەتكۈزدى. ئابلەتنىڭ سالىمى شۇ ئىكەنكى، نۇرەخمەت ئاغىنىدارچىلىقىنى يەنە يەتكۈزۈپ، ئابلەتكە يول خىراجىتى ئۈچۈن يېتەرلىك پۇل ئەۋەتىپ بەرسە...

نەپىسەنىڭ مۇنۇ ئايانچىلىق ھالىتىنى كۆرۈپ، زىننەتنىڭ ئىچى سېرىلىپ كەتتى. نەپىسە يېقىندىن بېرى ئىلگىرىكىگە ئوخشمايدىغان ھالەتتە ئۆزگىرىپ بېرىۋاتاتتى. ئىشىزلىقتىن پەيدا بولغان نەچچە ۋاقىتتىن بېرىقى مەنپەئەتسىز تاماشىلار نەپىسەنى بىزار قىلغان. ئۇ ھازىر كۆڭلىگە جۈپ يېقىپ چۈشكەن يېڭى خىزمەتكە ئىشتىياق بىلەن بېرىلگەن ئىدى. بىچارە پەقەت ئابلەت تۈپەيلى مۇشۇنداق ئەزىيەت چەكەمەكتە، دېمەك ئۇنىڭ مۇھەببىتى ھەقىقىي، چىن...

زىننەت ئاخىرى نەپىسەگە ئابلەتنىڭ ئۇ بىلمەيدىغان كېيىنكى ئەھۋالىنى ۋە نۇرەخمەتنىڭ ئابلەت ھەققىدىكى نەپىسە چوقۇم خۇشال بولىدىغان پىلانى، شۇنداقلا «زىننەت گىرىمخانىسى» غا دائىر ئۆزىمۇ خۇشاللىققا چۆمگەن بارلىق پىلانلارنى ئېيتىپ بېرىش قارارىغا كەلدى.

لەردىكى «بايۋەنچە تۇرمۇشى» نىڭ پەيزىنى سۈرۈپ بېقىشقا كەتكەن ئىدى. ئۇ ماڭار چاغدا دادىسىدىن ئوغرىلىقچە ئاپىسىدىن بەش مىڭ سومنى ئالغان ئىدى. ئىچكىرىگە بارغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ شېرىن خىياللىرى سەكسەن ساپاقتەك ئۇنداق غۇچىدە ئېچىلماي، ناھەتچە مازشام گۈلدەك قىسقىلا چىلۋە قىلىپ قالدى. ئابلەتكە ئوخشاش، سودىگەرلىكتىن بايۋەنچىگە ئايلىنىش تەمەسسىدە سەپەر چەككەن يىمىكتە ئاز دەمىسىز يېتىپ يېسە تاغۇمۇ توشۇمايدۇ - دە! يېرىم يىلغا يەتتە ھەيلا ئابلەت بەش مىڭ سومنىڭ توپىسىنى ئۇچۇرۇۋەتتى. ئۇ ئەمدى قايسى يۈزى بىلەن تۇغۇلغان يۇرتىغا، ئاچچىقى يامان دادىسىنىڭ، يۇقىرى قان بېسىم كېسەللىكىگە گىرىپتار بولغان ئانىسىنىڭ، ئۆزى كۆيدىغان «مۇھەببىتى» نەپىسەنىڭ ئالدىغا بارالايدۇ؟ دەسلەپتە كۈنىگە يۈز سوملاپ خەجەلەپ، ئەقەللىسى بىر قاپ تاماكنى ئون ئىككى سومدىن ئېلىپ چىكىپ يۈرگەن (ئېيتىشلارغا قارىغاندا ئۇ چوڭ شەھەرلەردە شۇنچىلىك خىراجەتمۇ چۈپەيلىك سانلار - مىش!) ئابلەت ئەمدى، ئۆزى بىلەن بىر يۇرتلۇق، روناقتاپقان سودىگەرلەرنىڭ «يۈگۈر - يېتىم» ئىشلىرىنى قىلىپ بېرىدىغان، شۇنىڭ بەدىلىگە قورسىقىنى تويغۇزۇپ، بۇ كاتتا شەھەرلەرنىڭ ۋاقىتلىق بولسىمۇ بىر ئەزاسى بولۇپ يۈرگىنىگە رازى بولۇپ يۈرىدىغان بولۇپ قالدى.

نەپىسە بىلمەيدىغان مانا شۇ ئىشلارنى نۇرەخمەت خېلە بۇرۇنلا ئىچكىرىدىن، سودىگەرچىلىكتىن يېنىپ كەلگەن بىرنەچچە تونۇشلىرىدىن ئاڭلىغان، بۇنى زىننەت -

10. ئىشلار كۆڭۈلدىكىدەك

خىزمەت قىلىۋېتىپتۇ. شۇنداق-تە! ئەمدى ئۆيگە بارغاندا ھېلىقى تىلى ئۇزۇن ئارتىس قوشنىلىرىغا كۆرگەنلىرىنى ئېيتىپ بەر. مەيلى بولسا ئۆزلىرىمۇ كېلىپ كۆرۈپ، زىننەت بىلەن نەپەسەگە گىرىم قىلغۇزۇپ كەتسۇن. گىرىم دېگەن سەنئەت ئۆمەكتىلا يارىشىدىغان نەرسىمىكەن؟ كەچكىچە ئەينەك-نىڭ ئالدىدىن كەتمەيدىغان نېمىلەر ئۆز-بىچە گەپ تېپىشىپ يۈرۈپتۇ!

راستىنىمۇ ئىشلار كۆڭۈلدىكىدەك كېتىۋاتاتتى. زىننەتلىرىنىڭ ناھەسسىسىدىن-ئىنسىمۇ ئادەملەر كەلدى. ئۇلار ئىككى قىزنىڭ ئاتا-ئانىلىرى، زىننەتنىڭ سابىق ئۆمەك باشلىقى، شەھەرگە سودىلىققا كېلىپ، گىرىمخانىنىڭ داڭقىنى ئاڭلاپ، «زادى بىر كۆرۈپ كېتەي دېدۇق» دەپ كىرىپ كېلىشكەن يۇرتلۇقلار ئىدى.

— سىڭلىم، بىزنىڭ ئۆمەكتىكى باشقىلارمۇ سىزگە ئوخشاش چىگەرلىك، ئەقلى-ھوشلۇق بولغان بولسا، تولىمۇ ياخشى بولاتتى. ئىسلاھاتنى سىز ھەقىقەتەن ياخشى چۈشەندىڭىز، يارايىسىز! — دېدى ئۆمەك باشلىقى ھىياجان بىلەن.

زىننەت ئۇنىڭ گېمىنى ئاڭلاۋېتىپ، ئىچىدە نۇرەخمەتنى ئويلىدى. يەرلىك گېزىتنىڭ بىر ئايال مۇخبىرى ئالايتەن كېلىپ ئۇلارنى زىيارەت قىلدى. زىننەت بىلەن نەپەسە ئاغزى-ئاغزىغا تېگىشمەي مۇخبىر ئايالغا ئىشلىرىنى، ھېسسىياتلىرىنى سۆزلەپ بەردى. زىننەت ئوتتۇرا ياشلىق قاملاشقان بۇ ئايالغا ئاددىي گىرىم قىلىپ قويدى. مۇخبىر ئەينەكتىكى ئۆز جامالىغا زوقلىنىپ قارىغىنىچە:

«كېمىنىكى ۋاقىتلاردا زىننەت گىرىمخانىسى» نىڭ ئىشلىرى راستىنلا كۆڭۈلدىكىدەك يۈرۈشۈپ كەتتى. دەسلەپكى كۈنلەردە زىننەتنى تېپىرلىتىپ قويغان بىر نەرسە، خېرىدارنىڭ دائىرىسى تار بولۇپ قېلىش ئېھتىمالى ئەمدى ئۆزلۈكىدىن ھەل بولۇپ بېرىۋاتاتتى.

گىرىمخانا ئېچىلىپ خېلى كۈنلەرگە چە دۇكان ئالدىدا شاۋ-شۈۋ بولۇپ تۇردى. بەزىلەر گىرىم قىلدۇرغىلى، بەزىلەر بۇ يېڭى تىجارەتنىڭ زادى قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرۈپ باققىلى، يەنە بەزىلەر شاۋ-خو كۈلكىسى، كەمسىتىش نەزەرىنى سوۋغا قىلغىلى كېلەتتى. ئىككى قىز ھەرقانداق خېرىدارغا بىرلا خىل — ئەدەبلىك، يىللىق مۇئامىلە قىلىشاتتى. ئەمما كېرەك بولسا چىددىي مۇئامىلىگىمۇ تەييارلىق كۆرۈشۈپ قوياتتى. نېمىلا بولسا بولسۇن، ئىشلار ئاخىرى بېسىقىغا چۈشتى. يېڭى تىجارەت شەھەردە بىر مەھەل داغدۇغا قوزغىدى. «زىننەت گىرىمخانىسى» نىڭ نامى شەھەرنىڭ بۇلۇڭ-پۇچقاقلرىغىچە تارالدى.

زىننەتنىڭ ۋىلايەتلىك سەنئەت ئۆمىكىدە ئىشلەيدىغان ئاكىسى، ئايالى ۋە بالىسىنى ئېلىپ بىر يەكشەنبە كۈنى ئالايتەن رىزۋان ھەدىنىڭكىگە مېھماندارچىلىققا كەلدى. ئۇلار دۇكانغا كىرىپ ئىككى قىزنىڭ ئىشلەۋاتقىنىغا ئۇزاققىچە قاراپ ئولتۇرۇشتى. زىننەتنىڭ ئاكىسى ۋاقىتسىز سەمبىرۋالغان، غۇچچىدە ئالتۇن چىشىلىق ئايالغا قەھرى بىلەن مۇنداق دېدى:

— كۆردۈڭمۇ، ئەمدى چۈشەندىڭمۇ؟ زىننەت ھالال ئەجرى، ئىقتىسادى بىلەن

قىز - يىگىت كىرىپ كېلىشتى.
 — بۈگۈن كەچ ئىككىمىزنىڭ تۇنجى پەرزەنتىنىڭ بىر ياشقا كىرگەنلىكىنى تەبىرىنىڭلەپ بەزمە ئۇيۇشتۇرغانىدۇق، — دېدى يىگىت يېلىنىش تەلەپپۇزىدا، — ھېھمانلىرىمىزغا بۇلتۇرقى توي كۈنىمىزدىكى سىياقىمىز بىلەن كۆرۈنسەك دېيۈدۇق. تېلېفون زىيە ئىستانسىسىدىن ئاپپاراتچىمۇ تەكلىپ قىلغانىدۇق... بىزنى نا ئۈمىد قايتۇرمىساڭلاركەن. ئالايىتەن «قازانچى» مەھەللىسىدىن كەلدۇق!

نەپىسە زىننەتكە ئارىسالدىچىلىقتا قالدى. زىننەتنىڭ كۆز ئالدىدا بولسا بۇ بىر جۈپ ئامراق، بەختلىك، ياش ئەر - خوتۇننىڭ ئۆيىدە ئۇلارنى كۈتۈپ گۇمراپ ياتقان ئوماق پەرزەنتى كەلدى. نېمىشقىدۇر ئىچى كۆيىگەندەك بولدى. كېيىن ياش ئەر - خوتۇنغا كۈلۈپ قارىدى:
 — قېنى، بۇ ياققا ئۆتۈپ ئولتۇرۇڭلار، ھازىرلا...

شۇ كۈنى ئاخشىمى زىننەت ئۈچۈن كېچە ئازابى بۆلەكچە بىلىندى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا ھەدەپلا ھېلىقى بەختىيار ئەر - خوتۇن ۋە يېشىغا تولغان ساغلام بوۋاق كېلىۋالاتتى. تۇرۇپلا ئەر - خوتۇننىڭ ئورنىغا نۇرغۇن خىمەت بىلەن ئۆزى چىقىپ قالاتتى. بوۋاق بولسا...

ئاخىرى زىننەت نۇرغۇن خىمەت بىلەن سۆيۈشكەندىن بۇيان تۇنجى قېتىم بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى. كەشتىلىك پەرىيىسى ياشتىن تېخىمۇ ھۆللەندى. بۇ كېچە نەپىسەمۇ تۈزۈكرەك ئۇخلىيالمىدى.

11. يىگىتلەر كەلدى

— ئەزىزايى، ئون ياش ياشىرىپ قاپتىمەن. ئۇ چاغلاردىمۇ مۇنچىلىك چىرايلىق ئەمەستىم! — دېدى چاقچاق قىلىپ، قىزلار مەمنۇن كۈلۈشتى.

مۇخىمىر ئايال كېتىپ ئون كۈنلەردىن كېيىن يەرلىك گېزىتكە «زىننەت كىرىمە خانىسى تېخىمۇ جانلانسۇن!» دېگەن تېمىدا ماقالە يېزىلىپ چىقتى. زىننەت ئۆزلىرى ماختالغان ماقالىنى ھاياجان ئىلىكىدە ئوقۇۋېتىپ، يەنە نۇرغۇن خىمەتنى ئەسلىدى.

نۇرغۇن خىمەت ئىككى ھەپتىچە ئىلگىرى ئۆگىنىشنى پۈتتۈرۈپ ناھىيىگە چىقىپ كەتكەن، كېتەر ۋاقتىدا ئۆزىنىڭ بىر ھەپتىگە قالمايلا يېنىپ كىرىدىغانلىقىنى، شۇنىڭدىن كېيىن ئۆزلىرىنىڭ ھېلىقى ئىسىم تىنچباللىق پىلانلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا دەرقەمتە مەسلىھەت بىلەن كىرىشىدىغانلىقىنى ئىسپاتلىدى. لېكىن ئۇنىڭ ۋەدىسىدىن يەنە بىر ھەپتە ئېشىپ كەتتى. بۇ كۈنلەردە زىننەت ھەر كۈنى دېگۈدەك نۇرغۇن خىمەتنى چۈشىدە كۆرۈپ چىقاتتى، ئەتتى ئورنىدىن تۇرۇپ مۇگىلىناتتى، كەچ كىرگىچە دۇكاننىڭ ئىشىكى تىرىققىدە قىلىسا چۆچۈپ، يۈرىكى دۈپۈلدەپ شۇ ياققا قارايتتى. نەپىسەنىڭ چاقچىقىغا جاۋاب بەن مەيۈسكىنە كۈلەتتى.

بۈگۈن ئىككى قىز سائەت ئۇچتىلا ئىشنى يىغىپ، بىرلىكتە پوچتىخانىغا بېرىپ ناھىيىگە، نۇرغۇن خىمەتنىڭ دۇكانىنىڭ يېنىدىكى يەرلىك ماللار شىركىتىگە تېلېفون بەرمەكچى بولۇپ كېلىشتى. ئۇلار ئىشكىنى قۇلۇپلاي دەپ تۇرغاندا دۇكانغا بىر جۈپ

تۇرۇپ كېلىشكە كەتكەنىدى.
 نۇرغۇن خىمەت ئابىلەتتىن پۇل ئايدىمايتتى.

نۇرغۇن خىمەت نېمىشقا شۇنچىلىك كېچىك تى؟ ئۇ ئەسلىدە ئىچكىرىگە، ئابىلەتنى قايتى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتابى

ئابلەتمۇ قەرز پۇلىنى يۇتۇۋېتىدىغان بالا ئەمەس، ھەم ئائىلىسىمۇ ئۈنچىلىك ئەھۋالدىكى ئائىلە ئەمەس. نۇرەخمەت ئۇيان ئويلاپ، بۇيان ئويلاپ، ئىچكىرىگە ئۆزىلا بېرىپ كېلىش قارارىغا كەلدى. ئابلەتنىڭ مىجەزىنى بىلەتتى. ئۇنىڭ نۇرەخمەت ئەۋەتكەن پۇلىنى كۆرۈپ، ئىككىلىنىپ قېلىشى، بىرەر «شەيتان» نىڭ «يەنە بىر قېتىم تەلپىگىنى سىناپ باقمىسەن!» دېگەن مەسلىھىتىنى ئاڭلاپ قالغۇدەك بولسا، جەزمەنلا قايتىپ كېلەلمەي قېلىشى مۇمكىن ئىدى. شۇڭا نۇرەخمەت ئۆزى بېرىپ ئاغىنىسىگە «زىننەت گىرىمخانىسى» نىڭ ئەھۋالىنى، زىننەت بىلەن نەپىسەنىڭ ھال-زىرقى ئىشلىرىنى، ئۈچەيلىن يۇرتلىرىدا تۈزگەن ياخشى تىلەكلىك پىلانلارنى ئۇنىڭغا سۆزلەپ بەرمەكچى، ئابلەتنى ئۆزى قولىتۇقلاپ ياندۇرۇپ كەتمەكچى بولدى، يەنە بىر تەرەپتىن، ئۇ ئۆزىنىڭ كېيىنكى سەيپۇڭلۇق كەسپى ئۈچۈن ۋە زىننەتلەر-نىڭ گىرىمخانىسى ئۈچۈن بۇ يەرلەردە تېپىلمايدىغان ئەڭ يېڭى لازىمەتلىك مال، نەرسە - كېرەكلەرنى ئالغۇچ كېلەلەيتتى. ئەنە شۇ نىيەتكە كەلگەندىن كېيىن ئۇ سەيپۇڭلۇق كۇرسىنى تاماملاپ ناھىيىگە قايتتى-دە، ھايالسىمايلا جابدۇنۇپ، شەھەرگە يېنىپ كىردى ۋە ئىككى قىزغا يولۇقماستىنلا ئىچكىرىگە يۈرۈپ كەتتى.

خىراجەتلا ئەمەس، بەلكى خۇش خەۋەر ئېلىپ كەلدى. ئابلەت ساتماشلىق كەسپىدىن قول ئۈزگەندىن بېرى ئۆزىنىڭ كۆڭلى ئارامسىز ھالدا ياشىغىنىنى ئويلاپ، ئىچ - ئىچىدىن ئۆر-تەندى. شۇ مىنىۇتلاردا ئۇ ئۆزى دائىم «ئەقلى كەم، تۇراقسىز» دەپ ئەيىبلەيدىغان، ئەمما يېقىملىق قىلىقلىرىدىن مېھرىنى ئۈزلەلمەيدىغان سۆيگىنى نەپىسەنىڭ ئۆزىدىن ئەقىللىقراق چىققانلىقىغا قول قويدى. يۇرتىنىڭ ئاجايىپ ئىچىشلىك، داڭلىق ھال-راقلىرىغا زادىلا ئوخشىمايدىغان ھاراقىنى ئىچىپ ئولتۇرۇشقان ئىككى يىگىتنىڭ دۇنيادا دېيىشمىگەن گەپلىرى قالمىدى. ئىككىلىسى ئۆز مەھبۇبلىرى ھەققىدە سېغىنىپ، ئىپتىخارلىنىپ سۆزلەشتى. نۇرەخمەت ئېلىپ كەلگەن خۇش خەۋەر، «زىننەت گىرىمخانىسى» نىڭ كەلگۈسى ھەققىدىكى ئۈمىد بېغىشلايدىغان خىياللارنىڭ تاشقىن سۈيىدە بېلىق بولۇپ ئۈزۈشتى.

ئاز كۈندىن كېيىن، باھارنىڭ دەسلەپكى بەلگىلىرى يەر - جاھانغا ئىز سېلىپ، كوچىلاردا كۈننىڭ ئانا مېھرىدەك يىللىق، مەيىن تەپتى بىلەن ئېرىپ، سەل بولغان ئەگىزلەر يامراپ ئېقىۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە، نەپىسە تالادىن ئوقتەك ئېتىلىپ كىرىپ، ۋارقىراپ، زىننەتنى چۆچۈتۈۋەتتى:

— زىننەت، كەلدى، ئۇلار... كەلدى

— كىم كەلدى نەپىسە؟ — زىننەتمۇ ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان خېرىدار — بۇدۇر چاچلىق، قارا قۇمچاق قىزنى تاشلاپ قوپۇپ، نەپىسە تەرەپكە تاشلاندى.

نەپىسە دېمى سىقىلغان ھالدا ئۆك-سۈپ - ئۆكسۈپ يەنە شۇنىلا ئېيتالدى:

— ئۇلار... ئىككىسى كەلدى!

نۇرەخمەتنىڭ بېرىشى ئابلەت ئۈچۈن دەل «بۇ مۇساپىرلىق كۈنلەردە، ئاتا-ئانام بولسىدى» دېگەن مىسرالىرى بار قوشاقتا تەسۋىرلەنگەندەك خۇشاللىق ئېلىپ كەلدى. ئىككى ئاغىنە ياتاقتا بىر كېچە كىرىپك قاقماي مۇڭداشتى. نۇرەخمەت ئابلەت ئۈچۈن ئەزىز يۇرتىغا قايتىشقا يېتەرلىك

12. نازىنىن باشلىق

نۇرەخمەت بىلەن ئابلەت ئىچكىرىد
 دىن يېنىپ كېلىپ، ئىككى قىزنى غايەت
 خۇشال قىلىۋەتتى. شۇ كۈنى كەچتە رىز-
 ۋان ھەدىنىڭ ئاستى - ئۈستى تاختايلىق
 كەڭ مېھمانخانىسىدا ئېلىپكىتر چىرىغى
 يېرىم كېچىگىچە يېنىق تۇردى. قىرىق
 يىلغا يېقىن پېداگوگ بولۇپ ئىشلىگەن
 رىزۋان ھەدە نۇرەخمەت بىلەن زىننەت-
 نىڭ ئوتتۇرىسىدىكى سىرلىق مۇناسىۋەتنىڭ
 شېرىن مۇناسىۋەت ئىكەنلىكىنى ئاللىبۇرۇنلا
 بايقاپ سېزىپ بولغانىدى. زامانىسىدا، بۇ
 ئىككى مۇسەپپىنىڭ «نۇرەخمەت، زىننەت»
 يېشى مەزگىلىدە، ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا
 ئاجايىپ لىرىكىلىق ھېكايىلار يۈز بەرگە-
 نىدى. دېمەكچى، ئۇلار مۇھەببەتنىڭ،
 ياشلىق سىرلىرىنىڭ قەدرىگە يېتەتتى.
 يەنە بىر تەرەپتىن، رىزۋان ھەدىگە نۇرەخ-
 مەت تولمۇ يېقىپ قالغان بولۇپ، ئۇنىڭ
 گېپى بويىچە ئېيتقاندا مۇنداق يىگىتلەر
 «قىزلارنىڭ بەختى» ئىدى. ئەنە شۇڭلاشقىدۇ
 ئىككى يىگىت قايتىپ كەلگەن كۈنى رىز-
 ۋان ھەدە ئىككى جۈپ ياشقا ئەتىۋارلىق
 سارىيىدا زىياپەت بەردى. ئابلەت بىلەن
 نەپەسەنىڭ مۇناسىۋىتىنى بولسا ئۇ تېخى
 باياتىن ئاسماقچىلاپ سوراپ، بىلىۋالغانىدى.
 شۇ كۈنكى زىياپەت ئۈستىلىدە بەكمۇ
 نۇرغۇن پاراڭلار بولدى. تۆتەيلىن ئۆز-
 لىرى خاس قالغان ھالدا ئۇزاقتىن بېرى
 دېيىشىمگەن، يىغىپ قويۇشقان گەپلىرىنى
 دېيىشىۋالدى. ئۇنىڭلاردىن لەرزىن كۆي
 ياغرىتىشىپ، تانىسا ئويىنىدى. ئاخىرىدا
 بولسا ئەڭ مۇھىم نەرسىنى، «زىننەت
 گىرىمخانىسى» نىڭ كېيىنكى قەدەملىرى

توغرىسىدىكى مۇزاكىرىنىمۇ ئۇنتۇپ قې-
 لىشىمىدى، بىرلىككە كېلىشتى.
 «زىننەت گىرىمخانىسى» شۇ ھەس-
 لىھەت بويىچە كۆلەم ۋە تىجارەت دائىرى-
 سىنى كېڭەيتتى. رىزۋان ھەدىنىڭ قوشۇ-
 لۇشى بىلەن ئۇنىڭ گىرىمخانىغا يانداش
 تۇرغان ئىككى ئېغىز ئۆيىنىڭ قورۇ ئىشىك
 لىرى ئېتىلىپ، تالاغا قارىغان جۈپ دېرى-
 زىلىرىنىڭ بىرىدىن ئىككىسىگە ئىشىك ئور-
 نىتىلدى. بۇ چاققان - چاققان ئىككى دۇ-
 كاننىڭ بىرى نۇرەخمەتنىڭ «مودا كىيىم-
 لەر تىكىش ئىشخانىسى»، يەنە بىرى بولسا
 ئابلەتنىڭ «زامانىۋى ساتىراشخانا» سى
 ئىدى. بۇ ئىككىلا دۇكان «زىننەت گىرىم-
 خانىسى» نىڭ قارىمىقىدا بولۇپ، ئۈچ
 دۇكاننىڭ بىرلەشمىسى خېرىدارلارنىڭ
 كۆڭۈلدىكىدەك زىننەتلىنىش ئېھتىياجىنى
 باشتىن - ئاياغ بىر تۇتاش تەمىنلىيەلەي-
 دىغان ئۈنۈپرسال دۇكان ھېسابلىناتتى.
 نۇرەخمەت، تەبىئىيىكى ھەممىدىن
 ئاۋۋال يېڭى دۇكانلارنىڭ بىرلەشمە نامى،
 ۋىۋىسكىسى ئۈچۈن باش قاتۇردى. ئۇنىڭ
 تەكلىپى بىلەن تۆتەيلىن جىددىي ھالدا
 يېڭى نام توغرىلىق باش قانۇرۇشتى. ھەر-
 كىم بىرنەمە دەيتتى، ئىسىملار يامغۇر-
 دىنىمۇ چىقراق تۆكۈلدى. نۇرەخمەت باش-
 تىن - ئاخىر باشقىلارنىڭ سۆزىنى تىڭشاپ
 چىم تۇرغانىدى. ئاخىرى ئۇ ئاغزىنى
 ئاچتى:
 — مېنىڭچە، بىز يەنىلا ئاۋۋالقى نامنى
 ئىشلىتەيلى، — دېدى ئۇ، — پەقەت بىرلا
 سۆزنى «ئۈنۈپرسال» دېگەن سۆزنى قو-
 شىمىز...

نەپىسە ئۇنىڭ گېپىگە دەرھال گەپ ئۇلدى:

— «زىننەت ئۇنىۋېرسال گىرىمخانىسى دەمسىز؟»

— شۇنداق، — دېدى نۇرەخمەت قىزىرىپ كەتكەن زىننەتكە لاپىپىدە بىر قاراپ، — ئەڭ مۇۋاپىق ئىسىم شۇ!

زىننەت ئىنىدىمەي بېشىنى ساڭگىلىتىپلا ئولتۇراتتى.

— بىراق ... «گىرىمخانا» دېگەن گەپ؟ — ئابلەت راستىنلا ئاڭقىرالماي سورىدى.

— سېنىڭ ساتىراشلىقىڭمۇ، مېنىڭ تىككۈچىلىكىمۇ تېگى — تەكتىدىن ئالغاندا ئىنسانلارنىڭ گىرىمى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇ. شۇنداق ئەمەسمۇ؟ مەن يېڭى پاسوندىكى، چىرايلىق بىر كىيىمنى تىكسەم، ئۇنى كىيگەن ئادەم زىننەتلىنىدىغۇ. سەن بولساڭ ئۇنىڭ چېچىنى زامانىۋى مودىدا بۇدۇر قىلسەن ياكى باشقا كۆپتۈرۈپ ياسايسەن. بۇمۇ ئۇنىڭ زىننىتى، گىرىمى ئەمەسمۇ؟

— بىزنىڭ يېنىمىزدىن چىقىپلا، بۇلارغا كىرىپ بىر قۇر گىرىم قىلدۇرۇۋەتسە «ئاپىرىن» بوپ كېتىدۇ دېگىنە! — ئابلەت دائىملىق قىزىقچىلىقى بىلەن چۈشەنگەنلىكىنى بىلدۈردى. نەپىسەمۇ كۈلۈپ كەتتى. شۇ كەمگىچە ئىنىدىمەي، ئوڭايىسىز ھالەتتە ئولتۇرغان زىننەت بىردىنلا بېشىنى كۆتۈرۈپ:

— ياق، مېنىڭگىچە بىز باشقا بىر ئىسىم تاپايلى، ئاندىن يەنە بىرگەپ، بىز ئۆزىمىزگە بىر باشلىق سايلايلى، — دېدى.

— ياق، يەنىلا سەن باشلىقىمىز بولىسەن، — دېدى نەپىسە، — بۇ ئىشنى باشتا سەن

ئويلاپ تاپقان، ئاندىن كېيىن...

— زىننەت، گىرىم دېگەن گەپلەر — نىڭ ئوقىتى بولغاندىن كېيىن قىز باشلىق بولسا قالمىشىدۇ — دە، — ئابلەتمۇ ئۆزىنىڭ ۋەتىنى كەتكۈزمەي چاقچاق قىلدى. ئۇنىڭگىچە بولغاندا قايسى ئىش قانداق بولسىمۇ بو — لۇۋېرەتتى. چۈنكى ئۇ ئوقىتىنى تېپىۋالدى. سۆيگىنىنىڭ يېنىغا كەلدى. سەرانلىقتىن، غەملىرىدىن قۇتۇلدى. شۇ نۇرقىدا جاھاندا ئۇنىڭدىنمۇ شادىمان ئادەم يوق ئىدى.

— مېنىڭگىچە ئابلەت بىلەن نەپىسە نىڭ گەپلىرى ئورۇنلۇق، — دېدى نۇرخەمەت ئاخىرىدا، — زىننەت ھەرگىز خىجىللىق ھېس قىلمىسۇن. بىزنىڭ مۇشۇ ئىس — تىقپاللىق يولمىزنى دەسلەپتە بىخالتقان، بەرپا قىلغان ئادەم، ئاخىرغىچە بىزنىڭ مەسئۇلىمىز بولالايدۇ. مۇھىمى بىزگە شۇ تاپتا زۆرۈرى بۇنداق قىلىپ ئاققۇزۇش، خېرىدارنى كۆپ جەلپ قىلىش يېڭىلىق ئىزدەپ — ئالماشتۇرۇپ، رىقابەت ئىچىدە ئىلگىرىلەش. شۇڭا مېنىڭگىچە «زىننەت ئۇنىۋېرسال گىرىمخانىسى» دېگەن نامغا ۋە زىننەتنىڭ باشلىق بولۇشىغا قوشۇلدىغانلار قول كۆتۈرسۇن!

گېپىنى ئاخىرلاشتۇرمايلا نۇرەخمەت بىرىنچى بولۇپ قولىنى كۆتۈردى. ئارقىدىنلا ئابلەت بىلەن نەپىسە تەڭلا قول كۆتۈرۈشتى. زىننەت بولسا يەنىلا ئىنىدىمەي، قىزىرىپ ئولتۇراتتى.

ئاخىر نەپىسە چىدىماي ئۆزىنىڭ يەنە بىر قولىنىمۇ كۆتۈردى.

— مانا بۇ زىننەت ئۈچۈن!

ئابلەت يۈگۈرۈپ قوپۇپ زىننەت — نىڭ بىر قولىنى مەجبۇرىي كۆتۈرگۈزدى — دە، چاقچاق قىلدى:

قىمدە كىلا داۋاملاشماقتا ئىدى. ئەمدى قىز-
لىرى باشلاپ كەلگەن يىگىتلەرمۇ ئۇلارنىڭ
ئۆكسىمەس خېرىدارلىرى بوپقالدى. باغ
كوچىسىدىكى بۇ پۇچماق شەھەرنىڭ ئەڭ
ئاۋات، ئەڭ باس-باس جايىغا ئايلىنىپ
قالدى.

بۇ كۈنلەردە ئابلەت خۇددى باغنىڭ
گۈلدەك بارغانسېرى ئېچىلىپ كېتىۋال-
تاتتى. ئۇنىڭ قولى ئىشتا، ئاغزى گەپتە،
ناخشىدا ئىشتىن سەللا بوشاپ قالسا
«گىرىمەنانا» غا يۈگۈرەيدۇ. ئىككى قىزغا
چاقچاق قىلىدۇ. زىننەتنىڭ نامى ئىسمى
يوقلا «نازىمىن باشلىق» ئىدى. ئابلەت
زىننەتنى ھەر قېتىم «نازىمىن باشلىق»
دېگەندە زىننەت شەپەرەدەك قىزىرىپ،
يەر تېگىدىن نۇرەخمەتكە قارايتتى. نۇ-
رەخمەت بولسا مەمنۇنىيەت بىلەن سال-
ماقلىق، مۇھەببەتلىك كۈلۈمىرىگىنىچە
زىننەتنىڭ كۈندىن-كۈنگە ياشىناپ كې-
تىۋاتقان جامالىغا زوقلىنىپ قاراپ قالاتتى.

مەسئۇل مۇھەررىر ئالىمجان ئىسمائىل

— تولا نېزىقىماڭ، نازىمىن باش-
لىق. ھازىر باشقۇرمىسىڭىزمۇ نۇرەخ-
مەتنى بەرىبىر كېيىن سىز باشقۇرىسىز،
خىجالەت بولماڭ!

مەسلەھەتنىڭ ئاخىرى مۇشۇ چاقچاق
تۈپەيلى كۆتۈرۈلگەن ياڭراق كۈلكە بول-
دى. ھەتتا زىننەت ئۆزىمۇ چىدىيالماي
كۈلۈۋەتتى.

بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ئۈچ دۇكان
نىڭ ئوتتۇرىسىغا تازىمۇ يوغان قىلىپ
ئىشلەنگەن ۋە تولمۇ كۆركەم نەقىشلەنگەن
«زىننەت ئۇنىۋېرسال گىرىمخانىسى» دەپ
يېزىلغان ۋىۋىسكا ئېسىلدى.

ئۇنىۋېرسال تىجارەت ياخشى قەدەملەر
بىلەن باشلاندى. نۇرەخمەت سەيپۇلغۇلۇق
كۇرسىدا ئۆگەنگەنلىرى بويىچە ياشلارغا
ئەڭ ياقدىغان، كۆزلەردىن ئوت چاقىتىد-
ىغان مودىلاردا كىيىم تىكەتتى. ئابلەت-
نىڭ چىۋەر قولى ئاز ئۆتمەيلا دۇكاننى
ھېسىپ تىققاندىك قىلىۋەتتى. ئىككى قىز-
نىڭ يۈرۈشۈپ كېلىۋاتقان تىجارىتى ئاۋۋال

ئىشك

(ھېكايە)

نى قىلىۋالدىم. شۇندىلا سەل خاتىرجەم بولغاندەك بولدۇم، كېيىن يەنە بۇ قىلىمىنىڭ خۇددى كىچىك بالىنىڭ قىلىقىغا ئوخشاپ قېلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ، ئۇيالىغىنىمدىن يۈزلىرىم چىمىلداپ كەتتى، تۇرۇپلا، ئۆزۈمنى مۇشۇ ھالغا چۈشۈرۈپ قويغىنىم ئۈچۈن ئۆزۈمگە كايىدىم. ئېسىم...

ئاياغ تىۋىشى بارغانسېرى ئېنىق، يېقىنلا يەردىن ئاڭلىنىشقا باشلىدى. بىر - دىنلا جىددىيلىشىپ كەتتىم، نېمىلا بولمىسۇن ئۇنىڭدىن ئۆزۈمنى قاچۇرمىسام بولمايدى - خاندەك بىلىنىدى. ئالدىمدىكى نەرسىلەر پىرقىراشقا باشلاپ، پارىقراق تۇتقۇچلۇق ئىشك بارغانسېرى كىچىكلەپ كەتتى. كۆز ئالدىم غۇۋالىشىپ، ۋۇدۇجۇمنىڭ ناھايىتىمۇ چوڭقۇر يەرلىرىدىن يېقىمىز، ئاچچىق بىر تىستىرەك ئۆرلەپ چىقىپ مېنى قىيىناشقا باشلىدى.

ئاياغ تىۋىشىنىڭ ئەمدى يېنىمدىلا ئاڭلىنىشى مېنى ئەندىكتۈرۈۋەتتى، ئاخىرى دىر - دىر تىستىرەپ پۈكۈلۈپ كېتىۋاتقان تىزلىرىمنى زورۇقۇپ رۇسلاپ، ئۆزۈمنى ئىشكىگە ئۇرغاندەك قىلدىم. قانچىلىك ۋا -

ئىشك ئالدىغا كېلىپلا سەل ئىككىلەنىپ قالدىم، ئۆزۈمگە بەكمۇ تونۇش بولغان بۇ ئىشك يېپىقلىق تۇراتتى، ئون نەچچە كۈنلەر ئالدىدا بۇ ئىشخانغا ئۈسۈپلا كىرىۋېرەتتىم. مانا ئەمدى، بېشىقىدۇر، بۇنداق قىلىشقا پېتىنالىمايۋا - نىمەن. بارماقلىرىم ئۆزى بىلەن ئاللىقاچان قەدىناس بولۇپ كەتكەن ئاشۇ پارىقراق تۇتقۇچنى تۇتتى - يۇ، كۈچىيەلمىدى. ئىشك يېپىق پېتى قالدى. قولۇمنىڭ ئاجىزغىنا تىترىشى كۆڭلۈمنى غەش قىلىپ، ۋۇجۇدۇمنى ئاستا - ئاستا بوشاشتۇرۇۋەتتى، تۇتقۇچنى قويۇۋەتتىم.

كارىدورنىڭ ئۇ بېشىدىن كېلىۋاتقان ئاياغ تىۋىشى مېنى چۆچۈتۈۋەتتى، ھو - دۇققىنىمدىن چىلىق - چىلىق تەرگە چۆمۈل دۈم. ئاياغ تىۋىشى يىراقتىن كېلىۋاتقان بولسىمۇ، جىمجىت ئادەمىز كارىدوردا شۇنچىلىك ئېنىق ۋە رېتىملىق ئاڭلىناتتى. ئۇ كىمدۇر؟ مەن ئۇنىڭغا قاراشقا پېتىنالىمىدىم. ئۇنىڭغا قارىساملا، قىلماقچى بولغان ئىشىمدىن بىرەر چاتاق چىقىدىغاندەك، بىرەر پېشكەللىك يۈز بېرىدىغاندەك تۇيۇلدى، كەيپىسىزلىككەن ھالدا ئۇنىڭغا ئارقام -

— ھى... ھى... ھى... — يېنىككىنە شى
پىرىلغان ئاياغ تىنىشىغا ئۇلۇشۇپلا كۆتۈر-
رۈلگەن جاراڭلىق كۈلكە مېنى چۆچۈت-
ۋەتتى. مەن قورقۇمىسىراپ ئارقامغا قارىدىم.
بوسۇغىدا كۈلكىدىن خۇمارلاشقان كۆزلىرىنى
تىكىپ كونا باشلىقىم تۇراتتى، ئۇ بىر قو-
لى بىلەن ئىشىكىنىڭ گىرۋىكىگە تايىنىپ،
بىر قولىدا كۆكسىنى باسقىنىچە ماڭا قاراپ
كۈلۈۋاتاتتى، كۈلكىدىن ئۇنىڭ چىرايلىق
كۆڭلەككە لىق كەلگەن زىلۋا تېنى تىت-
رەپ تۇراتتى، ئاخىرى ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن
ياش چىقىپ كەتتى، مەن قورۇنغىنىمدىن
مۈزدەك تەر بىلەن ھۆل بولغان ئالغانلى-
رىمنى بىر-بىرىگە سۈركەپ يەرگە قارى-
دىم. شۇ تاپتا يىللىق، ئازادە بۇ ئىشخانا
بىردىنلا مۇزلاپ كەتكەندەك، مۇڭلانغاندەك،
تارلىشىپ كەتكەندەك بىلىندى، تىترەپ
تۇرغان تېنىمدىن بىردىنلا ماغدۇرۇم قاچ-
قان دەك كۈچسىزلەندىم.

— ھى... ھى... ھى... قارا سېنى
ئەبلەي... — بايقى رىتىملىق ئاياغ تىۋ-
شى يەنە شۇ رىتىمى بىلەن ماڭا يېقىن-
لاشتى. ئايىۋاق، نازۇك بىر قول ماڭا سۇ-
نۇلدى، — كۆرۈشۈپ قويايلى، بىزنىڭ
زىيالىي...

مەن قورۇنۇپ، كۈچسىز قولۇمنى
ئاستا كۆتۈردۈم، ئۇنىڭ كېلىشكەن بارماق
لىرى قولۇمنى يېقىملىققىنا قىسىپ ئاندىن
قويۇۋەتتى.

— ھى... ھى... ھى... بۇ بىزنىڭ
زىيالىيىمىز - زە... — ئۇ كۈلگىنىچە بىلىكىم-
دىن يېنىككىنە تارتىپ، مېنى ھېلىقى
دېۋانغا ئولتۇرغۇزۇپ قويدى، — نېمىشقا
يەرگە قارايسەن، مەندىن تېخىچە قورقۇپ
يۈرگىنىڭنى قارا، ھىم، مەن ئەمدى سې-
نىڭ باشلىقىڭ ئەمەس. تەنقىدلەشكە كۈچۈم
يەتمەيدۇ، شۇنداققۇ؟ ھا... ھا... قورقىم -
غىم، قەھۋە ئىچمەمسەن؟

قىت ئۆتتىكىن، ئۆزۈمنى سەل تۇتۇۋېلىپ
بېشىمنى كۆتۈردۈم. ماڭا تونۇش بولغان
ئازادە ئىشخانا يەنە شۇ پېتى تۇرۇپتۇ،
قىپپاش چۈشكەن كۈن نۇرى يېشىل پەر-
دىلىك دېرىزىلەردىن شۇڭغۇپ، ئىشخانىنى
سۇس بىر يېشىللىق بىلەن بېزەپ،
ئۇنى بەكمۇ يېقىملىق، كۆركەم قىلىۋەت-
كەندى. ماڭا ئاشۇ يېشىللىق ئىچىدىن
يىللىقلىققا ئورالغان سۈرلۈك بىر نېمە
ماراپ تۇرغاندەك بىلىنىپ كەتتى. بىراق
ئاياغ تىۋىشىنىڭ يىراقلاپ كېتىشى بىلەنلا
يۈرىكىمنىڭ سوقۇشى نورماللاشتى. قاپسپ
كېلىۋاتقان تىترەكلىرىمۇ يېسىق، پۇت-
قولۇمغا جان كىردى، خاتىرجەم بولۇپ،
ئادەمسىز ئىشخانا ئىچىگە قايتىلاپ قارىدىم.
ھەممە نەرسە ئىلگىرىكىدەك ئۆز جايىدا،
گويا ھېچقانداق ئۆزگىرىش بولمىغاندەك.
مەن سىنىچىلاپ قاراشقا باشلىدىم، مۇشۇ
ئوخشاشلىق ئىچىدىن بىر پەرقنى — ئون
نەچچە كۈندىن بېرى بولغان بىرەر ئۆز-
گىرىش، يېڭىلىقنى تېپىش ئاشۇ ئوخشاش-
لىق ئىچىگە سىڭىشىپ قالغان ئۆزۈمگە
تەۋە بىرەر ئىزنى كۆرۈش ئىستىكى مېنى
قىزىقتۇرۇپ، خۇشالمۇ قىلىپ قويدى. مانا،
قارا خۇرۇمدا قاپلانغان راھەتلىك دېۋان.
ئىلگىرى مەن ئۇنىڭدا پات - پات ئولتۇ-
رۇپ قالاتتىم. قاپاقلىرىم تۈرۈلگەن، كۆز-
لىرىم چەكچەيگەن ھالدا باشلىقىمنىڭ
ئاچچىقلاپ چالۋاقاشلىرىغا، تەنبىھلىرىگە
سۈكۈت قىلىپ، ئاچچىقىمنى يۇتۇشقا مەج-
بۇر بولاتتىم. شۇ چاغدا سىقىلىپ، ئىچ-
ئىچىمدىن بىر ئاچچىق تىترەك قاپسپ
چىقىپ، مېنى ھالسىزلاندۇراتتى، تەرلىگەن
ئالغانلىرىم بىلەن ئۇنىڭ يۇمشاق گىرۋەك-
لىرىنى سىلاپ ھۆل قىلىۋەتتەتتىم. مەن دە-
ۋانغا قارىدىم، نېمىشقىدۇر ئۇ ماڭا ھازىر
مېنى بەزلەۋاتقان دەك، مېنى ئۆزىگە چىل-
لاۋاتقان دەك تۇيۇلۇپ كەتتى.

لىپ توختاپ، ماڭا قاراپ خىرىلداپ كۆلدى، سەنمۇغىلجىڭلىق قىلىپ تولا كىردۇڭلا- ۋاتتىڭ، مېنى جىلە قىلاتتىڭ، مەنمۇ سېنى ئايمايتتىم، شۇنداقمۇ؟ ھەي زىيالىي، كەسىپ، كەسىپ، دەپ بەش يىل مەن بىلەن تىرىكەشتىڭ، ئاخىرى پېشىڭنى قېقىپ، بىزنى تاشلاپ چىقىپ كەتتىڭ. شۇ تاپتا ساڭا نېمە دېسەم بولار؟!

ئۇندىمىدىم، يۈزلىرىم چىمىلداپ كەتتى. ئۇ بولسا كۈلكىسىنى توختىتىپ، سۈكۈت ئىچىدە ماڭا ئۇزۇنغىچە تىكىلدى، كېيىن ئېغىر تىنىپ ئىستاكاندىكى قەھۋەنى كۆتۈرۈپلا ئىچىۋەتتى - دە، گەپمۇ قىلماس تىن ئۆز ئورنىغا ئولتۇرۇپ، پەرۋاسزلىق بىلەن كېرىلدى، قوللىرىدىن قاس چىقىرىپ، ئالدىدىكى ماتېرىيالغا ئېگىشتى، گويا مېنى ئۇنۇتقاندەك جىمجىتلا ئۆز ئىشىغا كىرىشىپ كەتتى.

ئېغىر ئۇھ تارتتىم، شۇ تاپتا كېلىش سەۋەبىمنى ئېيتىش ماڭا شۇنچىلىك قىيىن بىلىنىۋاتاتتى، ئۆزۈمنىڭ بۇنچىۋالا جۈرئەت سىز ئىكەنلىكىمگە ئۆكۈندۈم. كەيىپسىزلىك گەن ھالدا ئىشخانا ئىچىگە، ھەر بىر بۇلۇڭ - پۇچقاقلارغا سوغۇق نەزەر بىلەن بىر - بىرلەپ تىكىلدىم، نەرسىلەر شۇنچىلىك تونۇش، يەنە شۇنچە يات ئىدى. ئىشخانا نىنىڭ ماھارەت بىلەن جايلاشتۇرۇلغان ھەر بىر ئالىي جاھازىلىرى مەندە رەشىكىمۇ، ئۆچكۈنلۈككىمۇ ئوخشىمايدىغان غەلىتە بىر ھېسسىيات قوزغىدى. تالغان كۆزلىرىمنى ئېلىپ قېچىپ ئاستىمدىكى قارا خروم قاپلىق دېۋانغا تىكىلدىم. مەن ئۇنىڭدا قانچە قېتىملاپ مۇشۇنداق ئولتۇرغانىدىم. شادلىنىپ، راھەتلىنىپ ئولتۇرغان چاغلىرىمۇ بولغان، ئازاب بىلەن بىئارام بولۇپ ئولتۇرغان چاغلىرىم بولسا كۆپ بولغانىدى.

— جىمپىلا كەتتىڭمۇ؟ — باشلىقىمنىڭ ئاۋازىدىن ئۆزۈمگە كېلىپ بېشىمنى كۆ -

ئۇ، جاۋابىمىنىمۇ كۈتمەستىن، بىر ئىستاكاندا قەھۋە ئەكىلىپ ماڭا سۇندى. مەن بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا قارىدىم، ئۇنىڭ ئىلگىرى ئاچچىق بىلەن تىكىلىدىغان سۈرلۈك كۆزلىرى شۇ تاپتا مېھىر بىلەن كۈلۈپ تۇراتتى، پەقەت نېپىز لەۋلىرىلا مەڭسىتمىگەندەك بىر يانغا قىيىسىپ تۇراتتى. مەن ئۆزۈمنى سەل تۇتۇۋېلىپ، ئىستاكاننى ئالدىم، قولۇم ئاجىزغىنا تىترەپ كەتتى، مەن ئەپسىز بىر ھەرىكەت بىلەن قىمىرلاپ، دۇدۇقلىدىم:

— بىر ئىش بىلەن... سىزنى يوقلاپ كېلەي دەپ... — مەن ئۇنىڭغا قاراۋېرىشكە پېتىنالىماي يەرگە قارىدىم، كۆڭلۈم ئۆيۈپ تۇراتتى. جىددىيلەشكىنىمدىن يۈرىكىم تېز - تېز سوقۇپ، تارتىشقاندەك قىلدى، ئەزىزىم تالغاندەك، ئېغىرلاشقاندەك سېلىشكە باشلىدى، ئالغانلىرىم مۇزدەك تەرى بىلەن ھۆللەندى، ئىچ - ئىچىمدىن ئۆرلەۋاتقان ئاجىزغىنا تىترەكنى باسماقچى بولغاندەك، ئىستاكاننى ئاۋايلاپقىنا تۇتۇپ لەۋلىرىمگە تەگكۈزدۈم. چۈچۈمەل، قاڭسىققىنا سۇيۇقلۇق پۈتۈن تېنىمگە يىللىقلىق بېغىشلاپ، جىددىيلەشكەن نېرۋىلىرىمنى ئاستا - ئاستا ئارامغا چۈشۈردى...

— ھى... ھى... ھى... مەن تېخى سېنى پۇشايمان قىلغان چېغى دەپ... — ئۇنىڭ يەنە شۇنداق جاراڭلىق كۈلكىسى مەسخىرىلىك بىر تەرىزدە ئىشخانا ئىچىدە جاراڭلىدى. ئۇ ئىشخانا ئىچىدە رىتىملىق دەسسەپ، سىپايە بىر ھەرىكەت بىلەن ئاستا ماڭدى، خاتالىشىپتىمەن، ھىم قانداق، ئىشلىرىڭ خېلى ئوڭۇشلۇقتۇ؟ يېڭى خىزمەت ئورنۇڭغا كۆنۈپ قالغانسەن؟ ھاي... ھاي... قىزىقسەن - دە، جاھىللىقنىڭ تۇتۇپ ئاخىرى كېتىپ قالدىڭ، بىزنى سېغىندۇر - دۇڭ، مەنمۇ سېنى... پات - پات تەگىشىپ قالاتتۇق ئەمەسمۇ... — ئۇ، ئۇدۇلۇمغا كې -

تۇردىم. ئۇ بېشىنىمۇ كۆتۈرمەستىن بىر نەرسە يېزىش بىلەن مەشغۇل ئىدى. — ماڭا ئېيتىدىغان يېڭىلىقلارنىڭ يوقمۇ، ئىچىمنى سىقىپ... جىمىپ كەتمىگىن...

— مەن سىزگە... — ئوڭايسىزلانغىنىم دىن دۇدۇقلاپ، يانچۇقۇمدىن بىرنەچچە ۋاراق قەغەزنى چىقىرىپ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدىم، — بۇنى سىزگە...

ئۆزۈمنى شۇنچە ھارغىن سېزەتتىم، گېلىمگە بىر نەرسە تۇرۇپ قالغاندەك ئاۋا-زىم بوغۇلۇپ چىقتى، شۇ تاپتا خېلىلا جىددىيلەشكەندىم، ئىچ - ئىچىمدىن ئوتتەك قىزىق، يېقىمسىز بىر ھارارەت ئۆرلەپ چىقىپ، پۇرىدە تەرلىدىم، پۈتۈن تېنىم ئاشۇ ھارارەتتىن ئېسىلگەندەك چىڭقىلىپ، ئارامسىزلاندى.

لېكىن شۇنداقتىمۇ ئىلاجىسىز ھېلىقى قەغەزلەرنى تىترەپ تۇرغان قولۇم بىلەن ئۇنىڭ ئالدىغا قويدۇم.

— ئاغرىپ قالدىڭمۇ؟ — دېدى ئۇ، قەغەزلەرگە ئىرەڭ-سىزلىك بىلەن قاراپ قويغاندىن كېيىن ماڭا ھەيرانلىق بىلەن تىكىلىپ.

— ھەئە... — دېيەلدىم ئۇنىڭ تىكىلىشىرىدىن كۆزۈمنى قاچۇرۇپ يەرگە قاراپ، بىرەر ئۇياتلىق ئىش قىلىپ قويغاندەك تىپىرلاپ كەتتىم. ئۆزۈمنى ناھايىتىمۇ چوڭقۇر بىر ھاڭغا چۈشۈپ كېتىۋاتقانداك ئەنسىز سەزدىم.

— ھە، مۇنداق دە، — ئۇنىڭغا قارىد - مىماممۇ، ئۇنىڭ ماڭا سىنچىلاپ قاراۋاتقان لىقىنى ھېس قىلدىم، ئۇ بىردەملىك سۈ - كۈتتىن كېيىن ئېغىر تىندى، — راست، جۈدە پىلا كېتىپسەن، ياخشىراق داۋالنىپ، كۆپرەك ئارام ئالغىن... — ئۇ ئىچ ئاغرىت قانداك نەزەر بىلەن قاراپ قەغەزلەرنى ماڭا سۇندى، — بۇلارنى كۆتۈرۈۋاپسەنغۇ؟

— سىزگە تەستىقلىتا دېگەندىم، —

دېدىم بوش ئاۋاز بىلەن. — ماڭا؟ ئاتچوت قىلماقچىمىدىك؟ — ئۇ بىر ھازا ماڭا تىكىلىپ، كېيىن تۇيۇق - سىز كۈلۈپ كەتتى، — ھەي زىيالىي، خاتە - رەك جايدىمۇ قانداق؟ يا دوختۇرخانىدىن ساقايمايلا چىقىۋالدىڭمۇ؟

ئۈندىمىدىم. ئۇ كۈلگىنچە ئورنىدىن تۇرۇپ ئالدىمغا كەلدى. قولدىكى قەغەزنى يېنىكىگىنە سىلكىپ قويۇپ يەنە كۈلدى، ئاخىرى كۈلكىسىنى ئاران - ئاران توختىتىپ ماڭا قارىدى، ئۇنىڭ كۆزلىرى، لەۋلىرى تېخىچە كۈلۈۋاتاتتى.

— بۇنى يېڭى باشلىقىڭغا ئېلىپ بار - ھاي، ماڭا ئەكەلگىنىڭنى قارا... — ئۇ شۇنداق دەپلا يەنە كۈلدى، — ھەي... سەن ئاللىقاچان بۇ يەردىن يۆتكىلىپ چىقىپ كەتكەن تۇرساڭ... قارا سېنى، بۇنداقمۇ ئىش بولامدۇ؟ بۇنىمۇ بىلمىسەڭ، شۇ ھالىڭغا مەن بىلەن... ھى... ھى... بەش يۈز يىگىرمە يەتتە يۈدەن سەككىسەن ئۈچ پۈك... بۇنى مۇشۇنداق پۈتۈنلا ئالاي دەپ تىكەنسەن - دە، قىزىق، تولىمۇ قىزىق...

— مەن تېخى ئىشقا چۈشمىگەن. رەسمىيەتلەرنى بېجىرگەن كۈنى تۇيۇقسىز - لا... — ئىككىلىنىش ئىچىدە ئاخىرقى قېتىم ئۇنىڭغا ئۈمىد بىلەن تىكىلدىم.

— بۇ قانداقمۇ مۇمكىن بولسۇن، — دېدى ئۇ كۈلۈم - سەردەپ، — سەنزە ھەممىشە مۇشۇنداق قاملاشمىغان ئىشنى تېپىپ، باش - ئاخىرى يوق گەپلەرنى قىلىپ يۈ - ردىسەن، — ئۇ بېشىنى چايقاپ، قەغەزنى قولۇمغا تۇتقۇزدى، — بۇلارنى ئېلىۋالغىن.

قەغەزلەرنى قولۇمغا ئالدىم، قەغەزلەر تەر بىلەن ھۆللەنگەن ئالغانلىرىم ئارىسىدا پۇرلاشتى، يۈرىكىم قىسىلغاندەك بولۇپ، دېمىم سىقىلدى، تېنىمنى ئاچچىققىنا بىر نىترەك جىغىلدىتىپ ئۆتتى.

— مەندىن رەنجىمىگىن، — دېدى ئۇ

بىنا ئىشىكىنىڭ سەل يۇقىرىسىدىكى بالكونلارمۇ ئاق، پەقەت ئۇنىڭ ئاستىلا كىشىلەر-نىڭ قالايمىقان ئاياغ ئىزلىرى بىلەن ئالە-بۇلىماچ بولۇپ قاپتۇ.

قولۇمدىكى قەغەزلىرىگە قارىدىم، تېخى ھېلىراقىنلا بۇ قەغەزلىرىنى باشلىقىم ئالدىغا ئەكىرىگەندىم.

— ئاتچوت قىلامسىز؟— دېگەندى ئۇ ھەيرانلىقتىن سەل چەكچەيگەن يوغان كۆزلىرىنى ماڭا تىكىپ — ... بۇ ھەي، بۇ مۇنداق ئىش، ئىدارىمىزگە كەلگىنىمىزگە تېخى ئىككى ئايىمۇ بولمىدى، سىزنىڭ يىل-لىقى داۋاللىنىش خىراجىتىڭىز كونا خىزمەت ئورنىڭىزغا بېرىلگەن، شۇڭا... — ئۇ ئوڭاي-سىزلانغاندەك كۈلۈمسىرەپ، قەغەزلىرىنى ئاستا ئالدىمغا سۈرۈپ قويغانىدى، — شۇ يەرگە ئاپىرىپ بېقىڭ. يېڭى يىلدىن ئېتىبارەن بۇنىڭغا بىز ئىگە، قانداق، شۇنداق قىلساق بولامدۇ؟ يېڭى يىلىغىمۇ پەقەت ئون نەچچە كۈن قاپتۇ.

ئۇ شۇنداق ئىركىن، بەھۇزۇر كۈل-گەندى...

قار ياغماقتا، سوغۇق ئۇچقۇنلار يۈ-زۈمگە ئۇرۇلماقتا. شۇنىڭغا قارىماي ئىچ-ئىچىمدىن ئۆستەك قىزىق بىر ھارارەت ئۆرلەپ چىقىپ مېنى تەرلەتتى، بەدەنلە-رىم بوشىشىپ، بارغانسېرى قار ئاستىغا پېتىپ كېتىۋاتقاندا ك ئېغىرلاشماقتا. قا-چانلاردىدۇر قولۇمدىن چۈشۈپ كەتسەن قەغەزلىرى قارغا كۆمۈلۈشكە ئاز قاپتۇ، ئۇلارنىڭ خەتلىرىمۇ كۆرۈنمەي قاپتۇ.

ئېغىر تىنىدىم، قەدەملىرىم ئېغىرلى-شىپ كەتكەندى. ۋۇجۇدۇمنىڭ ناھايىتىمۇ چوڭقۇر يېرىدىن ناھايىتى يېقىنسىز، بەك-مۇ ئاچچىق بىر تىترەك چىقىۋاتاتتى...

مېنى بىنا ئىشىكىگىچە ئۈزىتىپ چىقىپ، مەنمۇ ئامالسىز، باشقىچە ئامالنى قىلىپ باققىن، شۇنداق بولسۇن، خەير، كېلىپ تۇرغىن — ھە.

قانداق يېنىپ كەلگەنلىكىمنى، نېمە-لىرىنى ئويلىغانلىقىمنى ئوقۇمايمەن، پەقەت قورۇ ئالدىغا كەلگىنىمدىلا ئېسىمنى يىغىپ ئەتراپقا قارىدىم، ساپىقىدىن ئۈزۈلگەن سارغايغان يوپۇرماقلار ھاۋادا بىر پەس لاي-لەپ، ئاستا-ئاستا يەرگە قونماقتا، كەچ كۈز-نىڭ ئىزغىرىن شاماللىرى ئۇلارنى يېنىكك-نە ئۇچۇرتۇپ، ئېرىقلىرىغا، تام تۈۋىلىرىگە قاپسىماقتا. ئىختىيارسىز ئالغانلىرىمنى ئاچ-تىم، قەغەزلىرى قولۇمدىن سرغىپ يەرگە چۈشتى. يوپۇرماقلارنى پىرقىرتىپ يۈرگەن شاماللار ئۇنى ئۇچۇرۇپ ئاستا-ئاستا يە-راقلارغا ئېلىپ كەتتى.

* * *

قار ياغماقتا، ئادەمىسىز، جىمجىت ئىدارە قورۇسى ئاپئاق قار بىلەن چۈمكۈ-لۈپ، بوۋاقتىڭ يۈزىدىكى غۇبارسىز، سەبىي تەبەسسۇمدەك جىمىرلىماقتا. چاناقلىرىمدا لىققىدە ياش. قار گويا پۈتكۈل زېمىننى، ئادەملەرنى، ئۇلارنىڭ كۆز ياشلىرىنى كۆم-مەكچى، يوشۇرماقچى بولغاندەك تېخىمۇ ئەدىمەكتە. قوللىرىمدا بولسا بىرنەچچە ۋاراق قەغەز، بىر ھەپتە دوختۇرخانىدا يېتىپ ئېلىپ چىققان بەكمۇ ئېغىر... بەك-مۇ ئېغىر قەغەزلىرى...

بۇ يەردە قانچىلىك تۇرغاندىمەن؟ ئارقامغا ئۇرۇلۇپ، بايىلا قار ئۈستىدە قېپىپ قالغان ئىزلىرىمغا قارىدىم، ئۇلارنى قار كۆمۈپ تاشلاپتۇ، ھەممە يەر ئاق. ئەت-راپىتا بولسا بىرمۇ ئىز يوق. ئىختىيارسىز سەل يىراققا تۇرغان بىناغا كۆز تىكتىم.

سۇ

ھاياتنىڭ گۆھەرىدۇر سۇ، سا ئادەت كەۋسەرىدۇر سۇ،
 كىشىنىڭ مېھنىتى - ئەجرى، تەبىئەت جەۋھەرىدۇر سۇ.
 چۈشۈپ تاغدىن ئېقىپ كەلسە ئېرىق - ئۆستەڭدە ئويناقلاپ،
 كۈلۈپ كەتكەن چېچەك، لالە... گۈلىستان سەرۋەرىدۇر سۇ.
 كۆكەرگەچ باغۇ - بوستانلار ئانار، ئالما - مېۋە بەردى،
 ۋەتەننىڭ بايلىقى، زەر ئۈنچە - مارجان، مەر - مەرىدۇر سۇ.
 زېمىنغا قان تومۇر بولغان ھاياتىي كۈچ دېمەكتۇر ئۇ،
 شەھەر، سەھرانى گۈللەتكەن سۆيۈملۈك دىلبىرىدۇر سۇ.
 ۋەتەننىڭ سۈيى مىڭ ئەلا، ماڭا ئول ئابى زەمەدىن،
 تەبىئى باقۇۋەت، تاتلىق گويا قەنت - شېكەرىدۇر سۇ.
 شوراپ شەربەتنى تۇپراقتىن ئۆزىگە شىرنىلەر يىغقان،
 جىمىكى نازۇ نېمەتنىڭ كېپىلى، گۈل پەرىدۇر سۇ.
 كىشىنىڭ قۇدرىتى ئۈستۈن، شۇڭا غالىب تەبىئەتتىن،
 قاينىغا باشلىساق ماڭدى، جاھاننىڭ كەمتەرىدۇر سۇ.
 تېگىشمەيمەن ئۇنىڭ بىر قەتىرىنى نۆكچە ئالتۇنغا،
 ئېلىمنىڭ شوھرىتى - شانى، كارامەت شەمشەرىدۇر سۇ.
 ئەگەر ئۇ بولمىسا يۇرتتا، ھايات قانداق تاپار روناق؟
 قەدىرلەشكە تېگىشلىك مۆتىۋەرلەرنىڭ بىرىدۇر سۇ.

1990 - يىلى 25 - ئىيۇن. يەكەن

جاپپار ئەمەت

كېچىكىپ كەلگەن ئىلىھاملار

زۇمرەت بۇلاقلار

بۇلاقلار، بۇلاقلار، زۇمرەت بۇلاقلار،
 سەن ئانا زېمىننىڭ قۇتۇلۇق ئەمچىكى.
 سېنىڭدىن سۈت ئېمىپ يېشىل قىرغاقلار،
 رەڭمۇرەڭ تۇس ئالدى ھايات چېچىكى.

ئۇندا باردۇر ئۇن - تەۋشسىز سۈيگۈنىڭ
 كۆڭۈللەردىن كۆڭۈللەرگە كېزىشى؛
 ئۇندا باردۇر بىر يوشۇرۇن كۈلكىنىڭ
 ئالەمشۇمۇل خۇشاللىقىنى سېزىشى.

ئۇندا باردۇر ئىككى ئوتلۇق يۈرەكنىڭ
 بىر - بىرىگە تەلپۈنۈشى، تىترىشى؛
 ئۇندا باردۇر شېرىن ئارزۇ - تىلەكنىڭ
 بىر - بىرىگە قوشۇلۇشى، پارتلىشى.

بىز ئۇچراشقان ئاشۇ خىلۋەت بوستانلىق،
 كۆزلىرىمگە شۇڭا يىللىق كۆرۈنەر.
 بولۇپ گويىا ماڭا خۇمار، ئارمانلىق،
 ھەركۆرگەندە قەلبىم شۇنچە سۆيۈنەر.

شۇڭا ھەرگىز بۇ جاي كەتمەس يادىمدىن،
 ياشار كۆڭلۈم ئەينىكىدە مەڭگۈلۈك.
 ئۆتۈپ تۇرار ھەر كۈنى كۆز ئالدىمدىن
 بىز تونۇشقان ئاشۇ بوستان - شۇ گۈللۈك.
 1988 - يىل، ئۆكتەبىر.

ئەكس تەسىر

كۆرسەم ئەگەر گۈل يۈزۈڭنى مەن،
 يۈرىكىمگە سانجىلار تىكەن.
 كۆرسەم يېشىق كۆزلىرىڭنى مەن،
 چاقماق تېگىپ ئۆرتىنەر بەدەن.

تاشلىغاندا مەن ساڭا نىگاھ،
 كۆزلىرىڭدە چاقنايدۇ يۇلتۇز.
 ۋۇجۇدۇمنى قىلىپ ئارامگاھ،
 دىل خانەمنى قىلىدۇ كۈندۈز.

سۈمبۇل چېچىڭ تاڭ شامىلىدا
 ئۆتسە ئەگەر يەلپۈنۈپ لەرزىن؛
 زەنجىر بولۇپ بوينۇمغا گويىا
 نەپىسىمنى قىسار شۇ ھامان.

مەن قاچان ئەقلىمنى تاپقاندىن بۇيان،
 ئىچىپ كەلمەكتىمەن شەربەت سۈيۈڭنى.
 سەن بىلەن ياسسا دەريالار قىيان،
 ئاڭلايمەن شاۋقۇنلۇق ياڭراق كۈيۈڭنى.

سېنىڭ شۇ سىمابىتەك تىنىق سۈيىڭدىن،
 تەبىئەت جانلاندى، ياشىنىدى كۈلۈپ.
 مېھرىنى ئۈزەلمەس يېشىل بويۇڭدىن،
 ئادەملەر ھاياتنىڭ پەيزىنى سۇرۇپ.

سەن ھايات بېغىشلاپ تاقىر چۆللەرگە،
 قۇملۇقلار باغرىدا ئېچىلدۇردۇڭ گۈل.
 قۇيۇلۇپ ئۈزلۈكسىز دەريا - كۆللەرگە،
 بۇ گۈزەل ۋادىغا جان بەردىڭ پۈتكۈل.

سەن گويىا ئانامنىڭ ئوغۇز سۈتىدەك،
 سىڭگەچكە بۇ مېنىڭ ۋۇجۇدۇمغا ھەم؛
 گويىاكى رۇستەمنىڭ كۈچ - قۇدرىتىدەك،
 بىر ئۇلۇغ جاسارەت ۋۇجۇدۇمدا جەم.

بۇلاقلار، سەن ھايات مەنبەسى گويىا،
 سەن بولغاچ ۋەتەندە ھەمىشە كۆكلەم.
 تۇرغاندا سېنىڭدەك كەۋسەر، بىباھا،
 نە كېرەك ھەرەمدىن ئەكەلگەن زەمزمە.

تۇنجى قېتىم بىز ئۇچراشقان جاي

تۇنجى قېتىم بىز ئۇچراشقان ئاشۇ جاي،
 چىقماس مېنىڭ ئەس - يادىمدىن زادىلا.
 كۆز ئالدىمدا بىر نازىننى گۈل چىراي،
 تۇرار، قىلىپ مېنى ھەرچاغ مەھلىيا.

گۈزەل جايلار شۇنچە كۆپتۇر ئالەمدە،
 گۈزەللىك - ئۈجەۋلان قىلار توختىماس.
 لېكىن ھېچ جاي گۈزەللىكى قەلبىمدە،
 بىز ئۇچراشقان ئاشۇ جايغا ئوخشىماس.

كۈنسىرى ئاشماقتا بۇ مېھنىڭ دەردىم،
يوق ئىكەن بۇ دەردنىڭ چېگرىسى - چېكى.

كېچىسى كۆزۈمگە كەلمەيدۇ ئۇيقۇ،
كۈندۈزى ئۆتمەن پەرىشان، غەمناك.
باغرىمنى ئىگىلەپ يۇشۇرۇن تۇيغۇ،
بولماقتا يۈرىكىم ھىجراننىڭدا چاك.

تەلمۈرۈپ ئاسمانغا قىلىمەن نالە،
ئاھىمدىن يۇلتۇزنىڭ كۆزلىرىدە ياش.
ھىجراننىڭدا يۈرىكىم بولدى مىڭ پارە،
ئىشقى ۋولقانىغا بېرەلمەي چىداش.

يېتەلمەي تەكتىگە بولدۇم ئاۋازە،
بۇ ھىجران غارىنىڭ يوق ئىكەن تېگى.
نە ئىلاج سەن ئۈزۈڭ تاپمىساڭ چارە،
ياندى دىلىمدا ۋىسال ئىستىكى.

خىيال ئەينىكىمدە

كۆزلىرىمنى يۇمسام ئەگەردە،
كۆز ئالدىمدا كۆرىمەن سېنى.
سىياقتىڭغا بولۇپ مەن بەندە،
قېنىپ - قېنىپ سۆيىمەن سېنى.

كۆزلىرىمنى ئاچسام شۇ ھامان،
سەن يىراقتا مەنمۇ يىراقتا.
يوللىرىڭغا قاراپ مەن ھەيران،
يۈرەك - باغرىم كۆيەر پىراقتا.

سەن ئەگەردە تۇتساڭ قولۇمنى
توك سوققانداك جىغىلدار يۈرەك.
تاپالماستىن ئوڭ ۋە سولۇمنى،
ۋۇجۇدۇمنى باسدۇ تىترەك.

سەن ئولتۇرساڭ ماڭا روبىرو،
دىماقنىڭ ئۇرۇلار ئىپار.
بولۇپ گويا كىرىپىكىڭ قىراۋ،
دىل خانەمگە ياغدۇرىدۇ قار.

سەن سۆزلىسەڭ خۇش ئاۋاز بىلەن،
بۇلبۇل سايرار قۇلاق تۇۋىمىدە.
سەن كۈلگەندە جىلۋە - ناز بىلەن،
يۈرىكىمنى قىلىدۇ زىدە.

كۆرگۈم كېلەر سېنى ھەر قاچان،
كۆرسەم كۆزۈم كېتەر جىمىرلاپ.
قىلىسام دەيمەن دەردىمنى بايان،
تىلىم سۆزگە كەلمەس قىمىرلاپ.

سۆيۈم دېسەم سېنى يۈرەكتىن،
بەرمەس ئىشقىڭ دىلىمغا ئارام.
ئۈمىد كۈتۈپ ئېزگۈ تىلەكتىن،
قاچان شىپا تاپار دىل يارام؟

ھىجران دەردى

بەرداشلىق بېرەلمەي پۈكۈلدى قەددىم،
تاغدىنىمۇ ئېغىركەن ھىجراننىڭ يۈكى.

ئالسىجان ناسىر

تاڭ ئويغاتقان ئېزگۈ تۇيغۇلار

تونۇدىڭمۇ مېنى، ئەي ساھىل

دولقۇنلار ئەۋجىدە ئالغا ئۈزگەن ھەم
توققۇز - ئون ياشتىكى سەبىي بىر بالا
ئاپتاپتا ئەتىلىرى قارىداپ كەتسەن.

ئەي دەريا ساھىلى، ئېسىڭدىمۇ مەن
ئويلاپتاق، بۇنىڭدىن ئون يىل مۇقەددەم.
بارمىدى قوينۇڭدا كەپسىز ۋە تېمەن،

قۇملارغا كۆمۈلۈپ ئۇزۇندىن - ئۇزۇن،
قۇشلارنىڭ كۆيىگە قۇلاق سېپ مۇڭلۇق،
چاچرىسا تېنىڭگە زەررىچە بۇزغۇن،
خىيالچان رەۋىشتە ئۇھ تارتىپ ئۇلۇغ.
قايقارا كۆزىنى تىككەن يىراققا،
ھېسلىرى گىرىمىسەن، ھېسلىرى ئازغۇن.

كىيىكتەك قىيغىتىپ چىمەنلىرىڭدە
ناخشىلار توۋلىغان چۈچۈك ئاۋازدا؛
تاش ئېتىپ ۋە يەنە ئويناق سۈيۈڭگە،
چەمبەرلەر رېتىگە قاراپ بىر ھازا.
شەپقەتنىڭ نۇرلىرى تارىغان گۈڭگۈم
قىياماستىن ئۆيىگە قايتقان شۇندىلا؛

ھە، شۇنداق بىر بالا ئۆتكەنمۇ بۇندا،
گاھىدا تىنىمىز، گاھى خىيالچان.
ھەر كۈنى سەھەركەچ سەن ئۈچۈن ھەمرا،
يامغۇرلار چاچسىمۇ ئۈستىگە ئاسمان.
كۆر مانا شۇ تەنتەك ئالدىڭدا شۇ تاپ
ئۇ ئەمدى بىر يىگىت، بۈركۈتتەك قىران.

ئېھ، دەريا ساھىلى كەلدىم بويۇڭغا
شۇ سەبى بالىلىق چاغلارنى ئەسلەپ،
ھەم شېرىك بولسامدىم تەنھا ئويۇڭغا،
بىر دەملىك بولسىمۇ كەچمىشلەر سۆزلەپ.
قۇمساڭغۇ توپاڭغا يېقىپ باغرىمنى،
ياشلىقتىن بالىلىق تۇيغۇغا پەسلەپ!

دېھقان

قۇياش ئۈزەر ئۇپۇق يولىدا
ھارارەتلىك نۇرىنى چېچىپ،

چاڭقاپ كەتكەن كارۋان شۇ كويىدا؛
قېنىۋالسام مۇزدەك سۇ ئىچىپ،

شۇ تاپ دېھقان ئورماقتا ئورما،
بەرداش بېرىپ ئىسسىققا ھەيھات.
چاڭساقلىقنى سەزمەيدۇ ئەسلا،
چۈنكى ئاڭا چىدامسىزلىق يات.

چېكىسىدىن ئاقتان ئاچچىق تەر،
قاڭشار بويلاپ ئاقتىدۇ تارام.
كىيىملىرى تېخىمۇ بەتتەر،
چىلىق - چىلىق سۇ بولغان تامام.

دېھقان ئۇلۇغ، دېھقان قەدىرلىك،
ئۇ جاپاكەش، ھالال مېھنەتكار.
ئاڭا ئالەم كەڭلىگىچىلىك
دىلدا پۈتمەس مۇھەببىتىم بار.

ياڭرىتىمەن ئۇن

كەلدى گۈڭگۈم بەكمۇ سىپايە
كائىناتنى ئۇيقۇغا ئۈندەپ.
تىنىچلىقلا قىلسا كۇپايە،
جان قىينايدۇ شائىر نېمىدەپ.

چۈشۈرەلمەس دامغا ھەرگىز
قانچە قىلىپ ئۇيقۇ پەرسى.
ھېسلىرىمنى ئۇچۇرۇپ ئېگىز،
يازغان شېئىرىم خەنجەرنىڭ بىسى.

چۈشەنمىسۇن ئۇخلىتىمەن دەپ
ئەللىينى توختاتمىسۇن تۇن،
ئاھ، يازارمەن، ئىرادىدە گەپ،
ئاخىر بىر كۈن ياڭرىتىمەن ئۇن.

ئابدۇشۈكۈر ئابدۇراخمان

ئاتا قەسىدىسى

شەپەقلەر ئۇياتچان قىزلار چېھرىسى،
ئۈزىدۇ تولۇن ئاي ئىزنى سۆرەپ.

ئەي ئاتا، يىقىلماس تۆۋرۈكىم ئۆزۈڭ،
ئەرزىيدۇ قەدىڭنى بۈيۈك تاغ دېسەم.
يۈزۈڭدىن بالقىدۇ قىزىللىق ھەردەم،
ئەرزىيدۇ قەلبىڭنى گۈزەل باغ دېسەم.

ئاھ ئاتا، كۆزۈڭدىن چاچرىغان ئۇچقۇن،
مۈشكۈللەر ئالدىدا قەلبىمگە چىراغ.
بولۇرمەن قاچانمۇ دەردىڭگە دەرمان،
دەلىمنى ئۆرتەيدۇ شۇنداق ئىشتىياق!

ئېمىلەر ۋەجىدىن پۈكۈلدى قەدىڭ،
گوياكى تاغلارنىڭ دۈمچەكلىرىدەك؟
ئاھ ئاتا، ئېيتىشقا بارمايدۇ تىلىڭ،
ئۇنىڭسىز سىرلارنى تۈپىدۇ يۈرەك.

بېشىڭدا ئاق چېچەك جىلۋىسى ئۆزگە،
ئاجايىپ قەسەتتىن بېرىدۇ دېرەك.
تىللىرىم ئالدىڭدا كەلمەيدۇ سۆزگە،
ھاياجان ئىچىدە سوقىدۇ يۈرەك.

مېھنىتىڭ ئالدىدا قۇياشمۇ خىجىل،
ئەپقەچىپ ئۆزىنى مۇكەر شۇسەۋەب.

داۋۇتجان سەئىدىن

ئىككى شېئىر

كۆمۈلدى ئارمانلىرىمىز

چىغىرىيول،
ھەممىمىز تەڭ پاتمايمىز،
سەپ ئالدىدا.
كۆكرەك كىرىپ ماڭغانلارنىڭ ئالدىغا،
ھەسەتلىنىپ

ئىكەنلەرنى تاشلايمىز.

ئانجا تاقەت قىلالماي،

يىقىلسۇن دەپ پۇتلايمىز.

بىزمۇ يەنە پۇتلىنىمىز،

شۇڭا،

مەنزىلەرگە،

يېتەلمەيدۇ كارۋانلىرىمىز.

قەبرىلەرگە يۈدۈپ ھەسرەتنى،

كۆمۈلدى ئارمانلىرىمىز!

پەرۋايىم پەلەك

مەيلىلا،

تۆھمەتلەرگە پەرۋايىم پەلەك.

ھەسەتخورلار دېسۇن ھەر نېمە،

خۇداغىمۇ كەلتۈردىغۇ شەك؟

ئۇنىڭ ئالدىدا مەن دېگەن نېمە!

غوجا ئابدۇللا ناسىرى

تومۇچۇق

چىغىرىيولدا كېتىپ بارىمەن،
يالغۇز ئۆزۈم قەلبىم مۇڭلۇنۇپ.
كۆزلىرىمگە ئىسسىق ياش كەلدى،
شۇ قەدىردان دەرەخنى كۆرۈپ.

شۇ قەدىردان دەريا بويىدا،
تۇرار دەرەخ شۇ پېتى يەنە.
شاخلار ئارا بىر جۈپ تومۇچۇق،
سايىرىشىپ شوخ قىلار تەنتەنە.

بىر چاغدىمۇ سايرايتتى شۇنداق
ناخشىمىزغا بولۇشۇپ تەڭكەش.

سېنىڭدە كلا كۆرۈندى نىگار،
بىزگە گۇۋاھ بۇ تونۇش دىلىكەش.

بالىلىرى ئەگەشكەن ئاڭا،
جۈپ تومۇچۇق سايرايدۇ غەمسىز.
ئارىدىن كۆپ يىللار ئۆتۈپتۇ،
چاڭقاقلقتا ئاھ جېنىم سەنسىز.

كەلگىن ئۇچۇپ ئەي تومۇچۇقۇم
مۇڭدەشايلى ئولتۇرۇپ بىر پەس.
ئۆزگەرمەپتۇ بۇ جاي پەقەتلا،
ئۆزگەرمەيلى بىزمۇ، كەل دىلىكەش!

مۇھەممەت روزى

قەشقەر قىزى

يېشىل قىرغاق سېنى كۈيلەيدۇ،
ئۇندا باھار قىلمايدۇ قۇۋلۇق.
مىكىرلىقنى دىللار سەزمەيدۇ،
قۇياش بېرەر مېھرىنى نۇرلۇق.

يەرۇ-زېمىن ئويغىنار بالدۇر
كۈيلىرىڭنى ئاڭلىماق ئۈچۈن.

قەشقەر قىزى ئاي يۈزلۈك جانان،

سېنى كۆرمەك ئۈچۈن چىمقار كۈن.

مەسئۇل مۇھەررىرى تۇرسۇنئاي ھۈسەيىن

قۇياش سۆيگەن گۈل سۈپەت پەرى،
بولدى ساڭا نەزەرىم چىرماش.
ئىشقىم بىلەن قاتقان كۈيۈمنى،
يوللىرىڭغا چاچاي گۈل ئوخشاش.

ئىشقىم بىلەن قاتقان كۈيۈمنى،

ئېتىز-قىرلار بىلىدۇ تولۇق.

قەشقەر قىزى، قەشقەرنىڭ قىزى،

سەن ئاق لالە ۋە ياكى چوغلۇق.

بۇ ساندېدىكى شېئىرلارنىڭ

ئالمىجان ئەسمايىل

(پوۋېست)

1

ئىشك بوشقنا چېكىلدى. دالان ئۆيدە قولىنى يۇيۇۋاتقان سابىر تانىغا ئېسىقلىق لۇڭگىلەرنىڭ بىرسىنى تارتىپ ئېلىپ قولىنى چالا - بۇلا ئېرتىتى - دە، ئىشكىنى ئاچتى. ئىشكىنى ئاچتىيۇ بوسۇغىدا تۇرغان ئېگىز بويلۇق، بۇغداي ئۆك، يوغان كۆزلۈك زىلۋا بىر ئايالنى كۆرۈپ ھودۇقۇپ كەتتى. بوغۇزغا نېمىدۇر قاپلىشىپ، تىلى قېتىپ قالغاندەك ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالدى. ئايال سابىرنىڭ بۇ ھالىتىدىن ئوڭايىسىز لاندى بولغاي كۈلۈمسىرىگىنىچە:

— ياخشىمۇ سىلەر؟ تېنىچ ئامان كەلدىڭلارمۇ؟ — دېدى.

سابىر شۇندىلا ئۆزىگە كەلدى.

— ھە، كېلىك غۇنچەم... كېلىك، — دېدى سابىر. ئۇ بىرخىل خىجالەتچىلىك ئىچىدە تەمتىرەپ قالدى. قولىدىكى لۇڭگىنى نەگە قويۇشنى بىلمەي ئۇ قولىدىن بۇ قولغا ئالاتتى. ئاندىن ئىچكىركى ئۆيگە قاراپ توۋلىدى، — ئاممە، ھەي ئاممە! مایاقتا چە - قىك، مېھمان كەلدى.

ئىچكىركى ئۆيدە نېمىدۇر تاراقشىپ ئۆرۈلدى، ئايال كىشىنىڭ غۇدسىرىغان ئاۋازى كەلدى. ئاندىن ئايغ ئاۋازى ئاڭلىنىپ دالان ئۆيگە پاكار بويلۇق، ئاق - سېرىق كەلگەن سېمىز ئايال ئۆدەكتەك ئېغاڭلاپ چىقىپ كەلدى. ئۇ بېشىغا گۈللۈك چىت ياغلىقنى چېكىلەپ تېگىۋالغان، كۆڭلىكىنى جەينەككىچە تۈرۈۋالغانىدى. ئۇنىڭ دىقماق، كالىتە بىلەكلىرىنى سېرىق تۈكلەر قاپلاپ كەتكەنىدى. ئۇ بوسۇغىدا تۇرغان كېلىشكەن ناتونۇش مېھماننى كۆرۈپ تۇرۇپ قالدى ھەم ئىتتىك سابىرغا قارىدى. سابىر ئۇنىڭغا قاراپ بې - شنى لىڭشىتىپ قويدى. مېھمان ئۇنىڭغا كۆز يۈگۈرتكىنىچە كۈلۈمسىرەپ:

— قانداق، جايلىشىۋالدىڭلارمۇ؟ — دېدى.

— ھەئە، بىرقۇر جايلىشىۋالدۇق، — دېدى ئۆي ئىگىسى ئايال ئۇنىڭدىن كۆزىنى

تۈزمەي، — قېنى، ئۆيگە كىرىڭ ...

مېھمان سىپايە مېڭىپ ئىچكىرىكى ئۆيگە كىردى ۋە ئۆي ئىچىدىكى قالايمىقانچە - لىقتىن نەگە ئۆتۈشنى ئۇقماي تۇرۇپ قالدى. ئاڭغىچە ئۆي ئىگىسى ئايال ئىتتىك بېرىپ تامغا تىرەپ قويۇلغان سافانىڭ ئۈستىدىكى چېچىلىپ ياتقان كىيىم - كېچەكلەرنى پۇرلاپ يىغىپ تۆردىكى كارىۋاتنىڭ ئۈستىگە ئېلىۋەتتى ۋە:

— بۇ ياققا ئۆتمىڭا، — دېدى ئۇ، سافانىڭ ئۈستىنى قولى بىلەن سىپاپ سۇيۇرۇپ، —

بىر يەردىن بىر يەرگە كۆچمەكتىن تەس ئىش يوق ئىكەن. كەمبەغەل بولساڭ كۆچۈپ باق، دەپ بىكار ئېيتىمىغان ئىكەن. بۇ ئەسكى - تۈسكىلەرنى جىمىقتۇرۇپ بولغۇچە خېلى ئىش بار ئوخشايدۇ. قېنى، يۇقىرى ئۆتۈڭ.

مېھمان سىرلىرى ئۆچۈپ كەتكەن، قوپال ياسالغان ياغۇز كىشىلىك سافا تەرەپكە ئۆتتى

ۋە ئۆرە تۇرغىنىچە ئەھۋال سورىدى.

— تەنچ - ئامان كەلدىڭلار! ھە نېمە بولسا جايلىشىۋاپسىلەر، سىلەرنى كۆچۈپ

كەلدى، دەپ ئاڭلىدىم. تۈنۈگۈن كىرەي دېسەم پەقەتلا ۋاقىت چىقىرالمايدىم. بۈگۈن كەچ بولسىمۇ كۆرۈشۈپ چىقاي دەپ كىرىشىم.

— رەھمەت، قېنى ئولتۇرۇڭ، — دېدى ئۆي ئىگىسى مېھماننىڭ ھەربىر ھەرىكىتىگە

زەن سالغاق ۋە بۇ كىم بولدى دېگەندەك سابىرغا كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويدى.

— مەن سىلەرنى تونۇشتۇرۇپ قوياي، — دېدى سابىر مېھماننى ئىما قىلىپ، —

بۇياقنىڭ ئىسمى غۇنچەم، مۇشۇ مەكتەپنىڭ ئوقۇتقۇچىسى، ئالىي مەكتەپتە بىللە ئوقۇغان،

بەش يىل بىر قازاننىڭ تامىقىنى يېگەن، — ئۇ غۇنچەمگە قاراپ كۈلۈپ قويدى، ئاندىن

ئايالنى ئىما قىلىپ، — بۇياق بىزنىڭ بالىلارنىڭ ئانىسى، ئىسمى ئامىنە ...

ئىككى ئايال باشقىدىن ئامانلاشتى.

— بۇ مەكتەپتە ساۋاقىدىشىم بار دېمىگەنتىڭىزغۇ؟ — دېدى ئامىنە سابىرغا قاراپ

رەنجىگەندەك، — مۇشۇنداق ساۋاقىدىشىڭىز تۇرۇپ بۇ مەكتەپكە كېلىشتىن نېمانچىلا ئەن -

دېشە قىلىپ كەتكەن بولغىنىڭىز، قاراڭ، غۇنچەم، سابىر بۇ مەكتەپكە مېنىڭ زورۇم

بىلەنلا كەلدى جۇمۇ، بۇ ساۋاقداشلىرىڭىز مەكتەپتە قانداق ئىدىكىن، ياۋايى مەجەزى بار -

مىتى؟ سىز بىز تۇرغان يەرگە بېرىپ باقمىغان بولغىنىڭىز ھەقچان، ئۇ يەر بىر جاڭ -

گال. توپتوغرا 20 يىل تۇردۇق، ياشلىقىمىز ئۆتتى، بالىلار چوڭ بولدى، ئۆزىمىزنى

ئويلىمىساقمۇ شۇلارنىڭ تەقدىرىنى ئويلاش كېرەكتە، بۇنىڭ خىيالىغا بۇ ئىشلار كىرىپمۇ

چىقمايدۇ. ئۇنىڭغا دەرس بولسلا بولدى، مانا سىلەر ساۋاقداش ئىكەنسىلەر، سىز شۇنداق

ئوبدان تۇرۇپسىز، سابىرغا قاراپ بېقىڭا، بەئەينى بوۋايلا بولۇپ قالدى، ھازىرقى كۈن -

نىڭ جاپا تارتقۇچىلىكى بارمۇ قاراڭ. ئاخىرى ئاچچىقىم كېلىپ بۇ يەرگە بەك ئاشىق

بولىپتىمىز سىز قېلىڭ، مەن بالىلىرىمنى ئېلىپ كېتىمەن، دەپ بېشىنى ئاغرىتقىلى تۇرد -

ۋىدىم ئاران ماقۇل بولدى ...

— ھوي، ھوي، سىز ئۆز دەردىڭىزگە چۈشۈپلا كەتتىڭىزغۇ، — سابىر ئايالىنىڭ كېيىنى بۆلدى، — چاي - پاي ...
 — ھازىر قىلمەن، — ئاممىنە ئۇنىڭغا قولىنى سىلكىدى، — بىردەم ساۋاقدەشكىڭىزغا ئىچىمىدىكىنى دەۋالاي، مەن قاراڭ، غۇنچەم، بۇنداق غەمىسىز ئەر كىشىنى كۆرمەپتە - كەنمەن، ئۇنداقمىكىن دېسە ئۆي بىلەن كارى بولمىغىنى بىلەن مەكتەپنىڭ ئىشى دېسە يەۋاتقان تامىقىنى تاشلاپ قويۇپ يۈگۈرىدۇ، توۋا دەيمەن. ئوقۇغان چېغىدىمۇ شۇنداقمىدى؟

غۇنچەم كۈلۈمسىرىگىنچە ئاممىنەنىڭ سۆزلىرىنى تىڭشاپ ئولتۇرغىنى بىلەن كۆڭ - لىدە بولسا ساۋاقدىشىنىڭ بۇ ئايالىنى باھالىماقتا ئىدى. ئۇنىڭغا ئاممىنەنىڭ ئوچۇق كۆ - گۈللۈكى يارىدى، بۇنداق مەجەزدىكى ئاياللار كۆڭلىدە كىر ساقلىمايدۇ، گەپ بولسا يۈ - زىدە دەيدۇ، لېكىن تۇنجى تونۇشقان بىرسىگە ھەدپەيلا ئېرىشكەن ئىسبىنى قىلىش غۇنچەمگە ئانچە ئانچە ياقمىدى. غۇنچەمگە ئاممىنە ئۆزىنى سابىردىن ئۈستۈن قويۇۋاتقاندا تۇيۇلدى ۋە ئۆز كۆڭلىدە ئۇلارنى سېلىشتۇردى. ئۇ ئۇنىڭغا قانچە زەن سېلىپمۇ ۋاي دېگۈدەك بىر يېرىنى تاپالمىدى. سابىر بولسا ئېگىز بويلىق، ئورۇق ئىدى. كەڭ يەلكىسى ئۇنىڭ بەستىگە ھۆسن قوشۇپ تۇراتتى. غۇنچەم ئۇنىڭ مەكتەپتىكى چاغلىرىنى كۆز ئال - دىغا كەلتۈردى. مەكتەپتە ئۇ تونۇلغان توپچى ئىدى، ئۇ تانىدا پەيدا بولسا قىزلارنىڭ كۆزىدىن ئوت ياناتتى، ئۇنىڭ بىلەن تانسا ئويناشنى ئارزۇ قىلىشاتتى. قىزلار ئارىسى - دىمۇ كۆپرەك شۇنىڭ گېپى بولاتتى. ئۆز ۋاقتىدا خېلى قىزلارنى ۋەسۋەسىگە سالغان، مۇھەببەتنىڭ يوشۇرۇن ئوتىدا كۆيدۈرگەن يىگىتنىڭ تاللاپ ئالغان ئايالى مۇشۇمۇ؟ سابىرنىڭ چاچلىرى شالاڭشىپ، چېكىسىدە ئاقلار قويۇقلاپتۇ، كۆزىنىڭ ئەتراپىدا تىلىم - تىلىم قورۇقلار پەيدا بولۇپتۇ. پەقەت ئۇنىڭ كۆزىلا يەنە بۇرۇنقىدەك شوخلىق بىلەن كۈلۈمسىرەيتتى.

ئاممىنەنىڭ سۆزىدىن توختاپ قېلىشى غۇنچەمنىڭ خىيالىنى ئۇزۇۋەتتى.
 — مەكتەپتە دەمىسىز؟ — دېدى غۇنچەم قارشىسىدىكى كىچىك ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان سابىرغا قاراپ قويۇپ، — مەكتەپتە ئانچە ئاكتىپ ئەمەستى. تولىراق توپقا ئامراق ئىدى.
 — ئەمەس نەدە يۇقتۇرۇۋالدىكىن بۇ كېسەلنى، ئاكتىپلىق دېگەننىڭمۇ يولى بار ئەمەسمۇ، ھازىر خەقلەر دېگەن قۇۋ بولۇپ كەتتى، بىزنىڭ بۇ سابىر تازا ساددا، تۈز كەتكەن ئادەم. سىز بىلىمەيسىز، بىز تۇرغان ئۇ يەردە سابىرچىلىك ئوقۇغان، بىلىمى بار ئادەم يوق، تولىسى چالا ساۋات نېمىلەر. لېكىن ئۇلار بىلىمىدە قارا قورساق بولغىنى بىلەن كۈن ئۆتكۈزۈشكە ئۇستا، ھاكىم، شۇجىلارنىڭ ئەتراپىدا پەرۋاندىدەك ئايلىنىپ يۈرۈشىدۇ، ئىككى كۈننىڭ بىرىدە ئۇلارنى مېھمانغا چاقىرىپ تۇرىدۇ. ئاز كۈن ئۆتمەيلا ئۆسۈپ كېتىپ بارغان، بىزنىڭ بۇ سابىر بولسا باشنى ئىچىگە تىقىپ ئىشلەشنىلا بىلىگەن، ھازىر ئىشلىگەننى كۆرىدىغان چاغمۇ، بولمىسا ئۇ ناھىيىنىڭ تارىخىدا ھېچكىم مۇشۇ سابىرچىلىك تۆھپە قوشقنى يوق، ئالدىنقى يىلى بىر يىلدىلا بۇ مەسئۇل بولغان سىنىپتىن 20 بالا ئالىي مەكتەپكە ئۆتتى. كېيىن بۇنىڭ نامى ۋىلايەتكە

كەتكەچكە ئامالسىز مەكتەپكە مۇدىر قىلماقچى بوپتۇ. شۇ مەزگىلدە ناھىيىگە شېرىپ ۋالىي بېرىپ قاپتىكەن ساپىرغا ئۇقتۇرماي ئۇ ئادەم بىلەن كۆرۈشۈپ ھەممىنى دېدىم. ساپىرغا قارىسام بۇ مۇدىرلىققا گول بولۇپ ئۆتىدىغاندەك، بىزنىڭ تۇپرىقىمىز شۇ جاڭگالدا قالدىغاندەك تۇرىدۇ، بىزنى پالىئوئەتمىگەندىكىن ھېلىمۇ 20 يىل ئىشلەپ بەردۇق، بۇمۇ يېتەز. ئاڭغىچە ساپىرنى ئۇرۇمچىدىنىمۇ تەلەپ قىلىپ قەغەز كەلگىلى تۇردى. شۇڭا شېرىپ ۋالىي ۋىلايەتكە يۆتكەلسۇن دەپ قول قويۇپ بەردى. شۇنداق قىلىپ ئۇ يەردىن ئاران قۇتۇل-دۇق، قاراڭ، ھېلىمۇ ساپىر مەندەك بىر ئايالغا ئۇچراپتىكەن...

— ئاممىنە، — ساپىر ئۇنىڭ گېپىنى بۆلدى، — مېھمانغا گەپلا قىلىپ بېرەمسىز، ئۆزىڭىزمۇ ئۇسساپ قالغانسىز؟

— ۋىيىيەي، مەن گەپ بىلەنلا بولۇپ كېتىپتىمەن، ئەيىبىگە بۇيرۇمايسىز جېنىم، مۇشۇ ساۋاقدىشىڭىزنىڭ بىغەملىكىدىن سۆزلەپ قالاي دېدىم، قاراڭ، — ئاممىنە ئورۇندۇقنى ئاچچىق غىمچىرلىتىپ ئورنىدىن تۇردى ۋە نېرىقى ئۆيگە چىقىپ كەتتى. ساپىر ئاممىنەنىڭ قىلقلرىدىن خىجالەت بولغاندەك قىزىرىپ كەتكەنىدى. ئۇ غۇنچەمىگە ئوڭايىسىزلانغان بىر قىياپەتتە قارىدى ۋە:

— بۇنىڭغا ھە دەپ قويسا سۆزلەۋېرىدۇ، — دېدى.

غۇنچەم ئۆزىچىلا ئوڭايىسىزلانغان ھالدا سافانىڭ تۇتقۇچىلىرىنى سىلاپ قويدى. ئەمما ئۇنىڭ كۆزلىرى تۇتقۇچقا يېپىپ قويۇلغان لۆڭكىگە چۈشتى. لۆڭكىلەر كىرنىڭ دەستىدىن دەسماغا ئايلىنىپلا دەپ قالغانىدى. ئۇ ئىتتىك قولىنى تارتىپ ئالدىغا قارى-ۋالدى. ئۇ ساپىرنىڭ ئۆزىگە قاراپ تۇرغانلىقىنى سېزىپ نېمە قىلىشنى بىلمەيلا قالدى. — تېخى جايلىشىپ بولالمايسىلەر، — ئۇنىڭ ئاغزىغا شۇ گەپ ئاران كەلدى، —

ئۆي كۆچمەكمۇ تەس...

— ئۇنى بىر دېمەڭ، بۇ ئەسكى - تۈسكىنى جاي - جايىغا كەلتۈرمەكمۇ بىر گەپ ئىكەن دەڭا، تاشلىۋىتەي دېسىڭىز بەزىدە لازىمى بولىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ ئاممىنەگە بىر ئىش ياراتماق تەس، ھېلى ماققا يۆتكىگەن، ھېلى يەنە بولمىدى دەپ چۈگۈۋاتقان، تۈنۈگۈندىن بۇيان مۇشۇ ھەلەكچىلىك.

— ئۆيۈم كىچىك كېلىپ قاپتۇ، نەچچە بالىڭىز بار؟

— ئىككى ئوغۇل، بىر قىزىمىز بار. بالىلار چوڭ بولۇپ كەتتى.

— ئۇنداقتا بۇ ئۆيگە قىسىلىپ قالغۇدەكسىلەر...

شۇ ئەسنادا داستىخان كۆتۈرۈپ ئاممىنە كىرىپ كەلدى ۋە غۇنچەمنىڭ گېپىنى

تارتىۋالدى:

— ئۇنى بىر دېمەڭ، نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ناھىيىدە قىسىلىپ ئولتۇردۇق. ئەمدى چوڭراق شەھەرگە كېلىپ كەتتاشا بولارمىزمىكىن دېسەم بۇ يەردىمۇ بىزنى بۇ ئەسكى ئۆيلەر كۈتۈپ تۇرۇپتۇ. ساپىر مۇدىر تۇرۇپ ئۆيى مۇشۇ بولسا ئادەتتىكى ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ئۆيى بۇنىڭدىنمۇ ناچار دۇر تايىنلىق. ناھىيىدىكى ئۆيىمىزمۇ تۈزۈكەرەك ئىكەن. — شۇنداق، — دېدى غۇنچەم. ئۇنىڭ سۆزىنى تەستىقلاپ، — بۇ ئۆيلەر 1955 - يىلى

سېلىنغان ئىكەن، شۇنىڭدىن بۇيان تۈزۈك بىر كورپۇس ئۆي سالماپتۇ. سابىر گەپكە ئارىلاشتى: — قىزىق ئىش. شۇنچە كونا مەكتەپ تۇرۇپ ئەجەب قۇرۇلۇشقا كۆڭۈل بۆلمەپتۇ؟ — بۇ ھەقتە ئوقۇتقۇچىلارنىڭمۇ پىكرى كۆپ، — دېدى غۇنچەم، — ئىلگىرىكى مۇدىرلىرىمىزنىڭ ھەممىسى مەكتەپنىڭ ئىچىدە ئولتۇرمايتتى. شۇڭا ئۇلار بۇ ئىشقا ئانچە كۆڭۈل بۆلۈپ كەتمىدى، يۇقىرىدىنمۇ نېمىشقىدۇر بۇ مەكتەپنى تاشلىۋەتتى. ئەمدى سىز كەلدىڭىز، ئوقۇتقۇچىلارمۇ ئەمدى ھەل بولۇپ قالارمىكەن دەپ ئۈمىد قىلىشۋاتىدۇ، — غۇنچەم چاقچاق قىلغاندەك سابىرغا قاراپ قويدى.

— غۇنچەم توغرا دەيدۇ، — چاي كۆتۈرۈپ كىرگەن ئاممىنە گەپكە قوشۇلدى، — پارتىيە ھە دېسە زىيالىيلارغا كۆڭۈل بۆلۈڭلار، مائارىپقا كۆڭۈل بۆلۈڭلار دەۋاتسا بۇ يەردە زىيالىيلارنىڭ ئولتۇرۇۋاتقان ئۆيى مۇشۇ تۇرسا قانداق بولغىنى؟ بۇ چوڭ ئىشتە. سابىر — خۇن ئەمدى ئاكتىپلىقنى مۇشۇنداق يەرگە ئىشلەتسە بولغۇدەك. قانداق دېدىم، غۇنچەم؟... غۇنچەم بېشىنى لىڭشىتىپلا ئوشۇق گەپ قىلمىدى. ئۇنىڭغا ئاممىنە سابىرنى زاڭلىق قىلىۋاتقاندەك تۇيۇلماقتا ئىدى. «بۇ سابىر نېمىشقا گەپ قىلالمايدۇ؟ بىرەر تىل قىسند — چىلقى بارمۇ ياكى ھازىرلىقىدىن قورقاندۇ؟ توۋا، سابىر شۇنچىۋالا ئۆزگىرىپ كەت — تىمۇ؟...» غۇنچەمنىڭ كۆڭلىنى تۈرلۈك خىياللار كەزمەكتە ئىدى. سابىرمۇ ئۇنىڭ كۆڭلىدەكىنى سەزدىمۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ غۇنچەمگە قارىدى ۋە:

— قېنى، غۇنچەم چايدىن ئېلىڭا، — دېدى. — ئاممىنە ئۇنى چايغا تەكلىپ قىلىپ تۇرۇپ: — سىزنىڭ بالىلىرىڭىزچۇ؟ چوڭ بولۇپ قالغاندۇ؟ — دېدى.

غۇنچەم ئاغزىغا ئاپارغان پىيالىنى ياندۇرۇپ داستىخانغا قويدى: — چوڭ بولۇپ قالدى... مەكتەپتە ئوقۇۋاتىدۇ.

— بولدىشىڭىزمۇ مەكتەپتە ئىشلەمدۇ ياكى باشقا ئورۇندىمۇ؟ — سورىدى ئاممىنە.

غۇنچەم ئوڭايىسىزلاغان ھالدا كۈلۈپ قويدى، سابىر ئىتتىك ئۇنىڭغا قاراپ دېدى:

— گېزىتخاندا ئىشلەيدۇ، دەپ ئاڭلىغانتىمىزمۇ؟

غۇنچەم بىر پەس نېمە دېيىشنى بىلمەي ئوڭايىسىزلاندى. ئۇنىڭ تۈر —

قىغا قاراپ سابىرمۇ ئالدىراپ سوراپ قويغانلىقىغا پۇشايمان قىلدى. غۇنچەم سابىرنىڭ سوئالىدىن قىزىرىپ كەتكەنىدى. لېكىن ئاستا — ئاستا قىزىلىقىمۇ تارقاپ چىرايى ئۆز ئەكسىگە كەلدى. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ:

— بىز ئايرىلىپ كەتكەنتۇق، — دېدى.

ئارىغا جىمجىتلىق چۈشتى، ھەتتا ھەرقانداق ئىشقا لايىقىدا گەپ قوشالايدىغان

ئاممىنەمۇ نېمە دېيىشنى بىلمەي تېڭىرقاپ ئولتۇرۇپ قالدى. سابىر ئۇنى چايغا تەكلىپ

قىلدى — دە، گەپنى باشقا ياققا بۇرۇۋەتتى...

غۇنچەم ئۇزاق چىققان ۋاقىتتا خېلى كەچ بولۇپ قالغانىدى. ئاممىنە چارچاپ كەت —

كەچكىمۇ ئورنىنى سېلىپ يېتىپلا خورەك تارتىشقا باشلىدى. سابىر مېھمانخانغا چىقىپ

ساقادا ياتتى. دېرىزىدىن ئاينىڭ غۇۋا شولىسى چۈشۈپ تۇراتتى. كېچە تىپتىنچ،

سالقىن ئىدى. ئۇ يۇلتۇزلار جىمىرلاپ تۇرغان ئاسمانغا ئىككىلىگىنىچە خىيالغا پاتىشى، ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا شۇ ھامانلا فۇنچەم كەلدى. ئوقۇغۇچىلىق ھايات، دەسلەپكى مۇھەببەت، جۇدالىق كۈنلەر بىر - بىرلەپ تىزىلىپ ئۆتۈشكە باشلىدى. يېقىندىن بۇيان، بو - لۇپمۇ مۇشۇ مەكتەپكە يۆتكىلىش خەۋىرى چىققاندىن بۇيان فۇنچەم پات - پاتلا چۈشكە كىرىدىغان بولۇۋالدى، شۇڭلاشقىمۇ ئۇ ئاممىگە بۇ مەكتەپتە ساۋاقداشلىق بارلىقىنى دېمىگەنىدى. ئۇ نېمەدېگەن بىلەن ئايال كىشىدە.

«ئۇ نېمىشقا يولدىشىدىن ئاجرىشىپ كەتتىكىنە؟» دەپ ئويلىدى سابىر ئۆزىچە، - شائىر دېگەنغۇ تۇتامى يوق خەق، بەلكىم باشقا بىرسىگە كۆڭلى چۈشۈپ قالدىمىكىن، ھېچنەرسە دەپ بولمايدۇ، غۇنچەمدەك ئايالنىڭ قەدىرىگە يەتمەسە ئۇنىڭ كۆرىدىغىنى بار. چىرايى دېسە چىرايى بار، ئېغىزى - بېسىقى، بىلىملىك... يەنە نېمە كېرەك؟ ... ھوي مەن نېمىلەرنى ئويلاپ كەتتىم، ئۇنى ئەمدى ئويلىماسلىقىم كېرەك. ئۆتكەن ئىشلار ئۆتتى، ئەمدى مەن ئويلىغان بىلەن ئورنىغا كەلمەيدۇ، بىزنىڭ تەقدىرىمىز بېكىتىلىپ بولدى، ئەمدى بالىلارنىڭ غېمىنى قىلىشىمىز كېرەك... ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن بۇ مەكتەپكە مۇدىر بولۇپ كەلدىم، ئەمدى مەكتەپنىڭ غېمىنى يېيىشىم كېرەك، ئىش دېگەن تولۇپ يېتىپتۇ. ھەممىدىنمۇ ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ئۆيلىرى بەكمۇ كونىراپ كېتىپتۇ. بۇنىڭ بىر چارىسىنى قىلىش كېرەك، باشقا مەكتەپلەردە ئوقۇتقۇچىلار قەۋەتلىك بىنالاردا ئولتۇرۇۋاتىدۇ، بۇ شۇنچە كونا مەكتەپ تۇرۇپ ھازىرغىچە مۇشۇ ھالەتتە تۇرسا، ھېلىمۇ ئوقۇتقۇچىلار رازى بولۇپ ئىشلەۋېتىپتۇ، مەن مۇشۇ ئىشتا ئاز - تولا ئىش قىلالغان بولسامتىم...»

تورۇستىكى قەغەزنىڭ شىتلىشى ئۇنىڭ خىيالىنى چېچىۋەتتى، چاشقانلار بولسا كېرەك، ئۇ باشتىن بۇ باشقا گۈلدۈر - گۈلدۈر يۈگۈرۈپ ئۆتتى ۋە تورۇسنىڭ گىمىرود - كىدىن شىرقىراپ توپا قۇيۇلدى، بىر نەرسە ئۇنىڭ ئاياغ تەرىپىگە پوكلا قىلىپ چۈشتى. سابىرنىڭ تېنى شۈركىنىپ ئورنىدىن چاچراپ تۇردى - دە، چىراغنى ياقتى. ئۇنىڭ ئۇيقۇسى قېچىپ كەتتى. ياندىكى ئۆيىدىن بىرخىل رىتىملىق خورەك ئاۋازى كېلەتتى.

2

— قېنى، سابىر مۇدىر، ماۋۇ بىرە نېمىلەردىن ئالغاج ئولتۇرسىلا، زېرىكىپ قالىدىلا ھە، ئاخشام ۋالىيىنىمۇ ئېيتىپ قويۇۋىدىم، لېكىن بۈگۈن جىددىي بىر يىغىن چىقىپ قاپتۇ، بولمىسا ئۇ ئادەم كېلەتتى، سىلى ئۇ ئادەم بىلەن تازا ئەسرا بولمىدىلا ھە قاچان، چوڭچىلىقى يوق، كىچىك پېتىل ئادەم، خۇدايىم بۇيرۇسا ئۆرۈك پىشىسا يەنە ئولتۇرار - مىز، بۈگۈن پەقەت سىلىگە ئۆيىمىزنىڭ ئىشىكىنى كۆرسىتىپ قويايلى دەپلا ئاۋارە قىل - دۇق، ئەمدى لايىقلىرىدا بولمىسىمۇ مەن خۇش بولۇپ قالاي، ماۋۇ قاتتىق - قۇرۇقلاردىن ئالغاج ئولتۇرسىلا...
ئېگىز بويلىق، قورساق سېلىپ كەتكەن، سوزۇنچاق قارامتۇل يۈزلۈك ئۆي ئىگىسى

قوللىرىنى ئۇۋۇلاپ تۇرۇپ سابىرنى دەستىغاغا تەكلىپ قىلدى. ئۇنىڭ بەستىگە باققاندا يەلكىسى تار، بېشى ئۇچلۇق ئىدى. سېمىزلىك ئۇنىڭ پەقەت قورسقى بىلەن بويىنىغا يىغىلغان بولۇپ، ئادەمگە غەلىتىلا كۆرۈنەتتى. ئۇ شۇنداق سېمىز بولۇشىغا باقماي ھەردىكى ناھايىتى چاققاندى. بۇ كىشى مەكتەپنىڭ خوجۇلۇق بۆلۈمىنىڭ مۇدىرى بارات ئىدى. بۈگۈن ئۇ مەكتەپتە بىرىنچى بولۇپ سابىرنى ئۆيىگە چاقىرغانىدى.

سابىر ئۇنى دەسلەپ كۆرگەندە، تازىمۇ غەم يېمەس، ئىقتىدارسىز ئادەم ئوخشايدۇ، دېگەن ھېسسىياتقا كەلگەنىدى. ئەمما ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشقاندىن كېيىن، ئۇنىڭ بۇ ئادەمگە باھاسى تامامەن ئۆزگەردى. ئىچىدە ئۇنىڭغا قايىل بولدى، ئۇ مەكتەپنىڭ پۈتۈن مۈلكىنى يادقا بىلىدىكەن، بېرىلگەن پۇلنىڭ تەقسىم قىلىنىشى، مەكتەپكە جىددىي زۆرۈر خىراجەت تۈرلىرىنى ناھايىتى ئىدىتىلىق دوكلات قىلدى.

لېكىن مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچىلار بۇ ئادەمنىڭ ئانچە ياخشى گېپىنى قىلمايتتى. ئوقۇتقۇچىلار ئۇنىڭغا قارىغاندا ئىلمىي باشقارمىنىڭ مۇدىرى ئەزىزنى ھۆرمەت قىلىشاتتى. ۋەجىمكىنە كەلگەن، دائىم قايىمىنى سېلىپلا يۈرىدىغان بۇ ئادەم گەپ قىلغاندا سەل دۇ-دۇقلايتتى. سابىر ئۇنى كۆزەتكەنسېرى ئىلمىي بۆلۈمنىڭ ئىشلىرىنىڭ ناھايىتى رەتلىك بولغانلىقىنى، ئەزىزنىڭ ناھايىتى تەلەپچان كىشى ئىكەنلىكىگە كۆزى يەتتى. ئۇنىڭ ئۈس-تىگە مەكتەپتىكى ئوقۇتقۇچىلارنىڭ كۆپى كونا، تەجرىبىلىك ئوقۇتقۇچىلار ئىدى. شۇڭا سابىر ئوقۇتۇش ئىشلىرىدىن خېلى خاتىرجەم بولدى. ئۇنىڭ ئويىغا ئوقۇتقۇچىلارنىڭ ئۆي ئىشىلا كىرىۋېلىپ بىئارام قىلىشقا باشلىدى. ئۇ ئۆز ئويىدا ئىشنى شۇنىڭدىن باشلاشنى نىيەت قىلدى. لېكىن بۇنىڭ ئۈچۈن پۇل كېرەك، يۇقىرىدىن پەقەت سېلىندە-ۋاتقان ئوقۇتۇش بىناسىنىڭ كەم ئۈسكۈنىلىرى ئۈچۈنلا پۇل بېرىلدىغانلىقىنى دەۋاتىدۇ، تېخى شۇمۇ نەق تەگسە چوڭ گەپ، دېمەك يەنە بىرنەچچە يىلغىچە ئۈمىد يوق دەپ-گەن گەپ، ئۇنداقتا پۇلنى نەدىن ھەل قىلىش كېرەك؟

ئۇنىڭ خىيالىنى بارات بۇزدى:

— سىلنىڭ كۆچۈپ كېلىشىڭىزدىن تازا خەۋىرىمىز بولمايتتۇ، دېدى ئۇ سابىرنىڭ پىيالىسىغا چاي قۇيۇپ تۇرۇپ، — بولمىسا ئۆيىنى بىرەر قۇر ياسىتىپ قوياركەنمىز، تازى-مۇ سەت بولدى...

— ھېچقىسى يوق، مەكتەپنىڭ شارائىتى شۇ تۇرسا قانداق قىلىمىز.

— بىزنىڭزە مەكتەپتىكى ئەڭ چوڭ قىيىنچىلىقىمىز مۇشۇ مەسىلە بولۇپ قالدى، مەكتەپتە ئادەم يىلدىن يىلغا كۆپىيىمۇۋاتىدۇ، مۇشۇ تاپتا ياشلاردىن بىرمۇنچىسى توي قىلىمىز، ئۆي ھەل قىلىپ بېرىڭلار، دەپ باشنى ئاغرىتىۋاتىدۇ. بەزىلەرگە ئامال قىلالماي سىرتتىن شەخسلەرنىڭ ئۆيىنى ئىجارىگە ئېلىپ بېرىۋاتىمىز، ئۇ ئۆيلەرنىڭ قىممەتلىكىچۇ، يۇقىرىغا دېسەك پۇل يوقلا دېگەن، ھازىر بىرەر ئىشنى ھەل قىلماقچۇ تەس بولۇپ كەتتى. قارى-سا مەكتەپنىڭ نامى بار، ئەمەلىيەتتە ھەممىدىن ۋەيرانە، كەمبەغەل مەكتەپ بولۇپ قالدى.

— دەرۋەقە شۇنداق بوپتۇ، بىز ئىلگىرى تۇرغان ناھەيىدىكى ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ

ئۆيلىرىمۇ بۇنىڭدىن جىق ياخشى ئىكەن. توغرا دەيلا، بىزنىڭ بۇ ئۆيلەرگە ئوتتۇز نەچچە يىل بولۇپ قالدى. ھېلىمۇ ئوقۇتقۇچىلار ئولتۇرۇۋاتىدۇ... يۇقىرىغا ھە دېسلا دوكلات يازمىز، بىزنىڭ ئىلىگىرىكى مۇدىرلىرىمىز دوكلاتنىمۇ ھارماي يېزىشتى، لېكىن بىرىمۇ كارغا كەلمىدى، ھازىرقى ۋاقىتتا، قۇرۇق گەپكە مۇشۇك ئاپتاپقا چىقامدۇ. يۇقىرىدىكىلەر «ھە، ماقۇل مۇزاكىرە قىلىپ كۆرەيلى» دەيدىكەن، شۇنىڭ بىلەن يىلىنىڭ تەڭ يېرىمى ئۆتدىكەن، ئۇ چاغ بولغاندا، ئەمدى كېلەر يىلى ئويلىشايلى دەيدۇ، ۋەسسالام... بىز دوكلات يېزىپ ھار-مىدۇق، يۇقىرى مۇزاكىرە قىلىپ ھارمىدى، كۈنىمىز مۇشۇنىڭ بىلەن ئۆتۈۋاتقان.

— سىلچە بۇنىڭ قانداق يولى بار؟ — سابىر ئۇنىڭ پىكىرىنى بىلىپ باقماقچى بولۇپ سورىدى، — سىلى دېگەندەك بۇ ئىشنىڭ بىرەر چارىسىنى قىلماساق بولمايدىغان يەرگە بېرىپ قاپتۇ.

بارات خۇشامەت بىلەن ھىجايىدى.

— ئەمدى سىلى سوراپ قالدىلا... ھازىر قارىسلا ھەممە ئىش مۇناسىۋەت بىلەن، بىر-بىرىگە نەپ يەتكۈزۈش بىلەن پۈتىدىغان گەپ ئىكەن، ئەسلىدە ئۆتكەن يىلىلا خە-راجەت ئالالايتتۇق، لېكىن ئۆزىمىزنىڭ يولىنى ئۆزىمىز تۈسۈپ قويدۇق، قانداق دې-مەملا، ئۆتكەن يىلى مائارىپ ئىدارىسى ئىدارە باشلىقلىرىغا ئۆي سالماقچى بولۇپ مۇۋا-پىق يەر تاپالمىدى، ئەيسا جۇيىچاڭ بىر كۈنى مېنى چاقىرىپ مەكتەپتىن ئازراق يەر ھەل قىلىپ بەرسەڭلار دەپ قالدى. ھېسابلاپ كۆرسەڭ ئۇلارغا ئىككى مودەك يەر كې-تىدىكەن، مەنزە يەرنى بېرەيلى، لېكىن مەكتەپكىمۇ بىرەريۈزىمىڭ كوي ھەل قىلىپ بەر-سىلە دېۋىدىم، ئۇ ئادەم ماقۇل بولدى. مەن قايتىپ كېلىپ ياسىن مۇدىرغا دېسەم سەك-رەپلا كەتتى. سىلى ئۇ ئادەم بىلەن ئەسرا بولۇپ باقمىغانغۇ دەيمەن، ئاجايىپ پىرىمى-سىپىچى، ئۆتۈپ كەتكەن كاج ئادەم، نېمە دەيدۇ دېسە، مەركەزنىڭ يولبۇرۇقى بار، ھېچقانداق ئورۇننىڭ مەكتەپ يېرىنى ئىگىلىۋېلىشقا بولمايدۇ، دەپ تۇرۇۋالدى. مەركەز-نىڭ يولبۇرۇقى بار، ئۇنىمۇ جانلىق ئىشلىتىش كېرەكتە. قانداق دېدىم؟ مەن ئۇ ئادەمگە مۇشۇ ئالغانچىلىك يەرنى دەپ چوڭ ئىشتىن زىيان تارتىپ قالارمىزمىكەن، دەپ قايتا-قايتا ئېيتتىم، ئۇ ئادەم زادىلا ئۇنىمىدى. ئاخىرىدا مانا قۇرۇق يەرنى تۇتۇپ يېتىۋاتىمىز، ھازىر مائارىپ-تىكىلەر بىزنىڭ گېپىمىزنى ئاڭلاپمۇ قويمايدۇ، ئوقۇتقۇچىلار ئەھۋالنى ئۇقماي مېنى تىللايدۇ لېكىن بىزدە نېمە ئامال؟ بەزىدە ئادەم زىدە بولۇپ خىزمەتتىنمۇ بەسنىپ كېتىدۇ. ھېلىمۇ ئۇ ئادەمدىن ئاران قۇتۇلدۇق جۇمۇسلا، بولمىسا مەنمۇ يۆتكىلىپ كېتەي دېگەن يەرگە كېلىپ قالغانىدىم، راست.

سابىر باراتنىڭ دېگەنلىرىگە قىزىقىپ قالدى.

— مائارىپ ئىدارىسى ئۆيىنى سېلىپ بولىدۇمۇ؟

— ياق تېخى، مۇۋاپىق يەر تاپالماي تۇرۇۋاتىدۇ، ئەيسا جۇيىچاڭنىڭ مۇشۇ مەكتەپ-تە ئولتۇرغۇسى بار ئىكەن، ئايالنىڭ خىزمىتىگە قولايلىق، ئۇنىڭ ئۈستىگە با-

لىلىرى مۇشۇ مەكتەپتە ئوقۇيدۇ. ئاڭلىسام باشقا مەكتەپلەر يەر بېرەيلى، دەپتەن، لېكىن بازاردىن چەترەك بولغاچقا ئۇلار ئانچە قىزىقمايۋاتقان ئوخشايدۇ، — بارات سابىرنىڭ ئويلىنىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ تېخىمۇ جانلاندى، — مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقلىرى مەكتەپتە ئولتۇرسا بىرەر ئىشنى ھەل قىلماقچۇ ئاسان دېسە، ئەتىسى، ئاخشىمى ئۆيگە كىرىپ دەپ تۇرىمىز، ئۇلارمۇ مەكتەپنىڭ ئەھۋالىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ تۇرىدۇ ئەمەسمۇ؟ «بۇمۇ توغرا، — ئويلىدى سابىر باراتنىڭ تەكلىپىگە قايىل بولۇپ، — كۆزدىن يىسراق، كۆڭۈلدىن يىسراق دېگەن گەپ بار. ئۇلار بۇ يەردە ئولتۇرسا ئېتىبار قىلىشى تۇرغانلا گەپ. ئاۋۋال يەرنىڭ ھېسابىغا بىر-ئىككى كورپۇس ئۆيلىك پۇلنى ھەل قىلىۋالسا، كېلەر يىلى يەنە كۆرمەيمىزمۇ؟... بۇ پۇرسەتنى قولدىن بەر-مەسلىك كېرەك...»

سابىر شۇ خىياللارنى قىلىۋاتقاندا باراتمۇ بۇ يېڭى مۇدىرنى كۆڭۈل تارازىسىغا سېلىپ ئۆلچەۋاتاتتى. ئۇنىڭ ھەممىگە پىشقان ئۆتكۈر كۆزى سابىرنى دىتلاپمۇ بولدى. «بۇ ئادەم ياسىنىدەك گىرى ئەمەستەك قىلىدۇ، ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۇ ئىشنى ئوقۇتقۇ-چىلارنىڭ ئۆي مەسلىسىنى ھەل قىلىشتىن باشلايدىغاندەك تۇرىدۇ، بۇ شۇنىڭ بىلەن ئاب-روي قازانماقچى بوپتۇ، بۇمۇ تازا كەلگەن يېرى، ياسىن دېگەن پىت كۆز ئوقۇتۇش بى-ناسىنىڭ قۇرۇلۇشىغا قول تىققۇزماي نۇرغۇن نەپتىن قۇرۇق قويدى، ماۋۇ ئادەم خېلى مەردتەك قىلىدۇ، ھەدەپ قويۇپ ئىشنى توغرىلىمايمەنمۇ...» بارات ئۆز ئويىنىڭ ۋۇجۇدقا چىقىۋاتقىنىدىن كۆڭلى يايىراپ كەتتى. ئۇ ئۈمىد بىلەن سابىرنىڭ ئاغزىغا تىكلدى.

— بارات مۇدىر، — دېدى ئاخىرى سابىر بېشىنى كۆتۈرۈپ، — ئەگەر مائارىپ ئىدارىسى يەرنىڭ ھېسابىغا بۇ يىل بىرەر يۈز مىڭ كوي پۇل ھەل قىلىپ بەرسە يە-نى بەرسەكمۇ بېرەيلىمىكىن، سىلى قانداق دەيلا؟ باراتنىڭ ئاغزى قۇلقىغا يەتتى.

— ھازىر ئىشنىڭ يولى مۇشۇ، — دېدى ئۇ دەرھال ئۇنى قۇۋۋەتلەپ، — بۇ يىل چاتاق يوق پۇلنى بېرىدۇ، تازا توغرا ئويلاپلا، ئانداق بولسا بۇ ئىشنى كېچىكتۈر-مەك بولار.

— ئاۋۋال ياچېيىكىدا باشقا يولداشلارنىڭ ئالدىدىن بىر ئۆتكۈزەيلى.

— ھە، بوپتۇ، ئەمما ھېلىقى ئەزىز دېگەن ئاداشقا ئاۋۋال بىر خىزمەت ئىشلەپ قويىمىسلا تازا بىر تەتۈر نېمە، ئۆتكەندىمۇ ياسىن مۇدىرغا شۇ دوست تارتىشىپ ئىشنى بۇزغان، سىلىمۇ ئۇ ئاداشنىڭ خۇيىنى چۈشىنىپ قالغانلا؟ — بارات ئۆز سۆزىنىڭ قانداق تەسىر قىلىۋاتقانلىقىنى بىلمەكچى بولۇپ سابىرغا قاراپ قويدى.

— قانداق خۇيىنى دەيلا؟

— ئەمدى خەقنىڭ غەيۋىتى ئەمەس، سىلى يېڭى كەلدە، مەكتەپتىكىلەرنىڭ قاي-سىسىنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى تېخى ئۇقۇپ كەتكۈدەك بولمىدىلا، بۇ زىيالىيلارنىڭمۇ ئىچىدە ھەرخىل ئادەملەر بولىدىكەن، ئەزىز بىلىملىك، قابىلىيەتلىك ئوقۇتقۇچى، دەسلەپ مەنمۇ ئۇنى بەك ھۆرمەت قىلاتتىم. لېكىن بىلىملا بولۇپ نىيەت تۈز بولمىسا چاتاق ئىكەن. كېيىن تازا زەن قويسام بۇ ئادەمنىڭ مەقسىتى مەكتەپنىڭ ھوقۇقىنى قولغا ئېلىش ئى-كەن. بۇنداق ئادەمنىڭ ھىيلە-نەيرىگىمۇ كۆپ بولىدىكەن. شۇنىڭ دەستىدىن بىزنىڭ

بۇ مەكتەپتە مۇدىر تۇرمايدىغان بىر كېسەلگە قالدۇق، بىرسىنى قارا قورساق دەۋاتقان، بىرسىنى مائارىپنى بىلىمەيدۇ دەۋاتقان، تاپمايدىغان گېپى يوق، خەقلەرنىڭ دېيىشىچە سىلى توغرىلىقمۇ گەپ تارقىتىپ يۈرگۈدەك.

— نېمە دەپتۇ؟

— ھەي، ئاڭلىمايلا قويسىلا... چىدىماسلىقتىن دېگەن گەپتۇ، ئەسلى ئۇ بۇ قەتتىم ياسىنىڭ ئىزىغا چوقۇم مۇدىر بولمەن دەپ ئويلىغانىتى، قارىسا سىلى كەپ قالدىلا، شۇ- ئا جان ئاچچىقىدا ھە نېمە دەيدۇ- دە، مەنزە ئۆمرۈمدە بۇنداق ھەسەتخور، ئىچى تار ئادەمنى كۆرمەپتىكەنمەن.

باراتنىڭ گەپلىرى سابىرنىڭ كۆڭلىنى غەش قىلدى. ئۇ مەكتەپتە تېخى ئۆزى توغرىلىق بىرەر گەپ- سۆزنىڭ چىقىشىنى ئويلاپمۇ قويمىغانىدى. چۈنكى ئۇ تېخى بىرەر ئىشقىمۇ قول تىقمىغان تۇرسا، ئۇنىڭ ئۈستىدە نېمىلەرنى دېگەندۇ؟ ياكى بۇ باراتنىڭ ئۆزىنىڭ تېپىۋاتقان گېپىمۇ ياكى ئەھۋالدىن قارىغاندا بۇ ئىككىسى ئوت بىلەن سۇ ئوخشايدۇ، قايرىگە بارسا بۇنداق ئىش بار ئىكەندە، ناھىيىدىمۇ مۇشۇنداق غىژ- غىژ- دىن تويۇپ كەتكەندىم، بۇ تۇرقىدا بۇ يەردىمۇ بار ئوخشايدۇ، مۇنۇ ئادەمنىڭ ئۆزى زادى قانداق ئادەمدۇ؟ غۇنچەمدىن بۇلارنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇپ باقمايمەنمۇ، ئۇ مەكتەپ- كە كونا بولغاندىن كېيىن ئوبدان بىلىدۇ، بەلكىم مەن توغرىلۇق نېمە گەپلەرنىڭ چىق- قانلىقىنىمۇ ئاڭلىغاندۇ؟

سابىرنىڭ جىمىپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن بارات مېنىڭ گېپىم تەسىر قىلدى دەپ ئويلىدى ۋە ئىچ- ئىچىدىن يايىپ كەتتى.

— مۇدىر، ھېرىپ قالدىلغۇ دەيمەن، تاماق تەييار بولغىچە بىردەم ئارام ئېلىۋا- لاملا،- دېدى ئۇ خۇشامەت بىلەن.

— ياقەي، بىكار ئولتۇرۇپ نېمىگە ھارمىز،- سابىر ئۆزىنى ئوڭشاپ ئولتۇردى،- ئۇنىڭدىن كۆرە باغلارنى كۆرۈپ باقمايلىمۇ؟

— بولىدۇ. بولىدۇ، دەرۋەقە ئۆينىڭ

ئىچى ئىسىپ كەتتى، بۈگۈن ھاۋا بۆلەكچىلا قىزىۋاتىدىغۇ،- بارات چاققانلىق بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ سابىرغا ئىشكىنى ئېچىپ بەردى. ھويلا خېلى چوڭ ئىدى. ئۆينىڭ ئالدىنى ئۇزۇنسىغا كەتكەن ئۇزۇم بارىقى ئىگىلىگەندى. باراڭنىڭ كەينى تەرىپى كۆكتاتلىق بولۇپ، ھويلىنىڭ كۈنپېتىش تەرىپىنى مېۋىلىك باغ قورشاپ تۇراتتى. باغنىڭ يېنىدىن چاققانغا بىر ئېرىق سۇ ئېقىۋاتاتتى. سابىر باغنى ئارىلاپ ماڭدى. باغدا ئۈرۈك، شاپتۇل، نەشپۈت قاتارلىق مېۋىلىك دەرەخلەر بار ئىدى. لاپاسقا

يېقىن يەرگە چوڭ بىر تۈپ ئەنجۈر جايلاشقاندى. دەرەخلەرنىڭ ئارىسى ياپىيېشىل چىملىق ئىدى.

باغنىڭ نەمخۇش سالقىن ھاۋاسى ساپىرنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈردى. قۇشقاچلارنىڭ ۋى چىرلاشلىرى، قەيەردىدۇر كاككۇكنىڭ سايرىغان ئاۋازى ئاڭلىناتتى. ئارىلاپ چوڭ يولدىن ئۆتكەن ھارۋىلارنىڭ تاراقشىشى، كىمىڭدۇر ئۈزۈپ ئېيتقان ناخشىسى ئاڭلىنىپ قالاتتى. بۇ باغ ساپىرنىڭ يۇرتىنى ئېسىگە سالدى. ساپىر كىچىك چاغلىرىدا ئۇلارمۇ مۇشۇنداق باغلىق مەھەللىدە ئولتۇراتتى. ئۇلارنىڭ بېغىدا كۆپرەك ئالما، گىلاس قاتارلىق مېۋە بولىدىغان، پات-پاتلا دادىسىنىڭ ئاغىنىلىرى باغدا مەشرەپ ئوينىشاتتى. ئۇنداق كۈنلىرى ئۇلارنىڭ ھويلىسى بايرامدەك قىزىپ كېتەتتى. ساپىرنىڭمۇ دۇكانغا يۈگۈرۈشى كۆپىيەتتى، ھەر قېتىم ئاپىسى ئۇنى دۇكانغا بۇيرۇغاندا، ئۇ ئاپىسىنىڭ بەرگەن پۇلىدىن ئون تىيىننى قايرىپ خوراز كەمپۈتتىن بىرنى ئېلىپ يەيتتى. ساپىر ئۈچۈن ھەممىدىن ھۇ-زۇرى شۇ ئىدى...

بارات ئۆيىدىن بىر پارچە گىلەمنى ئىنجىقلاپ كۆتۈرۈپ چىقىپ ئېرىق بويىدىكى قېرى ئۈجمە تۈۋىگە سالدى.

— قېنى گىلەمگە كەلسە، — دېدى ئۇ بىر بوتۇلكا پىمۇنىڭ ئاغزىنى ئېچىپ پىيالىلەرگە قويدى، — ئۇساپمۇ قالغانلا، ئىچىپ باقسىلا. — باغلىرىدا ھەممە نېمە بار ئىكەن، كۈزدىنە جەننەت بولۇپ كەتكۈدەك-تە، — ساپىر گىلەمگە ئولتۇرۇۋېتىپ دېدى.

— ئىچ پۇشۇقنىڭ ئورنىدا قىلىپ قويغانتۇق، يامان ئەمەس، — بارات پىيالىدىكى پىمۇنى كۆتۈرۈۋېتىپ دېدى، — ئىلگىرى مەن دېھقانچىلىق تېخنىكا بونكىتىدا ئىدىم، مې ۋىلەرنى ئۇلاشتىن ئاز-تولا خەۋىرىم بار، باغدىكى مۇشۇ كۆچەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۇ-زۇم ئۇلغان، ئەمدى قارىسالا، ئەل-ئاغىنىلەر بار ئىكەن، ئۆيۈڭ خالى دەپ چىقىپ قالىدۇ، شۇلارنى دەپ ئەنە ئاۋۇ كاۋاپداننىمۇ ياستىپ قويدۇم.

— مەشرەپمۇ ئويناپ تۇرىمىز دېسە. — خۇدايىم بۇيرۇسا ئۈرۈك پىشسا ئۇنىمۇ باشلىۋالىمىز، شېرىپ ۋالىيىمۇ. تولا چى-قىدۇ، سىلى ئۇقمايلا، قالىتسى ئويۇنچى ئادەم ئۇ. سەللا ئىچى پۇشۇپ قالسا ئۆزى تېلىپ-فون بېرىدۇ. نەچچە ياز بولدى، ئۆيىنى سالىمەن دەپ چولا تەڭمەيلا ئۆتۈپ كەتتى. بولمىسا ماتېرىيالىنىمۇ تەق قىلىپ قويغان، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ خوجۇلۇق دېگەننىڭ ئىشى بولۇمىز خوتۇننىڭ چېچىدەك چىگىش، جاڭگال بىر ئىشكەن، بۇ مۇئەللىملەر بىر ۋاراق قەغەز لازىم بولسىمۇ مېنى ئىزدىگەن، ئوچۇقىدىن ئىس يېنىپ كەتسىمۇ مېنى تۇتقان، ئۇششاق-چۈششەك ئىشتىنىمۇ قول بىكار بولمايلا كېتىدىكەن، يازلىقى مۇئەللىملەر ئىككى ئاي تەتىل قىلىدۇ. قىشتا يەنە قىشلىق تەتىلى بار. بىزگە بولسا بىر كۈنمۇ ئارام يوق ئەمەسمۇ، خوتۇن ھەر ياز كەلسە بىر قاقشايدۇ، بالىلار چوڭ بولۇۋاتىدۇ، تەييارلىقنى قىلمايمىزمۇ دەپ كۈتۈلدايدۇ. ئايال كىشىنىڭمۇ گېپى تۈگىمەيدۇ، مەن بەزىدە خاپا بو-لۇپ «ھەي خوتۇن، ھېلىمۇ مۇشۇنىڭغا شۈكرى قىل، بىزنىڭ مەكتەپتە نى-نى كونا ئو-

قۇتقۇچىلار ئىككى ئېغىز كونا ئۆيدە ئولتۇرۇۋاتىدۇ، ئۇلارغا قارىغاندا بىزنىڭ كونسراق بولسىمۇ ئۈچ ئېغىز ئۆيىمىز بار، ھويلا-ئارامىمىزمۇ كەڭتاشا، ھېلىمۇ ئاتا-ئانىمىز قىلىپ قويۇپتىكەن، بولمىسا بىزمۇ ئاشۇلاردەك تارچۇقتا قىسىلىپ ئولتۇراتتۇق» دەپ بېسىپ قويمىەن. ئۆزۈمنىڭ خىيالىدا بۇ يىل بىر غەيرەت قىلىپ باقارمەن دەۋاتىمەن. ھازىر خەقلەر ئۆيىنى قالتىس سالىدىغان بولۇپ كەتتى. بازاردىن چىققۇچە كۆرگەنلا، مانا مۇ-شۇ ياندىكى قوشنىمىز ماشىنىچىلىق قىلىدۇ، بالىلىرىمۇ جىق، سېلىۋەتكەن ئۆيىنى كۆرسىلە، ئادەمنىڭ ئاغزى ئېچىلىپ قالىدۇ، يۇقىرىسىدا تېخى ئادەم ئەيمەنگۈدەك نى-نى ئۆيلەر سېلىنىپ كەتتى. بىزنىڭ بولسا مانا شۇ. بۇ يىلرە ئىرادەم خېلى چىڭ، خۇدايىم ئامان لىقنى بەرسە ئۆز خىيالىمدا ماۋۇ تال ئۆزۈمنى ئۇچەتكە يۆتكەپ كۈنچىقىشقا ئالدىنى قىلىپ ئالتە ئېغىز ئۆي سېلىش پىلانىم بار. ئەگەر كۆڭۈللىرى تارتسا بىللە ئولتۇرارمىز...

— رەھمەت، — سابىر باراتنىڭ تۇيۇقسىز تەكلىپىدىن ھودۇقۇپ كەتتى، — سىلىنىڭ ئۆيىنى ئىگىلىۋالسا قانداق بولىدۇ؟

— بالىلار ھەممىسى ئوقۇشقا كەتتى، ھازىر ئۆيدە بىز ئۈچ جانلا قالدۇق. ھا-زىر بىزگە ئوشۇق دەيمەنغۇ، قېنى ئاۋۋال بىر سالاى تېخى...
باراتنىڭ ئايالى چىقىپ تاماقنىڭ تەييار بولغانلىقىنى خەۋەر قىلىدى، سابىر بۇ يەرنى قىيمىغان ھالدا ئورنىدىن تۇردى.

3

بۇ مەكتەپنى ئەڭ دەسلەپ سالغۇچىلارنىڭ خېلى دىتى بار ئادەملەر بولسا كېرەك، مەكتەپنى تولمۇ ھاۋالىق يەرگە قۇرغانىدى. مەكتەپنىڭ غەربى تەرىپى شەھەرنى قاق ئوتتۇرىسىدىن كېسىپ ئۆتكەن چوڭ دەرياغا، ئىككى يېنى بولسا ۋىلايەتتىكى ئەڭ چوڭ باغۋەنچىلىك مەيدانغا تۇتاشتى. مەكتەپنىڭ دەرياغا تۇتاشقان تەرىپىدە خېلىلا چوڭ بېغى بار ئىدى. باھار پەسلىدە مەكتەپنىڭ ئىچى رەڭگا رەڭ گۈل-چېچەكلەر بىلەن پۈركىنىپ، بۆلەكچە چىرايلىق بولۇپ كېتەتتى. ئىلگىرى بۇ يەر شەھەرنىڭ چېتى ھې-سابلىنىپ، ئانچە دىققەتنى تارتمىغانىدى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان شەھەر مۇشۇ تەرەپ كە قاراپ كېڭەيدى، دەرياغا كۆۋرۈك چۈشتى، ھازىر مەكتەپنىڭ ئالدى ئاۋات كوچىغا ئايلاندى.

شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ يېقىنقى يىللاردىن بۇيان بۇ مەكتەپنىڭ ئورنىغا كۆز تىكىدىغان لارمۇ كۆپىيىشكە باشلىدى. 60-يىلنىڭ باشلىرى مەكتەپنىڭ ئورنىغا توقۇمىچىلىق فاب-رىكىسى قۇرۇلىدىغان گەپ چىقتى، دەرۋەقە ھەر خىل ئەسۋاب-سايمانلارنى كۆتۈرگەن كىشىلەر پەيدا بولۇپ ئۆلچەشكە باشلىدى، ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي ئۇلارنىڭ باشلىقلىرى مۇ ۋىلايەتنىڭ تەستىق قەغەزلىرىنى كۆرسىتىپ رەسمىي سۆھبەتكە كەلدى، كې-لىشىم بويىچە ئۇلار شەھەرنىڭ شەرقىي تەرىپىدىكى سايلىققا مەكتەپنى سېلىپ بېرىد-كەن، مەكتەپنىڭ ھازىرقى ئورنىنى ئۇلار ئىگىلەيدىكەن. شۇ چاغدىكى مەكتەپ مۇدىرى

يۈسۈپجان كەلگەنلەرنى تىللاپ ياندۇرۇۋەتتى ۋە بۇ ئىشنى شۇ كۈنلەردە ئىپچىلۋاتقان شەھەرلىك خەلق قۇرۇلتىيىغا سالدى. بۇ ئىش قۇرۇلتايدا چوڭ غۇلغۇلىغا سەۋەب بو- لۇپ، ھۆكۈمەتنىڭ تەستىقى بىكار قىلىندى، مەكتەپ ئۆز ئورنىدا ساقلىنىپ قالدى، ئەم- ما يېرىم يىل ئۆتكەندىن كېيىن يۈسۈپجان مەكتەپتىن يۆتكەپ كېتىلدى. ئىككىنچى قېتىم مەدەنىيەت ئىنقىلابىنىڭ ئاخىرلىرى يۇقىرىنىڭ بۇ مەكتەپكە يەنە كۆزى چۈشتى ۋە مەكتەپنى قەبرىستانلىققا يۆتكەپ، بۇ يەرنى كادىرلار ساناتورىيىسى قىلماقچى بولۇشتى. بۇ قېتىم مەكتەپنىڭ باشلىقلىرى بەرداشلىق بېرەلمىدى، ئەمما ئوقۇتقۇچىلار ئۆكتى قوپتى. ئۇلار ئاپتونوم رايونغا، مەركەزگىچە ئەرز سۇندى. ئۇزۇن ئۆتمەي يۇقىرىدىن تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى كېلىپ پىكىر ئالدى، شۇنىڭ بىلەن كۆچۈرىدىغان گەپمۇ ج- ىپ قالدى. مەكتەپقۇ ساقلىنىپ قالدى. لېكىن يەنە ئىگى- چاقىسى يوق ئورۇندەك تاشلىنىپمۇ قالدى. يۇقىرىدىكىلەرنىڭ بۇ مەكتەپ بىلەن خۇشى قالمىدى، ئۇ خۇددى تاشقان- تاشقانى يەيدىغان يېتىم بالىدەك بولۇپ قالدى. مەكتەپتىكىلەر ئۇزۇن يىل يىغلاپ- قاقشاپ يۈرۈپ ئاران دېگەندە بىر ئوقۇتۇش بىناسى سالدۇردى، ئۇلار شۇنىڭغا بولسىمۇ شۈكۈرى- قانائەت قىلشتى.

مەكتەپنىڭ ھالى مۇشۇ ئىدى. ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك؟ يۇقىرىنىڭ ئىنساب قىلىشىنى كۈتۈپ تۇرۇۋېرىش كېرەكمۇ ياكى بىرەر چارە ئىزدەپ بېقىش كېرەكمۇ؟ سايرىنىڭ بېشىنىڭ ئىچىمۇ- تېشىمۇ قاتتى. ئاخىر ئۇ باراتنىڭ تەكلىپىنى لايىق كۆر- دى. ئۇنىڭدىن باشقا نېمە ئامال بار. كىم بىكارغا پۇل تاشلايدۇ... ساير پارتىيە ياچېيكىسىنىڭ يىغىنىنى چاقىرىپ بۇ مەسىلىنى قويدى. بارات دېگەن دەك ئاۋۋال ئەزىز قارشى چىقتى:

— بۇ قىزىق ئىش ئىكەن، — دېدى ئۇ تېرىكچى، — بۇ مائارىپ ئىدارىسىدىكىلەر مەكتەپلەرنىڭ بىر غېرىچ يېرىگە تېگىشكە بولمايدۇ، دەپ تازا سۆزلىشىدۇ. ئەمدى ئۆز- لىرى قوپۇپ مەكتەپنىڭ يېرىگە قول ئۇزۇتىدىكەن، بۇ نەق «ھەممىنى موللام بىلەر، مول لام قوپۇپ كۆلگە سىيەر» دېگەننىڭ ئۆزى ئەمەسمۇ؟

— بۇمۇ ئامالنىڭ يوقىدىن بولۇۋاتىدۇ، — دېدى ساير ئاخىرىدا، — بىزنىڭمۇ بارم- غان يېرىمىز قالمىدى، ھازىر راست گەپنى قىلغاندا قۇرۇق يىغىغا ھېچكىم ئەمچەك سالمايدىغان گەپ ئىكەن. ئازراق يەرنى بەرگەنگە قىسىلىپ قالماستىن، ئۇنىڭ ئۈستىگە يۇقىرى بىلەن ئارىنى بەك ئايرىۋەتسەك زىياننى ئۆزىمىز تارتىپ قالارمىزمىكەن. شۇن- داق قىلىپمۇ مەكتەپ چەتكە قېقىلىپ كېلىۋېتىپتۇ. يولداشلار ئەتراپلىق ئويلاپ باقساق. بارات سايرنىڭ پىكىرىنى قوللىدى، مەكتەپنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرى توختى بىلەن يەنە بىرەيلەنمۇ بۇ پىكىرگە قوشۇلدى. ئاخىرى يىغىن يەر- بېرىش ھېسابىغا ئائىل- لىكىلەر قۇرۇلۇشىغا پۇل ھەل قىلىش قارارىغا كېلىشتى. يىغىندىن چىقىۋاتقاندا ئەزىز سا- ىرنى توختىتىۋېلىپ:

— مەن سىزنىڭ ياخشى نىيىتىڭىزنى چۈشىنىۋاتىمەن، — دېدى ئۇ سايرغا، — ئەمما مائارىپ ئىدارىسىدىكىلەر مەكتەپتىن يىراقراق ئولتۇرسا ياخشىراق بولاتتى، ئۇلار دېگەن بىزگە

قېيىن ئانا ئورنىدا، ئامال بار قېيىن ئانىدىن يىراقراق يەردە ئۆي تۇتقىنىمىز تۈزۈك ئىدى. كېيىنچە بېشىمىزغا پىت سېلىۋالماق بولاتتى.

سابىر ئىچىدە كۈلۈپ قويدى. ئۇ ئىلگىرىمۇ بۇ ئادەمنىڭ ئەيسا جۈيىچاڭ بىلەن ئىپىسى كېلىشىمەيدىغانلىقىنى ئاڭلىغانىدى، شۇڭا ئەزىزىنىڭ ھازىرقى سۆزىنى شۇ ئادەۋەتتىن دەۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدى.

ئەتىسى سابىر باراتنى باشلاپ مائارىپ ئىدارىسىگە كەلدى. ئۇلارنىڭ تەلىپىگە ئەيسا جۈيىچاڭ ئىشخانىسىدە بار ئىدى.

— كېلىشىلى، كېلىشىلى، — ئەيسا جۈيىچاڭ ئۇلارنى تولمۇ ئوچۇق چىسراي قارشى ئالدى، ئالايىتىن ئالدىغا كېلىپ كۆرۈشۈپ ساقاغا تەكلىپ قىلدى، — ئىككىلىرىنى بۈگۈن قانداق شامال ئۇچۇرۇپ ئەكىلىپ قالدى؟

ئاق سېرىق، چىرايىدىن ھەممىشەملا كۈلكە كەتمەيدىغان بۇ ئادەم توغرىلۇق سا — بىر ھەر خىل گەپلەرنى ئاڭلىغانىدى. بەزىلەر ئۇنى ئۆتۈپ كەتكەن ھىيلىگەر تۈلكە دېيىشەتتى، يەنە بەزىلەر بولسا قولىدىن ئىش كېلىدىغان، دىنى بار ئادەم دەپ تەرىپ-لىشەتتى. سابىرغا بولسا ھازىرچە ئۇنىڭ بىرلا تەرىپى — كىيىرنىڭ يوقلۇقى يارىدى. سا — بىرنىڭ ئادەتتە ئەمىلىنى پەش قىلىپ گىدىيىپ، سۈرلۈك بولۇۋالدىغان كىشىلەر بىلەن خۇشى يوق ئىدى.

ئەيسا جۈيىچاڭ تارتىمىسىدىن بىر قاپ ئالىي دەرىجىلىك تاماكا ئېلىپ ئۇلارغا تۇتتى. بارات ئادەتتە چەكمىسىمۇ باشلىقنىڭ كۆڭلىنى قايتۇرغىسى كەلمىدىمۇ تاماكىنى ئورنىدىن تۇرۇپ قوبۇل قىلدى.

— سابىر مۇدىر ئۆي-پۆيلەرنى ئورۇنلاشتۇرۇپ ئالدۇقمۇ؟ — ئەيسا جۈيىچاڭ ئۇلارنىڭ ئۇدۇلىدىكى ساقاغا ئولتۇرۇۋېتىپ سورىدى. — ئورۇنلىشىپ قالدۇق.

— ئوبدان بوپتۇ، ئەسلىدە مۇسۇلمانچىلىقنىڭ قائىدىسى بويىچى سىلى كۆچۈپ كەلگەندىن كېيىن پەتە قىلىپ ھاردۇق سورايدىغان يولمىز بار ئىدى. بۇنىڭغىمۇ يېتىشىپ بولالمىدۇق. ئۆيدىكىلەر بىلەن نەچچە دېيىشتۇق بولمىسا، ئەجەب بىر ئالدىراشلا بولۇپ كەتتۇققۇ تاڭ. مانا مۇشۇ بارات مۇدىرنىڭ مەلىسىنىمۇ ئۇنتۇپ قالغىلى خېلى بولدى، يا بارات مۇدىر ئۆزىمۇ ئۈجمە-پۈجمە يەپ كېتىڭلار دېمەيدۇ، — ئۇ باراتقا قا-راپ چاقچاق قىلدى.

— ھەر قايسىلىرىنىڭ ۋاقتىلا بولسا بىز تەييار جۈيىچاڭ.

— سابىر مۇدىرمۇ كۆچۈپ كەلدى، ئەمدى بىر چىقىمىساق بولمايدۇ، قانداق دېدىم سابىر مۇدىر؟ بارات مۇدىرنىڭ قالتىس بەلەن بەھى بار، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئارىلاپ كاۋاپ-پاۋاپمۇ يەپ تۇرمىساق قۇشناچىمىڭمۇ پىكرى چىقىپ قالىدىكەن، ھا-ھا-ھا... مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئالتۇن چىشىلىرىنى كۆرسىتىپ قاقاقلاپ كۈلدى. ئاندىن ئۇ ئۈجىمىنىڭ پايدىسى، ئۆزىنىڭ نېرۋا ئاجىزلىقىنى قانداق داۋالىغانلىقىنى ئۇزۇن-ئۇزۇن سۆزلەشكە باشلىدى. گەپ سوزۇلغانسېرى سابىر ئىچى پۇشۇپ تىتىلداشقا

باشلىدى. ئۇ بىرەرسىنىڭ كىرىپ باشلىقىنى چاقىرىپ چىقىپ كېتىشىدىن ئەنسىرىمەكتە ئىدى. ئۇ بىر - ئىككى قېتىم ئەتەيكە سائىتىگە قاراپ قويدى. لېكىن باشلىق ئۇنىڭغا پەرۋا قىلماستىن ھەدەپ قىزىشىپ سۆزلىمەكتە ئىدى.

«تازا بىر تېتىقىسىز ئادەممۇ نېمە، - سابىر ئاخىرى بىزار بولۇشقا باشلىدى، - بايىلا تېخى ئالدىراشلىقتىن قاقشاۋاتاتتى، مانا بىز كىرگىلى بىر سائەت بولاي دەپتۇ، نەدىكى بىر يوقلاڭ گەپكە چۈشۈپ كەتتىغۇ؟»

شۇ ئارىدا ئۈستەلدىكى تېلېفون جىرىڭلاپ باشلىقىنى گەپتىن توختاشقا ھەجىبۇر قىلدى. سابىرمۇ يېنىك تىن ئېلىپ باراقتا گەپنى باشلايلى دېگەندەك شەرەت قىلدى. تېلېفون قايسى بىر مەكتەپتىن كەلگەندەك ئىدى. باشلىق سائىتىگە قاراۋېتىپ قارشى نەزەپكە بېرىم سائەتتىن كېيىن بارىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

— مانا مۇشۇنداق بىردەم خاتىرجەم ئولتۇرغىلى بولمىغان، - دېدى باشلىق تۇرۇپكىنى قويۇۋېتىپ، - ئۇنىڭ ئۈستىگە لىۋ جۇيچاڭ بالنىپىستا يېتىپ قالغاچقا يالغۇز ئۆزۈم ئىشلارغا يېتىشىلەي قالدىم. ئىككىلىرى بىرەر ئىش بىلەن كېلىشكە نىستلە؟ يا...

سابىر ئالمان - تالمان ئۆرە بولۇپ مەكتەپنىڭ ئۆي ئەھۋالىنى قىسقىچە دوكلات قىلدى. ئەمدى باشلىقنىڭ باياتىنقى خۇش چاقچاق كەيپىياتى نەلەرگىدۇر يوقاپ، ئېغىر - بېسىق، سالماق قىياپەتكە ئۆتكەندى. ئۇ سابىرنىڭ گەپلىرىنى خۇشياقمىغاندەك تىڭشاۋا - تاتتى، ئارىلاپ ئالدىدىكى ھۆججەتلەرنى ئېلىپ ۋاراقلاپ قوياتتى، ئاخىرى ئۇ سابىرنىڭ گەپىنى بۆلۈۋەتتى:

— مەكتەپنىڭ ئەھۋالىدىن بىزنىڭمۇ خەۋىرىمىز بار، - دېدى ئۈستەلنى قولدا چېكىپ تۇرۇپ، - ھېلىمۇ يىغىنلا بولسا سىلەرنىڭ گەپىڭلارنى قىلىۋاتىمىز، بىزمۇ سىلەردىن بەك رەك غەم يەيمىز، لېكىن بۇ يىل تەس ئوخشايدۇ، يۇقىرىدىن قۇرۇلۇش خىراجىتىگە بىر تىيىنمۇ بەرمىدى. ھېلىمۇ ئوقۇتۇش بىناسىنى سېلىۋالدىڭلار، شۇنىمۇ مىڭ تەستە ھەل قىلدۇق. ھېلى ئابىتونوم رايونغا يۈگۈرگەن، ھېلى ۋالىي، شۇجىلارغا يالۋۇرغان، قېلىنمۇ بولۇپ كەتتۇق، مەكتەپتىكى ئاغىنىلەر ھېچنەمىدىن خەۋىرى يوق، ياسىن مۇدىر دېگەن ئاداشقۇ ھەممە يەردە بىنانى مەن سالغۇزدۇم دەپ پو ئېتىپ يۈرۈپتۇ، ئۇ نېمىنى ھەل قىلدۇ، قۇرۇق دوكلات يېزىشىنلا بىلىدۇ، شۇنداقمۇ بارات مۇدىر؟

— شۇنداق، شۇنداق... ھازىر قارىسلا، قۇرۇق ئىلتىماسقا نېمە ھەل بولىدۇ. قىيىنچىلىقنى سۈرۈشتۈرۈپ كەلسە ھەممە ئورۇندا ئۆزىگە چۈشلۈك بار، ھەممىنىڭ قىيىنچىلىقىنى بىر دورەمدە ھەل قىلىدىغانغا نەدە ئۇنچىۋالا پۇل، بۇنىڭ ئۈچۈن ئازراق دىت - پەم بولۇش كېرەكتە. مەن سىلەرگە كۆپرەك دەۋىرەي دېسەم باشقىلار، «ھە، مانا، بۇ ئەيسا جۇيچاڭ 2 - ئوتتۇرا مەكتەپكە بەك يان باسدۇ» دېيىشىپ چىقىدۇ. ھېلىمۇ ئاز گەپنى ئاڭلىمىدۇق. بوپتۇ، نۇقتىلىق كونا مەكتەپ، بالىلىرىمىزمۇ شۇ يەردە ئوقۇيدۇ، قولىمىزدىن كەلگىنىچە ئىش قىلىپ قويايلى، بۇ جۇيچاڭلىقمۇ بىزگە باقۇۋەندە ئەمەس، دەپ خەقنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىماسقا سېلىۋاتىمىز، لېكىن شۇنچىلىك قىلساق مەكتەپلەر يەنە بىزدىن رازى ئەمەس؛ ئەڭ ئەقەللىسى ئۆتكەن يىلى سىلەرنىڭ ئاشۇ بىناغا پۇل كەملەپ قالدى، يەرلىكتىن زادىلا

ئامال بولمىدى، ئاخىرى ۋالىيلار مېنى ئاپتونوم رايونغا ئەۋەتتى، مەنزە قۇرۇق گەپ قۇلاققا خۇش ياقمايدۇ، ئاز-تولا بىر نەرسە ئالغاچ باراي دەپ مەكتەپكە ئۇچ-تۆت ساندۇق نەشپۈت قاچىلاپ بەرسۇن دەپ ماشىنا ئەۋەتتىم. ياسىن مۇدىر دېگەن ئاداش نېمە قىپتۇ دېمەمسىلەر، ئادەمنى زاڭلىق قىلغاندەك بىر ساندۇق نەشپۈت ئەۋەتىپتۇ. بارات مۇدىر سىلىنىڭمۇ خەۋەرلىرى بارغۇ دەيمەن؟

بارات ئىتتىكلا بېشىنى لىڭشىتتى. غراست، مەن شۇ چاغدا ياسىن مۇدىر بۇ ئىشىمىز قاملاشمىدى دېسەم ئۇ تەرسالق قىلىپ ئۆز گېپىدە چىڭ تۇرۇۋالدى. شۇڭا خەقلەرمۇ بىلىپ «قاتتىق» دەپ لەقەم قۇيۇش-قان - دە.

نەشپۈتنى بەرمىسىمۇ مەيلىتى، تېخى مېنىڭ ئۈستۈمدىن بىرمۇنچە گەپ تار-قىتىپتۇ. سىلەر بىلىسىلەر ماڭا كېلىدىغان نەشپۈت ئازمۇ... مەن ئۆزۈمچە بۇ ئاشۇ مەك-تەپنىڭ ئىشى بولغاندىكىن دەپتىمەن. لېكىن سىلەر ئۆزۈڭلار چۈپەيلىك قىلغاندىن كېيىن ھەل بولغىنىچە بولار، دەپ قۇرۇق قۇل بارغىلى بولامدۇ، ئاخىرى ماشىنىنى تۇغقانلار-نىڭكىگە ئەۋەتىپ قاچىلىتىپ كەلدىم، باقسا-كۆرسە تۆت-بەش ساندۇق نەشپۈت دېگەن قانچە تۇرىدۇ، ئۆتۈپ كەتسە بىرە يۈز كويلىق ئوقەت، باغ دېگەندە ئۈنچىلىك نەرسە تۆكۈلۈپ سېسىمۇ كېتىدۇ، لېكىن ۋاقتى كەلگەندە ئاشۇ نېمە ئادەمنىڭ يۈزىنى يورۇق قىلىدۇ ئەمەسمۇ؟! دەرۋەقە ئاشۇ قېتىم ئون تۈمەن پۇل ھەل قىلىپ كەلدىم، بۇ ئىشلارنى مەكتەپتىكى ئاغىنىلەر بىلمەيدۇ، قارىسلا، راستىنى ئېيتقاندا بۇ مەكتەپكە بىرەر ئىش قىلىپ بېرىشتىن پەندىيات قىلدىم.

سابىر باشلىقنىڭ سۆزىدىن پۈتۈنلەي ئۈمىدىنى ئۈزدى. بۇ تۇرقدا ئۇنىڭغا مەكتەپ-نىڭ يېرىمىنى بېرەيلى دېسىمۇ ئېرىيدىغاندەك ئەمەس ئىدى. سابىر نېمە دېيىشىنى بىل-مەي ئولتۇرۇپ كەتتى. بۇنى سەزگەن بارات ئالمان-تالمان گەپكە ئارىلاشتى.

—ئەيسا جۇيىجاڭمۇ توغرا ئېيتىدۇ، بىزنىڭ مەكتەپتىمۇ قالتىس ئادەملەر بار، يا ئۆزى قىلالىمىغان، خەق قىلسا ئۇنىڭغا چىدىمىغان، يەپ كەتتى، ئىچىپ كەتتى، دە-ۋاتقان. زادى ياخشى بولغىلى بولمايدۇ. ئەمدى جۇيىجاڭ، ئۇنداق گەپلەرنى تىڭشاپ كەلسەك ئىش چىق، بېشىمىزنى سىلى سىلىمىسلا كىم سىلايدۇ، سىلىگە يىغلىماي كىمگە يىغلايمىز، قانداق دېدىم سابىر مۇدىر؟

سابىر مەقسەتنى ئوچۇق قويدى: —مەن مەكتەپكە كەلگەندىن كېيىن ئۇقسام مەكتەپكە يەرنىڭ گېپىنى قىلىشىپ-تىكەنلا.

ئەيسا ئىتتىك ئۇنىڭغا قارىدى. —ھە، بۇ دەسلەپتە دەپ باققان گەپ ئىدى. ھازىر باشقا يەردىن ئوقۇشۇۋاتىمىز، بىز مەكتەپتە مۇزاكىرە قىلدۇق، ھەممەيلىن يەرنى بېرىشكە قوشۇلدى. ئەيسانىڭ چىرايىغا كۈلكە يۈگۈردى. ئۇ بۇگەپ راستىمۇ دېگەندەك باراقتا قاراپ قويدى.

سابىر مۇدىرىنىڭ پەمى بار ئادەم ئىكەن جۇمۇ، ئەيسا باراتقا قاراپ دېدى،
 ئۇياقتىن كېلىپ بۇياقتىن بىزنى قايقانغا دەسسەتەي دەۋاتامدۇ نېمە؟
 بىز بىر ئائىلىدە جۇيىچاڭ...

ئەيسا بۇ گەپنى ئاڭلاپ يايىراپ كەتتى. مەكتەپنىڭ ئورنىدەك قاملاشقان يەر نەدە
 بار، بازار ئىچى، مەنزىرىسى ياخشى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئورنىمۇ كەڭ، ھويلا ئارامنىمۇ كەڭتاشا
 قىلۋالغىلى بولىدۇ. بۇلارنىڭ تەلپىمىمۇ يۇقىرى ئەمەس، بۇ يىل بىرەر كورپۇسلۇق پۇل
 نى بەرسەك رازى بولىدۇ، لىۇ جۇيىچاڭ تېخى قايسى كۈنىلا ئۇنىڭغا مەكتەپ بىلەن يەنە
 بىر سۆزلىشىپ بېقىشىنى ئېيتقاندى. مانا بۈگۈن ئۆز ئاغزىدىن ماقۇل بولۇۋاتىدۇ، ئىش
 مۇنداقمۇ ئوڭ كەلگەن بارمۇ؟ بۇ يېڭى مۇدىر ئىش كۆرمىگەن، ساددا ئادەمدەك قىلىدۇ،
 بۇنىڭ بىلەن ئەپلىشىپ قالىدىغان ئوخشاشمىز...

بىز ئەڭ ياخشى مەكتەپتە ئولتۇرمىغىنىمىز ياخشىتى، ئەيسا چاندۇرماستىن
 دېدى. دەسلەپ يەرنىڭ گېپىنى مەن دېگەنتىم، كېيىن ئويلاپ باقسام تازا ئەپلەش
 مەيدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ قالدىم، شۇنىڭ بىلەن باشقا ئورۇنلار بىلەن سۆزلىشىۋاتقان.
 قېنى، سىلەر ئالايمەن كەپسىلەر، بىز لىۇ جۇيىچاڭ بىلەن بىر مەسلىھەتلىشىپ باقلى،
 سىلەر ھەقاچان يەرنى بىكارغا بەرمەيسىلەر، ئۆيۈڭلارمۇ ھەقىقەتەن بەك كونىراپ كەتتى.
 باشقا مەكتەپلەرنىڭكىدىن ئازراقتىن قىسىپ بولسىمۇ بۇ يىلچە بەش-ئون ئائىلىلىكنى ھەل
 قىلارمىز، بىز بىر مەسلىھەتلىشىپ ئاندىن بىر نېمە دەيلى.

«خاننىڭ ئاغزى مایمۇن» دېگەن شۇدە. باشلىقنىڭ بىر ئېغىز گېپى بىلەن بىر-
 دەمدىلا شۇنداق چوڭ مەسلىھەت ھەل بولدى. خۇدا بۇيرۇسا ئىككى-ئۈچ يىلغىچە مەكتەپ
 نىڭ ھەممە ئوقۇتقۇچىلىرىنى يېڭى ئۆيلەرگە كۆچۈرۈپ چىقىدۇ. ئەيسا دېگەندەك باش-
 لىق دېگەندە تەدبىر بولۇش كېرەك ئىكەن، ئۇ مانا تۇنجى قەدەمنى ئوڭۇشلۇق دەسسىدى.
 سابىر مائارىپ ئىدارىسىدىن يېنىپ چىققاندا ئۆزىنى شۇنداق يېنىك ھېس قىلدى.
 ئۇنىڭ كاللىسىغا ئەمدىكى قىلىدىغان ئىشلار بىر-بىرلەپ تىزىلىپ كېلىشكە باشلىدى.

4

سابىر ئەمدى ئۆيىگە قايتاي دەپ تۇرۇشىغا مائارىپ ئىدارىسىدىن تېلېفون كېلىپ
 قالدى. تېلېفوننى مائارىپ ئىدارىسىنىڭ باشلىقى ئەيسا بەرگەندى. ئۇ
 سىلگە بىر خۇش خەۋەر، دېدى ئۇ تېلېفوندا، ئەتىگەن تەشكىلات بۆلۈمىدىن
 كەپتۇ، سىلنى بېيجىڭ مىللەتلەر ئىنىستىتۇتىغا ئالتە ئايلىق ئۆگىنىشكە بەلگىلەپتۇ،
 ۋىلايەتكە بىر سان كەپتىكەن، بۇ سىلگە نېسىپ بوپتۇ. سىلى بېيجىڭغا بېزىپ باققانمۇ؟
 سابىر بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ ئانچە خۇشال بولۇپ كەتمىدى. چۈنكى ئۇ مەكتەپكە
 كەلگىلى تېخى بىرەر ئايدىن ئاشتى، ئۇ خىزمەتنى ئەمدى قولغا ئېلىۋاتاتتى، ئەڭ مۇ-
 ھىمى ئائىلىلىكىلەر قۇرۇلۇشىنى باشلىۋېلىشى كېرەك ئىدى. بۇ بىزنىچە كۈندىن بۇيان ئۇ
 كۈن ئارىلاپلا مائارىپ ئىدارىسىگە چېپىۋاتاتتى، لېكىن ئەيسا جۇيىچاڭ تا ھازىرغىچە

ياراشقان ئوخشايدۇ، — غۇنچەم چىرايلىق كۆزلىرىنى ئوينىتىپ كۆلدى.

— ئۇنداقتا ماڭا رەھمەت دەيدىكەنسىز-دە؟

— ئەلۋەتتە ئېچىلىشىغۇ ئېچىلدى، لېكىن ئۆمرى قىسقا بولۇپ قالارمىكىن دەپ

ئەنسىرەۋاتىمەن.

سابىر لېۋىنى چىشىلدى. ئۇ بۇنىڭغا نېمە دېيەلەيدۇ، ئۆزۈڭ ئويلىماي گەپنى باشلىغاندىن كېيىن توي ئەمدى. بۇ ئاممىنە ئەمەس، ئەگەر غۇنچەمنىڭ ئورنىدا ئاممىنە بولغان بولسا سابىرنىڭ گېپىگە بۇنداق جاۋاب بېرەلەمتى. ياق، ياق. سابىر ئۇنى ياخشى بىلىدۇ، ئۇ ئاپتوماتىك سۆزلىگىنى بىلەن سېنىڭ يۈرىكىڭنى تىترەتكۈدەك، ئىچ-ئىچىڭدىن سۆيۈندۈرگۈدەك بىرەر ئېغىز گەپ قىلالمايدۇ. غۇنچەم بولسا باشقا بىر دۇنيا، چاقچاق ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا سىڭىپ كەتكەن...

غۇنچەم بولسا سابىرنى رەنجىتىپ قويدۇمۇ دەپ ئىتتىك گەپنى يۆتكىدى:

— ئۆيىگە كىرىڭمۇ دېمەي تۇرۇپ كېتىپتەنمۇ.

— سىزنىڭ ئۆيىگە باشلايدىغان تۇرقىڭىزمۇ يوق. گۈللىرىڭنى ئوغرىلىۋالدى، دەپ

قىزغىنىۋاتمايدىغانسىز؟

— گۈلنى ئالسىڭىزغۇ مەيلى، شۇغىنىسى بىردەمدىن كېيىنلا تاشلىۋېتەرسىز.

«چاقچاققا تويە، بۇ غۇنچەمنىڭ تىلى نىمانچىلا ئاچچىق بولۇپ كەتكەندۇ، بۈگۈن

ئىلگىرى — كېيىن گەپتە چىقىۋالدىغان بولدى — دە، يا ئاستا كېتەيمىكىن، كىرمەي كەتسەم

قانداق ئويلاپ قالار، ئۇنىڭ ئۈستىگە بىز ئەمدى ئۇزۇنغىچە كۆرۈشەلمەيمىز. ئۆيىگە

بارساممۇ نېمە ئىش بار»

سابىر ھويلىغا كىردى، ھويلا پاكىزە سۇپۇرۇلۇپ، سۇ چېچىلغانىدى. غۇنچەم ئۇنىڭ

ئالدىغا ئۆتۈپ ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى ئاچتى. سابىر ئاۋۋال كىچىككىنە دالان ئۆيىگە كىردى.

ئۆيىگە ئۇ باشتىن، بۇ باشقا سۇيا سېلىنغانىدى، غۇنچەم ئۇنى ياندىكى ئۆيىگە باشلىدى. بۇ

ئۆي خېلىلا چوڭ بولۇپ، تۆرگە ئورۇن يىغىلغان سىم كارىۋات قويۇلغانىدى. ئۇنىڭ يېنىدا قىيا

پاش قىلىپ قويۇلغان ئەينەكلىك ئىشكاپ بار ئىدى. ئىشىكىنىڭ ئۇدۇلىدا بولسا قوش

كىشىلىك ساڧا بولۇپ، ساڧانىڭ ئالدىدا رېشىلىيە ئىشلىگەن ئاپئاق داستىخان يېپىلغان.

ئۈستەل تۇراتتى. دېرىزە تۈۋىدىكى بۇلۇڭغا قويۇلغان ئۈستەلدە بولسا تېلېۋىزور يېپىقلىق

تۇراتتى. ئۆيىنى يېڭىلا ئاقارتقان بولسا كېرەك، ئۆي ئىچىدىن ھاكىنىڭ پۇرىقى كېلەتتى.

ئۆيىنىڭ تېگىگە ياتقۇزۇلغان خىشلار تولا يۇيۇلغانلىقتىن قىزىرىپ سىلىقلىشىپ كەتكەنىدى.

— قېنى، يۇقىرىغا ئۆتۈڭ، — غۇنچەم سابىرنى ساڧاغا باشلىدى، — ئۆي ئاقارتىمەن

دەپ ئۆيىنىڭ ئىچى قالايمىقانلا بولۇپ كەتتى.

ئاقارتىپ پاكىزە تۇتسا كۈنلىكى چانمايدىكەن، — ئويلىدى سابىر ئۆي ئىچىگە كۆز

يۈگۈرتۈپ، — بىزنىڭ ئۇيغۇ بۇنىڭدىن ياخشىراق، لېكىن ئاممىنە ئاقارتىش دېگەننى

ئوقمايدۇ.

— كەينى تام ئاچراپ كەتكەنمۇ نېمە؟ — سورىدى سابىر تۆر تامدىكى دەزنى كۆرۈپ.

— ھەئە، قىشتا ئۇنچە ئەمەس ئىدى، ئەتىيازدىن بۇيان چوڭمىنىپ كېتىۋاتىدۇ.

— مەكتەپكە دېمىدىڭىزمۇ؟

— باراتقا نەچچە دېدىم، ئەنە-مەنە دەپ ھېچ چولسى تەگمەيدۇ. قاچان تام بېسىۋالاركىن دەپ كۆزۈم تۆت.

— بۇ بولماپتۇ، بەك خەتەرلىك ئىكەن. باراتقا مەن دەي.

— ئۇنداق قىلسىڭىزغۇ ئوبدان بولاتتى. بىزدەك يېتىم-يىسىرلارنىڭ باش كۆزىنى سىلىسىڭىز ساۋاب ئالىسىز.

— ساپىر ئۇنىڭغا ئىتتىك قارىدى. ئۇ غۇنچەمنىڭ سۆزىدىن مەسخىرىنىڭ پۇرىقىنى سەزگەندى. غۇنچەم بولسا چۈشىنىكسىز كۈلۈپ قويدى-دە، داستىخان سېلىشقا باشلىدى.

— بۈگۈنغىچە غۇنچەم دەشنىم ئاڭلىغىلى كەپتىكەنمەندە ئىشىكىڭىزگە،— دېدى ساپىر قىزارغان ھالدا غۇنچەمگە قاراپ.

— مۇدىرغا دەشنىم بېرىدىغان بېشىمىز ئونمۇ بىزنىڭ، ئادەمنى قورقاتماڭا ئۇنداق، قېنى چاي ئىچىڭا،— ئۇ تاتلىق-تۈرۈم تىزىلغان تەخسىلەرنى ساپىرنىڭ ئالدىغا سۈرۈپ قويدى،— ئاڭلىساق سىزنى ئائىلىلىكلەرگە ئۆي سالغۇزىدىغان بوپتۇ، دېيىشىدىغۇ، راستما؟— شۇنىڭغا مېڭىۋاتىمىز، بىر ئىشنى ھەل قىلماقۇمۇ تەس ئىكەن.

— ئۆي سالساڭلار بىزلەرنىمۇ ئۇنتۇپ قالماسىز.

— ئالدى بىلەن سىلەردەك كونا ئوقۇتقۇچىلارغا ئېتىبار قىلىدىغان گەپتە، سىزگە بەرمىسەك مېنى تىللاپ سېستىئۇبەتەرسىز؟

— مەن، مەن نى ئىشلاردىمۇ بوپتىلا دەپ ئۆتكۈزۈۋەتكەن، ئۇنىڭغا قارىغاندا ئۆي دېگەن قانچىلىك ئىش؟

— غۇنچەمنىڭ ئۇنى تىترەپ كەتتى. كۈلۈپ تۇرغان كۆزلىرى شۇ ھامانلا مۇڭغا تولدى. ساپىرنىڭ كۆزىگە ئۇ ھازىرلا يىغلىۋېتىدىغاندەك تۇيۇلۇپ ئەندىكىپ كەتتى. لېكىن غۇنچەم پەرتۇقنىڭ گىرۋىكىنى مىجىقلىغىنىچە بېشىنى كۆتۈرمىدى، ئۇنىڭ نېپىز لەۋلىرى تۇرۇپ-تۇرۇپ-لا ئۈمچىيىپ قوياتتى. ساپىر ئۇنىڭ ئۆزىنى زورغا تۇتۇپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى، ساپىر ناۋادا كۆڭۈل يارىسىنى قوزغىمۇدەك يەنە بىرەر ئېغىز گەپ قىلسا پانگىمىدە يېرىلىشقا تەييار تۇر-غانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ غۇنچەم ھازىر قانچە تىللىۋالسىمۇ رازى بولاتتى، چۈنكى ئۇ تىللىغۇدەكلا ئىشنى قىلىپ قويغانىدى...

* * *

بۇ يىگىرمە يىلنىڭ ئالدىدىكى ئىشلار ئىدى.

بەش يىللىق مەكتەپ ھاياتىمۇ ئاخىرلىشىۋاتاتتى، ئىمتىھانلارمۇ تۈگەپ ئوقۇغۇچىلار تەقسىماتنى كۈتۈپ تۇراتتى. ئەندىشە-تەقەززالىق پۈتۈن سىنىپنى قاپلىغانىدى. بەزىلەر سىنىپ مەسئۇلى، فاكۇلتېت مۇدىرلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە يۈگۈرسە، يەنە بەزىلەر يۇقىرى ئورۇنلاردىكى ئۇرۇق-تۇغقان، تونۇش-بىلىشلىرىنى تېپىپ ياخشىراق ئورۇندا قېلىشنىڭ ئېھتىمى قىلىپ يۈرەتتى. ساپىر ئۇلار بىلەن پەرۋايى پەلەك. ئۇ ئۇدا بەش يىل ئەلاچى بولۇپ ئوقۇدى. ئۇ مەكتەپتە شەرتسىزلا قالدۇ، پەقەت غۇنچەمنىڭ كېتىپ قېلىشىدىنلا ئەنسىرەيتتى. ئاخىرى تەقسىماتمۇ ئېلان قىلىندى. ساپىر ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەي قالدى. ئۇنىڭ

ئىسمى زادىلا خىيالغا كەلتۈرمىگەن جايغا چىقتى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدى مۇزلاپ كەتتى، لېكىن ئۇ ئۆز ئىسمىنىڭ كەينىدىن غۇنچەمنىڭ ئىسمى چىققاندا يېنىك تىن ئالدى. بۇ ۋىلايەت كە ئۇلار غۇنچەم ئىككىسىلا تەقسىم قىلىنغانىدى. بەلكىم تەشكىل ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتىنى بىلىگەچكە بىر يەرگە بەلگىلىمگەن بولسا كېرەك. غۇنچەمسىز ئۈرۈمچىدە قالغىنىنىڭمۇ نېمە ئەھمىيىتى. ئۇ پەقەت غۇنچەم بىلەن بىللە بولسىلا رازى ئىدى. شۇڭا ئۇ مەيۈسلىنىپمۇ كەتمىدى. ئوقۇغۇچىلار ئارىسىدىن غۇنچەمنى ئىزدىدى. غۇنچەممۇ ئۇنىڭغا قاراپ تۇرغان ئىكەن، ئۇنىڭ چىرايى نېمىشقىدۇر مەيۈس ئىدى. ساپىرنىڭ كۆڭلى بىر قىسما بولۇپ دەككە-دۈككىگە چۈشتى، ئۇ تاقەتسىزلىك بىلەن يىغىنىنىڭ تۈگىشىنى كۈتەتتى. ئۇ ياتاققا ماڭمىدىغان يولدا غۇنچەمنى كۈتۈپ تۇردى. غۇنچەم ھەممىنىڭ كەينىدىن چىقتى.

— غۇنچەم، — دېدى ساپىر، — بەش يىل ئەلا ئوقۇغانىڭمۇ يۈزى بولماپتۇ. مەن چوقۇم ئۈرۈمچىدە قالغىنىڭ دەپ ئويلاپ يۈرۈپتىمەن، تەقسىمات دېگەننىمۇ كۆرۈپ قويدۇق، ئاشۇ مەھەممەتتەك دۆت-كالۋا، يالاقچىنىڭ مەكتەپكە قېپقالغىنىنى كۆرۈمەمدىغان.

— سىز دەۋا قىلىشىڭىز بولغۇدەك.

— ۋاي، ياقەي، ئۇلارنىڭ ئالدىغا يالۋۇرۇپ بارامتىم، ئىككىمىزنى بىر يەرگە بۆلگەنمۇ بىز ئۈچۈن ئامەت.

— ساپىر، — غۇنچەمنىڭ كۆزلىرىدە ياش ئەگىدى، — مەن سىزنىڭ بەختىڭىزگە ئولتۇردۇم.

— بۇنداق گەپلەرنى قىلماڭ، ماڭا سىز بولسىڭىزلا بولدى.

ئەتسى غۇنچەم ساپىرنىڭ قېشىغا بىر تېلېگراممىنى كۆتۈرۈپ كەلدى:

— ئۆيىدىن كەپتۇ، — دېدى ئۇ ئەندىكىپ، — ئاپام قاتتىق ئاغرىق ئىكەن.

— قانداق قىلىمىز؟

— بارمىسام بولمايدۇ، ئاپامنىڭ ئاغرىقىنى مەن بىلىمەن.

— ئۆيىدىكىلەر ئەۋەتمەيمۇ قويماستىن.

— ئۇنداقمۇ قىلماستىن.

— غۇنچەم، — دېدى ساپىر ئەندىكىپ تۇرۇپ، — چوقۇم كېلىشىڭىز بولامدۇ؟

— كېلىمەن.

ئۇلار شۇ كۈنى كەچكە بىللە بولدى. قانغۇچە مۇڭداشتى، ساپىر غۇنچەمدىن قايتا قايتىلاپ ۋەدىلەرنى ئالدى. ئەتسى ئەتىگىنى ساپىر غۇنچەمنى ئۆيىگە ئۇزىتىپ قويدى. ئۈچ كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ساپىرمۇ مەكتەپتىن ئايرىلدى. گۈدەكلىك، تۇنجى مۇھەببەتنىڭ ۋە سۆھبەتسى ئۇنى ناتونۇش، يات يۇرتقا ئېلىپ كەتتى. ئۇ مېڭىش ئالدىدا سىنىپ مەسئۇلى بىلەن خوشلاشقىلى كىردى. ئۇ بۇ تەلەپچان، ئاق كۆڭۈل مۇئەللىمنى ياق شى كۆرەتتى.

— سىز مەكتەپتە قالدىغان بالا ئىدىڭىز، — دېدى مۇئەللىم بۇ ئىشتا خۇددى ئۆزى ئەيىبلەنگەن خىجالەت بولۇپ، — فاكۇلتېتىمۇ شۇنداق مۇزاكىرىلەشكەن، كېيىن نېمە

بولدى، مەكتەپ پارتكومى ئارىلىشىپ ئۆزگەرتىۋەتتى. ئاڭلىسام سىزنىڭ دادىڭىزنىڭ بىرەر مەسىلىسى بارمىتى؟
— تۇرمىدە...

— ھە، شۇ ئىش ئىكەن - دە.

سابىر ئەلەم بىلەن خورسىنىپ قويدى. ئۇ بۇنى ئويلاپ يەتمىگەندى، دادىسىنىڭ ئىشى ئۆزى بىلەنغۇ، ئۇنىڭغا سابىر ئەيىبلىكمۇ، ئۇنىڭدا نېمە گۇناھ. ئەگەر ئۇ بۇنداق بولارنى بىلىگەن بولسا بۇنداق ئائىلىدە تۇغۇلمايتتىغۇ. قېنى، ئائىلىسىنى سۈرۈشتۈرمەي - مىز دېگىنى؟

سابىر غۇنچەمنى ئويلىغاندا يەنىلا كۆڭلى ئارام تاپاتتى. ئۇ پەقەت غۇنچەم بىلەن بىلىلا بولسا دۇنيانىڭ قەيىرىگە بار دېسىمۇ ماقۇل دەيدۇ، ئۇ غۇنچەمدىن ئايرىلالمايدۇ. ئۇنىڭ تەلىپى يەنە تەتۈر كەلدى. ۋىلايەتكە كېلىپ بىر ھەپتىدىن كېيىن كادىرلار بۆلۈمى ئۇنىڭ ۋىلايەتتىكى ئەڭ چەت ناھىيىگە بارىدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى، غۇنچەمنى بولسا ۋىلايەتلىك ئوتتۇرا مەكتەپكە تەقسىم قىلدى. سابىر ئەلەمدىن يىغىلغۇتتى.

— بىر يىل ئىشلەپ تۇرۇڭ، - دېدى ئۇنىڭغا كادىرلار بۆلۈمىنىڭ باشلىقى ياپىلاق يۈزلۈك كىشى، - كېلەر يىلى يۇقىرىدىن يەنە سىلەردەك ئوقۇغۇچىلار كېلىدۇ، شۇ چاغدا سىزنى ئالماشتۇرساق بولىدۇ.

سابىر ئۈنىمىدى. ۋالىينىڭ، شۇجىنىڭ ئالدىغىمۇ كىردى. ھەتتا غۇنچەم بىلەن توي قىلماقچى ئىكەنلىكىنىمۇ يوشۇرماي دېدى. لېكىن ئۇلار ھەممىسى كېلىشۋالغاندەكلا شۇ بىر ئېغىز گەپنى «بىر يىل ئىشلەپ تۇرۇڭ» دېگەننى تەكرارلىدى. كادىرلار بۆلۈمىنىڭ باشلىقى ئاخىرى ئۇنىڭغا قاتتىق تەگدى:

— سىز بۇنداق جاھىللىق قىلىۋەرسىڭىز زىيان تارتىسىز، بېرىڭ دېگەندىكىن، ياخ -

شلىقچە بېرىڭ!

سابىر ئۈمىدىنىڭ يوقلۇقىغا كۆزى يەتتى. لېكىن شۇنداقتىمۇ غۇنچەمنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ بىر ئايدىن ئوشۇق تۇردى، غۇنچەمدىن بولسا تېخىچىلا خەۋەر يوق ئىدى، ئەڭ بولمىغاندا خەتمۇ يېزىپ قويغان بولسىمۇ كاشكى، غۇنچەمنى ئۆيدىكىلەر ئەۋەتمەيمۇ قويارمۇ؟ سابىرنى ئەمدى ۋەھىمە بېسىشقا باشلىدى، ناۋادا ئۆيدىكىلەر ئۇنى بىرسىگە قوشۇپلا قويسا، ياق، ياق. غۇنچەم ھەرگىز ئۇنداق قىلمايدۇ. ئۇ چوقۇم كېلىدۇ. لېكىن كەلسىمۇ سابىرغا ئەگىشىپ ئاشۇ چەت ناھىيىگە بارارمۇ؟ ئۇنداق قىلمايدۇ، سابىر قايتىپ كېلىدۇ، تەشكىلمۇ بىر يىلدىن كېيىن قايتۇرۇپ كېلىمىز دەۋاتىدىغۇ، ئەگەر زادى بولمىسا ئۇلار توي قىلىدۇ، ئۇ ۋاقىتتا سابىرنى يۆتكىمەي ئامالى يوق، غۇنچەمنى يۆتكەپ بېرىپ بىز دېنىچۇ، ياق، سابىر ئۇنىڭغا ئۇنىمايدۇ. سابىر ياكى غۇنچەمنى كۈتۈشى ياكى بولمىسا خىزمەتنى تاشلاپ ئۆز يۇرتىغا كېتىشى كېرەك. سابىر ئۇزاق ئويلىدى. ئاخىرى غۇنچەمنى كۈتۈشكە قارار قىلىپ بەلگىلىگەن ناھىيىگە كەتتى.

مانا ئۇنىڭ قارا ماشىنىنىڭ كۈزۈپىدا توپا - قۇم يەپ ئولتۇرغىنىغا ئۈچ كۈن بولدى. يولنىڭ ئىككى قاسنىقى كۆز يەتكۈسىز قۇم بارخانلىرى. ماشىنا قۇم بارخانلىرى ئارىسىدا گويا جان تالىشىۋاتقان جانسۋاردەك بىر

خىل زېرىكىشلىك غىمگىلداپ كېلىۋاتىدۇ. سابىرغا بۇ يوللار خۇددى بارسا كەلمەسنىڭ يولىدەك، بۇ يەردىن مەڭگۈ كېتەلمەيدىغاندەك تۇيۇلاتتى. دېمىسىمۇ ئۇنىڭ يۇرتى، غۇن چەم تولىمۇ يىراقتا قالدى، ئۇ، جاھاننىڭ بىر چېتىگە قاراپ كېتىۋاتىدۇ. كېلەر يىلى بۇ يەردىن قايتىپ كېتەلمەرمۇ؟ ئۇنى ئەمدى غېرىبلىق بېسىشقا باشلىدى. سابىر ئەمدى ئەت راپىغا قارىدى. كۆزىنى چىڭ يۇمۇپ خىيالغا غەرق بولاتتى.

تۆتىنچى كۈنى كەچتە ئاخىرى بۇ ناھىيىگە يېتىپ كەلدى. ناھىيىگە يېتىپ كېلىپ ناھىيىلىك ئوتتۇرا مەكتەپكە بۆلۈندى. سابىر مەكتەپكە ئورۇنلاشقاندىن كېيىن ۋىلايەتلىك ئوتتۇرا مەكتەپكە قارىتىپ غۇن چەمگە خەت يازدى. لېكىن خېتىگە جاۋاب كەلمىدى. يەنە بىر پارچە خەت يازدى. ئۇ خېتىگىمۇ ئۇچۇر كەلمىدى. سابىر ئۈمىدىنى ئۇزدى. ئۇ غۇنچەم چوقۇم قايتىپ كەلمەپتۇ، ئۆيىدىكىلەر ئەۋەتمىگەن ئوخشايدۇ، دەپ ئىشەندى. ئۇ ھەممىدىن ئۈمىدىنى ئۇزدى. بوش ۋاقىتنى ھاراق بىلەن ئۆلچەت بولۇپ تۆتكۈزەتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ كەلگىچە ئۇنىڭ ئارخىپلىرى بۇرۇنلا كېلىپ بولغان ئوخشايدۇ، مەكتەپنىڭ باشلىقلىرى ئۇنى پات-پاتلا تەنقىدلەپ، ئەدەبلەپ تۇرىدىغان بولۇۋالدى. بۇ دەشناملار ئۇنى تېخىمۇ ھاراققا دوست قىلىۋەتتى.

تۇرمۇش ھەممىگە كۆندۈرىدۇ، سابىرمۇ ئاستا-ئاستا ناھىيىدىكى ياشلار بىلەن تىو-نۇشۇپ قالدى. ئۇلار بەزىدە ئۇنى چاقىراتتى، بەزىدە ئۇنىڭ ۋەيرانە ياتىقىغا كېلىپ تۇخۇملارنى زاكۇسكا قىلىپ تاڭ ئاتقىچە ئىچىشەتتى. شۇنداق قىلىپ بىر يىلىمۇ ئۆتۈپ كەتتى.

شۇ كۈنلەردە ناھىيىگە يېڭى ئوقۇش پۈتتۈرگەن يېڭى ئوقۇغۇچىلار كەلدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھازىرقى ئايالى ئاممىنەمۇ بار ئىدى. پاكار، يۇمىلاق يۈزلۈك، ئاق سېرىق بۇقىز بىلەن سابىر دوختۇرخانىغا كېسەل كۆرسەتكىلى بېرىپ تونۇشۇپ قالدى. ئۇ ئاممىنەنكىمۇ ئۆزىگە ئوخشاش بۇ يۇرتقا مۇساپىر ئىكەنلىكىنى بىلىپ ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتى، ھېسداشلىق قىلدى. شۇندىن كېيىن سابىر پات-پاتلا «ئاغرىپ» قالىدىغان بولدى. بىر كۈنى سابىر بىر ئاغىنىسىنىڭ ئۆيىدە ئىچىشىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ۋاقىت يېرىم كېچە بولغاندا تارقاشتى، ئۇنىڭ ئېسىگە تۇيۇقسىز ئاممىنە كەلدى. «ئۇ نېمە ئىش قىلىۋاتقاندۇ؟ يالغۇز ئۆزى زېرىك كىپ ئولتۇرغاندۇ، ھازىر ياتاققا بارساممۇ نېمە ئىش قىلغەن؟...»، كەيپىلىك ئۇنى قىزىنىڭ ياتىقىغا سۆرىدى. دېگەندەك، ئاممىنە يالغۇزلا كەشتە تىكىپ ئولتۇراتتى. ئۇ ھايت-ھۇيت دېگۈچە چاي دەملەپ كىردى. سابىرغا زورلاپ يۈرۈپ ئىككى پىيالە قىزىق چاي ئىچكۈزدى. سابىر خۇددىنى بىلەتتى. ئۇ بىردەم يىغلىدى، بىردەم كىمىلەرنىدۇ تىللىدى. ئاخىرى ئاممىنەنى يېنىغا ئولتۇرغۇزۇۋېلىپ ئۇنىڭغا قەلبىنى ئىزھار قىلدى. ئۇ تاڭغا يېقىن ئېسىگە كېلىپ ئاممىنەنىڭ يېنىدا ياتقانلىقىنى بىلدى. ئاممىنە بولسا ئۇنى قۇچاقلانغان ھالدا ئۇخلاۋاتاتتى، ئۇمۇ پەقەت ئىچ كىيىم بىلەنلا ئىدى. ئۇ بۇ ئوڭۇممۇ، چۈشۈممۇ، دەپ قورقۇپ كەتتى. يۈرىكى توختاپ قالغان دەك بىلىندى. ئۇ كېچىچە نېمە ئىشلارنىڭ يۈز بەرگەنلىكىنى ئەسلىنەلمىدى. ئىشقىلىپ

بولدىغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى بولۇپ بولغانلىقىنى، ئۇنداق بولمىسا ئۇنىڭ ھەرگىز ئاممىنى نەنىڭ قوينىدا ياتمايدىغانلىقىغا گۇمان قىلمىدى. ئۇ يېنىدا يېنىڭ پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتقان ئاممىگە قارىدى. ئۇنىڭ پېشانىسى تار ۋە سوقچاق، قېشى شالاڭ بولغاننىڭ ئۈستىگە قۇيرۇق تەرىپى نېمىشقىدۇر سىدام ئىدى. ئاغزى خوپلا يوغان كۆرۈنۈپ كەتتى، ئەمما ئۇنىڭدىن ئەتىرىنىڭمۇ ياكى يۈزماينىڭمۇ ئىشقىلىپ بىر يېقىملىق پۇراق كېلەتتى.

سابىرنى يۆتەل قىستاپ گېلىنى قىردى. بۇ ئاۋازدىن ئاممىنى ئويغىنىپ كېتىپ ئىتتىك سابىرغا قارىدى ۋە ئۇنىڭ ئويغاق ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ ئىتتىك قولىنى تارتىپ يوتقانغا بېشىنى تىقىۋالدى. ھايال ئۆتمەي مىشىلداپ يىغلاشقا باشلىدى. سابىر قىزى قانداق بەزلەشنى بىلىمەيتتى. «مەست تۇرۇپ يېرىم كېچىدە بۇ يەرگە نېمىشقا كەلدىم؟ بۇ ياكى چۈشۈمۈمۇ؟ ئەگەر بۇ چۈش بولمىسا ئەمدى قانداق قىلىش كېرەك...»

ئاممىنى بولسا بارغانچە تۈگۈلۈپ يىغلاۋاتاتتى.

ئەمدى بولدىغان ئىش بولۇپ بولدى. ھېلىمۇ ئاممىنى ئۇنى ئاياپتۇ، ۋارقىراپ-جارقىراپ كەتكەن بولسا نېمە دېگۈلۈك ئىدى. بۇ كىچىككىنە ناھەيىدە ئەتىسلا ھەممىگە يېتىپ بولاتتى، سابىرنىڭ ئىستىقبالى تۈگەيتتى.

سابىر ئاستا ئورۇلۇپ ئاممىگە قارىدى. ئۇنىڭ بېشى زىڭىلداپ ئاغرىپ، ئاغزى قۇرۇپ كەتكەنىدى. ئۇ يوتقاننى ئاستا ئېچىپ ئاممىنىڭ ئېسەدەشتىن سىلىكىنىپ تۇرغان ئاپئاق، يۇمىلاق يەلكىنى قۇچاقلاپ ئۆزىگە تارتتى.

— ئاممىنى، — دېدى ئۇ پىچىرلىغاندەك، — نېمىشقا يىغلايسىز؟
 ئاممىنى بولسا ھامان ئېسەدەپ يىغلايتتى، ئۇ بېشىنىمۇ كۆتۈرمەستىن؛
 — مېنى شۇنداقمۇ بوزەك قىلامسىز؟ مېنى ئاجىز، ئىگى-چاقىز كۆردىڭىزغۇ، ئەمدى مەن قانداق قىلىمەن؟

— سىز ئاخشام مېنى نېمىشقا قوغلىۋەتمىدىڭىز؟
 — گەپنى ئاڭلامتىڭىز، شۇنچە يالۋۇرۇپ كەتتىم، ئىچىۋالسىڭىز شۇنداق جاھىل بو-
 لۇپ كېتىدىكەنسىز. قوشنىلاردىن نومۇس قىلدىم. سىزنى ئايدىدىم.
 — ئاممىنى، مەن سىزنى ياخشى كۆرگەنلىكىمدىن شۇنداق قىلغان بولسام كېرەك. ماڭا قاراڭ، يېشىڭىزنى ئېرتىپ قوياي.

سابىر ئۇنىڭ يۈزىنى ئۆزىگە قاراتتى، يىرىك قوللىرىدا ئۇنىڭ يۈزىنى ئېرتتى، ئاندىن ئۇنى قۇچاقلاپ باغرىغا باستى.

ئارىدىن ئىككى ئاي ئۆتۈپ ئۇلارنىڭ تويى بولدى.
 توي بولۇپ بىر ئاي ئۆتكەندە سابىر غۇنچەمدىن خەت ئالدى. غۇنچەم خەتنى ۋىلايەتتىن بۇ ناھىيىگە كەلگەن بىرسىدىن ئېۋەتكەنىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئۆيىدە ئانىسىغا قاراپ ئالتە ئايدىن ئوشۇق تۇرۇپ قالغانلىقىنى، كەلگەندىن كېيىن ئۇنىڭغا خەت يازسىمۇ پەقەت جاۋاب بولمىغانلىقىنى، ھازىر ۋىلايەتلىك ئوتتۇرا مەكتەپتە ئىشلەۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ خېتىنى كۈتىدىغانلىقىنى يازغانىدى. سابىرنىڭ يۈرىكى ئېچىشتى، ئۆزىنىڭ

ئىرادىسىزلىكىدىن ئۆزىنى ئەيىبلىدى. ئۆزىنىڭ قانچىلىك خاتا قىلغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ ئەمدى ئاممىنىڭ ئايرىلالمايدۇ، ئەمدى ئۇنىڭ غۇنچەمگە قارايدىغان يۈزى قالمىدى، ئەمدى ئۇنىڭ ھاياتى مۇشۇ يىراق خىلۋەت ماكاندا ئۆتىدۇ، ئەمدى غۇنچەمنى ئۇنتۇش كېرەك...

سابىر غۇنچەم بىلەن ئەنە شۇنداق خوشلاشقان ئىدى. غۇنچەمدىن شۇندىن كېيىن خەت كەلمىدى، ئېھتىمال ئۇنىڭ توي قىلغانلىقىنى ئاڭلىغان بولسا كېرەك، ئۇلارمۇ قايتا كۆرۈشمىدى. مانا يىگىرمە يىلدىن كېيىن تەقدىر ئۇلارنى قايتا ئۇچراشتۇردى.

5

سابىر ئويلماي قىلغان گېپىگە قاتتىق پۇشايىمان قىلدى. ئوتتۇرىنى چىدىغۇسىز جىمجىتلىق قاپلىدى. سابىر يەر ئاستىدىن غۇنچەمگە سەپسالدى. ئۇنىڭ ئويچان، مۇڭلۇق كۆزلىرىدىن ئادەمنىڭ ئىچىنى سېرىپ تاشلىغۇدەك ھەسرەت ئەكس ئېتىپ تۇراتتى. سابىر ئۇنىڭغا قارىغانسېرى ئۆزى يوقاتقان نەرسىنىڭ قانچىلىك گۈزەل - قەدىرلىك ئىكەنلىكىنى شۇنچە ھېس قىلىپ يۈرىكى سىقىلدى، مانا ئالدىدا ئولتۇرغان مۇشۇ ئايال ئۇنىڭ تۇنجى يالقۇنلۇق مۇھەببىتىنىڭ مەشئىلى ئىدى. لېكىن ئۇ بۇنىڭغا ۋاپاسزلىق قىلدى، خىيانەت قىلدى. بۇنىڭ ئۈچۈن غۇنچەم ئۇنى شۇ تاپتا قانچە ئەيىبلىسىمۇ، تىللىسىمۇ ھەقلىق، بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ۋىجدان ئازابىدىن زەرداب بولۇپ كەتكەن قەلبى ئارام تاپاتتى.

ئەمما غۇنچەم يىغلىمىدى ھەم ئۇنى ئەيىبلىمىدى، ئۇ پەقەت ئېغىر بىر خورسىنىپلا قويدى. ئۇ قاپساپ كەلگەن ھەسرەت يېشىنى، مۇشۇ ئالدىدىكى ئادەمنىڭ ۋاپاسىز مۇھەببىتى قالدۇرغان زەردابلارنى ئاشۇ ئايانچلىق خورسىنىش بىلەن ئىچىگە يۈتۈۋەتتى.

غۇنچەم ئېغىر خىيالدىن چۆچۈگەندەك سىلكىنىدى، چىرايلىق ھەرىكەتلەر بىلەن چېچىنى تۈزدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىنى ئەسىر ئالغان قايغۇ كۆلەڭگىسى قايماقچىدۇر غايىب بولدى. ئۇ كۈلۈمسىرىگىنىچە سابىرغا قاراپ قويدى - دە ۋە:

— چايدىن ئېلىڭا، سوۋۇپ كەتتىغۇ دەيمەن، ئەكىلىڭ، يەڭگۈشلىپ قوياي.

— بولدى، رەھمەت، - دېدى سابىر ۋە تامدىكى رەسىمنى ئىما قىلىپ سورىدى، - قىزىڭىز كۆرۈنمەيدىغۇ؟

غۇنچەم يالت قىلىپ ئۇنىڭغا قارىدى:

— سىز قىزىمنى نەدىن بىلىسىز؟

— ئاڭلايدىكەنمىزدە.

— ئۇ مەكتىپىدە يېتىپ ئوقۇيدۇ، شەنبە كۈنىلا كېلىدۇ.

— ئايمىڭىز ھاياتمۇ؟

— تۈگەپ كەتتى... سىزنىڭچۇ؟

— مېنىڭ ئاپام تۈگەپ كەتكىلى ئون يىل بولۇپ قالدى.

— دادىڭىزچۇ؟

— دادام ئاپام تۈگەپ كېتىشتىن بىر يىل ئاۋۋال ئاقلانپ تۇرمىدىن چىققاندى ھازىر ئۆگەي ئاپىمىز بار. ئۇ بىزنى ئانچە خۇش كۆرۈپ كەتمەيدۇ، شۇڭا بىزمۇ تولا بارمايمىز... بىز ئەمدى مۇشۇ يۇرتلۇق بولۇپ كەتتۇق - تە.

— سىزغۇ نەخ ئۆزىلا بولۇپ كېتىپسىز.

— ھەئە، سىزنىڭ كېتىشى نىيىتىڭىز يوقتۇ؟

— ماڭا قويسا بىر كۈنمۇ تۇرمايتتىم، قىزىمغا تارتىشىپ تۇرۇۋاتىمەن، شۇ بالام مەن كۆرگەن كۈنلەرنى كۆرمىسۇن دەيمەن.

— ھەممىگە مەن ئەيىبلەك غۇنچەم، — دېدى سابىر ناھايىتى تەستە، — مەن زور -

لىمغان بولسام سىزمۇ بۇ ياقلارغا كەلمەستىڭىز.

— ئەسلى ئوڭ كەلمىگەن تەلەي دەڭا، — غۇنچەم ئۇھ تارتىپ قويدى، — سىزنىڭ ئۆي -

لەنگەنلىك خەۋىرىڭىزنى ئاڭلاپ، دەسلەپ بۇ خەۋەرگە ئىشەنمىدىم، سىزنى بۇنداق قىلار دەپ زادىلا ئويلىمىغانىدىم. كېيىن سىز تۇرغان ناھىيىدىن كەلگەن بىرسى سىزنىڭ توي

قىلغانلىقىڭىزنى ئېنىق دەپ بەردى. ئەمدى ئىشەنمەي ئامالم يوق ئىدى. راستىمىنى ئېيتسام نەچچە كۈنگىچە دۈم يېتىپ يىغلىدىم، سىزنى ئىچىمدە مىڭنى تىللىدىم. ھەممە

نېمىدىن ۋاز كەچتىم. ئەمدى بۇ تونۇمايدىغان يۇرتتا ماڭا نېمە بار؟ مەن ساراڭ نېمە مۇ دەپ كەلگەندىمەن، ئۆزۈمگە ئۆزۈم ئاچچىقىم كېلەتتى. خىيالىمغا بولسا قايتىپ

كېتىشلا كىرىۋالدى. ئەمما قانداق كېتەلەيمەن؟ خىزمىتىمنى مىڭ تەستە ئاران ھەل قىلدىم، تاس - تاس قالدى ماڭا چارە كۆرۈۋەتكىلى، ئەمدى كېتىمەن دېسەم ئۇنامدۇ؟

ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۆيگە نېمىدەپ بارىمەن؟ ئاپامغا قايسى يۈزۈم بىلەن قارايمەن؟ نېمە كۆرسەممۇ مۇشۇ يەردە ئىشلىگىنىم ياخشى، نېمە بولسا خىزمىتىم بارغۇ! پېشانەمگە يېزىل -

ھان قىسمەت شۇ ئىكەن، دەپ ھەممىنى ئىچىمگە يۇتتۇم.

غۇنچەمنىڭ ئۇنى بوغۇلۇپ سۆزدىن توختاپ قالدى. ئۇنىڭ نازۇك يەلكىلىرى خۇد -

دى بەزىگىكى تۇتقان كىشىدەك تىترىمەكتە ئىدى. ئايال كىشىنىڭ مۇشۇنداق ھالىنى كۆر - مەكتىن ئېغىر ئىش يوقتۇ دۇنيادا، ئۇلار بۇنداق چاغدا خۇددى سولاشقان گۈلدەك.

يېتىم قوزىدەك مىسكىن كۆرۈنىدۇ. سابىر نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي ئۇھ تارتتى، ئۇنىڭ شۇ تاپتا بېرىپ غۇنچەمنىڭ باش - كۆزىنى سىلغۇسى، كۆز يېشىنى ئۆز قولى بىلەن ئېر -

تىپ قويغۇسى بار ئىدى. لېكىن ھازىر بۇ مۇمكىنمۇ؟ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قېلىن سېپىل - دەك توسۇق تۇرۇپتۇ، بۇنىڭدىن ئارتىلىپ ئۆتۈشكە سابىرمۇ، غۇنچەممۇ جۇرئەت قىلالمايدۇ.

— مەن سىزدىنمۇ رەنجىمەيمەن، — غۇنچەم ئۆزىنى سەل بېسىۋېلىپ گېپىنى داۋام -

لاشتۇردى، — سىز بەلكىم مېنى كەلمەيدۇ دەپ ئىشىنىپ ئۈمىدىنى ئۈزگەنسىز، بۇنى مەن چۈشىنمەن، ھازىر ئويلىسام بىز تولمۇ نادان ئىكەنمىز، ھاياتنى بەكمۇ ئاددىي، ئۆز -

مىزنىڭ خىيالىدەكلا چاغلانغان ئىكەنمىز. بۇمىغۇ ساۋاق بولدى، لېكىن ياشلىقنىڭ ئازاب ئىچىدە ئۆتكىنىگە ئادەمنىڭ ئىچى سېرىلىدۇ.

— يولدىشىڭىز بىلەن نېمە بولۇپ ئايرىلىپ كەتتىڭلار؟

— يەنە شۇ تەلەيسىزلىكىم بولمامدۇ، — غۇنچەم خورسىنىپ قويدى، — راست گەپنى

قىلىسام مەن سىزنىڭ ئەلىمىڭىزدىلا ئۇنىڭ بىلەن يۈردۈم. ئۇ دەسلەپتە ماڭا ئوچۇق، خېلى تۈزۈك يېڭىتتەك كۆرۈندى. يېرىم يىل يۈرۈپلا تويىنى قىلۋەتتۇق. ھازىر ئويلىسام بۇ ئىشلار خۇددى بىر چۈشتەكلا تۇيۇلىدۇ، خۇددى بىر ئويۇندەك ئۆتۈپ كېتىپتۇ، شۇ چاغدا ساراڭ ئىكەنمەن. ھەتتا ئۆيىدىكىلەرگىمۇ خەۋەر قىلىمىدىم. راستىنى ئېيتقاندا نېمە دەيمەن؟ دەسلىپ بىرەر يىل يامان ئەمەس ئۆتتۇق، ئاڭغىچە قىزىم تۇغۇلدى، مەن قىزىم بىلەنلا بولۇپ كەتتىم. كۈنلەر ئۆتكەنسېرى ئۇنىڭ غەلىتە خۇيلىرى چىققىلى تۇردى. شائىر دېگەن تولىمۇ يېنىك، ھېسسىياتچان كېلىدىغان خەقلەر ئىكەن، بىرەر پارچە شېئىرى گېزىتكە چىقىپ قالسا خۇشلۇقىدا كۆرسەتمەيدىغان ئادىمى قالمايدۇ، كېرىلىپ تېرىسىگە پاتماي قالىدۇ، ئەگەر ئەۋەتكەن شېئىرى بېسىلمىسا ئۆز-ئۆزىدىن بو-غۇلۇپ تېرىكىدۇ، ئۇنىڭ بىلەن پاراڭ قىلىشىڭىزمۇ ئەتىدىن كەچكىچە شېئىر، ئەدەبىيات-تىن باشقا گەپنى قىلمايدۇ، مېنىڭ بىلەن، بالىسى بىلەن زادىلا كارى يوق، تۇرۇپ ئۆز-ئۆزۈمگە بۇنىڭ كاللىسى جايىدىمۇ قانداق؟ دەپ ئەندىشە قىلىدىغان بولۇپ قالدىم. ئېسىمگە ھېلىقى مەكتەپتىكى شائىر بالا ياسىن كېلىۋالدىغان بولدى. ياسىن يادىڭىزدا باردۇ، ئاشۇ-مۇ ئېلىشىپ قالغىلى تاس قالدىمۇ؟ ئۇمۇ بارغانسېرى شۇنىڭغا ئوخشاپلا كېتىۋاتاتتى. بەزىدە كېچىسى تۇرۇۋېلىپ ئۆيدە شېئىر ئوقۇپ كېتىدۇ. سائەت-سائەتلەپ قەغەزگە قاندىلىپ ئولتۇرىدۇ.

باشتا چىرايلىق گەپ قىلىپ باقتىم، ئەمما ئۇ ئەيىبىنى ماڭا ئارتىپ: «سەن مېنىڭ قەدىمگە يەتمەيسەن، مۇشۇ ئۆي مېنى چۈشەپ قويۇۋاتىدۇ، بولمىسا مەن نەچچە داس-تان يېزىپ بولاتتىم...» ئۇنى ئاز دەپ ھاراقنى بولۇشىغا ئىچىۋېلىپ، ھېچنېمىدىن-ھېچ نېمە يوقلا جېدەل چىقىرىدىغان، ئۆيىدىكى نەرسە-كېرەكلەرنى چاقىدىغان بولۇۋالدى. ئۆزىنىڭلا گېپىنى قىلىدۇ، قارىسام ئۇنىڭ بىلەن ئۆمرۈمنىڭ ئۆتۈشىگە كۆزۈم يەتمىدى. ئاخىرى ئايرىلىپ كەتتۇق.

غۇنچەم يېنىك بىر ئۇھ تارتتى. ئۇنىڭ چىرايىدىكى مەيۈسلۈك نەگىدۇر غايىب بولدى. ئۇنىڭ كۆزىدە يېقىملىق كۈلكە جىلۋە قىلدى.

— مەن ئۆزۈمنىڭ تارىخىغىلا چۈشۈپ كەتتىمغۇ، ئەمدى گەپنى سىزدىن ئاڭلىساق

بولار؟

سابىر ئوڭايىسىزلا نغان ھالدا مىدىرلاپ قويدى.

— مەندە نېمە گەپ بار دەيسىز؟

— ئامىنە بىلەن قانداق تونۇشقانلىقىڭىزنى دەپ بەرمەمسىز؟

— كېيىنچە دەپ بېرەرمەن، — سابىر قىزىرىپ كەتتى، — سىز بايا دېگەندەك ياشلىقتا

ئادەم گۆدەك بولىدىكەن، تۇرمۇش ھەممىنى ئاستا-ئاستا ئۆگىتىدىكەن. ئۆتكەن كۈنلىرىد-

مىزنى ئويلىساق شۇنداق مەنىسىز، قۇرۇقلا ياشاپتۇق، ياكى تۇرمۇش دېگەن شۇنداق

نەرسىمۇ، پەقەت بىلەلمىدىم.

— سىز ماڭا قارىغاندا تەلەپلىك ئىكەنسىز، بىر ئوبدان ئايالىڭىز بار ئىكەن، خىز-

مەتتىمۇ ئۆسۈپسىز.

— ھە، دەۋىلىك.
 — ياق، راست گېپىم... ئامىنەمۇ ئوچۇق ئايال ئىكەن.
 تام سائىتى توققۇزىنى كۆرسىتىپ سىگنال بەردى. سابىر قاراڭغۇلۇق قاپلىغان دېرىزىگە قاراپ قويدى. دە، ئورنىدىن مىدىرلىدى:
 — كەچكىرىپ كېتىپتۇ، مەنمۇ چىقىپ باقاي ئەمدى، ئالتە ئايغىچە كۆرۈشەلمەيدى. خان بولدۇق، — دېدى ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ.
 — نېمىشقا؟ — غۇنچەم كۆزىنى سۈزۈپ ئۇنىڭغا باقتى.
 — بېيجىڭغا ئۆگىنىشكە بەلگىلەپتۇ، مەكتەپكە كېلە - كەلمەي، كۆرمەمسىز بۇنى.
 — بۇ گەپچە يەنە ئۆسىدىغان ئوخشىمامسىز؟ — غۇنچەم كۆزىنى ئويىنىتىپ چاق-چاق قىلدى، — بىز ئەمدى نەدىن مۇددىر تاپارمىز؟ بۇ مەكتەپمۇ ماڭا ئوخشاش تەلەپسىز بولۇپ قېلىۋاتىدۇ.

— سىز بولغاچقىمۇ؟
 — شۇنداق ئوخشايدۇ، يۆتكىلىپ كەتسەم بولامدىكىن.
 — مەن رۇخسەت قىلسام ماڭارسىز.
 سابىرنىڭ تازا ماڭغۇسى يوق ئىدى، ئۇنىڭغا غۇنچەم بىلەن بىللە بولۇش شۇنچىلىك لەززەت، كۆڭلىگە ئارام ئىدى. ئۇ خۇددى 20 يىل ئاۋۋالقى ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىگە قايتى-قاندىك بولدى، غۇنچەمنىڭ غەمىكىن چىرايىمۇ، قۇۋناق كۈلكىسىمۇ، جايىغا كەلتۈرۈپ ئېيتىدىغان چاقچاقلىرىمۇ ئۇنىڭغا شۇنداق چىرايلىق تۇيۇلاتتى، ئاۋازى بولسا يېقىملىق مۇزىكىدەك ۋۇجۇدىنى تىترىتەتتى. يۈرىكى ھاياجان ئىلكىدە سوقاتتى.
 سابىر ئۆزىنى تەستە تۇتۇۋالدى.
 — خوش ئەمىسە غۇنچەم.
 — خوش، ئاق يول بولسۇن.

سابىر ھويلىنىڭ ئىشىكىدىن چىققاندا ئۇنىڭغا يەنە بىر قارىدى. گۈگۈم قاراڭغۇلۇقتا غۇنچەم ئۇنىڭ كۆزىگە خۇددى پەرىزاتتەك كۆرۈنۈپ كەتتى.

(داۋامى كېيىنكى ساندا)

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

مۇھەممەتجان سادىق

تەڭرىتاغ ئوغلى

(بالادا)

مەرھۇم ئانام خاتىرىسىگە بېغىشلايمەن.

مۇقەددىمە

تۇن ئۇزاق،

مەشتە ئوت كۆيەر گۈرۈلدەپ،

تالادا قۇترايدۇ قار قۇيۇنلىرى.

بوزلايدۇ بوتلاق،

قاقاقلار دېۋە،

شۇنچىلىك دەھشەتلىك قىش «ئويۇن» لىرى.

مۈشۈكتەك خورۇلداپ چارچىغان ئاتام

ئۇخلايدۇ بىر چەتتە،

كاڭنىڭ ئۈستىدە.

قولدا يىپ-يىڭنە،

يامايدۇ كۆڭلەك،

بىر ئېزگۈ ھېسسىيات ئانام ھۆسنىدە.

شېرەگە يۆلۈنۈپ ئولتۇرمىەن جىم،

ئېڭىكىم ئاستىغا تىرەلگەن قولۇم.

ئانامنىڭ چۆچىكى-ھېكمەتلىك دۇنيا،

سوزۇلغان ئاقىرىپ ھاياتلىق يولۇم،

ئاۋازى مۇڭلۇقتى،

سۆزلەيتتى ئانام

بېشىدىن ئۆتكەندەك تەسىر ئىچىدە.

ئاڭلايتتىم ئېسىنى ئالغان ئەسىردەك،

گۈللىرى تەپ چاچقان قەسىر ئىچىدە.

شېرەنىڭ ئۈستىدە ياناتتى لامپا،

ئانامنىڭ مېھرىدەك ئويىنى يورۇتۇپ.

شېشىنىڭ ئىچىدە يانغان ئالتۇنگۈل

يۈرىكى،

كۆيمەكتە مېھىر پۇرۇتۇپ...

ئاھ، ئانا!

جان ئانا!

شۇداقلىق قەبرەك،

چۆچەكتەك تۇيۇلار ھەر قېتىم ماڭا.

كۆزۈمدە ھېكايە سۆزلەۋاتقىنىڭ،

جىم قۇلاق سالمەن باش ئېگىپ ساڭا.

بىلەتتىڭ شۇنچە كۆپ ھېكايە - چۆچەك.

ئىچىڭ بىر تىلىمات خەزىنىدى، ئانا!

ئىچىڭ بىر ھېكايە، ناخشا، داستانلار

ياڭرىغان جۇشقۇنلۇق بەزمىدى، ئانا!

شۇ چاغلار قەلبىمگە چۆكۈپتىكەن دارە

مەنمۇ ئاھ، ئىزىڭدىن ياسىدىم خامان.

ئانا كۆز قارىچۇقۇڭ ناخشىچى بۈگۈن،
مۇھەببەت تېڭىدا نۇر چاچقان چولپان.
شۈبىرلار شىۋاقلار...

قەبرەڭ ئالدىدا،

تىزلىنىپ ئوقۇيمەن ئۇزۇن بىر ئايەت.
ئوقۇيمەن شۇنچىلىك مۇڭلىنىپ، ئانا،
ئىچىمدە مۇھەببەت قاينايدۇ غايەت.

قولۇمنى دۇئاغا كۆتۈردىم ئېگىز،

يا رەببىي

ئانامغا يەتكۈز مېھرىمنى!

ئۇيغۇرچە ئايەتنى ئۆزى ئۆگەتكەن

جەننەتنىڭ ھۈرىگە يەتكۈز. شېئىرىمنى؛

ئاتلاندى كەچكى شەپقەتە

1

تەڭرىتاغ باغرىدا،

تاغلىق يېزىدا

ياشايدۇ ئانا ۋە ئوغۇل شادىمان.

تەبەسسۇم چاقىنسا ئانا يۈزىدە،

ئوغلنىڭ قەلبىدە شادلىق - ھاياجان.

ئانىسى كۆيەتتى جان - جىگىرىگە

كۈن ۋە تۈن پەرۋانە بولۇپ بېشىدا.

سۆيەتتى بالىسى غەمگۈزارىنى

يولغا سۇ سېپىپ مېھرى يېشىدا،

ئانىسى ئويلايتتى: ئوغلۇم ئۆمرىنى

يورۇتۇپ شام كەبى ئېقىمۇالاي دەپ؛

ئاق كۆڭۈل،

ئىشلەمچان ئوغلى چارچىماس

ئانامنى ياخشىراق بېقىمۇالاي، دەپ.

يىگىرمە ئىككىدە ئوغلنىڭ يېشى،

قىز ئېشىقى كۆڭلىگە بولمىغان مېھمان.

سۆيۈملۈك ئانىنىڭ پاك مۇھەببىتى

ئۇنىڭ دىل،

ئاغزىغا مۇقەددەس ئىمان.

كۈن - تۈنلەر ئۆتەتتى مېھرى - مۇھەببەت
ئىچىدە باھارنىڭ كۈنىدەك گۈزەل!
ياشايتتى شاد - خۇرام ئانا ۋە ئوغۇل
قايناملىق بۇلاقتىڭ كۈيىدەك گۈزەل.

2

ئوغلۇننىڭ بېشىدا چېقىلىپ چاقماق،

ياڭرىدى قايفۇ - غەم گۈلدۈرمامىسى.

تۇيۇقسىز ئاغرىدى ئاھ، ئورۇن تۇتۇپ،

چىرايى تاتارغان ئەزىز ئانىسى.

ئانارنىڭ سۈيىنى ئانا ئاغزىغا

قوشۇقتا تېمىتتى ئوغۇل بىچارە.

تۈنلەرنى بېشىدا ئۆتكۈزدى ئويغاق

ئەلەم خەنجىرىدە قەلبى مەڭ پارە...

بېشىنىڭ ئىچىمۇ - تېشىمۇ قاتتى،

ئوغلۇننىڭ يۈرىكى بولدى سەكپارە.

تۈزەلمەي مېھرىبان ئانا كۈنسىپرى

كار قىلماي تۇراتتى ھەر ئېسىل چارە.

ئۆلۈمنىڭ ئەلچىسى كەلدىمۇ خۇدا،

كېتەمسەن ئانىنى ئېلىپ ئالەمدىن؟!

كەتمەمدۇ يېرىلىپ ئوغۇل يۈرىكى،

ئەڭ ئېغىر،

ئەڭ قاتتىق ھازا - ماتەمدىن؟!

قىزىق قۇم ئىچىدە قالغان بېلىقتەك،

يىگىتنىڭ يۈرىكى ئازاب ئوتىدا.

تۆكەتتى كۈن ۋە تۈن دەرد بۇلۇتلىرى

يېشىنى سەل قىلىپ كۆڭۈل يۇرتىدا.

بېشىغا قىيامەت كېلىۋاتقاندەك

ئاھ ئۇرۇپ،

زار قاقشاپ چاپاتتى ھەريان.

قىلمىغان چارىسى قالدۇمۇ ئۇنىڭ،

كېچىگە كىرمەكتە يوپۇپورۇق جاھان...

3

ئانا تومۇرىنى تۇتتى بىر كۈنى

ساقلى كۈمۈشتەك ئاق لوقمان كېلىپ.

تۈمەننىڭ گۈل، گىياھ ساماسى سەندە!
 ئىسمىنى ساناپمۇ تۈگىستەلمەيمەن،
 ئالەمنىڭ قۇشلىرى ناۋاسى سەندە!
 جىمىكى دورىسى لوقمان ھېكىمنىڭ،
 ھەرقانداق كېسەلنىڭ داۋاسى سەندە!
 تىلىسىمات ئاھ، سېنىڭ باغرىڭدىكى غارە
 ئانىمىز ئۇماينىڭ تۇمارى سەندە!
 قارىغاي قاپلىغان جىلغىلار سۈرەت،
 ھۈر-پەرى كۆزىنىڭ خۇمارى سەندە!
 چاچقۇسى مەرۋايىت زۇمرەت سۇلارنىڭ،
 يۇپىلار ئىنساننىڭ گۇناھى سەندە!
 ئاق بۇلۇت قىيالار بېشىغا سەللە،
 پەرىشتە-خىزىرنىڭ دۇئاسى سەندە!
 سەن گويا ئەڭ سېخى شاھ سۇلايماننىڭ
 ئالەمدە تەڭداشسىز باي خەزىنىسى.
 پەرىلەر باغرىڭدا سەيلىدە ھەر كۈن،
 سەن گويا گۈزەللىك خان كۆرگەزمىسى.

2

ئاسماندا يۇلتۇزلار،
 قاپقاراڭخۇ تۇن،
 كەلمەكتە ساي ئۆرلەپ، قامىتى شەمشاتە
 لەرزەن شۇۋۇلدايدۇ ئىككى تەرەپكە
 بىر تەكشى تەۋرىنىپ ياپپىشىل ھايات.
 ئۈركىگەن قۇشلارنىڭ قانات قېقىشى
 ئاڭلىمنار ئارىلاپ ئورمان ئىچىدىن.
 ئاڭلىمنار ھوقۇشنىڭ ئەنسىز سايىرىشى،
 شاۋقۇنلۇق سايىدىكى سۈرلۈك كېچىدىن
 بۆرىنىڭ ھۇلىشى تۈنگە ۋەھىمە
 تارقىتار،
 ئىزدەمدۇ ئۇ ئۆزىگە يەم؟
 نەدىدۇر بۇ تاغنىڭ قوڭغۇر ئېيىقى،
 يوق ئىدى نەۋقىران يۈرىكىدە غەم.
 جاسارەت،
 جۇشقۇن روھ، ئۇرغىغان كۈيدەك
 گۈركىرەر ئاقىرىپ ئاققان تاغ سۈيى.

ئولتۇرار بىر چەتتە ئوغۇل پەرىشان،
 ۋەھىمە ئىلكىدە يۈرىكى سېلىپ.
 «ساقىيار ئاناڭغا ئىچكۈزەلسەڭ»
 بىر ھەپتە ئىچىدە مېھرىگىيانى،
 ھازىر ئۇ، گۈل ئاچتى،
 تاپماقمۇ ئاسان.

يولغا چىق نىشانلاپ گۈلزار قىيانى...
 ھېكىمنىڭ سۆزىدىن چۈشتى بىر ئۇچقۇن
 ئۈمىدىنىڭ باغرىدا گۈلخان كۆيدۈرۈپ.
 ھاياجان شەپقى ياندى ھۆسىندە
 ئۈمىدىنىڭ لېۋىگە قىزغىن سۆيىدۈرۈپ.
 ئۇ تەييار ھەتتاكى كوھىقاپتىنىمۇ
 ئاھ، ئېلىپ كېلىشكە دورا - مەلەھمى.
 ئۇ تەييار ھەتتاكى ئەرەب يۇرتىدىن
 ئاھ، ئېلىپ كېلىشكە ئابى زەمزەمنى،
 مېھرىبان ئانىسى ساقايسلا ئۇ،
 قاقاتتى ئويلانماي يۈرىكىنى ھەم.
 قېنى، ھەي، كىتابخان، كۆرەيلى ئەمدى
 ئوغۇلنىڭ تاغدىكى كۆرىكىنى ھەم.
 تاپشۇرۇپ ئانىنى قوشنىلىرىغا
 ئاتلاندى كەچكى گۈل شەپەقتە قىران.
 تەڭرىتاغ جۇلالىق مىڭ ئالۋۇن رەڭدە
 يىگىتكە باغرىنى ئاچتى شادىمان...
 گۈلزار قىيادا

1

تەڭرىتاغ،
 تەڭرىتاغ،
 بېھىش - جەننەتنىڭ
 ئەڭ تازا،
 خۇش پۇراق ھاۋاسى سەندە!
 كۆك سۆيگەن قارىغاي،
 يەر سۆيگەن ئارچا.

ئۇ يەردە دەھشەتلىك بۈركۈت ئۇۋىسى قالدۇق قان تەڭرىتاغ ئوغلى پۈتىدىن. يىغلىدى ياش تۆكۈپ ئاپئاق قارلارمۇ، يىگىتتىن چېچىلغان سۆيگۈ ئوتىدىن. ئۇ، ھامان ئۆرلەيتتى،

ئۆرلەيتتى تىككە، ئاچماقتا يۈزىنى دىلرەبا سەھەر. تەڭرىنىڭ ئاقباشلىق چوققىلىرىدا چاقنىدى چىرايلىق جۇلالىنىپ زەر...

4

ئوتتى ئاق شەبنەملىك ئىككى كۈن، يېتىپ

كەلدى ئۇ مەنزىلى گۈلزار قىياغا. ياپىيىشل مەخمەلدەك چىمەنلىك ئوتلاق گويا بىر باي خەزىنە گۈل ۋە گىياھقا. بىر چېتى كېسىلگەن ئاپئاق تاشلىق يار، ئاستىدا ھۆركىرەر بۇرغۇنلۇق قىيان. بىر چېتى سوزۇلۇپ ياتقان ئەزىم تاغ، بۇلۇتلار ئۇ يەردە كۈن - تۈنى مېھمان. قىيا تاش ئۈستىدە بىر تۈپ قارىغاي، ياتىدۇ تېگىدە يىگىت ئوي سۈرۈپ، ياتىدۇ گويا ئۇ مېھرىگىيانىڭ گۈللىرى بەرگىدە بەزمە - توي كۆرۈپ.

تېۋىپلار بىباھا قىممەت دورىنى كېچىسى ئىزدەيدۇ ئۇيقۇدىن كېچىپ. ياندىۇ يۇلتۇزدەك گۈللىرى تۈندە، ئۆزىدىن جۇلالىق نۇر - يالقۇن چېچىپ. ئاشۇ ئوت كۆرۈنگەن جايىنى بەلگىلەپ ئىزدەيدۇ كۈندۈزى زېھنى كۆزىدە. بىر بىرلەپ تەكشۈرۈپ ھەر بىر گىياھنى، ئوينىيدۇ ئاخىرى شادلىق يۈزىدە. ياتىدۇ قارىغاي ئاستىدا ئوغۇل، شەپەقتىن قىزارغان ئوتلاققا قاراپ. كەلمەكتە شۇنچىلىك ئاستا ئاھ، كېچە، تەقەززا ئوتىدا يۈزىكى كاۋاپ:

پەقەتلا شىپالىق مېھرىگىيادا، توختىماي يول باسقان قەيسەرنىڭ ئويى...

3

ئۆرلەيتتى ئېگىزگە بارغانسېرى يول، ھاسراپ - ھۆمۈدەپ تاشلار ئۇ قەدەم. ئىشىككە تەلمۈرۈپ قالغان ئانىسى، ئوغۇلنىڭ كۆزىگە ھەر نەپەس مەدەم يەتتە كۈن! ئاھ، ماڭسا كۈن - تۈن توختىماي ئىككى كۈن ئۆتكەندە كۆرەر قىيانى، قايتىشى ئىككى كۈن،

تاپالارمىدۇ

ئۈچ كۈندە شىپالىق مېھرىگىيانى؟! ۋادەرىخ!

يەتتە كۈن قانچىلىك قىسقا؟! ئالەمدە پەقەتلا ئۈمىدىسىز شەيتان. غەيرەتلىك نەۋقىران قان ۋە تەرىدىن قىلار تاڭ باغرىدا گۈلسەنەم جەۋلان، چۈشكۈنلۈك دەرۋىشى چىقالماس غاردىن، چوققىدا دائىم شاھ قاناتلىق ئارمان. مۆھتەرم ئاتىلار ئېيتىمىغان بىكار: جان پىدا قىلمىساڭ كۈلمەيدۇ جانان: مۇھەببەت بېلىگە باغلانغاندىلا جاسارەت پوتىسى،

تىك تۇرار پەرھات. يېڭەلمەس تاغۇ - دەشت دەھشىتى ھەتتە، قاتمۇ قات تىلىنىمىنىڭ جاپاسى، ھەيھات! كەلمەكتە تەڭرىتاغ ئوغلى غەمگۈزار ئانىنىڭ مېھرىنى ئىرادە بىلىپ. ۋۇجۇدى ۋادىسى ياڭرار ناخشىدىن، بۇ مۇشكۈل سەپەرنى سائادەت بىلىپ. ئايىغى ئاستىدا قالدى چاتقاللار، گرانىت ئاق تاشلىق تاغلار، چىرالار. كىيىك ئۆتەلمىگەن ھاڭدىن ئۆتتى ئۇ، بەردى يول تۇمانلار، يۇرتى - قىيالار....

چاپسانراق كەلسەڭچۇ قاراڭغۇ كېچە،
ياقايمەن ئۈمىدىم چىراغغا ئوت!
گۈر ئەمەس ئوغلۇڭغا جەننەت ئاتا قىل،
ئالەمدە يېگانە، جاندىن ئەزىز يۇرت!

ئار - نوەۋىس گۈلى

1

ئۇ، تۇردى ئورنىدىن،
كۆكتە يۇلتۇزلار،
ھاياجان چاچاتتى يېنىۋاتقان كۆز،
ئۆتمەكتە گۈزەل تۇن،
ۋاپادار ئوغۇل
ئايىغى ئاستىدا گۈل - چېچەكلىك تۈز،
نەم سالقىن ھاۋادىن ئىپار پۇرىقى
ئۇرۇلار دىماغقا گۈپۈلدەپ كېلىپ،
ئۇيۇقتا گۈلسەنەم،
ئۆچمەكتە يۇلتۇز،
تاڭ سۆيەر گۈل - چېچەك تەبەسسۇم قىلىپ،
ئاھ ئۇردى تاپالماي مېھرىگىيانى،
ھەجىنىدەك كۆتۈرۈپ پەريات ئوتلاقتا،
ئەلەم ۋە ھەسرەتنىڭ سۈيى چايقلار،
ئۇيۇقسىز قىزارغان ئىككى بۇلاقتا.

2

تاپقىچە شىپالىق مېھرىگىيانى،
نېمىشقا كۆرىدۇ ئاپتاپلىق كۈننى؟
كۈتمەكتە قارىغاي ئاستىدا قىران،
قوقاسنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ تۇنى،
كۆزلىرى ئىچىگە كىرگەن،
چىرايى
قارىداپ قالغان ئۇ، ئوخشاپ دەرۋىشكە،
ئاھ، ئۇنىڭ يۈرىكى يەم ئىدى شۇ دەم
ئالەمنى كۆيدۈرەر ۋەھشى تەشۋىشكە؛

كۆزىدە ئانىسى،
ياتدۇ ئېڭراپ،
قاش - كىرىپك ئارىسى ئۆلۈم يا ھايات،
تاپمىسا ئۈچ كۈندە مېھرىگىيانى،
گۈر بولار ئۇنىڭغا جىسى كائىنات.

3

ئۆسمۈرلۈك چاغلىرى ئىچكۆيەردىن
ئاڭلىغان ھېكايە كەلدى يادىغا،
پەرىدەك قىز بولۇپ مېھرىگىيامۇ
زارلىغان ھالەتتە كەلدى ئالدىغا:
قىز كېلەر يۇلتۇزدەك ئېقىپ، زار يىغلاپ؛
«ئىچ تېزىرەك قوينۇڭنى، جەننەت بې -
خىم!» دەپ.
كېلەر ئۇ، كۆزىدىن تۆكۈپ ياش - يامغۇر
«ئىچ تېزىرەك قوينۇڭنى تەڭرىتېخىم!»
دەپ.
كەينىدىن كېلەتتى بەگ ئادەملىرى
بىر توپ غالىبلار دەك قوغلاپ ئىزمۇ - ئىز،
يالۋۇرۇپ سۆيۈملۈك گۈزەل زېمىنغا،
قاچاتتى نالە - زار قىلىپ غۇنچە قىز،
بىردىنلا گۈلدۈرلەپ ھەيۋەتلىك تاغلار
يېرىلدى گۈل - چېچەك قاپلىغان ئوتلاق،
چۈشكەندەك چىرايلىق ساندۇققا گويا
كىردى يەر قوينىغا كۆزلىرى بۇلاق،
ئاھ، بىراق جانانىڭ سۈمبۇل چاچلىرى
يەر يېنىپ ئەسلىگە، قالغان تېشىدا،
چەكچىيىپ قېلىشقان بەگ ئادەملىرى
يېرىلىپ قىز كىرگەن ئوتلاق بېشىدا،
بەگ ئاڭلاپ بۇ ئىشنى ئەقىل - ھوشىدىن
ئايرىلىپ ساراڭدەك كەتكەن ھۆركىرەپ،
كىيگەن ئۇ بېشىغا ھويلا - ئارامنى
چاڭ چاچقان بوراندەك قاتتىق گۈر كىرەپ،
كۆپ ئۆتمەي گۈللىگەن قىزنىڭ چاچلىرى
بەدىنى، يىلىتىزى قالغان ئۆز پېتى،
ئەل گۈلنى ئاتىغان مېھرىگىيا دەپ،
ئەسلىدە شۇنداقكەن زەنانىڭ ئېتى.

4

ئوغۇلنىڭ يادىدا: ھېكايەسىنى
 تۈگىتىپ ئانىنىڭ ئېيتقان سۆزلىرى:
 (بىر ئېزگۈ تۇيغۇدا كەتكەندى چاقناپ
 ئادەتتە مۇلايىم قارا كۆزلىرى).
 ئاز ئۆسەر،
 تاپماقتا قىيىن بۇ گۈلنى،
 چۈنكى ئۇ بىر گۈزەل جاندىن تۆرەلگەن!
 زەرداپ ۋە يىرىڭلار ئارىلاشمىغان
 ئەڭ تازا،

ئەڭ چۈشكۈن قاندىن تۆرەلگەن!
 بىلسەڭ ئۇ، يالغۇزۇم، ئار - نومۇس گۈلى،
 شۇڭلاشقا قىممەتلىك شىپالىق دورا.
 بولمىسا ناۋادا ۋىجدان، ئار - نومۇس،
 بىلمەسەن، كۆڭۈلمۇ بىر ئەۋرەز - ئورا.
 ساقلىغىن كۆزۈڭنىڭ قارىچۇقىدەك،
 كەلسىمۇ ئەزرائىل، نومۇس - ئارىڭنى.
 ۋىجدانىسىز ئادەمنى ئادەم دېمىگىن،
 يۇرت ئىشقى سالىمىسۇن يۈرەك تارىڭنى.
 سەنمۇ ھەي، ئۆلىسەن،

ئۇمۇ ئۆلىدۇ،
 يوق يورۇق ئالەمدە ئۆلمەيدىغان جان!
 ياخشىدىن ئات قالار،
 قارا يۈزدىن دات،
 ئەل سۆيگەن قولىدا گۈللىنەر جاھان!

مۆجىزىلىك نۇر

1

يەنە تۇن،
 ئاسماننىڭ قاپىقى يامانە
 ياڭرايدۇ تاغۇ - تاش گۈلدۈرمامىدىن.
 يېڭىتنىڭ بېشىدا ئوت قىلىچلىرى،
 چۈشمەكتە ئەزرائىل كۆك دەرگاھىدىن.
 دەھشەتلىك قاراسلاپ، زىلزىلىگە، ۋاي -
 كەلمەكتە يۇلتۇزىسىز زۇلمەتلىك جاھان.

يېقىلىپ چۈشمەكتە يېڭىت بېشىغا
 ئۆرۈلگەن تاغلاردەك گۈلدۈرلەپ ئاسمان.
 دەھشەتلىك ئوت - چاقماق،
 گۈلدۈر - قاراستىن

قورقتىمۇ ئېرىشنىڭ گۈزەل ھۈرلىرى؟!
 قۇيۇلدى شارقىراپ ئوتلاق ئۈستىگە،
 بۇلاقتەك كۆزلەرنىڭ زىلال سۇلىرى...
 ئاسمان دەھشىتىدىن پەرۋايى پەلەك،
 يۈرىدۇ چۆپ - چۆپ سۇ بولغان نەۋقىران.
 يۈرىدۇ ئارىلاپ گۈلزار ئوتلاقنى،
 كۆڭلىدە ئاشۇ گۈل،
 ئاشۇ ئوي - ئارمان...

2

ئېچىلدى كۆك ئاسمان،
 قىزاردى ئۇپۇق،
 ئويغاندى نازلىنىپ گۈل - گىياھ، چېچەك.
 تۈكۈلەر مەرۋايىت يوپۇرماقلاردىن،
 كۈلمەكتە گويىكى قىز ۋە كېلىنچەك.
 بىر سېھرىي گۈزەللىك ئىچىدە چاقناپ
 تۇرىدۇ زەر تونلۇق قاتمۇ قات تاغلار.
 ئۆرلەيدۇ چوغللىنىپ شەرقتىن قۇياش،
 تەبەسسۇم، جىلۋىدە ئورمان ۋە باغلار...
 تەڭرىنىڭ تەڭداشسىز جەننەت دىيارى
 تاڭ سەھەر پەيزىنىڭ جىمجىتلىقىدا.
 ۋە لېكىن، باغرى قان ئولتۇرار غەمكىن
 ئاق تاشتا،
 قايغۇ - دەرد تىت - تىتلىقىدا...
 ئىككى كۈن ئۆتتى ئاھ!

تېخىچە يېڭىت

تاپالماي ئاھ ئۇزار مېھرىگىيانى.
 قەيەردە تۇرغاندۇ ئۇ مۆكۈپ پىنھان،
 قېدىرىپ كۆرسۈنمۇ ئالماس قىيانى؟

3

يەنە تۇن،
 يەنە ئۇ، گۈلشەن ئىچىدە،
 كۆزىدە ئانىسى كىرىۋاتقان گۈر.
 ۋاي: ئاۋۇ...

چىنىمدۇ ئۇنىڭ ئالدىدا
 ئاجايىپ چىرايلىق مۆجىزىلىك نۇر!
 مۇھەببەت نۇرى ئۇ،
 ئار! - نومۇس نۇرى،
 نەچچە مىڭ يىللاردىن ئىللاردا داستان.
 گۈللەيدۇ بۇ دۇنيا،
 گۈللەيدۇ ھايات،
 گۈللەيدۇ شۇ نۇردىن يەر ئوغلى - ئىنسان.
 تاراملاپ چۈشمەكتە مەرۋايىتتەك ياش،
 يىگىتنىڭ قەلبىدە ئىسسىق ھاياجان.
 گۈل قىسقان ئۈمىدىنىڭ گۈلباھارىدا،
 بەختىدىن شادلىنىپ توي قىلماقتا جان.

گويا بويى ئالغاندەك قىزىل گۈللەردىن.
 بىر قىيا بېقىشى يۈرەككە ئاپەت،
 ئاڭلىنار مەجنۇننىڭ دادى چۆللەردىن.
 ئالدىدا تولۇن ئاي بىچارە دېدەك،
 گۈزەللەر مەلىسى ئۇنىڭسىز ۋەيران.
 قارايتتى ھەتتاكى گۈللەر، ئاھۇلار
 كۆزلىرى جىمىرلاپ،

بولۇپ ھەس - ھەيران.
 تۇراتتى يىگىتنىڭ يولغا قاراپ،
 سۇلىرى زۇمرەتتەك بۇلاق بېشىدا.
 قۇتۇپ يۇلتۇزىدەك يالقۇنلۇق مېڭى
 چاقنايتتى نۇر چېچىپ ھۈرنىڭ بېشىدا.

2

قەلب ناخشىسى

1

چۆرىسى چىمەنلىك بۇلاق يېنىدا
 تۇراتتى پەرىزات جىلۋىلىك قاراپ.
 تۇراتتى مەجنۇن تال ئاستىدا گۈزەل
 چېچىنىڭ ئۇچىنى قولدا تاراپ.
 قەلىم تەسۋىرلەپ چىققالارمىدۇ
 بۇ پەرى - پەيكەرنى.

ئانا، مەدەت قىل!

بارمىدۇ ئاھ، ئۇنىڭ گۈزەللىكىگە
 لايىقراق گۈل - چېچەك،

لايىقراق سۆز - تىل؟!

دىلبەرنىڭ قاشلىرى ئۈچ كۈنلۈك ئايدەك،
 قاپقارا كىرىپكى تۈكۈلگەن قىلىش.
 تەبەبىسۇم ئوينايتسا ئاق، سۈزۈك يۈزى،
 كۈلەتتى قوشۇلۇپ كۆكتىكى قۇياش.
 ئاھۇنىڭ كۆزىدەك كۆزلىرى خۇما،
 قاڭشالىق بۇرنى دەل چۈشكەندەك ئېقىپ.
 تۈكۈلگەن غۇنچىغا ئوخشايدۇ ئاغزى،
 زىناقلا كۆيدۈرەر دىلغا ئوت يېقىپ.
 قامىتى كېلىشكەن:

ئەۋرىشىم،

زىلۋا،

توختىدى ھەيرانلىق ئىلكىدە قىران
 ئالدىدا نۇرلانغان سۈرەتكە قاراپ.
 ئۆمرىدە كۆرمىگەن بۇنداق گۈزەلنى،
 كەتتى ئاھ، بويىغا بىر يالقۇن تاراپ.
 پەرىزات ھۆسىندە نازۇ كەرەشمە،
 كۆزلىرى چاچاتتى سۆيگۈ - مۇھەببەت.
 ئەقلىدىن ئايرىلىپ قالغان نەۋقىران
 قارايتتى،

كۆزلىرى چاقنايتتى پەقەت.

سىز كىم! - دەپ سورىدى يىگىت ئارانلا،
 يانغىنىدىن ئورتۇنۇپ ۋۇجۇد دالىسى.
 مەنمۇ، - دەپ قارىدى كۈلۈمسىرەپ ھۈر،
 بۇ گۈزەل تەڭرىتاغ كۆزى - قارىسى.
 مەن سىزنى كۆزىتىپ يۈردۈم كۈن ۋە تۈن،
 قاپلىدى مۇھەببەت گۈلزار قىيانى.

سىز ئاخىر تاپتىڭىز مىڭ بىر جاپادا
 ئانىڭىز داۋاسى - مېھرىگىيانى.

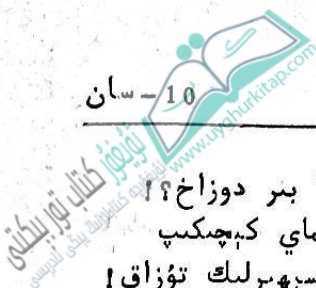
ۋە لېكىن بىلەمسىز، سۈمباتلىق يىگىت،
 ماڭىمۇ داۋادى شۇ دورا - مەلھەم.

شۇ كۈنلەر ھاياتىم ئۆلۈم ئۈستىدە،
 ۋە لېكىن، خالايمەن ياشاشنى ھەردەم.

ناۋادا بەرسىڭىز مېھرىگىيانى،

بولاتتىم ساقىيىپ سىزگە يار - ھەمدەم.

بولاتتىم بىر ئۆمۈر سىزگە ۋاپادار،

گوياكى غېرىبقا بولغاندەك سەنەم.
 ئۆتۈنۈپ سورايمەن سىزدىن شۇ زامان،
 ئۇزۇلۇش ئالدىدا بېغى جېنىمنىڭ.
 سىز بېرىپ ماڭا ئۇ شىپا دورىنى،
 بولۇڭ شاد خاقانى سۆيگۈ-مېھرىمنىڭ!
 تۇراتتى ئېسىنى يىغالمى تېخى
 پەرىزات ئالدىدا جىمجىت نەۋقران.
 ئاستا تۇغ كۆتۈرۈپ چىقتى قەلبىنىڭ
 سەھنىسى ئۈستىگە مۇقەددەس ئىمان.

جان ئاتام بالىلىق چاغلىرىمدىلا
 كۆز يۇمغان، تەقدىرنىڭ قازاسى كېلىپ.
 چوڭ قىلدى بىر قېتىم خار قىلماي مېنى،
 جان ئانام ھەممىشەم ئۆز جېنى بىلىپ.
 شۇ مېنىڭ سۆيۈملۈك ئانام، بىلەمسىز،
 ياتىدۇ شۇ تاپتا ئاھ، ئورۇن تۇتۇپ،
 ياتىدۇ ئەڭ ئېغىر كېسەل دەردىدە،
 يولۇمغا تەلىمۈرۈپ،

غېمىنى يۈتۈپ.

تۇتۇپ تۆمۈرىنى بىر لوقمان ھېكىم،
 بۇيرۇغان ئانامغا مېھرىگىيانى.
 ئوغۇللىق مۇھەببەت چىقاردى قانات،
 ئاختۇردۇم ئۇخلىماي گۈلزار قىيانى.
 توسماڭ يولۇمنى، گۈزەل پەرىزات،
 ئۈلگۈرۈپ بارمىسام ئانام يۇمار كۆز.
 يۇمسا ئاھ، كۆزىنى مېھرىبان ئانام،
 بولار گۆر ماڭا بۇ يورۇق دالا-تۈز.
 ئىچكۈزمەي ئانامغا مېھرىگىيانى،

بەرسەم ئاھ-بولارمۇ سىزگە ئەي رەنا.
 شۇنداقمۇ ئېيتىڭا، پەرزەنتلىك بۇرچ،
 شۇنداقمۇ ۋاپانىڭ شېئىرىدە مەنە؟
 ئانامدىن ۋاز كېچىپ بەرسەم مەن سىزگە،
 بولمامدىم ئالەمدە يۈزۈم قاپقارا؟

ۋىجدان ئازابىدىن ھەر بىر ھۈجەيرەم
 بولمامدۇ كۈن-تۈنى قان ئاققان يارا؟
 بولسىمۇ ئىشقىڭىز گويا بىر جەننەت،

بولمامدۇ ئۇ چاغدا ماڭا بىر دوزاخ؟
 توسماڭ يولۇمنى قالمى كېچىكىپ
 ۋە قۇرماڭ قەلبىمگە سېھىرلىك تۇزاق!
 كۈتمەكتە جان ئانام،
 بولدى، خەيرى خوش،
 قەلبىمگە ئوت سالغان تەڭرىتاغ قىزى!
 ھەرقانداق ئىز ئۆچەر، ئۆچمەس ۋە لېكىن،
 كۆڭلۈمگە چېكىلگەن سۆيگۈنىڭ ئىزى.

5

توختاڭ! - دەپ توۋلىدى گۈزەل پەرىزات،
 ھاياجان ئىچىدە، - سىزگە گېپىم بار.
 يۈرىكىم ساق ئىدى، سۆزىڭىز بىلەن
 بولدى ئۇ، ئاھ كېسەل،
 مېنى قىلىڭ يارا!

قەلبىڭىز ئويغاتتى كۆڭلۈمدە سۆيگۈ،
 سىزدىن مەن ئىزدىگەن ئارماننى كۆردۈم.
 دىلىڭىز قۇياشلىق نۇرانە جاھان،
 ۋاپانىڭ ناخشىسى - جاناننى كۆردۈم!
 كۈتىمەن تەلىمۈرۈپ سىزنى ھەر كۈنى،
 شەپەققە بۆلەنگەن بۇلاق بويىدا.
 بولسىز ئامرىقىم، ئەمدى ھەممىشە،
 مۇقەددەس تەڭرىتاغ قىزى ئۆيىدە!

6

باستى ئۆز باغرىغا گۈزەل پەرىزىنى،
 ھاياجان ئىچىدە ئېتىلىپ كېلىپ،
 قارىدى دىلبەرنىڭ ئاھۇ كۆزىگە،
 كۆكسىدە مۇھەببەت يالقۇنلاپ يېنىپ:
 مۇقەددەس يەر، ئاسمان گۇۋا بولسۇنكى:
 كېلىمەن بولغىلى سىزگە سادىق يار.
 كېلىمەن پەرىشتە،

كۈتۈڭ سىز مېنى،

بولمىمەن بىر ئۆمۈر سىزگە ۋاپادار!

7

كەتتى ئۇ،

پەرىزات بۇلاق بېشىدا

ھاياجان ئىچىدە قالدى ئۇزۇتۇپ.
شامالار ئويناتتى قۇندۇزدەك قارا
چېچىنى ھەرياققا تارتىپ توزۇتۇپ.
كەينىگە قارايتتى يىگىت قايرىلىپ،
يۈگۈرۈشتىن توختىماي گۈزەل يارىغا.
كۆز بىلەن يوللايتتى سۆيگۈ، ئىشقىنى،
قالغان ئۇ تاغ گۈلى - قېشى قارىغا ...

غالىب مۇھەببەت

1

ئەنە، ساي ئېغىزى،
چىقىسلا ئەزىز
يېزىسى ئاچىدۇ ئىسسىق باغرىنى.
يۈگۈرەيتتى، يۈرىكى ھېيت پەشتىقىدا،
ياڭرىتار توختىماي سۇناي - ناغرىنى ...
ئاڭلاندى يىگىتكە شۇ دەم سامادىن
تۇيۇقسىز! «توختىغىن، بالام!» دېگەن ئۇن.
كۆزىدىن ئوت چېچىپ سۈرلۈك بىر بوۋاي
چۈشەتتى،
ئۈستىدە ئاپئاق شايى تون ...
قولدا ھاسسىسى،
بېشىدا سەللە،
قاش - كىرىپىك، ساقلى قاردىنمۇ ئاپئاق.
توختىدى ئۇ، چۈشۈپ يىگىت ئالدىدا،
دەھشەتلىك ۋەھىمە تۆكەتتى قاپاق.
كۈتمىگەن ئاجايىپ بۇ ھالىنى كۆرۈپ،
نەۋقىران ئوغۇلنىڭ قاچتى ئۆك - سېلى.
ئارانلا قولىنى باغلاپ سالامغا،
كەلدى تېز ھودۇققان ھەيراننىڭ تىلى.
مەن دېدى، - ئەزرائىل - سۈرلۈك مۇيسىپىت، -
كېلىشىم ئاللاننىڭ ئەمرىنى ئېلىپ!
يىگىتنىڭ بېشىدىن ئۆرلىدى تۈتۈن،
تولمۇ دەھشەتلىك بىر سىرنى بىلىپ.
ياراتقان ئىگەڭگە ئىمان ئېيت، ھازىر

ئۆمرۈڭ جۈملىسىگە قويمەن چېكىت.
ئاھ ئۇردى بىر قاراپ مېھرىگىياغا،
كۆزىدىن تاراملاپ ياش ئاققان يىگىت.
دېدىكىم: چېنىمنىڭ ئىگىسى خۇدا،
بەرمەيمەن دېيىشكە ھەققىم يوق مېنىڭ.
ئىجازەت سورايمەن پەقەت بىر كۈنگە،
شەپقىتىڭ ئاغزىغا تەلمۈرۈپ سېنىڭ.
دېدىكىم: نېمىشقا سورايسەن بىر كۈن؟
دېدىكىم: كۈتمەكتە كېسەلچان ئانام!
دېدىكىم: سۆزۈڭنى چۈشىنەلمىدىم،
سىرىڭنىڭ ئۆيىنى ئاچقىنە، بالام!
بىر كۈنگە ئىجازەت سورايش سىرنى
سۆزلىدى نەۋقىران توختىماي يېشى.
سارغايغان ئىچكەندەك گويىكى زەھەر
چۈدىگەن يىگىتنىڭ ئىچى ۋە تېشى.
بۈگۈن دەل مۆھلەتنىڭ ئاخىرقى كۈنى،
ئانام بۇ دورىنى ئىچسە كۈلەتتىم!
مەن سېنى ئۆيۈمدە كۈتسەم ئەتە تاڭ،
بەختكە چۆمۈلۈپ خۇشال ئۆلەتتىم.
شۇ سەۋەب سورۇشۇم بىر كۈنگە رۇخسەت
ئۆلۈمنىڭ ئەلچىسى - ئەزرائىل ئاتا!
ۋە لېكىن، ئەجەلدىن قورقتى دەپ، مېنى،
چۈشۈنۈپ قالمىغىن زادىلا خانا!
دېدىكىم: چۈشەندىم ۋە لېكىن، ئوغۇلۇم،
قانداقمۇ بۇزىمەن ئاللا ئەمرىنى؟
دېدىكىم: قېرى - ياش ھەممىگە تەڭرىم
ياراتتى ئاخىرى كىرەر قەبرىنى.
ئۆلۈم ھەق، ۋە لېكىن، كېتىمەن قانداق،
ئۆتسىمەي ئوغۇللىق قەرزىمنى، ئاتا؟
تەڭرىدىن بىر كۈنگە ئىجازەت سوراپ
بەرسەڭ ئاھ، يەتكۈزۈپ ئەرزىمنى ئاتا!
دېدىكىم: ئېيتقىنە، قانداق قەرز بۇ؟
دېدىكىم: ئاندىكە مېھرىبان بارمۇ؟
تۈگىمەس كۈيلىسە ئانا تەرىپى
چېمىكى بۇلبۇللار،

ساقىيار ئىچىلا مېھرىگىيانى
ئانىسى،

ئۆلمىسۇن ئوغۇل ۋاپاسى!
يېلىنىپ سورايمەن ھۈرمەتلىك ئاتا،
ئورنىغا مەن كەلدىم،

ئېلىك جېنىمنى!

قالدۇرۇك بۇ يورۇق ئالەمدە تىرىك
يۈرىكىم پارىسى — ئەزىز بېگىمنى!
نەۋقران: ياق! — دېدى قاتتىق ۋارقىراپ،
تىكىلىپ سۆيۈملۈك يارى كۆزىگە.
ئۆلمىسۇن مەشۇقۇم،
ئۆلمىسۇن زادى،

ئۇ چولپان،

ئۇ قۇياش يۇرت تاغ — تۈزىگە!
مەن ئۆلەي،

پەقەتلا رۇخسەت بەر بىر كۈن،
ئىچكۈزەي ئانامغا مېھرىگىيانى!
ياق! — دېدى پەرىزات، —

ئاڭلىمىغاي يۇرت

ئانىنىڭ ئاغزىدىن قىيا — چىيانى...

ئۇ ئۆلسە ئانىسى بۇلار سەۋدايى
ۋە يۇلار كۆمۈشتەك ئاپىماق چېچىنى.
دۇنيادا ھەممىدىن ئۇلۇغ ئانىغا،

كۆرسەتمە، ھۈرمەتلىك ئاتا، كېچىنى!
ئەزرائىل دېدى شاد: بارغىن تېز بالام،
تۆكتى ياش ھاياجان — شادلىقتىن قران،
تۆكتى ھەم كۆزىدىن خۇشلۇق ئۈنچىسى،
يۈزىدە تەبەسسۇم ئوينىغان جانان.
شەپەقتىن تاغ — دالا ھەسەن — ھۈسەندەك،
خوش! دېدى يارىغا

ئۇچتى مەلىگە.

پەرىزات تۇراتتى پۇلاڭلىتىپ قول،
قارايتتى تاشقى — قالغان لەيلىگە...

مەسئۇل مۇھەررىر ئوسمانجان ساۋۇت

جېمىكى تارمۇ!

كېسەل كۆرپىسىدە ياتقاندا ئانام،
كەتسەم ئاھ، ئۇنىڭغا خىزمەت قىلالماي؛
ياراتقان ئىگەممۇ راۋا كۆرەرمۇ،
بۇ گۇناھ دەردىگە مەن قانداق چىداي؟!
ئانىسى غېمىنى يېمىگەن ئوغۇل
ئوغۇلمۇ، بېشىغا چۈشكەن چاغدا كۈن؟!
ياتدۇ جان ئانام تازاب قوينىدا،
بولمىسام پەرزەنتى يۇتمامدىمەن خۇن؟

2

ئەزرائىل ئالدىدا تىزلاندى قران،
تاراملاپ ياش ئېقىپ ئىككى كۆزىدىن.
قىزىدى يەر — ئاسمان خۇددى تومۇزدەك،
ئوغلاننىڭ مۇھەببەت كۆيگەن سۆزىدىن:
«ئانامنىڭ بېھساب قەرزلىرىدىن
بىرىنى قايتۇرۇپ ئالىدىم دۇئا.

ئىچكۈزەي ئۆز قولۇم بىلەن دورىنى،
بىر كۈنگە رۇخسەت بەر، موھتەرەم ئاتا!
يېلىنىپ سورايمەن سېنىڭدىن شۇدەم،
يەتكۈزگىن دادىمنى ئىگەم خۇداغا!
شۇ تاپتا باقىغا ماڭسام تەڭرىمۇ
بولمامدۇ پەرىشان، دەردلىك جۇداغا!

3

غايىبىتىن بولغاندەك پەيدا پەرىزات
نەۋقران يېنىغا تىزلاندى شۇئان.
قولنى ھۈرمەتتە ئېلىپ كۆكسىگە،
سۆزلىدى كۆزلىرى ياش تۆككەن چولپان؛
يىگىتىم جېنىنى ئالماڭ، ئورنىغا
مەن بېرەي زادىلا ئاغرىنىماستىن جان!
كۈتمەكتە ئۇ يەردە كېسەل ئانىسى،
كۆيمىسۇن ھازىدىن بۇ يورۇق جاھان.
ئۇ كەلدى جان ئېلىپ گۈلزار قىيادىن،
قالمدى تارتىمىغان مەڭ بىر جاپاسى.

خىياللىرىم

(نەسرلەر)

ئۆمرۈم

يولدا ئۇزۇنغىچە مېڭىپ يۈردۈم، ناۋادا ئوتۇنچىلارنىڭ ئوتۇنلىرى چۇۋۇلۇپ، ئېشەكنىڭ ئۈستىدىن ئۇرۇلۇپ كېتەي دەپ قالغان بولسا، يۆلىشىپ بېرەرمەن دەپ كۈتتۈم. ئوتۇنچىلار قەدەمدە بىر ئۇچراپ تۇردى، لېكىن ئوتۇنلىرى ئۇرۇلۇپ كەتمىدى، ماڭا ياردەملىشىشكە پۇرسەت چىقمىدى.

تۈگمەننىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۇن تارتىپ بولۇپ ئۆيىگە قايتماقچى بولغانلارنىڭ تاغارلىرىنى ئېشىكىگە ئارتىشىپ بېرەرمەن دەپ كۈتۈپ تۇردۇم. تۈگمەندىن قايتقانلار خېلى كۆپ بولدى. لېكىن ئۇلارنىڭ ئېشىكىمۇ، تاغىرىمۇ يوق ئىكەن. خالىتىلىرىنى يۈدۈپ كېتىپ قېلىشتى. ماڭا ياردەملىشىشكە پۇرسەت چىقمىدى.

تۆت كوچا كېسىشكەن دوقمۇشقا كېلىپ، بىرەر ياقا يۇرتلۇقنىڭ يول سورىشىنى كۈتۈپ تۇردۇم. لېكىن ھېچكىم كەلمىدى. يولمۇ سورىمىدى.

ئۆيىگە قايتتىم. كىچىك ئوغلۇمنىڭ قانداقتۇر بىر ئىش توغرىسىدا مەندىن مەسلىھەت سورىشىنى ئارزۇ قىلدىم. لېكىن ئۇ مەندىن ئەمەس ئاكىسىدىن مەسلىھەت سورىدى.

ئۆيىدىن چىقىپ مەسچىتنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئاق سەللىك موللىنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ تۇردۇم. خېلى ئۇزاق كۈتۈپ تۇرغان بولساممۇ موللىدىن دېرەك بولمىدى. ئەگەر ئۇنى ئۇچراتقان بولسام جەننەتكە قايسى يوچۇقتىن كىرگىلى بولىدىغانلىقىنى سوراپ كۆرمەكچى ئىدىم.

مومىيىم كېلىپ قولۇمدىن يېتىلەپ ئېلىپ كەتتى. مەسچىتنىڭ ئالدىدا كىمنى كۈتۈپ تۇرغانلىقىمنى سوراپمۇ قويمىدى. مەن ئۇنىڭ مېنى نەگە ئېلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدىم. لېكىن شۇنى ھېس قىلدىمكى، پەقەت گۈزەل، شېرىن چۈشلەرنى كۆرۈش ئۈچۈنلا ئۇخلاپتىمەن. لېكىن مېنى كۆپرەك قارا بېسىپتۇ...

قۇرت

كېچىككىمۇ بېغىمىز بار ئىدى. باھاردا بېغىمىزغا كۆكتات تېرىدۇق. كۆكتاتلار راسا پاققان بولۇپ ئۆسۈۋاتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئايالىم «كۆكتاتلارغا قۇرت چۈشۈپتۇ» دېدى. مەن ئىندىمىدىم. نېمە دېسەم بولاتتى؟ شۇ كۈنلەردە ئۆرۈك چېچەك لىگەنىدى. كۆپ ئۆتمەي غوربىلار شاكال تۇتۇپ، ئۆرۈك ياپراقلىرى تەڭگىدەك بولدى. ئايالىم يەنە «ئۆرۈك ياپراقلىرىغا پىست چۈشۈپتۇ» دەپ كەلدى. مەن يەنىلا ئۈندىمەي تۇرۇشقا قاراپ يېتۈۋەردىم. تېرۇستىكى بالا ۋە ۋاسىلاردىن سېرىق قوناقنىڭ ئۇنىغا ئوخشاش تېزۇندىلار چۈشۈۋاتاتتى. مەن ئايالىمغا قاراپ «ياغاچلارغا قۇرت چۈشۈپتۇ» دېدىم. ئۇ ئۈندىمىدى. ھويلىغا قارىسام، ئۇ يەردىكى مەشنىڭ كانىيىنى سېرىق قۇرۇملار قاپلاپ كېتىپتۇ. مەن «تۆمۈر داتلىشىپتۇ» دېدىم. ئايالىم يەنىلا ئۈندىمىدى. ئۇ مېنىڭ سۆزلىرىمگە ئىرەن قىلماي ئۆي ئىشى بىلەن مەشغۇل بولاتتى...

كېيىن نۇرغۇن نەرسىلەرنى ھېس قىلدىم. يەرلەرنىڭ شورلاشقانلىقىنى، قوبىلارنى قوتۇر باسقانلىقىنى، بۇغدايغا ھال چۈشكەنلىكىنى، توخۇلارغا ۋابا تەگكەنلىكىنى، شابتۇل، ئەينۇلا، پىستە، بادام دەرەخلىرىدىن يېلىم ئېقىپ، ئالما-نەشپۈتلەرگە داغ چۈشكەنلىكىنى، تال شۇڭلىرىنىڭ چاللاپ ئۈزۈمىنىڭ سېرىق بولۇپ قالغانلىقىنى، قوناق نىڭ قارىباش، ياڭاقنىڭ پۇچەك بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدىم. لېكىن بۇلارنى ئايالىمغا دېمىدىم. دېسەممۇ ئۇ ئۈندىمىگەن بولاتتى. ھېس قىلىشىمچە، ئايالىمۇ نۇرغۇن يېڭىلىقلارنى سېزىپتۇ. ئامبارغا چاشقان، گۈرۈچكە مېستە، گىلەمگە كۈيە، چېرىمگە قورۇق، چاچلىرىمغا قراۋ چۈشكەنلىكىنى، ئەينەككە دەز كېتىپ، تاغاقنىڭ چىشلىرى سۇنغانلىقىنى، ئۆيىنىڭ نەملىشىپ، ئەڭلىكتىن رەڭ قاچقانلىقىنى، گۆشكە بەز، پاختىغا ماز ئارىلاشقانلىقىنى... ھېس قىپتۇ. لېكىن ئۇمۇ ماڭا ھېچنەمە دېمىدى. ئەگەر لەۋ يېرىپ بىر نەرسە دېگەن بولسا، ئەلۋەتتە يەنىلا ئۈندىمىگەن بولاتتىم.

شۇنداق قىلىپ كۈنلەر ئۇن-تىنىسز ئۆتۈۋەردى. قۇرتلار يوغىنىپ يىلاندىك لۆمۈلدىدى. كۈيىلەر قانات چىقىرىپ شەپەرەڭدەك ئۇچتى. مەن شۇ چاغدا يەنە نېمىدۇ بىر نەرسىگە قۇرت، مېستە چۈشكەنلىكىنى ھېس قىلدىم. دىققەت بىلەن قارىسام، ئۇ مۇھەببەت ئىكەن.

غازنىڭ شورپىسىغا نان چىلاش

ھەپتىدىن بېرى جىددىي تەييارلىقلار بىلەن پايپىتەك بولۇۋاتقان ئايالىم كۆز-لىرىمگە تەلمۈرۈپ پىچىرىلدى:

— ئەتە ھېيت بولدى!

ئۇنىڭ ئاۋازى قۇلقىمغا «بىر تامباللىق قىزىل چىت ئېلىپ بەرسىڭىز...» دە-ۋاتقاندەك ئاڭلاندى.

خېلى ئۇزۇندىن بېرى نېمىنىدۇر كۈتۈپ كەلگەن ئوغلۇم بار ئاۋازى بىلەن چۇقان سالدى:

— ئەتە ھېيت بولىدۇ!

مەن ئۇنىڭ ئاۋازىنى «ماڭا ھېيتلىق بەر، مەن تۇخۇم چېكىشتۈرسەن» دەپ

چۈشەندىم.

تامنىڭ كەينىدىن قوشنا ئايالنىڭ تونۇش ئاۋازى ئاڭلاندى:

— ئەتە ھېيت بولىدۇ!

مەن ئۇنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى بىلەلمىدىم.

قۇياش پارلىدى. دەرەخلەرنىڭ ياپراقلىرى پىچىرلىدى. تۇنجى ئېچىلغان گۈللەر خۇش ھىد چاچتى. كەچتە يۇلتۇزلارنىڭ تولىمۇ نۇرلىنىپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلدىم. ئاسماندا قىزىمنىڭ قاشلىرىدەك ئىنچىكە ھىلال ئاي ئالتۇن ئورغاق بولۇپ تۇراتتى. قەلبىمگە قۇلاق سالدىم. ئۇ يەردىن خۇدانىڭ مۇقەددەس ئاۋازى ئاڭلاندى:

— ئەتە ھېيت بولىدۇ!

مەن يەنىلا ئىشەنمىدىم. مۇھەببەتكە قاچان ھېيت بولغان؟

قارانچۇق

باھار شامىلى ئىسسىپ، ئاپتاپ بەدىنىمنى يىللىتىشقا باشلىغاندا، ئوغلۇمنىڭ نېمىلەرنىدۇ تاراقشىتىپ ئالدىراۋاتقانلىقىنى سەزگەندەك بولدۇم.

— نېمە قىلىۋاتىسەن ئوغلۇم؟

— باغقا گۈل تېرىيمىكىن دەيمەن، دادا؟

— خۇدا قولۇڭغا قۇۋۋەت بەرسۇن ئوغلۇم. يەرنىڭ جامالىغا پەرداز قىلىشنى ئۇنۇتما. ئۇ قانچە گۈزەللەشسە، قەلبىڭدىكى يالقۇن شۇنچە كۈچىيىدۇ. ئاشۇ يالقۇنلار سېنى ھەقىقىي ئادەم قىلىپ تاۋلايدۇ...

مېنىڭ كۈتۈلداشلىرىمدىن زېرىككەن بولسا كېرەك، ئوغلۇم جاۋاب بەرمىدى. كەت مەننىڭ يەرگە گۈپۈلدەپ ئۇرۇلغان ساداسى ئۇزۇنغىچە ئاڭلىنىپ تۇردى.

— نېمە قىلىۋاتىسەن ئوغلۇم؟

— گۈلنى تېرىپ بولدۇم. ئەمدى قارانچۇق تىكلەۋاتىمەن. ئۇچار قاناتلار گۈل

ئۇرۇقلىرىنى يەپ قويىمىسۇن...

مېنىڭ كۆز ئالدىمدا قەپەس شەكىللىك شاخ، ئۇنىڭغا كىيگۈزۈپ قويۇلغان كونا سال ۋار تەلپەك، ئەسكى قارا چاپان، چاپاننىڭ يەڭلىرىگە ئېسىپ قويۇلغان رەڭدار قەغەزلەر كەلدى. ئۇ گۈللۈكنىڭ ئوتتۇرىسىدا يەڭلىرىنى كېرىپ، شامالنىڭ سوقۇشى بىلەن رەڭدار قەغەزلەرنى پۇلاڭلىتىپ شاراخشىپ تۇراتتى.

— ياخشى ئويلاپسەن ئوغلۇم، قارانچۇق بولمىسا ئۇچار قاناتلار گۈل ئۇرۇقلىرىنى

يەپ قويۇشى مۇمكىن. ياخشى ئويلاپسەن، لېكىن مەن...

مەن جىمىپ قالدىم. ئوغلۇمىمۇ ئىندىمىدى. قارىچۇقلىرى ئېقىپ كەتكەن كۆز چا-
ناقلىرىم ئېچىشىپ كەتتى. ئۇنىڭغا ئاچچىق ياش تولغانلىقىنى ھېس قىلىدىم. لېكىن ئەم-
دى يىغلىغاننىڭ نېمە پايدىسى؟

پاجىئە

ئۆكۈزنىڭ كۆزىدەك چوڭلۇقتىكى يۇمىلاق ئەينەكنى قۇياشقا تۇتقاندىم، ئۇنىڭدىن
بىر دەستە ئالتۇن رەڭ نۇر قايتتى. مەن ئاشۇ نۇرنى كوھمارىمدىكى قەدىمىي غارنىڭ
ئىچىگە چۈشۈرۈپ، غاردا مېغىلدىشىپ ياتقان ئىلاھى يىلانلارنى كۆردۈم.
ئەينەكتىن قايتقان ئاشۇ نۇرنى يەنە ئىمامى جافىرىم سادىقتىكى توغراقلارغا، ئىما-
مى جافىرىم تەييارلىدىكى ئوت كەتكەن مەسچىتكە، ئىمامى ئاسىمدىكى قۇم بارخانلىرىنىڭ
ئۈستىگە، ئىمامى ھاشىمدىكى قۇرۇپ قالغان قۇمۇشلارغا، ئىمامى ئەسكىرىدىكى سامان تە-
قىلغان تۇلۇم ۋە ھەرە چىشلىق ئاق ئەلەملەرگە چۈشۈردۈم. كۆزۈمگە ئۆمۈچۈك ۋە ئۆ-
لىك گۈزەل تورىدىن باشقا ھېچنېمە كۆرۈنمىدى. ئۆمۈچۈكلەر قورساقلىرىنى پومپايتىپ
يەنىمۇ كۆپ، يەنىمۇ گۈزەل تورلارنى توقۇپ يۈرەتتى.
مەن نۇرنى يۆتكەپ كونا ۋە يېڭى مەسچىتلەر يېنىدىكى ھامام-لارنىڭ تەرەتكە
سۇ بېرىدىغان زەي ھۇجرىلىرىغا چۈشۈردۈم. ئەۋرەزدە خۇددى تەلپەكتەك يوغىنىغان بىر
چار پاقا پوكىنىنى لىپىلىدىتىپ، ئاغزىنى ھاڭ ئېچىپ مەختەك قادىلىپ تۇرۇپتۇ.
سېرىق ھەرنىڭ گۈڭۈلدىغان ئاۋازى دىققىتىمنى بۆلۈۋەتتى. مەن ئەينىكىمدىن
قايتقان ئەكس نۇرنى يېڭى مەسچىتنىڭ گۈزەل نەقىشلىرى ئارىسىدا ئۇچۇپ يۈرگەن ھە-
رنىڭ ئالتۇن قاناتلىرىغا چۈشۈردۈم. ئالتۇن نۇقتا ھاسىل بولدى. ئۇ گۈڭۈلداپ بىرچ-
ۋىنىنى قوغلاپ يۈرەتتى. چىۋىن بولسا، ئۆمۈچۈك تورلىرى تەرەپكە قاچاتتى...
مەن چىۋىننى ئۆمۈچۈك تۇتقان، ئۆمۈچۈككە ھەرە چاڭگال سالغان، ھەربىنى پاقا
ھاپ ئەتكەن، پاقىنى يىلان يۇتقان، ھەرە پاقىنىڭ قورسىقىنى چاققان، ئاغرىققا چىدىم-
غان پاقا يىلاننىڭ ئىچىدىن پۈۋلەشكە باشلىغان مەنزىرىنى تەسەۋۋۇر قىلىدىم. پاجىئە يۈز
بېرىش ئالدىدا تۇراتتى. يىراقلارغا قاچتىم. ئەگەر پاقا بىلەن يىلان پاكىتىدە يېرىلىپ
كەتسە، جاھان بۇلغىنىشى مۇمكىن.

تاغ سۈيى

تاغ سۈيى يىراقلارغا سەپەر قىلدى. ئۇ تاغنىڭ قەدىرىگە يەتمەي، تاغدىن چۈشۈپ
قىرغاقلارنى سۆيمەكچى، ۋادىلارنى كەزمەكچى، خۇددى سەيياھلاردەك قۇملۇقلارنى ئارىلاپ،
توغراق سايىلىرىدا سەگىدىمەكچى، ئاخىرى لوپنۇرغىچە بېرىپ زىلىۋا قامەت قۇمۇشلار
بىلەن پىچىرلاشماقچى ئىدى. قىسقىسى ئۇ ئۆزى خالىغان يەرلەردە سەيلى-سايماھەت قى-

لىپ، تاشتىن تاشلارغا سەكرەپ، ۋىلىقلاپ كۈلۈپ، شوخلۇق بىلەن ئۈنچە چېچىپ ئوينى-
 ماقچى ئىدى. دولقۇنلاپ شاۋقۇن سېلىشىمۇ، مەۋج ئۇرۇپ قوشاق قېتىشىمۇ ئۇنىڭ سايا-
 ھەت پىلاننىڭ مەزمۇنىدا بار ئىدى... بىچارە ئەخمەق! مېنىڭ ئۇنى كۈتۈپ تۇرغىنىم-
 نى نەدىن بىلسۇن؟

ئۇ تاغدىن چۈشۈپ ئانچە ئۇزاق ماڭمىدى. تاشتىن تاشقا سەكرەپ، ئۈنچە چېچىپ
 ئازراق شوخلۇقلا قىلالىدى. ھەممىسى شۇ. مەن ئۇنى توسۇپ قويدۇم. ئۇ ماڭا كېلىپ
 ئۈسكەندە مەن پۈتۈن گەۋدەم بىلەن ئۇنى ئارقىغا تۇرتتۇم، قىستىدىم. ئۇ بۇلۇخشۇپ
 بىرىنچى زەربىدىلا ياۋىشىپ قالدى. ياۋاشنى تاپقاندا رەھىم قىلىمەنمۇ؟ مەن ئۇنى نو-
 سۇڭگۈچلەردىن ئۆتۈشكە مەجبۇر قىلدىم. ئۇ ياۋاشلىق بىلەن ئۆتتى. بۇ لالما ئىتلار
 ئۆتۈپ ئوينىغان نو - سۇڭگۈچلەرنىڭ ئۆزى ئىدى.
 ئەمدى ئۇ تاغقا قايتىشنى مەڭگۈ خام خىيال قىلمىسۇن!

ئۆكۈنۈش

جاھاندا ياغىدىغان نەرسە بەك كۆپ ئىكەن. قار، يامغۇر، مۆلدۈر ياغىدىكەن. ئاڭ-
 لاشلارغا قارىغاندا، تەڭگە ۋە بېلىق ياغقان چاغلارمۇ بوپتۇ. قاچاندۇ بىر چاغدا مەنسۇر
 ئەللاجنىڭ بېشىغا تاش ۋە چالما كېسەكمۇ ياغقان ئىكەن. بىزنىڭ يۇرتتا كۆپرەك چاڭ-
 توپا ياغىدۇ. غەزەپ - نەپرەت ۋە تۈكرۈك ياغقان ئىشلارنىمۇ كۆردۈم. جەڭ مەيدانىدا
 ئوقمۇ ياغارمىش...

مەن ئۇزۇن يىل كۈتتۈم، پەقەت بىرلا نەرسە ياغىمىدى. ئۇ بولسىمۇ مۇھەببەت!

مەستۇل مۇھەررىر روزنەھەممەت جۈمە

مۇشتىرى بولۇشقا ئالدىراڭلار

ئەدەبىي تەرجىمىلەر، ژۇرنىلى مەملىكىتىمىزدە ئوچۇق تارقىتىلدىغان ئايلىق ئەدەبىي
 ژۇرنال بولۇپ، ئۇنىڭدا پۈپۈت، ھېكايە، ئەدەبىي ئاخبارات، ئەدەبىي خاتىرە، نەسر، شېئىر، ئوبزور ۋە
 كلاسسىك ئەدەبىياتتىن تاللانمىلار، چەت ئەل ئەدەبىياتىدىن نەمۇنىلەر تونۇشتۇرۇلىدۇ.
 ژۇرنىلىمىز ئەدەبىي ئىجادىيەت ئەدەبىي تەرجىمە ئىشلىرىنى گۈللەندۈرۈشكە ئىرادە تىكلەن
 يازغۇچى، تەرجىمانلارنىڭ، ئالىي، ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇتقۇچى - ئوقۇغۇچىلىرى ۋە ئەدەبىياتقا ئىشتىياق
 باغلىغان كەڭ كىتابخانلارنىڭ پايدىلىق ئوقۇشلۇقى، ئوبدان ياردەمچىسى.
 11 - ئاينىڭ 1 - كۈنىدىن باشلاپ جايىلاردىكى پوچتىخانىلار، ژۇرنىلىمىزنىڭ كېلەر يىللىق
 سانلىرى ئۈچۈن مۇشتىرى قوبۇل قىلىدۇ. ئۆز ۋاقتىدا يېقىن ئارىدىكى پوچتىخانىلارغا بېرىپ، كېلەر يىللىق
 سانلىرى ئۈچۈن مۇشتىرى بولۇشىڭىزلا رىسورايمىز.

ژۇرنىلىمىزنىڭ مەملىكەت ئىچىدە بىرلىككە كەلگەن نومۇرى: CN65 - 1050/1 ۋە كا-
 لىت نومۇرى: 51 - 58، ئايلىق باھاسى: 1.10 يۈەن، يىللىق باھاسى: 13.20 يۈەن.

ئەدەبىي تەرجىمىلەر ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى

قاھار جېمىل

ئۈچ صېكايە

يىللىق كۆز

ئازراق ئۇخلاپتىمەن. ئويغانغان چېغىمدا سائەت ئىككىدىن چارەك ئۆتۈپتۇ. يۈزۈمنى يۇيۇپ، قاپقىمنىڭ ئىششىقىنى تارقاتتىم-دە، ئۆيىدىن چىقتىم.

ئۆكتەبىرنىڭ تەڭ يېرىمى ئۆتۈپ كەتكىنىگە قارىماي ھاۋا تېخى خېلى يىللىق ئىدى. ئاسماندا بۇلۇتتىن، نەشامالدىن ئەسەر يوق، كۈز قۇياشى سېغىلىق بىلەن نۇر تۆكەتتى. كوچا ئايلىنىشنىڭ بۇنىڭدىنمۇ ئېسىل مەزگىلى بولامدۇ! مەن قانائەتلەنگەن، ھۇزۇرلانغان ھالدا كۈلۈمسىرەپ يوللۇمنى داۋام قىلدىم. خىزمەت ۋاقتى بولماقچا تونۇش-بىلىشلەر كۆپ ئۇچراشمىدى. خىيالىمدا ئۆز-ئۆزۈم بىلەن مۇڭداشقاچ بىر كىلومېتىردەك يول باستىم. ئاندىن بىر

ھەر كۈنى كوچا ئايلىنىش بىر خىل ئادىتىمگە ئايلانغانىدى. پىيادىلار يولىدا كېتىۋېتىپ ياكى دوقمۇشلاردا توختاپ تونۇش-بىلىشلەر بىلەن سالاملىشاتتىم. پاراڭلىشاتتىم. ئۆيگە قايتىپ كېلىۋاتقان چېغىمدا بىر كۈنلۈك ئېغىر خىزمەت ھاردۇق-دىن تامام قۇتۇلۇپ ئۆزگىچە يېنىكلىپ قالاتتىم.

دەم ئېلىشقا چىققان ئىككى يىلدىن بۇيان بۇ ئادىتىم تېخىمۇ كۈچەيدى. ئەمدى بۇرۇنقىدەك خىزمەت ۋاقتى توشۇشنى زارىقىپ كۈتۈشۈمنىڭ ھاجىتى يوق، بىر كۈنلۈك ۋاقتىنىڭ قايىسى مەزگىلىدىن پاي-دىلانسام بولۇۋېرىدۇ. بۈگۈن چۈشلۈك تاماقتىن كېيىن

— ھەي، سىلە بىلىمەيسىلەر، چوڭ يول دېگەندە ماشىنىلار ماڭىدۇ.
 — مەن بىر قېتىملا ماڭاي دەۋاتىمەن، بىز ماشىنىلارغا دەخلى قىلمايدىغان تۇرساق.
 بوۋاي دەماللىققا جورىسىنىڭ بۇ سۆزىنى رەت قىلغۇدەك مۇۋاپىق سۆز تاپالمايغان بولسا كېرەك، ئېغىز ئاچالماي قالدى، بىر قولىنى تۇتقۇچتىن بوشتىپ ساقىلىنى سېپىدى.
 — ئەستەغپىرۇللا، سىلنى زە، دېدى ئۇ ئاخىرى سەل تېرىكىپ، مۇنداق تەرسالق قىلماڭلار، مۇشۇ يولدا مېڭىمۇپ رەيلى، ئۇ سۆزنى تۈگىتىپلا ھارۋىنى ئىتتىرىپ ماڭدى.
 — توختات! — موماي كەينىگە بۇرۇلۇپ كىچىككىنە مۇشتۇمى بىلەن بوۋاينىڭ قولىغا بىر نەچچىنى ئۇردى، سەن توپاق، نېمىشقا كۆڭلۈمنى چۈشەنمەيسەن؟
 — ماڭا قاراڭلا ئانىسى، گېپىمنى چۈشىنىڭلا، بوۋاي ھارۋىنى توختىتىپ يېلىنىش تەلەپپۇزىدا سۆزلىدى، چوڭ يولدا ماڭساق ساقچىلار ئاچچىقلايدۇ.
 — مەن ئۇلارغا ئوبدان گەپ قىلىپ ئاچچىقىنى ياندۇرغىمەن.
 — جەرىمانە قويدۇ.
 — مەيلى تۆلەيمىز.
 ئاخىرى بوۋاينىڭ ئايالىنى گەپكە كىرگۈزەلمەيدىغانلىقىغا كۆزى يەتتى بولغاى، تاكتىكىسىنى ئۆزگەرتتى:
 — بوپتۇ، ئۇنداق بولسا چوڭ يولدا ئۆزۈڭ ماڭ، مەن ئۆيگە قايتىپ كېتىمەن، بوۋاي راستىنلا كېتىدىغاندەك كەينىگە بىرنەچچە قەدەم ياندى.
 موماي گەۋدىسىنى كۈچ بىلەن بۇراپ

دوقمۇشتىن قايرىلىپ 10 — 15 قەدەم ماڭغاندىن كېيىن توختىدىم. بۇ يەر مېنىڭ بىر «توختاش بېكىتىم» ئىدى. بۇ يەردىن كوچىلار كېسىشكەن جايدىكى يۇمىلاق گۈل لىۋك، دوقمۇشلارغا جايلاشقان ماگىزىن، كىنو، خانىۋە مېھمانخانا ئالدىدىكى كىچىك مەيدان چاقلار خۇددى ئالقىنىمىدىكىدەك ئېنىق كۆرۈنەتتى. گۈللۈكتە ھەررەڭ، ھەر شەكىلدىكى كۈزلۈك گۈللەر ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەنىدى. ھەرىكەتچان تۇرۇبا ئاستا ئايلىنىپ ئۆزىمەي سۇ پۈركۈپ تۇراتتى.
 — چوڭ يولدا ماڭايلى.
 — ياق، ئۇ يەردە ماڭساق بولمايدۇ. يېنىمىدىلا ئاڭلانغان بۇ ئاۋازلار ئىخ تىيارسىزىدىققىتىمنى تارتتى. بۇرۇلۇپ قارىدىم. مەندىن تۆت-بەش قەدەم نېرىدا ياشانغان بىر جۈپ ئەر-ئايال تالاش-تارتىش قىلىۋېتىپتۇ. قول ھارۋىسىدا ئولتۇرغان مۇمايىنى 60 ياشتىن ئاشقان بولسا كېرەك، دەپ مۇلچەرلىدىم. بەلكىم 70 تىنمۇ ئاتىلىغاندۇ. لېكىن چىرايىدا ئوتتۇرا ياشلىق كىشىلەرنىڭكىدەك ساغلاملىق، خاتىرجەملىك ۋە يېقىملىق تەبەسسۇم جىلۋىلىنىپ تۇراتتى. بوۋاينىڭ چىرايلىق ياستىمۇالغان كەكە ساقىلى ئۇچتىدەك ئاقارغانىدى، ئەمما قەدىنى تىك تۇپ تۇراتتى. چىرايى ۋە كۆزلىرىدىكى ساغلاملىق بەلگىلىرى موماينىڭكىدىن ئېشىپ چۈشسە چۈشەتتىكى، ھەرگىز كەم ئەمەس ئىدى. ئۇ ھارۋىنىڭ ئارقا يۆلەنچۈكىنى ئىككى قولىلاپ تۇتۇپ تۇراتتى. ھەر ئىككىسىلا ئۈستىگە قېرىلارغا خاس يارىشىملىق يېڭى كىيىملەرنى كىيگەنىدى.
 — نېمىشقا بولمايدىكەن، ھەممىسى خۇدانىڭ يولى تۇرسا؟

ئېرىگە قارىدى. ئەمدى ئۇنىڭ چىرايىنى ھەيرانلىق ۋە قەيىملەش ئارىلاشقان بىر خىل نارازىلىق كەيپىيات ئىگىلىگەندى.

— مېنىڭ ماڭالمىدايدىغانلىقىمنى بىلىپ تۇرۇپ مۇشۇ گەپنى قىلىۋاتسەن. — ھە؟! — دېدى ئۇ خېلى ئۈنلۈك ئاۋازدا.

شۇ دەم قەلبىمنى مومايغا قارىتا بىر خىل ئىچ ئاغرىتىش تۇيغۇسى چۇلغۇۋالدى. مۇنۇ بوۋايمۇ تازا تەرسا نېمىكەن. پالەچ موماينى ھەر كۈنى مۇنداق ساياھەتكە ئېلىپ چىقمايدىغاندۇ. ئۇنى بىر قېتىم چوڭ يولدا ماڭدۇرۇپ قويغانغا نېمە بولاتتى. قائىدە. رەسمىيەت دېگەنگە شۇنچىۋالا يېپىشىۋالغان بارمۇ؟!؟

شۇنىڭغا ئەگىشىپلا خىيالىمدا موماي ئولتۇرغان ھارۋىنى چوڭ يولغا ئىتتىرىپ ئەكىرىپ، كوچا بويلاپ قانغۇچە ئايلىندۇ. رۇش ئىستىكى تۇغۇلدى. دە، ئۇنىڭغا قاراپ قەدەم تاشلىدىم. ئەمما بوۋاي مەندىن چاققان كەلدى.

— ئانىسى، خاپا بولماڭلا، — دېدى ئۇ مەندىن بۇرۇن ھارۋىنىڭ قېشىغا بېرىپ مۇلايىم تەلەپپۇزدا، — كۆڭلۈڭنى ئاغرىتىپ قويدۇم، ناماقۇل بولاي.

— سەن توپاقنىڭ ھىيلىسىنى بىلمەيتتىممۇ مەن، — موماي ھۇزۇرلانغان ھالدا كۈلۈۋەتتى، — قىزىق بەش يىلدىن بۇيان مېنى تاشلاپ كەتمىگەن ئادەم، ئەمدى تاشلاپ كېتەرمىدىڭ؟

قىزىق: ئىنسان خاراكىتىرى دېگەن ھەقىقەتەن بىر تېپىشماق ئىكەن. دە. بوۋاي نى تەرسالقىدىن مۇنچە تېپىز يانار دەپ كىممۇ ئويلىغان. ئۇ ھەتتا مومىيىنى تەسلىم قىلىش ئۈچۈن سۆزىگە ھەرىكىتىنى ياردەمچى قىلىپ، ئاتالمىش «تاشلاپ كې-

تىش» تاكتىكىسىنى قوللانغان ئەفەسىمدى لېكىن بۇ تاكتىسكا شۇ ھامان ئۆزىنى مەغلۇپ قىلىش رولىنى ئوينايدىغانلىقىنى ئۇ ئەسلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەن بولسا كېرەك.

بوۋاي ئەمدى گەپ-سۆز قىلماي ھارۋىنىڭ ئالدىنى چوڭ يول تەرەپكە بۇراپ، ئۇنى پىيادىلەر يولىدىن ئاۋايلاپ چۈشۈردى. دە، ئاستا ئىتتىرىپ ماڭدى.

بىكارچى ئادەم بولغانلىقىم ئۈچۈنمۇ ياكى ھەمدەردلىك تۇيغۇسىنىڭ تۈرتكىسىدىنمۇ، ئىش قىلىپ، كۆز ئالدىمدا سادىر بولغان ئۇ كىچىككەنە ئىش مېنى قىزىقتۇرۇپ قويغاندى. شۇڭا ئىختىيارسىز ھالدا پىيادىلەر يولى بويلاپ ئۇلارغا ئەگىشىپ ماڭدىم. بىزنى بارى-يوقى ئىككى-ئۈچ قەدەمچە ئارىلىق ئايرىپ تۇراتتى.

— ئانىسى، بۈگۈنكى ئىشىڭلىدىن راستىنلا ھەيران بولدۇم. — نېمىشقا ئەمدى؟

— ئىككى-ئۈچ كۈندە بىر قېتىم كوچا ئايلىنىپ كېلىۋاتقىنىمىزغا بىرنەچچە ئاي بولۇپ قالدى. ئىلگىرى پىيادىلەر يولىدىلا ماڭاتتۇق. بىرەر قېتىممۇ چوڭ يولدا ماڭايلى دېمىگەنتىڭلا. بۈگۈن بۇنداق ئارزۇ قانداق قىلىپ خىيالىڭلارغا كىرىپ قالدى؟

— دادىسى، قاراڭلا كۈننىڭ ئوچۇقلۇقىنى. ئاۋۇ يەردە ماڭسا ئاپتاپنى دەرەخ توسۇۋالدىكەن. بۇ يەر شۇنداق يىللىق، شۇنداق يورۇق تۇرسا.

— ھە، مۇنداق دەڭلا... راست ئېيتسىلە، بۇ يەر جانغا راھەتكەن. ئۇلار ئاستا ماڭغاچ سۆھبىتىنى داۋاملاشتۇردى. ئۆزلىرى ھەقىقىدىمۇ،

نىڭ تەكلىپى بىلەن ئۇلار ئارقىسىغا قايتىش تى. مەن ئەمدى ئەگەشمىدىم، ئەمما ئار- قىسىدىن ئۇزاققىچە قاراپ تۇردۇم. ئۇلار يەنىلا چوڭ يولدا كېتىۋاتاتتى. بوۋاينىڭ بادام دوپپىسى بىلەن موماينىڭ گۈللۈك داكا لىچكى قۇياش نۇرىدا كۆزنى چاق قۇدەك پارقىراتتى.

ئوغۇل - قىز، نەۋرە - چەۋرىلىرى ھەققىدىمۇ، ئۆتمۈش ۋە كەلگۈسى ھەققىدىمۇ سۆزلەش- تى. بەزىدە بايىقىدەك كۆز قاراشلىرى بىر يەردىن چىقمايمۇ قالاتتى. ئەمما بۇ چاغدىكى تالاش - تارتىشلىرىمۇ بىر خىل مۇلايىم، يىللىق كەيپىيات ئىچىدە داۋام قىلاتتى.

دوقمۇشقا بارغاندىن كېيىن موماي

تومۇردا ئاققنى يەنىلا قان

تېپىشقان ئاكا - ئۇكىلاردەك ئۆزىمىزنى بىر تەبرىكلەۋالمايمىزمۇ؟
بۇ گەپ قىزىق تۇيۇلۇپ، بۇرۇلۇپ قارىدىم. شۇ ئارىدا ھېلىقى يىگىت سومكىسىدىن بىر بوتۇلكىنى ئېلىپ، ئاغزىنى چىشلەپ تۇرۇپ ئاچتى.

— ئالدى بىلەن تونۇشۇۋالايلى، پېقىرنىڭ ئىسمى - شەرىپى ئۆمەر. قېنى ئەمەسە، سەپەرداش بولغىنىمىزنىڭ ھۈرمىتى ئۈچۈن خوشە! — ئۇ بوتۇلكىنى لېۋىدىن ئاجراتماي ئىككى - ئۈچ يۇتۇمچە ھاراق ئىچتى. ئاندىن سول قولى بىلەن جاۋغايلىرىنى سۈرتۈۋېتىپ، ئوڭ قولىدىكى بوتۇلكىنى يېنىدىكى ھەمراھىغا ئۇزاتتى، — ئېلىڭ، ئەمدى نۆۋەت سىزنىڭ.

ئۇنىڭ بىلەن تەڭ دىمەتلىك ھەم- راھىمۇ ئەسلىدىن ھاراققا ئامراقىمىدى ياكى ئۆمەرنىڭ خۇش خۇي مۇئامىلىسىدىن ئېرىپ قالدۇمۇ، ئەيتاۋۇر تەكەللۇپ قىلمايلا بوتۇلكىنى ئالدىدە، ئىسمىنى ئېيتىپ بېرىپ بىر يۇتۇم ھاراق ئىچتى.

ئۆمەر شۇنىڭدىن كېيىن بوتۇلكىنى ئۆزىنىڭ ئالدى - ئارقىسىدىكى ۋە يېنىدىكى قاتارلاردا ئولتۇرغانلارغا بىر - بىرلەپ تۇتۇپ چىقتى. ئۇلاردىن بەزىلىرى ئۆزۈرە

بۇرۇنمۇ قانچە قېتىملاپ ماشىنىغا ئولتۇرۇپ سەپەر قىلغان ئادەمەن. شۇڭا يول ئازابى دېگەنگە ئانچە پىسەنت قىلمايمەن. بىراق، راستىنى ئېيتسام، بۇ قېتىم ئايروپىلانغا ئولتۇرغىنىمغا بەكمۇ پۇشايمان قىلدىم. گەپنى باشتىن باشلاي:

ئۇلۇشكۈن ئەتىگەن ماتور ئوت ئالدۇرۇلغان چاغدا ئۈستىگە سەل مايلاشقان ئىش كىيىمى كىيىگەن، چېكە چاچلىرى كېپىكىسىنىڭ ئاستىدىن چىقىپ سول يېنىدا - نىسىنى يېپىمۇالغان 22 - 23 ياشلاردىكى بۇغداي ئوڭ، دۇغلاققىنا كەلگەن بىر يىگىت ئاپتوبۇسقا چىقتى. ئاندىن خۇش تەبەسسۇم ئىلكىدە ھەممەيلەنگە قاراپ تۇرۇپ قىزغىن سالام بەردى:

— سالام ھۈرمەتلىك ھەمراھلار!
ئۇنىڭ مۇئامىلىسى ھەقىقەتەن كىشىنى تەسىرلەندۈرەتتى. شۇڭا بىزمۇ ئۆز لايىقىدا جاۋاب قايتۇردۇق. ئۇ يىگىتنىڭ ئورنى ئارقىدىنراق ئىكەن. بىردەمدىن كېيىن ئارقا تەرەپتىن ئۇنىڭ ئاۋازى يەنە ئاڭلاندى:

— ئاداش، «بىر كۆرگەن تونۇش، ئىككى كۆرگەن تۇغقان» دەپتىكەن. بىز بولساق تۆت - بەش كۈنگىچە بىر - بىر - جىزگە ياندىشىپلا ئولتۇرمىز. شۇڭا يېڭى

ئېيتىپ رەت قىلدى، بەزىلىرى ئىلتىپات-
تىن بەھرىمەن بولدى.

— ھە، مەيلى، زورلاش يوق، — دەيت-
تى ئۆمەر رەت قىلىشقا ئۇچرىغاندىمۇ
قىلچە رەنجىمەي.

ئۇنىڭ چىرايىدىن سەممىي تەبەس-
سۇم يېغىپ تۇراتتى. ھەر بىر كىشىگە
ھاراق تۇتقاندا دوستلۇقنى ئىپادىلەيدىغان
بىر يېڭى گەپ تاپاتتى. شۇنداقتىمۇ قاق
سەھەردە، ئۇنىڭ ئۈستىگە يىراق سەپەرگە
ماڭغان ئاپتوبۇس ئىچىدە باشلانغان مۇنداق
ئۆلپەتچىلىك ماڭا ياقىمىدى. شۇڭا ئىچىمدە
ئۆمەرنى «شاللاقراق يىگىتكەن» دەپ
باھالاپ ئۇنىڭدىن كۆزۈمنى يۆتكىدىم.
ئالدىمغا قاراپ ۋە كۆزۈمنى يۇمۇپ ئول-
تۇرغان بولساممۇ ھېلىقىلارنىڭ گەپ-سۆز-
لىرى ۋە كۈلكە-چاقچاقلىرىدىن ئىچىشنى
داۋاملاشتۇرۇۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتىم.
خەيرىيەت، كۆزنەكلەر ئوچۇق بولغاچقا،
ھاراقنىڭ پۇرىقى ئاپتوبۇس ئىچىدىكى
ھاۋانى بۇلغىمىدى. بولمىسا تازا بىر ئىش
بولاتتى - دە.

بىرىنچى توختىغان كالتە بازاردا
تاماق يېدۇق. شۇنىڭدىن كېيىن ئاپتوبۇس
تاغ ئارىسىدىكى يولغا كىردى. ھە دېمەي
ئېزىلىپ مۈگدەشكە باشلىدۇق. بىراق بۇ
چاغدا ئۆمەرلەرنىڭ ئۆلپەتچىلىكى ئەۋجىگە
كۆتۈرۈلدى. باشقا ئورۇنلاردا ئولتۇرۇشقان
ئىچەرمەنلەرمۇ ئەمدى ئۆمەرنىڭ ئەتراپى-
دىكى ئىچمەسلىرى بىلەن ئورۇن ئالماشتۇ-
رۇپ شۇ يەرگە يىغىلىشقانىدى. ئۇلار
ئىچشەتتى، چاقچاقلىشاتتى، كۈلۈشەتتى.
بەزىدە بىرەرسى مەلۇم بىر ناخشىنىڭ بىر
مىسراسىنى ئېيتسا، كېيىنكى مىسراغا بىر
نەچچىسى قوشۇلاتتى. لېكىن ھېچبىر ناخ-

شنى ئاخىرىغىچە ئېيتمايتتى. ئۆمەر پات-
پات سورۇننى تېخىمۇ قىزىتىش ئۈچۈن،
— قېنى ئاغىنىلەر، بىر ھۇررا
توۋلىۋەتمەيلىمۇ؟ — دەيتتى. ئارقىدىنلا باش-
قىلىرى خۇددى قورغان دەرۋازىسىنى بۆ-
سۈپ ئۆتكەن غالىبلاردەك بىر ئېغىزدىن
ۋارقىرىشاتتى.

مۇنداق قىماس - چۇقان ئىچىدە قانداق
مۇ ئۇخلىغىلى بولسۇن. ھەمراھىمۇ تېرىپ
كىپ ئولتۇرغانىكەن، بىرچاغدا:
— تازىمۇ قاملاشمىغان ئىش بولدى-
دە، — دېدى غۇدۇراپ.

— شۇنى دەڭ، بىر توپ ئالقاپلار
بىلەن ھەمسەپەر بولۇپ قالغىنىمىزنى دې-
مەمدىغان!

— ھەممىنى تېرىغان ئاۋۇ ئۆمەر
دېگەن بىر نېمە.

— ئۇ تازا ئۇچىغا چىققان جەلل-
گۈرگەن.

— ئاق نانچى.
— ئەدەبىسىز لۈكچەك.

بىز بىر - بىرىمىزگە دوست تارتىشىپ
ئۇلارنى راسا ئەيىبلەيدۇق، بولۇپمۇ ئۆمەر
دېگەن يىگىت تىل - ھاقارەتكە كۆمۈلدى.
بىراق ئۇلار بۇنىڭدىن پۈتۈنلەي خەۋەرسىز
ھالدا ئۆلپەتچىلىكىنى داۋاملاشتۇرماقتا
ئىدى.

— ئۇلار ئۆزىنى سورىمايدىكەن،
ئەمدى گەپ قىلمىساق بولىمىدى، — دېدىم
مەن ئاخىرى غەزىپىمنى باسالماي.
لېكىن ھەمراھىم بۇ پىكىرگە قوشۇل-
مىدى:

— قويۇڭ، لۈكچەك بىلەن ئاناڭ،
قىزىڭ دېيىشىپ قالمايلى.
راست، ئۇنىڭ دېگىنىمۇ توغرا. لۈك

— ھېچ بولمىغاندا ئۆچكىدەك مەرەش-
 مەڭلار! — دەۋەتكىنىمنى تۇيماي قالدىم.
 — ھەي باللا، ئاڭلىدىڭلىمۇ؟ بىز
 ئۆشكىگە ئايلىنىپ قاپتۇق دەڭلا، ھا، ھا،
 ھا! — دەپ قاتتىق كۈلۈۋەتتى ئۆمەر، — لې-
 كىن تېكىدە، شۇنداق ئەمەسمۇ؟
 — شۇنداق. بىز دېگەن تېكە.
 — تازا نەسىللىك تېكىلەردىن
 دەڭلا.

ئاپتوبۇسنى ئۆرۈۋەتكۈدەك كۈلكەكۆ-
 تۈرۈلدى. بايقى گېپىمنىڭ مۇنداق تەسر
 پەيدا قىلىشنى خىيالىمغىمۇ كەلتۈرمىگەن-
 دىم، شۇڭا ئېغىز ئۇپراتقىنىمغا پۇشايمان
 قىلدىم.

لېكىن مەست دېگەن راستنىلا غەلتە
 بولىدىكەن. ھېلىلا تېخى شاڭخونى ئۆزى
 باشلاپ بەرگەن ئۆمەر بىردىنلا ئاغىنىلىرىگە
 ۋارقىراپ ئۇلارنى جىم قىلدى-دە، ماڭا
 بۇرۇلۇپ:

— دېگەن بىلەن بۇ گېپىڭىز بولىدۇ،
 چۇقان سالمايلى! — دېدى.

ئۇلار راستنىلا ۋەدىسىگە تۇردىمۇ
 ياكى مەست بولۇپ ھالىدىن كېتىشتىمۇ،
 يەنە يېرىم سائەتكىچە قىقاس- چۇقانسىز
 ئىچىشتى، ئاندىن بىر-بىرىنىڭ مۇرىسىگە
 قىڭغىيىشىپ ئۇيقۇغا كېتىشتى. ھەتتا
 نۆۋەتتىكى توختىغان جايدا تاماققىمۇ
 چۈشۈشمىدى. شۇنىڭ بىلەن قونالغۇغا
 كەلگىچە ئارامخۇدا ئولتۇردۇق. بىراق كەچ-
 تە ياتاققا ئويۇن- كۈلكە يەنە باشلاندى.

ئەتىسى ئەتىگەندە ئۆمەر ۋە ئۇنىڭ
 ئۆلپەتلىرى ئاپتوبۇسقا دەلدەڭشىگەن پېتى
 چىقىشتى-دە، ئورۇندۇققا ئولتۇرغان ھامان
 لايدەك ئېزىلىپ ئۇيقۇغا كېتىشتى. بىز
 تەرتىپلىك ئۆتكەن بۇ يېرىم كۈن ئۈچۈن

چەك دېگەن يۈز- خاتىرىنى بەلمەيدۇ.
 ئەلپازىنى بۇزسا، بىكارغا كۆڭلۈمنى ئاغ-
 رىتىۋالماي يەنە.

ئامالسىز غەزىپىمنى ئىچىمگە يۇتتۇم.
 دەل شۇ پەيتتە بىزدىن ئىككى قاتار
 ئالدىدا ئولتۇرغان ئوتتۇرا ياشلىق بىر
 كىشى ئورنىدىن تۇردى-دە، ئۇلارغا قاراپ
 سىلىق تەلەپپۇزدا سۆزلىدى:

— ھەي ئىنلار، بۇ قاۋاقخانا بولمى-
 غاندىن كېيىن، ئەمدى بولدى قىلساڭلار
 قانداق؟

بىرنەچچە يىلەن دەرھال ئۇنىڭ
 سۆزىنى قۇۋۋەتلەشتى.

— ئاغىنىلەر، ئاڭلىدىڭلارمۇ؟ — دېدى

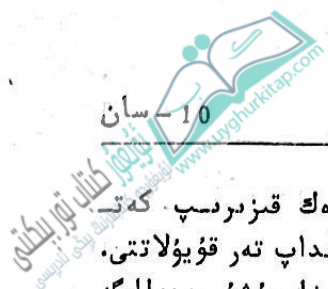
ئۆمەر مەستلەرنى سەل جىم قىلىپ، — ئاۋۇ
 ئاكىمىز بولدى قىلىڭلار دەۋاتىدۇ. قانداق،
 سىلەر نېمە دەيسىلەر؟

ئۇنىڭ ئۆلپەتلىرى ئالا- تاغىل چۇر-
 قىراشتى:

- نېمىشقا بولدى قىلغۇدەكمىز.
- يا بۇ ئۇنىڭ ئۆيى بولمىسا.
- ئۆزىمىزنىڭ پۇلغا ئىچكەن تۇر-
 ساق.

— خاپا بولماڭ ئاكىجان، — دېدى
 ئۆمەر ھېلىقى كىشىگە، ئاندىن كۆپچىلىككە
 بۇرۇلدى، — سىلەرمۇ خاپا بولماڭلار تۇغقان
 لاز، بىز ياشلار دېموكراتىيە بويىچە ئىش
 قىلىمىز. مانا بۇ دوستلار بولدى قىلىشقا
 كۆنمەيۋاتىدۇ. شۇڭا سەل تەخىر قىلىڭلار!

گەپ چىرايلىق ئېيىتىلغىنى بىلەن
 ئۇنىڭدىن بىر خىل مەسخىرە ۋە ھەتتا بىر
 ئاز پوپۇزا پۇرىقى چىقىپ تۇراتتى. ئىزا
 تارتماي بىزنى تۇغقان دەۋاتقىنىنى بۇ
 ئالاقىنىڭ، دېدىم ئىچىمدە ۋە ھەمراھىم-
 نىڭ بايقى ئاگاھلاندىرۇشىنى ئۇنتۇپ:

نېمە بولغاندۇ؟ - ئىختىيارسىز ۋارقىرەۋەتتى
بىر ئايال.

بۇ سوئالغا ھېچكىم بىر نېمىدەپ
جاۋاب بېرەلمىدى. شۇ ئارىدا ئالدى تەرەپ
تىن كېلىۋاتقان بىز ماشىنا ھادىسە سادىر
بولغان يەردىن 100-150 قەدەمچە نېمە
رىدا توختاپ، ئاستا ئارقىغا بۇرۇلۇپ
كەلگەن تەرەپكە كەتتى. دەسلەپكى ھاك-
تاڭلىقتىن كېيىن كىشىلەر ئەمدى غۇلغۇلا
قىلىشقا باشلىدى:

- ئاپلا، ئىككى ماشىنا كۆيۈپ
تۈگەيدىغان بولدى - دە.

- ئۇ ياققا ماڭغىنىدىن قارىغاندا
باكتا چوقۇم ماي بار دەڭلا.

- بېنىزىن بولسا ئىش چاتاقىتە،
چوقۇم پارتلايدۇ.

- سالىاركا بولسىمۇ ئوخشاشلا پارت
لايدۇ.

- بىز پات ئارىدا ئۆتۈپ كېتەلمەي
دىكەنمىز - دە.

شوپۇرمۇ باشتا نېمە قىلىشنى بىل-
مەي ھودۇقۇپ قالغان بولسا كېرەك، ئاخىر-

قى سوئال ئۇنىڭغا ئۆز مەسئۇلىيىتىنى
تونۇتتىمۇ - نېمە، ئەيتاۋۇر ئارقىغا بۇرۇلۇپ
ئۇنىلۇك ئاۋازدا دېدى:

- يولۇچىلار ئىنچىلىنىڭلار، مەھەللىنى
ئايلىنىپ ئۆتىدىغان كونا يول بار. شۇ

يەردىن ئۆتۈپ كېتىمىز.

كىشىلەر دەرھال جىم بولۇشتى،
شوپۇر ماشىنىنى ئاستا ئارقىغا بۇرۇشقا باش
لىدى.

- ئۇستام، توختاپ ئىشىكىنى ئېچىپ
ۋېتىڭ. مەن چۈشىمەن! - بۇ پىيانچۇك

ئۆمەرنىڭ ئاۋازى ئىدى. ھەممىمىز ھەيران
ۋە غەزەپلەنگەن ھالدا ئۇنىڭغا قاراشتۇق.

ئۇنىڭ چىرايى بەقەمدەك قىزىرىپ كەت-
كەندى، مەڭزىدىن چىپىلىداپ تەر قۇيۇلاتتى،
ئېسىدە قېلىشىچە، ماشىنا مۇشۇ مەھەللىگە
يېقىنلاشقاندا ئۇلارنىڭ ئىچىشۋازلىقى تازا
ئەۋجىگە چىققانىدى. كېيىن ئۇشتۇمتۇت
دۈچ كەلگەن مۇنۇ پاجىئەلىك ھادىسە
بىلەن بولۇپ كېتىپ ئۇلارغا دىققەت
قىلمىغانىكەنمەن. ھازىر ئۇلار ئىچىشنى
توختىتىپتۇ، ئەكسىچە، ھەممىسى دېگۈدەك
بىزگە ئوخشاشلا كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ ئالدى
تەرەپكە قاراپ تۇرۇشۇپتۇ.

شوپۇر جىددىچىلىكتە ئۆمەرنىڭ نېمە
دېگىنىنى ئاڭلىمىدىمۇ ياكى ئاڭلىسىمۇ ئىرەك

قىلمىدىمۇ، ئىشقىلىپ، ماشىنىنى توختاتىم-
دى، ئىشىكىنىمۇ ئاچمىدى. بۇ ئارىدا ئۆمەر

ئىشىكىنىڭ يېنىغا بېرىپ بولغانىدى. ئۇ با-
يىقى تەلىپىنى يەنە بىر قېتىم قايتىسلىدى.

- «تۆگىنىڭ مازار بىلەن ئىشى
يوق» دېگەندەك ما نېمىنىڭ شۇنداق چاغدا

تەرەت قىلماقچى بولغىنىنى كۆرمەمدىغان، -
دەپ پەس ئاۋازدا غودۇڭشىدى ھەمراھىم.

مەن بەك جىددىيلىشىپ كەتكەندىم،
شۇڭا ئۇنىلۇك ۋارقىرىدىم:

- ئۇستام، توختىماڭ، ۋاقىتىنى ئۆت-
كۈزۈپ قويمايلى!

ئۆمەر ماڭا غەزەپ بىلەن بىر ئال-
يىپ قويۇپ، ئاندىن شوپۇرغا قاراپ تەلى-
پىنى ئۈچىنچى قېتىم تەكرارلىدى.

- ساراڭ بولدىڭىزمۇ؟ ئاۋۇ ماشىنا
ھازىرلا پارتلايدۇ، بىردەم چىداڭ! - دېدى

شوپۇر ئاچچىقلانغان ھالدا. بۇ چاغدا ئۇ
ماشىنىنى بۇراپ بولاي دەپ قالغانىدى.

- ئۆزىڭىز ساراڭ بويىسىز... ماشىنا
پارتلىسا مەھەللە كۆيۈپ تۈگىنەمدۇ؟ ...

بىلەمسىز، ياڭنىڭ قاپقىقىنى ...

چىققاندىن كېيىن قاپقاق تەرەپكە قاپ راپ سىلجىدى. قارىغاندا، باك خېلى قىزىپ كەتكەن ئوخشايدۇ، ئۇ پات-پات قوللىرىنى ھاۋادا سىلكىپ قوياتتى، پۈۋدە يەتتى. نىھايەت ئۇ قاپقاقنىڭ قېشىغا باردى. قاپقاقنى ئىككى قوللاپ بۇراشقا باشلىدى. ئاپتوبۇس ئىچى سۈكۈتكە چۆمگەنىدى. تۇيۇقسىز بىرەيلەننىڭ ئەندىشىلىك ئاۋازى ئاڭلاندى:

— ئاپلا، ناۋادا باكتىكى بېنىزىن بولسا، قاپقاق ئېچىلغان ھامان ئوتنى ئۆزىگە تارتىپ ئۇنى قوشۇپ كۆيدۈرۈپ تاشلايدىغۇ؟

— ئاغزىڭنى ئۇششۇتمە! — دەپ ئۇنى سىلكىۋەتتى بىرىنچى كۈنى ئۆمەرلەرنى ھاراق ئىچمەسلىكىگە دەۋەت قىلغان كىشى. يېنىمدىكى ھەمراھىمۇ سۆز قىستۇردى:

— ئىلاھىم، باكتىكى سالىاركا ياكى كىرىسىن بولغىدى.

مەن بۇ قېتىم ئۈنچىقىمدىم. راستىنمۇ نى ئېيتسام، شۇ تاپتا قەلبىمنى بىر خىل پۇشايمان ۋە خىجىللىق تۇيغۇسى چۇلغىۋالغانىدى. تۇرمۇشتا بىرمۇنچە ھادىسىلەرنىڭ تۇپ ماھىيەتكە ۋەكىللىك قىلالمايدىغان ساختا كۆرۈنۈشلەر ئىكەنلىكىنى ۋە بەزى كىشىلەرنىڭ تولا چاغلاردا ئۇنىڭغا ئالدىنىپ قالىدىغانلىقىنى بىلەتتىم. لېكىن شۇنداق ئەمەلىيەتكە دۇچ كەلگەندە مانا ھەممۇ ئۇنىڭدىن مۇستەسنا بولالمىدىم.

بىردىنلا ئاپتوبۇس ئىچىدە:

— خۇداغا شۈكۈرى! — دېگەن ساددا كۆتۈرۈلدى، چۈنكى قاپقاق ئاخىرى ئېچىلغانىدى.

باكتىكى راستىن بېنىزىن ئەمەسىدى

شوپۇر ئەمدى ئۇنىڭ مەقسىتىنى چۈشەنگەن بولسا كېرەك، ماشىنىنى دەرھال توختىتىپ، ئىشىكىنى ئېچىۋەتتى. ئۆمەر ئىشىكىگە قاراپ ماڭدى. — بىراق بۇ ئويىنىشىدىغان ئىش ئەمەس، قاپقاقنى ئېچىشقا ئۈلگۈرەلمەي قالسىڭىز... — شوپۇر ئۇنىڭغا جىددىي ھالدا تىكىلىپ ئاگاھلاندۇردى، — ئۇنىڭ ئۈستىگە سىز كەيىپ...

ئۆمەر شوپۇرغا قاراپ قولىنى بىر شىلتىدى — دە:

— مەن مەست ئەمەس، دېگىنىمچە ئاپتوبۇستىن چۈشۈپ كەتتى.

ئۈلپەتلەردىن ئىككىسى دەلدەڭشىگەن پېتى ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئەگەشتى.

— ئۆمەر توختا، مەنمۇ بارمەن! — سەن نەگە بارساڭ مەن بىلەن بولىمەن!

ئۆمەر ئارقىغا بۇرۇلۇپ، ئۇلارغا «ياق» دېگەن مەنىدە قول شىلتىدى. شوپۇر ئۇنىڭنى دەرھال ئېنىۋالدى. ئۇ ماشىنىنى كەلگەن تەرەپكە تولۇق بۇراپ بولۇپ توختىتىپ قويدى. دە، كۆزىنىڭ بېشىنى چىقىرىپ ئۆمەرنىڭ ئارقىسىدىن قاراپ تۇردى.

ئۆمەرنىڭ يۈگۈرۈشى تازا نورمال ئەمەس ئىدى، بەزىدە مۇدۇرۇپ كەتكەندەك قىلاتتى. بۇنداق چاغدا بەزى يولۇچىلار ئىختىيارسىز ھالدا «ئاپلا»، «ھەي ئېست!» دەۋىتەتتى. ئۆمەر يىقىلىپ چۈشمىدى. ئۇ ئاخىرى ماي ماشىنىسىنىڭ يېنىغا باردى. دە، ئارقا تەرەپتىن كۆزۈپقا ياماشتى. ئوت تېخى ماشىنىنىڭ ئارقىسىغا ياماشقا ئۈلگۈرمەپتۇ. قاپقاق باكتىڭ ئۈستى تەرىپى ئوتتۇرىسىدا ئىكەن. ئۆمەر كۆزۈپقا

دىن ئارقىغا ئۆرۈلۈپ، بىز تەرەپكە قاراپ يۈگۈردى.
 — ھۇررا! — دەپ توۋلاشتى ئۇنىڭ ئۈلپە تلىرى ئاپتوبۇسنى بەشىغا كىيىپ.
 ھەمراھىم ئىختىيارسىز ھالدا:
 — ئەزىمەت! — دەۋەتتى.
 — راستىنلا باتۇر يىگىتكەن! — دېدىم مەنىمۇ ھاياجىنىمنى باسالماي.

غوجامنىڭ غوجىسى بار

مىدى بولغاي، «ھىم» دېگىنىچە بىر ئالەم يىپ قويدى.
 — قېنى كۆرۈپ باقارمىز.
 زاكىر شۇ كۈنلا جالانىڭ ئۆيىنى سوراپ تېپىپ باردى. يائىلا، راستىن ھېلىقى «لاتا» نىڭ تەرىپلىگىنىدەك ئادەم كەن بۇ. توغرا، باشتا زاكىرنى ئوچۇق چىراي كۈتۈۋالدى. خوتۇنىغا بۇيرۇپ داستىخان سالدۇردى. زاكىرمۇ ئۇ يەرگە ئىككى قولىنى بۇرۇنغا تىقىپلا بارمىغان. تۇنجى مانېۋىر ئورنىدا تۆت بوتۇلكا ئالىي دەرىجىلىك ھاراق، ئىككى دوژنا تاماكا ئېلىۋالغان. زاكىر چايغا قول ئۈزۈشتىن بۇرۇن ئۇ نەرسىلەرنى سومكىسىدىن چىقىرىپ، ئايال خوجايىنىغا ئۈزۈتىۋېتىدى، ئەر-خوتۇن ھەر ئىككىيلەن قەتئىي رەت قىلدى.
 زاكىر ئۇنى دەپ باقتى، بۇنى دەپ باقتى، لېكىن ھېچقانداق گەپ كار قىلمىدى. ھەتتا ئاخىرى «بۇ يەرگە كىۋتۈرۈپ كەپقاپتىمەن، ئەمەسە بازار نەرخى پۇل ئالاي» دېسىمۇ بولمىدى.
 — ئاشقازنىمىدا ئازراق دەرد بار، شۇڭا ئىككى يىل بۇرۇن ئىچىشىمىمۇ، چېكىشىمىمۇ تاشلىدىم، — دېدى جالال ئۆزى

ياكى بېنىزىن بولغاندىمۇ بىرەر مۆجىزە يۈز بەردىمۇ، ئەيتاۋۇر قاپقانىڭ ئاغزىدا دەماللىققا ئوت يالقۇنى پەيدا بولمىدى. ئۆمەر پەسكە سەكرەپ چۈشتى. ئەمدى ئۇ دەرھال ئارقىغا قايتسىمۇ بولاتتى، لېكىن ئۇنداق قىلماي، ماشىنىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ ئوت كۆيۈۋاتقان كەپىنىكىگە قارىدى، ئان

ئەخمەتنىڭ «ن» ناھىيىسىگە تەقسىم قىلىنغانلىقى زاكىر ئاشپەزنىڭ خىيالىغا كىرىپ چىقىمىغان ئىش بولدى. چۈنكى كادىرلار باشقارمىسىدىكى تونۇشى ئەخمەتنى چوقۇم شەھەردە ئېلىپ قالىدىغانلىقى ھەققىدە تەكرار ۋەدە بەرگەندى.
 — پۈتۈن كۈچۈم بىلەن تىرىشىپ باقتىم، — دېدى ئۇ زاكىرنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى ئاقلاپ، — بىراق جالال دېگەن پەسەندە زادى كۆنگىلى ئۈنىمىدى. ئۇنىڭچە، بۇ يىل ئوقۇش پۈتتۈرگەنلەر بىردەك ئۆز يۇرتلىرىغا تەقسىم قىلىنىشى لازىمىش.
 «لاتا، قولىدىن ھېچ ئىش كەلمەيدىغان لاتا، — ئىچىدە ئۇنى تازا تىللىدى زاكىر، — ئېسىت، ساڭا يېگۈزگەن مانتىلىرىم، لەغمەن، بوسوللىرىم...» ئاندىن ئۇ «لاتا» غا ھەنىستەمەسلىك بىلەن قاراپ سورىدى:
 — جالال دېگەن قانداقراق نېمە ئۇ؟
 — بىزنىڭ بىرىنچى قول باشلىقىمىز.
 — ئۇنداقتىنمۇ بايىلا بىلىدىم.
 — چەز. — خۇلقى قانداقراق دەپ سوراۋاتىمەن.
 — تازا كىرى نېمە، ئوڭايلىقچە گەپ يېمەيدۇ.
 «لاتا» نىڭ بۇ گېپىمۇ زاكىرغا ياق

خالىق بىلدۈرۈپ. «ياپىر، تازا ياغاچ ئاكتىپلاردىن كەن - دە، - كۆڭلىدە ئۇنى مەسخىرە قىلدى زا - كىر، - ئاڭلىشىمچە، قۇۋۋەتلىك غىزالانماي دىغانلار ئاشقازان كېسىلىگە گىرىپتار بو - لارمىش. بۇ مۇشۇ خىلدىكى ئورۇقاتلاردىن بولسا كېرەك. دېمىسىمۇ، ھۆكۈمەت بېرى دىغان ئايلىق بىلەن قانچىلىك ياخشى يەپ كەتكىلى بولاتتى...»

رەسمىي ئىشقا كەلگەندە جالالىنىڭ «گىرى» لىكى تېخىمۇ ئاشكارىلاندى.

- ئەسلىدە «ن» لىك بولغىنىم بىلەن ھازىر مۇشۇ شەھەردە تۇرۇۋاتىمەنغۇ، - دېدى زاكىر يالۋۇرۇشلىرى ئاقىمغاندىن كېيىن مۇنازىرىلىشىشكە ئۇرۇنۇپ، - ھەم بۇندىن كېيىنكى ئۆمرۈمۈ مۇشۇ شەھەردە ئۆتىدۇ. باشقا بالىلىرىمىزمۇ يېنىمغا ئەكەلىۋالغان، ئاشۇ بالاملار...»

- تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يۇرتىڭىزنى مۇن داق ئوڭاي ئۇنتۇپ كەتسىڭىز بولماس، - دېدى جالال كۈلۈپ تۇرۇپ، - بىر بالىڭىز بولسىمۇ ئۇ يەرنىڭ گۈللىنىشىگە ھەسسە قوشسۇن.

راستىن گىرىكەن، راستىن گىرىكەن! كۈلۈپ تۇرىدۇ - يۇ، دېگىنىدىن قىلچە يانتمايدۇ. ئۇنىڭدىن كۆرە تىرىك تۇرغۇزۇپ تېرەڭنى شىلىۋالغىنى ياخشى ئەمەسمۇ؟ - زاكىر «كۆرۈپ باقتى». ئىككى سا - ئەتتىن ئارتۇق سۆزلىشىپ ھېچنەرسىگە ئېرىشەلمىدى، سوۋغا قاچىلانغان سومكىنى شۇ پېتى قايتۇرۇپ كېتىۋاتقاندا ئۇنىڭ بەكمۇ روھى چۈشۈپ كەتكەنىدى. ئۇ ئىككى گىرىمۇ تالاي قېتىم مۇنداق مانېۋىرلارنى ئۆتكۈزگەن، تولىسىدا غەلبە قازانغان، لېكىن بىرەر قېتىمىمۇ ئېلىپ بارغان نە -

سسىنى ھازىرقىدەك ئۆز پېتى قايتۇرۇپ كەلمىگەنىدى.

ئۇ ئۆيىگە كېلىپ خوتۇن - بالىلىرىغا ئەھۋالنى ئېيتىپ بېرىۋىدى، ھەممىسىنىڭ روھى چۈشۈپ كەتتى.

- ھەي دادا، نېمىشقا سا شۇچىنىڭ ئالدىغا بارمايسىز؟ - دېدى چوڭ ئوغلى ھاشىم ئۇشتۇمتۇت ئەقىل تاپقاندا كىر - لۇپ، - ئۆتكەندە دۇكىنىمىزغا كەلگەندە ناھايىتى ئوبدان گەپلەرنى قىلىدىغۇ ئۇ ئادەم.

راست، زاكىر بۇ ھەقتە نېمىشقا بۇ رۇئىراق ئويلىنىدىكەن؟

سا شۇجى دېگىنى - ۋىلايەتلىك پارتىكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى سادىق بەردى ئىدى. ئۇنىڭ بىلەن زاكىر بىر مەھەللىك ھەم تەڭ دىمەتلىك بولۇپ، ئۇلار بالىلىق ۋاقتىدا بىللە ئۆدىكام ئوينىغان، بىللە قوي باققان، خەقلەرنىڭ شورىسىدىن بىللە كىرىپ غورا ئوغرىلىغان، ئاغىنىلەر ئىدى. سادىق كىچىك ۋاقتىدا سەل كۆكەمىرەك بولىدىغان، ئوبۇندا ئۇتتۇرۇۋەتسىلا چىدى جاي يىغا دېگەننى دۆڭ سالاتتى. كېيىن ئۇ باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇدى، ئاندىن يەر ئىسلاھاتى كادىرلار كۇرسىغا كىرىپ، ئۇ يەردىن رەسمىي كادىر بولۇپ چىقتى. دېگەن بىلەن شۇ ئۇزۇن يىللار ئىچىدە ھەمىشە ئۇنىڭ نامىنى كەلدى. ئەمەلدار - لىق شوتسىمىنىڭ بالداقلىرىنى بىر - بىرلەپ بېسىپ ھازىرقى ئورۇنغا ئولتۇرۇشقا مۇ - ۋەپپەق بولدى. ھەتتا نۇرغۇن مەنەپدار - لارنى قاغىر قاقشاتقان «مەدەنىيەت ئىقتى - لابى» مۇ ئۇنى كۆز شامىلىغا ئوخشاش شۇنداقلا بىز سىياپ ئۆتۈپ كەتتى. بۇنى دىن سەككىز يىل بۇرۇن ئۇمۇ، زاكىر بىز

خالىق بىلدۈرۈپ. «ياپىر، تازا ياغاچ ئاكتىپلاردىن كەن - دە، - كۆڭلىدە ئۇنى مەسخىرە قىلدى زا - كىر، - ئاڭلىشىمچە، قۇۋۋەتلىك غىزالانماي دىغانلار ئاشقازان كېسىلىگە گىرىپتار بو - لارمىش. بۇ مۇشۇ خىلدىكى ئورۇقاتلاردىن بولسا كېرەك. دېمىسىمۇ، ھۆكۈمەت بېرى دىغان ئايلىق بىلەن قانچىلىك ياخشى يەپ كەتكىلى بولاتتى...»

رەسمىي ئىشقا كەلگەندە جالالىنىڭ «گىرى» لىكى تېخىمۇ ئاشكارىلاندى.

- ئەسلىدە «ن» لىك بولغىنىم بىلەن ھازىر مۇشۇ شەھەردە تۇرۇۋاتىمەنغۇ، - دېدى زاكىر يالۋۇرۇشلىرى ئاقىمغاندىن كېيىن مۇنازىرىلىشىشكە ئۇرۇنۇپ، - ھەم بۇندىن كېيىنكى ئۆمرۈمۈ مۇشۇ شەھەردە ئۆتىدۇ. باشقا بالىلىرىمىزمۇ يېنىمغا ئەكەلىۋالغان، ئاشۇ بالاملار...»

- تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يۇرتىڭىزنى مۇن داق ئوڭاي ئۇنتۇپ كەتسىڭىز بولماس، - دېدى جالال كۈلۈپ تۇرۇپ، - بىر بالىڭىز بولسىمۇ ئۇ يەرنىڭ گۈللىنىشىگە ھەسسە قوشسۇن.

راستىن گىرىكەن، راستىن گىرىكەن! كۈلۈپ تۇرىدۇ - يۇ، دېگىنىدىن قىلچە يانتمايدۇ. ئۇنىڭدىن كۆرە تىرىك تۇرغۇزۇپ تېرەڭنى شىلىۋالغىنى ياخشى ئەمەسمۇ؟ - زاكىر «كۆرۈپ باقتى». ئىككى سا - ئەتتىن ئارتۇق سۆزلىشىپ ھېچنەرسىگە ئېرىشەلمىدى، سوۋغا قاچىلانغان سومكىنى شۇ پېتى قايتۇرۇپ كېتىۋاتقاندا ئۇنىڭ بەكمۇ روھى چۈشۈپ كەتكەنىدى. ئۇ ئىككى گىرىمۇ تالاي قېتىم مۇنداق مانېۋىرلارنى ئۆتكۈزگەن، تولىسىدا غەلبە قازانغان، لېكىن بىرەر قېتىمىمۇ ئېلىپ بارغان نە -

لەن ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ «ن» ناھىيەسىدىن ۋىلايەت مەركىزىگە كۆچۈپ كەلگەندى. زاكىر ئۇنىڭ بىلەن بەزىدە ئۈچ-دەشپ قالاتتى. ناۋادا ئۇلار ئىككىسى ئۈچ-دەشپ قالسا، سادىق ناھايىتى ئېچىلىپ قىزغىن پاراڭلىشاتتى، ھەتتا بالىلىق چاغلىرىدىكى شوخلۇقلىرىنى ئەسلىشەتتى. ئەگەر سىنچە، ئۇچراشقان چاغلىرىدا باشقا ئادەملەر بىلەن بولسا، سادىق ئەمەلدارلىق سالاپىتىدىن قىلچە چۈشمەيتتى. بۇ كونا ئاغىنىسى بىلەن تىلىنىڭ ئۇچىدىلا سالاملىشىپ بولدى قىلاتتى. زاكىر مۇ بۇنى ھار ئالمايتتى. ئەلۋەتتە شۇنداق بولۇشى كېرەك - تە، ئۆزىگە لايىق سۇر-ھەيۋىسى بولمىسا، مەنەسەپدارلىق دېگەن يارىشامتى؟

— توغرا دېدىڭ، شۇنىڭ ئالدىغا باراي، — دېدى زاكىر ئاخىرى گۆھەر تېپىۋالغاندەك خۇشال بولۇپ، ئاندىن كېيىن ئۇلار بىرەر ئاش پىشىم ۋاقتىغىچە سوۋغا ئاپىرىش كېرەكمۇ - يوق، دېگەن مەسىلە ئۈستىدە تالاش-تارتىش قىلىشتى. خوتۇنى سوۋغا ئاپىرىشنى تەشەببۇس قىلدى.

— شەيتاندىنمۇ «توپا يەمەن؟» دەپ سورىسا «يېغى بارمۇ؟» دەرمىش. قۇرۇق گەپكە مۇشۇك ئاپتاپقا چىقمايدۇ. جەزمەن ئوبدانراق بىر نەرسە كۆتۈرۈپ بارسلا.

— ئەمما ھازىر ھۆكۈمەت «پارىخور ئەمەلدارلارنى تۇتسىمۇ» دەپ ئۇلارنى بەك قورقتىۋەتتى، — دېدى ھاشىم ئانىسىغا قارىشى چىقىپ، — شۇڭا ھازىرقى كۈندە ئۇلارنىڭ سوۋغا قوبۇل قىلىشى ناتايىن. ئەگەر سىنچە، مېنى ئورنىغا تىقاي دەپسەن، دەپ ئىشنى تېخىمۇ بۇزۇپ قويسا قانداق قىلغۇلۇق. ھازىرچە ئاغىنىلارچىلىقنىڭ يۈزى

نىملا كۆتۈرۈپ بارغان ياخشى. تىلىكىمىزنى ھەل قىلىپ بەرسە، ياخشىلىقنى ئۇلتۇپ قالاتتۇقمۇ بىز.

ئۇلار بىر-بىرىگە قايىل بولماي خېلىغىچە تالاشتى. زاكىر باشتا ئوچۇق ئىپادە بىلدۈرمەي، خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇرغانىدى، كېيىن ئوغلى تەرەپدارى بولدى. — ھېلىقى جالال دېگەن پەسەندىنىڭ قىلىقىدىن قارىغاندىمۇ ھازىرچە قۇرۇق قول بارغىنىم تۈزۈك ئوخشايدۇ. بۈگۈن بىزگە بىر قېتىم ياخشىلىق قىلسا، ئەتە بىز ئونى قايتۇرارىمىز.

ئەتىسى چۈشتە زاكىر كونا ئاغىنىسىنىڭ ئۆيىگە قول سېلىپلا باردى.

— بولىدۇ، ئەھۋالنى ئۇقۇشۇپ كۆرەي، ئىككى-ئۈچ كۈندىن كېيىن بىر يولۇقۇڭلار، — دېدى سادىق ئاغىنىسىنىڭ ئىلتىماسىنى ئاڭلاپ بولغاندىن كېيىن، بۇ بىر مۇجەل جاۋاب ئىدى. شۇنداق بولسىمۇ زاكىر تاغدەك ئۈمىدكە تولۇپ قايتتى. ئۈچ كۈندىن كېيىن يەنە كەلدى.

بۇ چاغدا ئۆيىدە سادىق يوق ئىكەن. ئايالى ئوچۇق چىراي ئېچىپ كۈتۈۋالدى، ئالدىغا داستىخان سېلىپ چاي كەلتۈردى. ئەمما زاكىر بىلمەكچى بولغان ئىش ھەققىدە ھېچ نەرسە ئېيتىپ بېرەلمىدى. ئېرى ئۇنىڭغا بۇ ھەقتە گەپ قىلماپتۇ، ئەتە يەنە بىر كېلىپ ئۇچۇر ئالسا بولغۇدەك. — ئۆيىدە گۆش قالماپتىكەن، ئۆزلىرىگە تاماقمۇ ئېيتىپ بېرەلمىدىم، — دېدى خانىم زاكىرنى ئۇزىتىپ چىققاندا خىجىكلىقىنى بىلدۈرۈپ، — بالىلار ئۆي ئايرىپ چىقىپ كەتكەندىن كېيىن تۇرمۇشتا سەل قىيىنلىق قالدۇق. پۇل دېگەنغۇ بار، لېكىن لازىملىق نەرسىلەرنى سېتىۋالدىغان

ئادەم يوق. بۈگۈن ئەجەب سەت ئىش بولدى - دە!

زاكىر «يوقسۇ، يوقسۇ» دېگىنىچە قايتا - قايتا ئۆزى خالىق بىلىدۈرۈپ خوشلاشتى.

ئاخشىمى تالا - تۈزنى قاراڭغۇلۇق قاپلاپ، مەھەللە كويىدا ئادەملەرنىڭ ئايىغى ئۈزۈلگەندە زاكىر ھاشىمنى ئەگەشتۈرۈپ سادىقنىڭ دەرۋازىسى ئالدىدا يەنە - پەيدا بولدى. ھاشىم يېتىلىۋالغان ۋېلىسىپىتكە بىر قوينىڭ گۆشى قاچىلانغان تاغار ئار - تىلغانىدى، دەرۋازىنى يەنە خانىم ئاچتى.

— ھە، سىلىمىدىلە؟ ئاۋۇ ئادەم ئۆي - دە يوق، چۈشتە ئىدارىگە كەتكەنچە... — دېدى ئۇ نارازىلىقىنى تەستە يوشۇرۇپ، ئەمما شۇ ھامان ئادەمگە رىچىلىك قىلمىغانلىقىنى چۈشىنىپ قالدىمۇ ياكى ۋېلىسىپىتكە ئارتىلغان تاغارغا كۆزى چۈشتىمۇ، ئىشقىلىپ مۇقامىنى دەرھال ئۆزگەرتتى، — ھوي، مېنىڭ دۆتلۈكىمنى قارىسىلا، ئۆيگە باشلاشنىمۇ ئۇنتۇپتەيمەن دېسە، قېنى مەرھەمەت.

زاكىر قاراڭغۇدا ھىچچىيىپ قويۇپ بوسۇغىدىن ئاتلىدى. ھاشىم ئارقىسىدىن ئەگەشتى. ئۇلار ھويلىدىلا ئازراق پاراڭلاشتى. زاكىر «كۆڭۈل ئىزھار قىلغان»، خانىم تەكەللىۈپ قىلغان بولدى. ئەمما ھەر ئىككىلىسىنىڭ چىرايلىق ئىبارىلىرى ئارقىسىغا مەنسى ئۆزلىرىگىلا مەلۇم بولغان خۇپسەنلىك ۋە ساختىلىق يوشۇرۇنغانىدى.

— سا شۇجىغا قىزغىن سالىمىمىزنى يەتكۈزۈپ قويالا، — دېيىشنى ئۇنتۇمىدى زاكىر ھويلىدىن قايتىپ چىقىۋېتىپ.

خانىم بۇ قېتىم ناھايىتى ئېھتىق ئىپادە بىلدۈردى: — بالامنىڭ ئىشى ھەل بولدى دە -

ۋەسىلە.

ئەتىسى چۈشتە ئۇ ئاشخانىسىنىڭ ئالدىدىكى سۆگەت سايىسىغا قويۇلغان كارب ۋاتتا ئۈچ - تۆت ئۆلپىتى بىلەن چايخور - لۇق قىلىپ ئولتۇرغاندا «لاتا» ھىجايغان پېتى يېنىپ كەلدى.

— خۇشخەۋەر ئېلىپ كەلدىم، — دېدى ئۇ كاربۋاتقا بەدەشقان قۇرۇپ ئولتۇرۇۋېتىپ.

زاكىر ئۇنىڭ قانداق خۇشخەۋەر ئېلىپ كېلىشى مۇمكىنلىكىنى پەمىلەپ بولغانىدى. «شۇنچە تېز - ھە، ئاران بىر قوينىڭ گۆشى بىلەنلا، مەن تېخى يەنە بىرەر پارچە گىلەم ئاپىرىشقا توغرا كېلەر - مەكەن دەپ ئويلىۋىدىم...» ئۇ خىيالىنىڭ ئاخىرىنى ئۈزۈپ قويۇپ، خۇپسەنلىك بىلەن سورىدى:

— قانداق خۇشخەۋەر كەن ئۇ؟

«لاتا» ئۆزىگە چاي ئېلىپ كەلگەن كۈتكۈچىنى توختىتىپ، پېتىر ھانتىدىر ئونى كەلتۈرۈشنى بۇيرۇغانىدىن كېيىن كۈلۈپ تۇرۇپ جاۋاب بەردى:

— ئىنىمىز ئەخمەتنىڭ ئىشى ھەل بولدى. ئۇنى ئەمدى «ن» گە ئەۋەتمەيدىغان بولدۇق.

ئۆلپەتلىرى دەرھال جانلىنىپ كېتىشتى:

— راست، قالتىس خۇشخەۋەر كەن بۇ!

— مۇبارەك بولسۇن ئۇستام!

— ئەمدى بىر زىياپەت يەيدىكەنمىز - دە!

بىراق زاكىر بۇ خەۋەرگە ھېچقانچە قىزىقسىمايدىغاندەك پەرۋاسىز قىياپەتكە كىرىۋېلىپ دېدى:

— شۇنداق بولۇشنى بۇرۇنلا بىلەتتىم.

مەسىئۇل مۇھەررىر روزىمەھمەت جۈمە

تۇرىدۇش كۈندۈپىسى

(ھېكايە)

مىزغا بېسىۋالغىمىز كېلىدىغانلىقىنى خېلى بىر كەمگىچە ئەسلەشتۇق. خېلى قىزدۇق، ئاخىرىدا دوستۇمنىڭ ئائىلىسى توغرىسىدا ئېيتقانلىرى ۋە بۈگۈن كەچتە گۈللۈكتە كۆرگەنلىرى مېنىڭ ھاياتىم ۋە بىلىگەنلىرىم بىلەن قىسمەن ئوخشاشىپ قالدى. ئىبھتىمال، شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك، ئۇنىڭ پارىژنى خاتىرىلىۋالدىم.

* *

— لوقمان ھېكەمنىڭ دانالىقىغا قايىل مەن، — دېدى ئۇ ئۆزىگە كەلگەن ئاخىرقى بىر رۇمكا «شەربەت» نى گىپىلىغا ئۇرۇۋېتىپ، — ئۇ ئوغلىغا «ئەگەر ياخشى خوتۇن ئالساڭ بەختلىك بولىسەن، ھېرازۇل خوتۇن ئالساڭ پەيلاسوپ بولىسەن» دەپتىكەن. ئەمدى بىلىسەم، مېنى ئەنە شۇنداق پەيلاسوپ قىلىدىغان خوتۇن ئېلىپتىمەن. كۈلمە! ئۆزۈڭ بىلىسەن، خوتۇنۇمنىڭ ئىسمى ئايچامال، خالىمىساممۇ دەپ قوياي، راس

دوختۇرخانىدا يېتىۋاتقان ئايالىمنىڭ قېشىدىن ئەمدىلا قايتىپ كېلىپ تۇرۇشۇمغا ئىشك چېكىلىپ قالدى، دەرھال ئىشىكنى ئاچتىم. كەلگەن مېھمان ئالىي مەكتەپتىكى ساۋاقداشلىقىم، كېيىنكى كۈنلەردىكى يېقىن دوستۇم تۇغلۇق ئىكەن، ئۇنى ئۆيگە باشلىدىم، چاي ئىچىشتۇق، ئۇ ئۈنىمىگىنىمغا قويماي سومكىسىدىن بىر بوتۇلكا «ئاق ئاشلىق شەربىتى» بىلەن سۇلياۋ خالتىغا قاچىلانغان زاكۇسىكىنى چىقىرىپ شىرەگە قويدى، ئوتلاشتۇق، پاراك باشلاندى. باشتا ئوقۇغۇچىلىق ھاياتىمىزدىكى ئىشلارنى ھازىر مۇزىيىدە ئىمىۋ تېپىپىلمايدىغان، ئەمما نەچچە چىشىمىزنى مېدىتاتىۋەتكەن ئاشۇ قوناق ئانىلارنى؛ ھېلىقى ساۋاقداشلىقىمىز «ي» نىڭ كونسېپتىكى قارىيىلارچە يادلاپ، ھەپتىلەپ ئاغزى يۇمۇلماس بولۇپ قالغىنى؛ قايسى بىر ئەر مۇئەللىمنىڭ دەرسنى قىزلارغا بەكرەك چۈشەندۈرۈپ كېتىدىغانلىقى؛ قىز-لار ياتاق بىناسى يېنىدىن ئۆتكىنىمىزدە قەدىمىزنىڭ كالۋالىشىپ كېتىشىگە قارىماي، قايسىدۇر قىچقى بار قىزلارنى باغزد

نېر» مەن دەپ مەيدىگە ئۇرۇپ، كەسىپ ئاتىسى بولۇۋالدىغان دەۋرلەر ئۆتۈپ كەتتى، مەن ئۇنىڭغا بىر كەشپىيات ئىجاد قىلدىم. ئىنسان بۇ دۇنيادا ھەر بىر ئادەم كېلىپ چىقىدىغان خەۋپسىزلىك كېرەك، شۇڭا مەن خىزمەتكە چىقىپلا چەت ئەل تىلى ئۆگىنىشكە كىرىشكەن.

دوستۇم، مۇشۇ ئىش ئايلىمىنى يۈمە-ئالاق قىلىۋەتتى، كىچىك كۇرسقا ئوقۇش پۇلى ئۈچۈن ھەر مەۋسۈمدە 50 سوم تۆلىدىم، ھەر ئايدا ئوقۇشقا پايدىلىنىشقا 10 - 20 سوم-ئالاق ماتېرىيال سېتىۋېلىپ تۇردۇم، ھەش-پەش دېگۈچە ئىككى بالىلىقمۇ بولدىم، شۇنداقتىمۇ تۇرمۇشىمىزنى يېزىدىكى بىر قىسىم دېھقانلارنىڭ تۇرمۇشىغا سېلىش تۇرۇپ خېلىلا شۇكرى دەيمەن.

بۈگۈن كەچتە، ئۆزۈم ئۆگىنىۋاتقان چەت ئەل تىلىدىكى بىر لۇغەتنى 38 سومغا سېتىۋېلىپ، ئەمدىلا ئىشكىتىن كىرىشىمگە مېنى پەيلاسۇپ قىلىدىغان خوتۇن قولۇمدىكى كىتابنى تارتىۋېلىپ ئۇچاققا ئاتقاندى، ھېلىمۇ ياخشى چۆكۈن ئۇرۇلۇپ چۈشۈپ ئوت ئۆچۈپ قالدى، نېمە دەيدۇ، دېمەن سەن: ھۇ ئۆزىنى بىلىمەيدىغان بوغانباش، مېنى ئويلىمىساڭمۇ ئويۇڭنى ئويلىساڭ بولمامدۇ؟ ئالدىدىن ئۇنۇنكىمۇ تۆۋەن دەرىجىلىك، مۇناسىۋىتىمۇ تايىنلىق، شۇنداق تۇرۇقلۇق باشقىلار ئۈچ كويغا ئالىدىغان گازنى 12 كويغا ئېلىپ ياقىمىز، بالىلارنىڭ يەسلى بۇلىمۇ پالان پۇل، يا مېنىڭ ئۇچامغا قوندۇرمىدىڭ، يا ئۆزۈڭمۇ زىيانلىمىدەك يۈرەلمەيسەن، ئولتۇرغان ئويۇڭمۇ

تىنلا ئۇنىڭ جامالى ئايدەك، شۇڭلاشقىمۇ توي قىلغان دەسلەپكى ۋاقىتلاردا ئۇنىڭغا ئەس-ھوشۇمنى يوقاتقۇدەك ئامراق بولۇپ كەتكەندىم، ئايالىم خۇددى ئايدەكلا يۈمە-ئالاق ئىدى.

چۈشەنمەيۋاتامسەن؟ ماتېرىياللىرىمدا بىر پۈتۈن يۈمە-ئالاق جىسىمىنىڭ كەسىمە يۈزى 360 گرادۇسلۇق بۇلۇڭغا تەڭ، ئۇ، بوشلۇق قالمىغان ھالەتنى كۆرسىتىدۇ. ھە، مېنىڭ خوتۇنۇمۇ ھازىر تۇرمۇشتىكى مۇھەببەت، كۆيۈنۈشكە ئازراقمۇ بۇلۇڭ، بوشلۇق قالدۇرماي، ئەنە شۇنداق تولۇق گرا-دۇسلاشقان يۈمە-ئالاق جىسىم، كىشىلەر ئاغزىدىن ھەممىشە 180 گرادۇس بۇرۇلۇش، ئۇ قۇتۇپتىن بۇ قۇتۇپقا ئۆتۈپ كېتىش، دېگەندەك گەپلەرنى ئاڭلايمىز، ئويلاپ كۆرە، بۇ سۆزلەرنىڭ نېمە يامىنى، ئوڭ-ئالاق بار يەردە تەتۈرمۇ بولىدۇ، قۇتۇپ بىرلا بولمىغاندىكىن «ئۆتۈش» مەسىلىسىنى تىلغا ئېلىشۇمۇ ھاجەتتىمىز، بارلىق شەيئىلەرگە ئوخشاش ئادەمۇ ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ ئەمەسمۇ، ئەمما 360 گرادۇسلۇق شەكىلگە كىرىۋېلىش نېمىدېگەن قورقۇنچىلىق...

ھېلىمۇ ئېسىڭىزدۇر، مەن ئالىي مەكتەپتىكى چاغلىرىمدا ھەممە ساھەدىن بىلىم ئېلىشقا قىزىقاتتىم، خىزمەتكە چىقىپمۇ بۇ ئادىتىمنى ئۆزگەرتەلمىدىم، ئويلاپ باق، دۇنيادا ئىلىم ساھەسىدە ھازىر 2000 نەچچە يۈز خىل پەن بار، دەپ بىلىمىز، ئۈچ-تۆت شېئىر، ھېكايە ئېلان قىلىپلا شائىر، يازغۇچى ياكى بولمىسا سەۋزە قىرىدىغان ئاپتوماتىك ئەسۋابقا ئوخشاش نەزەرسىلەرنى ئىختىيار قىلىپ «ئىشلىتىپ

مېڭىدەك بولۇشنى ئويلىغان.

شۇنداق ئاچچىق خىياللار ئىلىكىدە پۇجىلىنىپ ئولتۇردۇم، خىياللاردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئەتراپىمىدىكىلەرگە قارىدىم، كۆزۈمگە ھەر خىل كىيىمىگەن، ھەر خىل سۈپەتكە ئىگە كىشىلەر چېلىقماقتا، ھەر خىل پاراڭلار قۇلىقىمغا كىرمەكتە:

— ئاكام ئىچكىرىدىن ئەۋەتكەن بۇ ماللارنى ئۇنىڭغا ئۇقتۇرماي، پايدىسىغا ئۆتۈپ كۆزۈۋېتىپ، قايرىيدىغاننى قايرىپ، چۆنتەك نى تازا بىر لىقلاي دەيمەن، قانداق؟ — ئۇدۇلۇمدىكى ئۇرۇندۇقتا ئولتۇرغان ئوقۇغۇچى چى سىياقىدىكى يىگىت يېنىدىكى قىزغا گېلىنى خورازنىڭ پوكىنىدەك كۆپتۈرۈپ، مەغرۇر جاكارلىدى.

— ھوي، ساراڭ بولۇپ قالىدىڭىزمۇ، ئەتىلا ئىمتىھان باشلىنىدىغان تۇرسا، قىز بىردەم ھەيران قالغاندەك يىگىتكە قارىدى ۋە بىردىنلا تۇمشۇقنى سوزۇپ تولغاندى. — ھە راست، ياخشى ئويلاپسىز، ھېلىقى، ئۇ غۇلغان كۈنۈمگە ئاتاپ ئاچاملاردىن 250 كوي ئۆتنە ئېلىپ سېتىۋالغان چاپاننىڭ پۇلىنى شۇنىڭدىن بېرىۋەتسەك، ئاندىن بىر ئاپپارات سېتىۋېلىپ، تەتىلدە راسا تاماشا قىلساق...

— ھېلىقى نازىر ئىدارىمىزنىڭ يېرىمىدىن پۈتكەن ئىشخانا بىناسىنى كۆرگەنلىكى كېلىپتىكەن، ھەممىسى: شارائىتىمىز ياخشى، قىيىنچىلىقىمىز ئاز يەي... دەپ سېرىك ئويناۋاتمامدۇ، ئاچچىقىمنى باساي، شۇ يەردىلا ئۇلارغا ئۆكتە قويۇپ نازىرغا مۇنداق دېدىم: باشلىق، سىز ئىدارىمىزنىڭ ئالدىنىلا كۆرمەي كەينى تەرەپكىمۇ ئۆتۈپ بېقىمىڭ، بىز ئەسكى تاملىقتا ئولتۇرۇۋاتىمىز، ئۆيلىرىمىز زەيلەپ تاملىرىمىز

ئەسكى تاملىق، كۈن نۇرى چۈشمەي، بالىلارمۇ راختىتىن بېرى كەلمىگەن، ساڭا نېمە قويۇپتۇ چەت ئەل تىلى ئۆگىنىپ، قايسى باشلىق ياشلارنى يۆلەپ بېقىپتەن كەن، نەچچە دېدىم، تويىدۇم سەندىن، سەندەك ئۆزىنى بىلىمەيدىغان ئەر بىلەن ياشغۇچە ئاجرىشىپلا قۇتۇلغىنىم ياخشىكەن، خېتىمنى بەر!...

دوستۇم، ئۇنىڭ ئېغىزغا ئالغۇسىز تىللار بىلەن يەنە نېمىلەرنى دېگەنلىكىنى سۆزلەشتىن نومۇس قىلىمەن، نومۇس! ساڭا مەستلىكىم كېلىدۇ، سەن بەختلىك.

شۇنداق قىلىپ، يېرىم ھۆل بولۇپ كەتكەن كىتابنى ئېلىپ، بىردەم بولسىمۇ ئۇنىڭ تىل - ئاھاننىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۆيىمىزنىڭ يېنىدىكى گۈللۈككە كىرىپ، كىتابنى قۇرۇتماقچى بولدۇم. كۈن تېخى يورۇق ئىدى، يولدىن ئۆتۈشۈۋاتقان ما-شىنلارنىڭ ئاۋازى، ئادەملەرنىڭ ۋاڭ - چۇڭلىرىمۇ سەل بېسىقشقا باشلىغان، كىتابقا قاراپ جۇدۇنۇم تۇتۇپ شۇ تاپتا ئۆزۈمگىمۇ ئۆچلۈكۈم كېلىپ كەتتى، شۇ ئەمەسمۇ، مەن يا بىرەر چەت دۆلەتكە چىقىپ چۈشۈمدىمۇ كۆرمىگەن مۆجىزىگە ئېرىشىشنى ئويلىغاندىمەنمۇ ياكى بىرەر يىراقنى كۆرىدىغان باشلىقنىڭ نەزەرى چۈشۈپ، باشقىلاردىن ئالاھىدە پەرقلەنىپ تۇرىدىغان نەچچە تىللىق دىپلومات بولۇشقا ئاشىق بولۇپ قالغاندىمەنمۇ... ياق، ياق! ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، مەن پەقەت مېنى پەيلاسۇپ قىلىدىغان خوتۇننىڭ تاپا - تەنەلىرىدىن تېزىرەك قۇتۇلۇپ، تۇرمۇشنىڭ ئاز بىر قىسىم غەملىرىنى بولسىمۇ ئۆتمۈش قىلىۋېتىشنى، كەسپىمىدە ئىسپىكترونلۇق

سەن دەپ باقە! - ھە، توغرا ئېيتتىڭ، بۇ ئەلۋەتتە تاسادىپىيلىق، كىتابنى دەمەسەن؟ ئۇنى گۈللۈكتىن قايتىپلا ئىشخاناغا ئاپىد رىۋەت كەن، ئۆيگە كېتەي دەپ پىراق يەنە سەن بىلەن بىر دەم - يېرىمدەم مۇگدىشىپ ئىچ پۇشۇقىمنى چىقىراي دەپ كىرىشىم، ئادەم ھەقىقەتەنمۇ دۇنياغا ئازاب چىكىش ئۈچۈن تۆردىلىدىكەن. دەپ باقە، بىز نېمە لەرنى ئويلىمىغان، نېمىلەرنى قىلالىدۇق؟ شۇنداقتىمۇ مەن يەنىلا ئۈمىدلىمەن، ئىشەن دوستۇم، بىلىم ئۆلمەيدۇ، سەن، بىزگە ئوخشاش بىلىمگە، ئەتىگە ئىستىلىدىغانلار ئاز ئەمەس. بولدى، بۇلارنى دەپ نېمە قىلىمىز، شۇ ئەمەسمۇ، ھە، بۇنىڭدىن خاتىرە - جەم بول! شۇنداق كۈنلەر كېلىدۇكى، ئايچاماللىنىڭ 360 گرادۇس «تولۇق تۇتۇلغان» يۈزى ئېچىلىدۇ، ئۇنىڭ ئەتىلا «180 گرادۇس بۇرۇلۇش» قىلىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن، ھازىرچە ماڭا شۇنچىلىكلا مۇ - ھەببەت كۇپايە، چۈنكى، ئايىنىڭ ئون بەشى قاراڭغۇ، ئون بەشى ئايدىڭ بولىدۇ ئەمەسمۇ.

قۇي، دوستۇم، قۇي! «شەربەت» بولمىسا، «داچۇي» بولسىمۇ بولۇۋېرىدۇ!...

پاختا ئىشلەۋاتىدۇ، پاختا! ... دېدىم، ئىدارە باشلىقىمىز ۋە ئايرىم تەخسىكەشلەر كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ كېتىشتى، نېمىدىن قورقاتتىم، دېمىسىمۇ سىقىلىپ ئۆلەي دېدۇق. 18 يىل بولدى، ھەي، راست سىلەرنىڭ ئىدارە - نىڭ ئۆيى پۈتەي دەپ قالغاندۇ، خوتۇن؟ - پۈتۈشىنغۇ پۈتتى، لېكىن - زە يول ماڭمىساق چاتاق بولىدىغاندەك تۇرىدۇ، - بۇ ئايالنىڭ ئاۋازى ئىدى، - سارجىدىن بىر كىيىملىك سۆڭۈگۈتەي دېسەم، باھاسىنىڭ ئۆسۈپ كەتكىنى...

كەينىمىدىن ئاڭلانغان بۇ ئاۋازنىڭ ئىگىلىرىنى كۆرەلمىدىم، مۇشۇنچىلىك كىچىك گۈللۈكنىڭمۇ شۇنچىلىك بىمەنلىككە تولۇپ كەتكىنىنى دېمەمدىغان. مەن خامۇش ھالدا ئورنۇمدىن قوزغىلىۋېتىپ، بىر چەتتە بېرىدەم لىپ ئۆگىنىش قىلىۋاتقان ئۈچ قىزغا بو - يۇنلىرىنى زىراپىنىڭ بو يۇنلىرىدەك سوزۇ - شۇپ، جۆۋەندە ناخشىلىرى بىلەن ئىچ باغ - رىنى تۆكۈشۈۋاتقان بىر توپ ياشقا قاراپ ئىچىم سەمىرىلىپ كەتتى.

دوستۇم! مېنى جىددىلىشىپ كېتىپ - تۇ، دەپ قالما، كاللام شۇ تاپتا تېخى جايىدا، بۈگۈن بۇ كۆرگەنلىرىم چۈشمۇ ياكى تاسادىپىي توغرا كېلىپ قېلىشمۇ،

مەسئۇل مۇھەررىر ئالمىجان ئەسمايىل

بىزنىڭ ئەدەبىياتىمىز

جۇشى ئۇرۇپ تۇرغان ياش تالانت

ئارسلان دائىم «شائىر، يازغۇچىنىڭ شوھرەت ھەيكىلىنى، ئىناۋەت مۇنارىنى ئۇنىڭ ئەسەرلىرى تىكلەيدۇ. شۇ ئەسەرلەرنىڭ بەدىئىي سۈپىتى ۋە ئېستېتىك قىممىتى بۇ ھەيكەل، مۇنارلار- نىڭ ئۆمرىنى بەلگىلەيدۇ. باشقىچە ھەرقانداق سۈنئىي ۋاسىتىلەر ئارقىلىق تىكلەپ چىقىلغان نەرسىلەر بوراندا قالغان غازاڭ، كەلكۈندە قالغان ئەخەلەت دۆۋىلىرىنىڭ تەقدىرىدەك ئاقسۆڭەتكە دۇچ كېلىدۇ. چۈنكى ۋاقىت ئادىل ھەم رەھىمسىز سوتىچىدۇر» دەيدۇ. بۇ ئۇنىڭ ئىجادىيەت ھاياتىنىڭ مىزانى.

ئارسلان 1950 - يىلى تارباغاتاي ۋىلايىتىنىڭ دۆربىلجىن ناھىيىسىدە كەمبەغەل دېھقان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇنىڭ بالىلىق چاغلىرى ئېمىل دەرياسىنىڭ بويلىرىدا ئۆتتى. ئۇ ئائىلىسى بىلەن بىللە ئانا يۇرتى ئاتۇشقا كۆچۈپ كېلىپ، خەت ساۋاتى چىقىشى بىلەنلا كىتابلارغا يېپىشتى. ئۇ باشلانغۇچ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەن چاغلاردا ئانچە - مۇنچە مەشق شېئىرلىرى يېزىپمۇ قويمىدىغان ئەدەبىي ھەۋەسكار بولۇپ قالغانىدى. 1964 - يىلى بېيجىڭ مەركىزىي مىللەتلەر ئىنىستىتۇتىنىڭ سىياسىي فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كىرىش ئۇنىڭ نەزەرىدىن ئۆتۈپ كەتتى. بۇ مەزگىلدە ئۇ ماركسىزم، لېنىنىزم ئاساسلىرى، سىياسىي ئىقتىساد، پەلسەپە، پىسخولوگىيە، لوگىكا قاتارلىق پەنلەرنى سىستېمىلىق ئۆگەندى. ئىنىستىتۇتنى پۈتتۈرۈپ 1970 - يىلى ئاخباراتچىلىق ساھەسىگە قەدەم قويدى. ئۇ 1976 - يىلى 6 - ئاي «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىگە يۆتكىلىپ كەلدى. ئۇ ھازىرغىچە مۇشۇ ژۇرنالدا تەھرىرلىك خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ.

ئارسلان دەسلەپكى چاغلاردا كۆپلىگەن تەسۋىرىي خەۋەر، ئوچىرىك، شېئىرلارنى يېزىشتىن تاشقىرى 1974 - يىلى «كۈنپىلۇن بورانلىرى»، 1975 - يىلى «يەنئەن مۇھەببىتى» داستانلىرىنى، 1976 - يىلى «مايسەم» ھېكايىسىنى ئىپلان قىلدى. ئارسلاننىڭ ئاساسلىق ئىجادىيىتى 1977 - يىلىدىن كېيىن باشلاندى. 1977 - يىلى ئۇ «شاۋقۇنلا نىيە دەرياسى» ناملىق ئەسىرىنى، 1978 - يىلى «قەلبلەر مەشئىلى» داستانىنى، 1979 - يىلى «جەسۇرلۇق داستانى زادى كىمگە مەنسۇپ» دېگەن ئوبزورىنى، شۇنداقلا «تاغ لىرىكىسى»، «بەختسىز مۇھەببەت»، «ئەركىنلىك»، «جۇڭغار ئىلھاملرى»، «ئاتۇش سۈرەت»

لىرى»، «پىغان»، «غەرب قەبرە». قاتارلىق شېئىر، سېكىل، بالادىلىرىنى ئېلان قىلدى. ھازىرغىچە ئۇنىڭ 600 پارچىدىن ئارتۇق شېئىرى، ئون بەش پارچە بالادا، داستانى، ئون پارچە ئوبزورى، ئون نەچچە پارچە ھېكايە، پوۋېستى، بىرقانچە پارچە كىنو سىنا-رىيە ھەم ئوپېراسى ئېلان قىلىندى. 1984-يىلى «ياشلىق يۇلتۇزلىرى»، «يۇلتۇزلار يۇرتى»، 1989-يىلى «ئۆلمەس تۇيغۇلار» ناملىق شېئىر توپلاملىرى نەشر قىلىندى. ئۇنىڭ «ئارىلان شېئىرلىرىدىن تاللانما» (خەنزۇچە) ناملىق توپلىمى ۋە «سىرلىق ھەيكەل» ناملىق ھېكايە، پوۋېستلار توپلىمى پات ئارىدا كىتابخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشىدۇ. ئۇنىڭ «يۇلتۇزلار يۇرتى» ناملىق داستانى 1981-يىلى ئاپتونوم رايونى بويىچە ئاز سانلىق مىللەت يازغۇچىلىرىنىڭ 31 يىلدىن بۇيانقى مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاش پائالىيىتىدە بىرىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتقا، شۇنداقلا بىرىنچى نۆۋەتلىك مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر يازغۇچىلىرىنىڭ مۇنەۋۋەر ئەسەرلىرىنى باھالاپ، مۇكاپاتلاشتا بىرىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتقا، «يوقۇم ئاينىڭ ماكانى» ناملىق شېئىرى 1983-يىلى بالىلار ئەدەبىياتى بويىچە ئىككىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتقا، «يانۋار قايغۇسى» ناملىق تەرجىمە داستانى 1984-يىلى تەرجىمە ئەسەرلەر بويىچە ئىككىنچى دەرىجىلىك مۇكاپاتقا، «ئۇزۇمزار ماكان» ناملىق ناخشا تېكىستى مۇنەۋۋەر ئەسەر مۇكاپاتىغا، «قىساس خەنجىرى» ناملىق كىنو سىنارىيىسى 1985-يىلى مۇنەۋۋەر سىنارىيە مۇكاپاتىغا، شېئىرلار توپلىمى—«ئۆلمەس تۇيغۇلار» 1989-يىلى ئاپتونوم رايونى بويىچە ئۆتكۈزۈلگەن ئون يىللىق يېڭى دەۋر ئەدەبىياتىدىكى مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى مۇكاپاتلاشتا ئىككىنچى دەرىجىلىك كىتاب مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

ئارىلان زېھنى كۈچىنىڭ بىر قىسمىنى مىللىي مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇشنىڭ كۆۋرۈكى بولغان ئەدەبىي تەرجىمە خىزمىتىگە بېغىشلاپ، خەنزۇ، قىرغىز، قازاق تىللىرىدىن بىرمۇنچىلىغان ئەسەرلەرنى تەرجىمە قىلدى. ئۇ خەنزۇ تىلىدىن تەرجىمە قىلغان جۇڭگو ۋە چەت ئەل يازغۇچىسى، شائىرلىرىنىڭ 200 دىن ئارتۇق شېئىر، ئون نەچچە داستان، ھېكايە ۋە ئوبزورى، شۇنىڭدەك «يايلاق بۇركۈتى» ناملىق كىتاب ھەمدە ئامېرىكا يازغۇچىسى ۋېلىيام شىرىرنىڭ دۇنياغا مەشھۇر ئەسىرى— «3 - ئىمپېرىيىنىڭ گۈللىنىشى ۋە ھاالاكتى» (باش قىلار بىلەن بىرلىكتە تەرجىمە قىلغان) قاتارلىقلار نەشر قىلىنىپ، كىتابخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئارىلاننىڭ ئاساسىي مۇۋەپپەقىيىتى شېئىرىي ۋە نەسرىي ئەسەرلەر ئىجادىيىتىدە كۆرۈلدى. ئۇ ئۆز ئەسەرلىرىنى «روھنىڭ جىلۋىسى، يەنى ئاڭ پائالىيىتىنىڭ، ئىچكى دۇنيانىڭ شولىسى» دەپ ئاتايدۇ. ئۇ رېئاللىزم بىلەن مۇدىرىزىملىق ئىپادىلەش ۋاسىتىلىرىنى بىرلەشتۈرۈشنى ئىجادىيەت ئۇسۇلى قىلغان بولۇپ، ئىنسانىيەت ھاياتىنىڭ خىلمۇ-خىللىقى ۋە تەقدىرنىڭ مۇرەككەپلىكىنى ئىچىپ بېرىدىغان ئوبزورلارنى يارىتىپ، دۇنيا قەدەققىياتىنىڭ قانۇنىيەتلىرى ئۈستىدە ئىزدىنىشنى مەقسەت قىلدى. ئۇ ئۆز ئەسەرلىرىدە ھەر خىل ئىجتىمائىي تۇرمۇشنى، خىلمۇخىل خاراكتېرلارنى تەسۋىرلەپ، ئادەملەرنىڭ روھىي دۇنيا ئۆزگىرىشلىرىنى، خاراكتېرلاردىكى خاس ئالاھىدىلىكلەرنى يورۇتۇپ، تۇرمۇش پۇرىقى ۋە مىللىي پۇراقنى قويۇقلاشتۇرۇشقا تىرىشتى. ئۇنىڭ ئەسەرلىرىدە شەخسنىڭ، ھاياتلىقنىڭ، جەمئىيەتنىڭ، تارىخنىڭ يورۇق ۋە قاراڭغۇ تەرەپلىرى ئەكس ئەتتۈرۈل

گەن. ئۇ بەدىئىي ئۇسۇل جەھەتتىن سىمۋول، بىسشارەت، چۈش، خىمىيال قاتارلىقلارنى يېزىش ۋاسىتىلىرىنى كۆپرەك قوللاندى، چۈش ۋە خىمىيالىي تۇيغۇلارنى، رىۋايەت، ئەپسانە، چۆچەكلەرنى قىستۇرۇپ يېزىش ئارقىلىق ئادەملەرنىڭ رېئاللىققا بولغان تونۇشلىرىنى ھەم ھەر خىل پىسخىكىلىرىنى ئۈنۈملۈك ئىپادىلىدى. ئۇنىڭ ئەسەرلىرىدىكى ئوبرازلار كۆپ نۇقتىلىق، كۆپ قاتلاملىق يارىتىلغان.

ئارىسلاننىڭ چوڭ ھەجىملىك داستانلىرىنىڭ كۆپ قىسمى لىرىك خۇسۇسىيەتكە ئىگە. ئۇنىڭ لىرىك شېئىرىيىتىدە ئالدى بىلەن ۋە تەنپەرۋەرلىك ھەم ۋە تەنپەرۋەرلىكنىڭ كونكرېت بەلگىسى بولغان مىللىي روھ چاقناپ تۇرىدۇ. ئارىسلان شېئىرلىرىنىڭ تېمىسى كەڭ، مەزمۇنى مول ۋە خىسلىمۇخىل، شەكىلى رەڭگارەڭ بولۇپ، تەبىئەت، تۇرمۇش، ھاياتلىق، ماماتلىق، مۇھەببەت، ئاڭ پائالىيەتلىرىنىڭ ھەممە جەھەتلىرىگىچە دېگۈدەك چېتىلىدۇ. كۆپ مەنىلىك جانلىق سىيما يارىتىلغان، سىمۋول، بىسشارەت، ئوخشىتىش كۆپ ئىشلىتىلىدىغان ئۇسۇل ئارىسلاننىڭ ھەممە شېئىرلىرىدا دېگۈدەك ئوخشىمىغان دەرىجىدە قوللىنىلغان. بۇ ئۇسۇل «يۇلتۇزلار يۇرتى»، «رەڭگارەڭ شېئىرلار»، «مۇھەببەت لىرىكىلىرى» قاتارلىقلاردا ئالاھىدە گەۋدىلىك ئىپادىلەنگەن.

ئارىسلان ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان يۈرەك قېنىنىڭ ئاساسىي قىسمىنى تەھرىرلىككە سەرپ قىلىپ كېلىۋاتىدۇ. ئۇ ژۇرنال سۈپىتىنى ئۆستۈرۈش، سەھىپىلەرنى جانلاندۇرۇش، تا تەشەببۇسكار بولۇپ، تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ كەلدى. تالانتلىقلارغا، ئۈمىدلىك ياشلارغا ئىلھام ۋە مەدەت بەردى. ئۇندىن تاشقىرى ئىشتىن سىرتقى ۋاقىتلىرىدىن پايدىلىنىپ، نەشرىيات ئورۇنلىرىغا ئالتە كىتابىنى تەھرىرلەپ نەشرگە تەييارلاپ بەردى. ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو ئازسانلىق مىللەت يازغۇچىلىرى ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ مۇدىرىيەت ئەزا-سى، شىنجاڭ شېئىرىيەت جەمئىيىتىنىڭ مۇدىرىيەت ئەزاسى، ئەدەبىي تەرجىمانلار ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

«تارىم» ژۇرنىلىنىڭ ئاشنالىرى - ھۆرمەتلىك كىتابخانلار!

تەھرىر بۆلۈمىمىز سىلەرگە چوڭقۇر ئېھتىرام بىلدۈرىدۇ ۋە قىزغىن سالام يوللايدۇ. سىلەرنىڭ «تارىم» نىڭ دائىملىق خېرىدارى بولۇپ كەلگەنلىكىڭلارگە رەھمەت - ھەشقاللا ئېيتىدۇ.

«تارىم» بۇ يىل سىلەرگە كۆپلىگەن ئېسىل مەبۇلەرنى تەقدىم قىلدى. ئۇ، سىلەرنىڭ ئېھتىياج ۋە ئارزۇ-يۇڭلارنى قاندۇرۇپ، سىلەرگە تېخىمۇ ياخشى خىزمەت قىلىش ئۈچۈن كېلەر يىلى ئۆز سەھىپىسىنى يەنىمۇ جانلاندۇرۇپ ۋە بېيىتىپ، سىلەرگە تېخىمۇ رەھدار، تېخىمۇ شېرىن ئېسىل مەبۇلەرنى تەقدىم قىلىدۇ. سۈپەتنى ئۆزلۈكسىز ئۆستۈرىدۇ.

ھۆرمەتلىك كىتابخان، «تارىم» غا كېلەر يىللىق ئۈچۈن مۇشتىرى بولۇش ۋاقتى كېلىپ قالدى. سەمكىزدە بولۇنكى، 1 - نويابردىن باشلاپ پوچتىخانلار مۇشتىرى قوبۇل قىلىدۇ. پەيتىنى قولدىن بېرىپ قويماق. ژۇرنالنىڭ ئايلىق باھاسى 1.40 يۈەن. ۋە كالتە نومۇرى: 66 - 58

«تارىم» ژۇرنىلىنى تەھرىر بۆلۈمى

ئازات سۇلتان

ئۇيغۇر پروژىسىدىكى تراگېدىيە ئېتىكى توغرىسىدا

تراگېدىيىدىن ئىبارەت ئېستېتىك كاتېگورىيە تارىخنىڭ ئۇزاق مۇساپىسىدە جەمئىيەت تەرەققىياتى، ئىنسان ئېگىنىڭ مۇكەممەللىشىشىگە ئەگىشىپ شەكىللەنگەن ۋە تاكاممۇللاشقان. بۇ خىل تەرەققىياتنىڭ بەدىئىي خاتىرىسى بولغان تراگېدىيىلىك ئەسەرلەر خەلقىمىزنىڭ زوقلىنىش ئوبيېكتى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئەتىۋارلىنىپ كەلمەكتە. كلاسسىك ئەدەبىيات سەھىپىمىزدىكى «ئىككى تىكىن ھېكايىسى»، «پەرھاد - شېرىن»، «لەيلى - مەجنۇن»، «تاھىر - زۆھرە»، «رابىيە - سەئىد»، «نۇزۇگۈم» داستانلىرى شۇنداق ئۆلمەس ئەسەرلەردىندۇر.

ئارىستوتىل قەدىمىي گرىك تراگېدىيىلىرىدىن نەزەرىيەۋى خۇلاسە چىقىرىپ، قۇللار تراگېدىيىنىڭ قەھرىمانلىرى بولالمايدىغانلىقى، پەقەت كومېدىيىلىك قەھرىمانلار بولالايدىغانلىقىنى كۆرسەتكەندى. دەرۋەقە، قەدىمقىي گرىك تراگېدىيىلىرىدىكى قەھرىمانلار يۇقىرى تەبىقىدىكى ئاق سۆڭەكلەر ياكى قالتىس ئىشلارنى قىلغان ئۇلۇغ شەخسلەردىن بولغان. ئەدەبىياتنىڭ ئويغىنىش دەۋرىدە بۇ ئەندىزە بۇزۇپ تاشلاندى. ۋېكتور ھيوگۇغا كەلگەندە، ئۇ جەمئىيەتنىڭ ئەڭ تۆۋەن قاتلىمىدىكى سىگان قىزى ئاسمىرادانى ئۆزىنىڭ مەشھۇر تراگېدىيىلىك رومانى — «پارىژدىكى بۈۋى مەريەم ئىبادەتخانىسى» نىڭ باش قەھرىمانى قىلىش ئارقىلىق كلاسسىزمغا بۆسۈپ كىرگەن رومانىزملىق ئىدىيەۋى ئېقىمغا ۋەكىللىك قىلدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكى تەنقىدىي رېئاللىزمچىلار تراگېدىيىلىك باش قەھرىماننىڭ ئورنىغا ئېزىلگەن، خارلانغانلارنى قويۇپ، ئاددىي كىشىلەر تراگېدىيەسىنى، ئائىلىۋى تراگېدىيىلەرنى كۆپلەپ يازدى. بۇ ھال تراگېدىيە ئېگىنىڭ يېڭى تەرەققىياتىنى شەكىللەندۈردى.

ئۇيغۇر تراگېدىيە سەنئىتىدە قەدىمقىي گرىك تراگېدىيىلىرىدەك ئۇنداق ئېنىق قېلىپ بولمىسىمۇ، لېكىن ئۇيغۇر كلاسسىك تراگېدىيىلىرىمىزنىڭ ئاپتورلىرىمۇ كۆپ ھاللاردا تراگېدىيىلىك باش قەھرىماننىڭ ئورنىنى تۇرمۇشنىڭ تۆۋەن قاتلىمىدىكىلەرگە بەرمىگەن (بۇ خۇلاسىمىزگە بېقىنمايدىغان ئايرىم ئەھۋاللارمۇ يوق ئەمەس).

ئەڭ دەسلەپكى نەسردى ئەسەرلەردىن بولغان «ئىككى تىكىن ھېكايىسى» دىكى تراگېدىيىلىك باش قەھرىمان تىكىن باراناس دۆلىتىنىڭ خانى — ماخارىننىڭ چوڭ ئوغ-

لى. دېمەك، ئۇ بىر شاھزادە. ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئەسەرلەردىكى مەشھۇر تراگېدىيىلىك قەھرىمان - پەرھاد، شېرىن، تاھىر، زۆھرەلەرمۇ شاھزادە ۋە مەلىكىلەردۇر. ئەدەبىياتتا رېئاللىقنىڭ خاھىشلار بارغانسېرى كۈچىيىپ، ئەدەبىيات تۇرمۇشقا تېخىمۇ بەكرەك يۈزلىنىۋاتقان دەۋردە ياشىغان ئابدۇرېھىم نىزارى، موللا بىلال نازىمى قاتارلىقلارنىڭ «رابىيە - سەئىدىن»، «نۇزۇگۇم» قاتارلىق داستانلىرى دەل مۇشۇ نۇقتىدا ئەنئەنىۋى تراگېدىيە ئېڭىمىزغا يېڭىلىق ئېلىپ كىردى. رابىيە خاننىڭ قىزى ئەمەس، يېزىدىكى بىر باينىڭ قىزى، خالاس. سەئىدىن بولسا، كەمبەغەل يىگىت. ئالدىنقىسىدا خەلقنىڭ تۆۋەن قاتلىمىنىڭ مۇھەببەت تراگېدىيىسى يېزىلغان بولسا، كېيىنكىسىدە قەھرىمانلىق تراگېدىيىسىنىڭ باش قەھرىمانى قىلىپ سۈرگۈن قىلىنغان مەزلۇم نۇزۇگۇم تەسۋىرلەنگەن. بۇ، تراگېدىيە ئېڭىمىزدىكى بىر بۆسۈش، ئەلۋەتتە.

كۆرۈشكە بولىدۇكى، مىللىتىمىزنىڭ، ئەدەبىياتىمىزنىڭ تراگېدىيە ئېڭىدا، ئېستېتىكىلىك قاراشلىرى ۋە زوقلىنىش پىسخىكىسىدا ئۇزاق تارىخنىڭ ئىزناسى بار. قارايدىغان بولساق، بۇدا تەلىماتلىرىدىكى باشقىلارنى قوغداش، مۇرەسسە - مادارا قىلىش، سەۋەب - نەتىجىلىك ئاقىۋەت، ئىسلام تەرىقەتلىرىدىكى ياخشىلىققا ياخشىلىق، يامانلىققا يامانلىق دەيدىغان ئەقىدىلەرنىڭ كلاسسىك تراگېدىيىلىرىمىزدە ناھايىتى كۈچلۈك ئەكس ئەتدۈرگەنلىكىنى كۆرىمىز.

پەرھاد جادۇگەر موماينىڭ ھىيلىسى بىلەن ئۆلگەندىن كېيىن شېرىنمۇ پاك مۇھەببەتكە بولغان ساداقىتىنى ئىپادىلەپ جاندىن كېچىدۇ. ئۇ پەرھادنىڭ جەستى بىلەن مۇڭدىشىپ تۇرۇپ ئۆلدۈ. دېمەك، ھاياتلىقىدا ۋىسال تاپالمىغان ئىككى تەن ئۆلگەندە بىرلىشىدۇ. ئەسەرنىڭ خاتىمىسىدە يەنە تراگېدىيىنىڭ سەۋەبكارى خىسراۋ قىلغىنى ئۆزىگە يېنىپ، ئوغلى تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. ئوغلى شىرۋيا بولسا، پەرھادنىڭ ئاغىنىسى شاپۇر، ئىملىدىشى بەھراملار تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. چىن مۇھەببەتنىڭ قۇربانى بولغان تاھىر، زۆھرەمۇ ھايات ۋاقتىدا ۋىسال شادلىقىدىن بەھرىمەن بولالمايدۇ، بىراق ئۇلارنىڭ قەبرىسىدىن ئۇنۇپ چىققان بىر جۈپ گۈل ئۇلارنىڭ مۇھەببىتىنىڭ ئاخىرقى نەتىجىسى سۈپىتىدە سىمۋوللۇق ئۈنۈم ھاسىل قىلىدۇ.

تراگېدىيىلىك قەھرىمانلارنىڭ زوراۋان كۈچلەر بىلەن باتۇرلارچە ئېلىشىپ، مۇھەببەت، ئەركىنلىك ئۈچۈن مەردلەرچە قۇربان بولغانلىقى، لېكىن ئۇلار بۇ دۇنيادا مۇراد - مەقسەتلىرىگە يېتەلمىگەن بولسىمۇ، ئۇ دۇنيادا ۋىسال پەيزىنى سۈرگەنلىكى ياكى ئىككى تەننىڭ بىر جۈپ قۇشقا ئايلىنىپ ئەركىن پەرۋاز قىلغانلىقى، ئىككى قەبرىدىن ئۆسۈپ چىققان ئىككى تال گۈلنىڭ ئىرىشى - چىرىشى بولۇپ ئېچىلغانلىقى ياكى ئۇلارنىڭ بەختىگە ئولتۇرۇپ جېنىغا زامان بولغان كۈچلەرنىڭ ئادالەت كۈچلىرى تەرىپىدىن جاجىسىنى يېگەنلىكى... ئومۇمەن تراگېدىيىلىك خاتىمىنى ئاخىرقى ھېسابتا مۇرادى ھەل بولغان قىلىپ تەڭپۇڭلاشتۇرۇپ بىر تەرەپ قىلىش زوقلىنىش پىسخىكىسىنىڭ تەڭشۈلۈشىگە ئىمكانىيەت يارىتىدۇ. بۇ ئەدەبىياتىمىزدىكى مۇرەككەپ مەسىلە بولۇپ، ئۇنىڭدا ئەدەبىياتىمىزنىڭ، ئېنىقلىنى ئېيتقاندا، خەلقىمىزنىڭ گۈزەل ئارزۇ - ئارمانلىرىنىڭ، مىل-

لىتىمىزنىڭ ئەنئەنىۋى پىسخىكىسىنىڭ جۇغلانمىسى بار. ئۆز نۆۋىتىدە شۇنى قىستۇرۇپ ئۆتۈپ كېتەيلى. نۇرغۇنلىغان ئۇيغۇر خەلق چۆچۈكلىرىنىڭ «شۇنىڭ بىلەن مۇراد - مەقسىدىگە يېتىپتۇ»، «تىلىكى ھەل بولۇپ، بېشى كۆككە يېتىپتۇ»، «شۇندىن كېيىن چىشى سارغىيىپ، بېشى ئاقارغىچە خۇشال - خۇرام، غەمىز ياشاپتۇ» دېگەندەك چۈشۈرگىلىرىمۇ ئەدەبىياتتىكى تاسادىپىي ئوخشاشلىق ئەمەس. بۇنى مىللىي پىسخىكىمىزنىڭ ئىنكاسى دەپ قاراشقا بولىدۇ. دەرۋەقە ئەڭ قەدىمكى دۇردانىلىرىمىزغا تەۋە بولغان «شراق» رىۋايىتىدەك باشقىچە بىر تەرەپ قىلىنغان تىرا-گېدىيىلىرىمىز يوق ئەمەس. شۇڭا ئىجادىيەت ھادىسىلىرىنى مۇتلەق قىلەشتۈرۈۋەتكىلى بولمايدۇ. تۇرمۇشتىكى تىراگېدىيىلىك پىروپورتىپلارنى، خەلق ئارىسىدا تارقىلىپ يۈرگەن رىۋايەتلەرنى مۇئەييەن تارىخىي دەۋرگە مەنسۇپ بولغان يازغۇچىلار ئۆزلىرىنىڭ ئېسى-تېتىك غايىسى بويىچە رومانىزىملىق ئۇسۇل بىلەن بىر تەرەپ قىلغانلىقىنى كۆپ ئۇچ-رىتىش مۇمكىن.

جۇڭگو يېڭى مەدەنىيەت ھەرىكىتى يېڭى دولقۇنغا كۆتۈرۈلگەن مەزگىلدە تىراگې-دىيە مەنزىرىسىنى يېڭى بىر بالداققا كۆتۈرگەن كىشى لۇشۇندۇر. لۇشۇن 1925 - يىلى: «تىراگېدىيە دېمەك كىشىلىك تۇرمۇشتىكى قەدىر - قىممەتلىك نەرسىلەرنى پارە - پارە قىلىپ كىشىلەرگە كۆرسىتىشتۇر» دېگەندى. لۇشۇن تىراگېدىيە سەنئىتىنىڭ ئالاھىدىلىكى تۇرمۇشتىكى ئەرزىمەس خاپىلىق ياكى ئانچىكىم خۇشاللىقلارنى ئەكس ئەتتۈرۈش ئەمەس، بەلكى تۇرمۇشتىكى قەدىر - قىممەتكە ئىگە شەيئىلەرنى ئىپادىلەش ئىكەنلىكىنى، تىراگېدىيىنىڭ ئېستېتىك قىممىتى تۇرمۇشنىڭ ئىجتىمائىي قىممىتىنى ئاساس قىلىدىغانلىقىنى؛ تىراگېدىيىنىڭ ئىپادىلەش ئۇسۇلى بولسا، پارە - پارە قىلىپ كۆرسىتىش بولۇپ، شۇ ئارقىلىق كىتابخانلارنىڭ روھىي دۇنياسىنى زىلزىلىسىگە سالغۇدەك تەسىر قوزغىيالايدىغانلىقىنى مۇكەممەل شەرھىلەپ بەرگەن.

ئىجتىمائىي زىددىيەتلەرنى قايسى ئۇسۇلدا ئەكس ئەتتۈرۈش، يەنى تىراگېدىيەلىك شەكىلدە بىر تەرەپ قىلىش يازغۇچىنىڭ سۈبىيېكتىپ ئىرادىسى بويىچە بولمايدۇ. يازغۇچىلار تۇرمۇشنىڭ مۇقەررەر قانۇنىيەتلىرى بويىچە قەدىر - قىممەتلىك شەيئىلەرنى پارە - پارە قىلىپ كۆرسىتىپ، جەمئىيەتنىڭ ئومۇمىيۈزلۈك دىققىتىنى قوزغامدۇ ياكى ئىنسان بىلەن مۇھىتنىڭ، كىشىلىك مۇناسىۋەتلەرنىڭ مۇرەسسەگە كەلمەيدىغان زىددىيەت - توقۇنۇشلىرىنى سۈبىيېكتىپ ئارزۇ بويىچە ئۆزگەرتىپ مۇراد - مەقسەتلىرى ھەل بولغان قىلىپ تەسۋىرلەمدۇ؟ بۇ نوقۇل سەنئەتنىڭ بىر تەرەپ قىلىش مەسلىسىلا ئەمەس، بەلكى تۇرمۇشقا تۇتۇلغان تۈپ پوزىتسىيە مەسلىسى، كونا ئىجتىمائىي تۈزۈم ۋە مۇناسىۋەتلىرىنى ئىنكار قىلىش ياكى قوغداش مەسلىسى ھېسابلىنىدۇ. لۇشۇننىڭ تىراگېدىيە ئېڭى مانا مۇشۇنداق يۈكسەكلىككە كۆتۈرۈلگەن. ئۇيغۇر ھازىرقى زامان رېئالىستىك پىروپورتىپىدا لۇشۇننىڭ ئېستېتىك ئىدىيىلىرىگە ياندىشالغان كىشى - زۇنۇن قادىردۇر. ئۇيغۇر ھازىرقى زامان پىروپورتىپىدا ئاساس سالغۇچىلاردىن بولغان زۇنۇن قادىر ئۆزىنىڭ تىراگېدىيە ئېڭىدىكى چوڭقۇرلۇقنى «غۇنچەم»، «گۈلنەسا» قاتارلىق سەھنە ئەسەرلىرىدە

ئىپادىلەپلا قالماي، ئۇيغۇر رېئالىستىك پىروۋىسىنىڭ ئۇل تېشى بولغان «ماغدۇر كەت» كەندە» ھېكايىسىدىمۇ كۆرسەتتى. بۇ ئەسەرنىڭ رېئالىستىك پىروۋىسىدىكى ئەڭ ئۇنۇق-لۇق چىققان ئەڭ دەسلەپكى ھېكايە ئىكەنلىكى ھەممەيلەنگە مەلۇم. بۇ ھەقتە ئوبزور-چىلىرىمىز ئاللىقاچان كۆپ توختالغان، بىراق ئېستېتىك نۇقتىدىن، شۇنىڭدەك بۇ ئەسەرنىڭ باشقا يازغۇچىلارنىڭ تراگېدىيە ئېغىغا، تراگېدىيىلىك ئەسەرلىرىگە كۆرسەتكەن تەسىرىنى تولۇق باھالاش بىزدە بەكمۇ يېتەرسىز بولدى.

ئەسەرنىڭ تراگېدىيىلىك قەھرىمانى بولغان باقى ئادەم بولۇش سۈپىتى بىلەن ئادەمدەك ياشىشى، باشقىلار بەھرىمەن بولغان تۇرمۇش گۈزەللىكلىرىدىن تەڭ بەھرىمەن بولۇشى لازىم ئىدى. ئۇ ئەسلىدە بىز ئەسەردە كۆرگەندەك چىرايى ساماندىك، قاپاقلىرى ئىششىق، گەز باغلاپ كەتكەن كالىپۇكلىرى ئۈستىدە تۈكۈرۈك كۆپۈكلىرى گىزىلىداپ، چۈشىنىپ بولمايدىغان غەلىتە ئاۋازلار چىقىرىپ تۇرىدىغان، كۆڭلەكسىز تېنىگە كىيىۋالغان ياماق ۋە كىرىلىشپ كەتكەن پەشمىتى، مايلاشقان شاپاق دوپپىسى چىرايىنى تېخىمۇ سەتلەش-تۇرۇپ، ئۇنىڭ قىياپىتىنى كىشىنىڭ كۆڭلىگە غەشلىك سالغۇدەك بەت-بەشرە قىلىپ تۇرغان كۆرۈمىسىز ئادەم ئەمەس ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ پۇشتىدىن تامغان، كېسەل ۋە ئاچ-لىق دەردىدىن يۆتىلىپ ياتالمايۋاتقان نارەسىدە بالىلىرىنى «سەپرايىمنى ئۆرلەتتە! ھازىر ئۇچۇقتۇرۇۋېتىمەن. يا ئۆلىمىدى بۇ ئىنجىمارۇق چىن تەپكەنلەر...خۇدايىم تىلىگەنگە بەرسە بولمامدىغاندۇ بۇ ئىتنىڭ كۈچۈكلىرىنى...» دەپ تىللايدىغان ئەسەبىي ئادەم ئەمەس ئىدى. ئۇ ئۆزى ئېيتقاندەك «ھايۋان ئەۋلادى ئەمەس»، بەلكى ئادەم ئىدى. ئۇمۇ «جاھان تۇنۇپ كۆرگەن»، «ئەلنىڭ گۈلگە گۈل، خىلىغا خىل بولغان» ئىدى. ئۇ ناخشا ئېيتقان، ئېيتقاندىمۇ «پۈتۈن مەھەللە بويىچە ھېچكىم ئېيتالمىغان ئاجايىپ ناخ-شىلارنى ئېيتقان»، ئۇنىڭ يۈرىكى مۇھەببەتنىڭ سېزىملىرىگە تولغان، ئۇ ئېچىق ئېتىش ئۇچۇن قومۇرۇپ كۆتۈرگەن چىمنى ئىككى-ئۈچ ئادەم ئاران كۆتۈرەتتى. ئەمدىچۇ؟ «ئەمدى كۈچ يوق، يۈرەك يوق!»

ئاپتور ئەسەرنى باشتىن-ئاخىرغىچە تراگېدىيىلىك كەيپىيات ۋە يۈرەكنى ئەز-گۈدەك مىسكىنلىك بىلەن چۈمكەپ باقى ۋە ئۇنىڭ خۇۋلۇق كۆرمىگەن قەدىنىسى باھار-خان، شۇنىڭدەك يېشىغا يەتمىگەن شور پېشانە بالىلىرىنىڭ ئېچىنىشلىق تەقدىرىنى تىپىك شارائىت ئىچىدىكى تۇرمۇش مۇقەررەلىكى بويىچە تەسۋىرلەپ بېرىدۇ. بۇ يازغۇچىنىڭ روشەن ئىدىيەۋى خاھىشىنىڭ، تۇرمۇش چىنلىقىغا سادىق بولۇشتەك رېئالىزىملىق ئىجاد-يەت ئۇسۇلىنىڭ، شۇنىڭدەك خېلىلا مۇكەممەللەشكەن تراگېدىيىلىك ئېغىنىڭ نامايەندىسىدۇر. كىشىنى ئەپسۇسلاندۇرىدىغىنى، ئەدەبىياتىمىز يېڭى دەۋرگە قەدەم قويۇپ، 50-يىللارنىڭ ئاخىرقى باسقۇچلىرىغا كەلگەندە، بولۇپمۇ «مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى» دىن ئىبارەت تارىخىي تراگېدىيە ئوينىلىۋاتقان چاغلاردا تراگېدىيە ئېستېتىك زوقلىنىش كاتېگورىيىسىدىن سىقىپ چىقىرىلدى. دەرۋەقە ئىجتىمائىي تۈزۈمنىڭ تۈپتىن ئۆزگىرىشى، خەلقىمىزنىڭ تۇرمۇشىدا يۈز بەرگەن غايەت زور ئۆزگىرىشلەر تراگېدىيىلىك مۇھىتنىڭ خاراكتېرىنى، دائىرىسىنى ئۆزگەرتكەنلىكى ھەقىقەت. بۇ مەزگىلدە يازغۇچىلىرىمىز مۇشۇ دەۋردىكى

ئىجتىمائىي رېئاللىقنى ئەكس ئەتتۈرۈپ، كونا جەمئىيەت ئادەمنى ئالۋاستىغا ئايلاندۇرغان بولسا، يېڭى جەمئىيەتنىڭ ئالۋاستىنى ئادەمگە ئايلاندۇرغانلىقىدىن ئىبارەت ئورتاق تېمىنى يورۇتۇشقا تۇتۇنغانىدى. ھۇرۇن، كاردىن چىققان مەتنىيازنىڭ تۈزەلگەنلىكىنى، ساراڭنىڭ ساقايغانلىقى ۋە ئۆز يولىنى تاپقانلىقىنى، ئەركىن مۇھەببەتكە ئېرىشكەن ئازاد يېزىنىڭ قىز - يىگىتلىرىنى، ھەل بولغان تۈرلۈك ئىجتىمائىي مەسىلىلەرنى يازغانىدى. ئەلۋەتتە يازغۇچىلىرىمىز ئىجتىمائىي تۇرمۇشىمىزدىكى زور ئۆزگىرىشلەرگە ماسلىشىشقا، دەۋر روھىنى ئەكس ئەتتۈرۈشكە ھەقلىق ئىدى ۋە شۇنداق قىلىشمۇ زۆرۈر ئىدى. بىراق كېيىنكى مەزگىللەردە ئۇلار ھەرخىل تارىخىي، ئىجتىمائىي سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن پەيدا بولۇۋاتقان ياكى پەيدا بولۇش ئالدىدا تۇرغان تراگېدىيىنىڭ ئالامەتلىرىگە ئېتىبار قىلالىمىدى. پىروزمىزدا بۇ ئالامەتلەردىن شەپقەت بېرىپ جىددىي سىگنال چالىدىغان يازغۇچى چىقىمىدى. لېكىن بۇلارنى پۈتۈنلەي يازغۇچىلىرىمىزغا دۆڭگەپ قويساق تولمۇ بىر تەرەپلىملىك بولىدۇ. چۈنكى ئىجتىمائىي مەسىلىلەرگە تېگىپ قويغان «ۋالاقەككۈ - روۋنىڭ ئۆلۈمى»، «باشلىق چۈشكەن پابىدا»، «قۇرۇپ كەتسۇن قۇرۇق گەپ»، «ساڭ مۇدىرىنىڭ ئاجايىپ تەدبىرى ھەققىدە قوشاق»، «ماخۇدىن ئاۋاز» قاتارلىق ساتىرىك شېئىرلارنىڭ تەقدىرى ئۇنداق بولغان يەردە تراگېدىيىلىك پىروزمىنىڭ ئاقىۋىتى نېمە بولماقچى؟! ئۇنداق ئەسەرلەر يېزىلغان تەقدىردىمۇ ئېلان قىلىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بىز پەقەت تۈرلۈك رامكا ۋە كىشەنلەردىن قۇتۇلغاندىن كېيىن ئېستېتىك قاراشلىرىمىزنى رەتلەپ چىقىش، قايتىدىن ئويلىنىش پۇرسىتىگە ئېرىشتۇق.

ئېستېتىك قاراشلاردىكى بۇ چوڭ بۇرۇلۇش تۇرمۇشتىكى چوڭ ئۆزگىرىشتىن پەيدا بولدى. ئون يىللىق بالايى ئاپەت ۋە ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكى مۇبالغىچىلىك، كېڭەيتىۋېتىش تۈپەيلىدىن پەيدا بولغان جىسمانىي، مەنىۋى جاراھەتلەر، تۇرمۇش تراگېدىيىسىنىڭ مول ھەم چوڭقۇر تارىخىي مەزمۇنى ۋە ئىجتىمائىي يىلتىزى ئەدەبىياتىمىزدىن ئۆز ئىنكاسىنى كۈتتى. يازغۇچىلىرىمىز ئۆزلىرىنىڭ، خەلقىمىزنىڭ كەچۈرمىشلىرىنى كۆزىتىپ، ئۇنى رېئاللىقنىڭ مۇناسىۋىتى ئۈستىگە قويۇپ تەپەككۈر قىلىشقا باشلىغاندا، ئۇلارنىڭ تراگېدىيە ئېڭى باشقىدىن ئويغاندى ۋە بۇ ئاڭ ئەدەبىياتىمىزنىڭ ھەرخىل ژانىرلىرىغا سىڭدۈرۈلۈشكە باشلىدى. يازغۇچىلىرىمىز پىروزمىدا قەھرىمانلىق تراگېدىيىسىنى، ئاددىي ئادەملەرنىڭ تراگېدىيىسىنى، مۇھەببەت، ئائىلە، تۇرمۇش تراگېدىيىسىنى ۋە مۇھىت چەكلىمىسى ئىچىدىكى خاراكتېر تراگېدىيىسىنى يېزىپ چىقتى. بىز بۇ يەردە ئالدى بىلەن قەھرىمانلىق تراگېدىيىسىگە نەزەر تاشلاپ ئۆتەيلى:

قەھرىمانلار ئوبرازى جۇڭگو يېڭى دەۋر ئەدەبىياتىدا، جۈملىدىن ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا ئىلگىرىدىنلا ئالاھىدە ئورۇندا تۇرۇپ كەلگەن. يازغۇچىلىرىمىز 30 - 40 - يىللاردىن بۇيان ھەقىقەتەن تەسىرلىك، جانلىق قەھرىمانلارنىڭ ئوبرازىنى ياراتتى. لېكىن بۇ خىل قېلىپ، بىرخىل ئاھاڭ، بىرخىل رەڭ، ھەتتا سۆز - ھەرىكەت، قىياپەتلەردىكى بىرخىللىق تۈپەيلىدىن كۆڭۈلدىكىدەك نەتىجىگە ئېرىشەلمىدۇق.

قەھرىمانلىق تراگېدىيىسى قەدىمىي تراگېدىيە تۈرلىرىگە مەنسۇپ بولۇپ، ئۇنىڭدا جىددىي

ۋە قەلەر بولۇشى، باش قەھرىمان ئىلغار، ئادالەتلىك ئىشلار ئۈچۈن ۋاقتىنچە يەڭگىلى بولمايدىغان كۈچلەر ئالدىدا «ئۆزىنىڭ ئۇلۇغۋارلىقى» نى ئىپادىلەپ، بەختسىزلىككە ئۇچرىغان بولۇشى ياكى ئۆلۈپ كېتىشى لازىم ئىدى. ئىنسانلارغا ئوت ئوغزىلاپ بەرگەن پرومىتى تراگېدىك قەھرىمانلارنىڭ ئۈلگىسى بولۇپ، ماركس ئۇنى «يۈكسەك ئەۋلىيا ۋە قۇربان بەرگۈچى پىداكار» دەپ تەرىپلىگەنىدى. يېقىنقى يىللاردا ئىجاد قىلىنغان «ئۇنىۋېرسال كىشىلەر»، «ئىز»، «ئۆچمەس ئىزلار»، «قاينام ئۆركىشى»، «چالا تەگكەن ئوق» قاتارلىق رومانلارنى قەھرىمانلىق تراگېدىيىسى دېيىشكە بولىدۇ (بۇلارنىڭ ئۇتۇق - لۇق دەرىجىسى ئوخشىمايدۇ. بۇ باشقا گەپ بولغاچقا، ئىنچىكىلەپ ئولتۇرمىدۇق). بۇ ئەسەرلەر تراگېدىيىنىڭ يۈز بېرىشىدىكى ئوبيېكتىپ سەۋەبلەرنى قېزىش بىلەنلا چەك - لەنمەي، يەنە تراگېدىيىلىك باش قەھرىماننىڭ ئىدىيە خاراكتېرىنىمۇ يورۇتۇپ، ترا - گېدىيىلىك باش قەھرىمانلارنىڭ پاجىئەسىنىڭ يۈز بېرىشىدىكى ھەر تەرەپلىمە ئامىللارنى، جۈملىدىن ئىچكى ئامىللارنى ئىپادىلەپ، تراگېدىيىنىڭ مۇقەررەلىكىنى تېخىمۇ پۇختا ئاساسقا ئىگە قىلدى. بۇ جەھەتتە «ئىز»، «ئۇنىۋېرسال كىشىلەر» رومانلىرى گەۋدىلىكتۇر.

بۇ مەزگىلدىكى ئۇيغۇر پروزىسىدا زور دۇن سابىرنىڭ «قەرزدار» ناملىق ھېكايىسىغا ئوخشاش ئون يىللىق ئاپەتنى تەسۋىرلىگەن تراگېدىيىلىك ئەسەرلەر خېلى كۆپ يېزىل - غاندىن كېيىن، يازغۇچىلىرىمىز نەزەرنى ھەرخىل تەركىبلەرگە، خىلمۇخىل كىشىلەرنىڭ نۇرلۇك خاراكتېرىغا قارىتىپ، تراگېدىيىلىك قەھرىمانلار قاتارىنى كېڭەيتتى. ئەختەم ئۆمەرنىڭ «قۇرتلاپ كەتكەن كۆل» پوۋېستىنى مۇشۇ تىپقا قويۇشقا بولىدۇ. تراگېدىيە - لىك قەھرىمان نۇسرەت، مەمەت ئىمىن سەئىدىلەر نېمىدىگەن يېقىملىق، ئاق كۆڭۈل، گۈزەل پېرسوناژلار - ھە! ئۇلار ئەسلىدە ئۆزلىرىدە بار بولغان ئېسىل پەزىلەتلىرى، ئەقىل - پاراستى ئارقىلىق ئاجايىپ ئىشلارنى قىلىپ، بەختلىك تۇرمۇش يارىتىشى ۋە بەختكە سازاۋەر بولۇشى لازىم ئىدى ئەمما ئۇلار مۇتەئەسسەپلىك، مەنئى كورلۇق ۋە نادانلىقنىڭ قۇربانى بولۇپ كەتتى. ئاپتور تراگېدىيىلىك توقۇنۇشنىڭ بىر تەرىپىگە قىزىل كۆز دىنىي زاتلار، ئايرىم نەپسانىيەتچى كادىرلارنى قويدۇ. ئۇلار قاتما دىنىي ئەقىدىلەرنى سۈيىستېمال قىلىپ مۇئەييەن تارىخىي شارائىتتىكى ۋە ئايرىم - ئايرىم مۇھىتتىكى ئاممىنىڭ مەنئى كورلۇق، خۇراپاتلىق، نادانلىق ۋە شۈكرى قانائەتچانلىق - دىن پايدىلىنىپ، رەھىمسىز، بىمەنە ۋە زوراۋان كۈچ بولۇپ شەكىللىنىدۇ. مەمەت ئىمىن سەئىدى ۋە نۇسرەتلەر كۈچ سېلىشتۇرمىسىدىكى ئاجىزلىق تۈپەيلىدىن، شۇنىڭدەك ئۆز - لىرىنىڭ خاراكتېرىدىكى تراگېدىيىلىك ئامىللار سەۋەبىدىن خاراب بولىدۇ. بۇنداق ترا - گېدىيىنىڭ ئېستېتىكىدىكى ئورنى قەھرىمانلىق تراگېدىيىسىگە ئوخشىمايدۇ. بۇنىڭدىكى پېرسوناژلار قەھرىمانلىق تراگېدىيىسىدىكى قەھرىمانلارغا ئوخشاش كەسكىن توقۇنۇشلاردا قالتىس مۇجىزىلەرنى يارىتىپ، ئاجايىپ شىجائىتىنى ئىپادىلەيدۇ. ئۇلاردا كۈچلۈك دراماتىك ھەرىكەت بولمايدۇ. بۇنداق تراگېدىيە ئۆزىگە خاس ئىندىۋىدۇئاللىق ۋە تەسرىچانلىقى بىلەن ئىپادىلىنىپ، ئېستېتىك ئۈنۈم ھاسىل قىلىدۇ.

ئالايلىق، «قۇرتلاپ كەتكەن كۆل» پوۋېستىدىكى مەمەت ئىمىن سەئىدىنىڭ تراگېدىيىلىك

قەھرىمان ئىكەنلىكىدە گەپ يوق. ئۇ ئۆزىنىڭ ئاق كۆڭۈل، پىداكار ۋە ئەقىل - پاراسەتلىكىنى ئەسەردە تولۇق ئىپادىلىگەن. بىراق ئۇ ئالاھىدە تىلغا ئالغۇدەك قانچىلىك ئىش - لارنى قىلدى؟ ئۇ كۆپچىلىككە ۋە كالىتەن سۇ سوراپ كېپەك شاڭجاڭنىڭلا يېنىغا بېرىپ كەلدى، خالاس (ئەگەر قەھرىمانلىق نۇقتىسىدىن ئۆلچەسەك، بۇ ئۇنىڭ ئەڭ چوڭ قەھرىمانلىقى ھېسابلىنىدۇ). ئەسەرنىڭ كولمىناتسىيە باسقۇچىدا ئۇ ئەسەبىيلىشىش دەرىجىسىگە بېرىپ، ھەرىكىتىمۇ ئەڭ ئاخىرقى چەككە يەتتى، يەنى يالغاچلىنىپ كۆلگە كىرىپ جاقىرىپ تىپ سىيمۇۋەتتى. مەمەتسىمىن سەئىدىنىڭ مۇشۇنىڭدىن باشقىچە يول تېپىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئەگەر ئاپتور نۇسرەتنىڭ ئۆلۈمى، مەمەتسىمىن سەئىدىنىڭ روھىي ئازابى، ھاشخاننىڭ دەپسەندە قىلىنغانلىقىنى ئاددىيلا بايان قىلىپ ئەسەرنى ئاياغلاشتۇرغان بولسا، ئەسەر ھازىرقىدەك كۈچلۈك تەسىرچانلىققا، پىكىر چوڭقۇرلۇققا يېتەلمەيتتى. ئېنىگېلىس تراگېدىيە ئۈستىدە توختالغاندا «تارىخنىڭ مۇقەررەر تەلپى ۋە بۇ تەلەپنىڭ ئەمەلگە ئاشماسلىقى ئوتتۇرىسىدىكى تراگېدىيىلىك توقۇنۇش» نى شەرھىلەپ بەرگەندى. ئېنىگېلىسنىڭ «تارىخنىڭ مۇقەررەر تەلپى ۋە تەلەپنىڭ ئەمەلگە ئاشماسلىقى ئوتتۇرىسىدىكى تراگېدىيىلىك توقۇنۇش» دېگىنىمۇ دەل مۇشۇنداق ئەسەرلەرگە باپ كېلىدۇ. ئاددىي كىشىلەرنىڭ مۇۋاپىق دەرىجىدىكى تۇرمۇش تەلپى، گۈزەل ۋە نورمال ئارزۇسى تارىخنىڭ تەرەققىيات يۈزلىنىشى بىلەن بىرلەشىپلا، تارىخنىڭ مۇقەررەر تەلپى بولالايدۇ. بۇنداق تراگېدىيىلەر تارىخنىڭ مۇشۇنداق مۇقەررەر تەلپى ھەر تۈرلۈك سۇبېيېكتىپ شەرت - شارائىتلار چەكلىمىسى بىلەن ۋاقىتنىچە ئىشقا ئاشمىغانلىقتىن پەيدا بولغان. بۇنداق تراگېدىيە ئارزۇ، غايە بىلەن رېئاللىقنىڭ ماس كەلمەسلىكىدىن ئىبارەت مەڭگۈلۈك زىددىيەت كاتېگورىيىسىگە مەنسۇپ بولغاچقا، تراگېدىيە ھەمىشە مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇۋېرىدۇ. تراگېدىيىدىن ئىبارەت ئېستېتىك كاتېگورىيىمۇ مەڭگۈ مەۋجۇت بولۇۋېرىدۇ.

بىز تراگېدىيىگە روھىي دۇنيامىزدا كۈچلۈك زىلزىلە قوزغاپ، بىزدە كۈچلۈك مۇھەببەت، نەپرەت پەيدا قىلىپ، ھەق - ناھەق ئۆلچىمىزنى روشەنلەشتۈرۈپ، قەلبىمىزنى پاكلاشتۇرۇپ، روھىمىزنى ئۇرغۇتقانلىقى ئۈچۈنلا تېگىشلىك ئورۇن بېرىمىز. مېنىڭچە، تراگېدىيىمۇ ئۇلۇغۋار، يۈكسەكلىك، نەپىس، يېقىملىق، كومېدىيىلىك دېگەندەك زوقلىنىش كاتېگورىيىلىرى بىلەن تەڭ ئورۇندىن بەھرىمەن بولۇشى كېرەك، چۈنكى ئۇنى پۈتكۈل ئىنسانىيەت، جۈملىدىن ئەجدادلىرىمىز يېتىشتۈرگەن، پەرۋىش قىلغان. ئەمدى ئۇنى ۋايىغا يەتكۈزۈش بىزنىڭ باش تارتىپ بولماس ۋەزىپىمىز بولۇشى كېرەك.

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

نى ئورۇپ دۆۋىلەپ قويغانىكەن. چۈمۈل - نىڭ سايسىدا ھاردۇق ئالدۇق. پىچاندىن ئىپار چاڭقىپ تۇرىدۇ. ساي تېگىدە كۈ - مۇش لېنىتىدەك سۇ ئەگمىلىنىپ ئاقاتتى. بارچە قۇش مەستخۇش ھالدا سايرىماقتا. - ئى، ئى، ئى، - دەيتتى ساغىن ئاكا. ئۇنىڭ كۆزلىرى كۈلۈمسىرەيتتى. بۇ ئۇنىڭ ھالىنىڭ نىچۇك دېگىنى ئىدى.

- ھېرىپ قالدىم.

- بەز ئوبرازىيە، - دەيتتى ئۇ كەڭ ماڭلايلىق ئايپاڭ بېشىنى تەمكىن چايقاپ، - مەن سېنىڭ يېشىڭدا بولسام ئىدىم... - نېمە قىلاتتىڭىز؟

- ئۇ چاغدا، - ئۇ چىرايلىق كۆزلە - رنى چىۋىنساينىڭ ئۇ تەرىپىگە تىكتى - دە، چىۋىنساينىڭ ئۇ تەرىپىدىن ئىزدىگەن نەرسىنى تاپقاندىك ئورنىدىن كۆتۈرۈلۈپ قويدى، - بىر چاغلاردا ساڭا ئوخشاش ياش ئىدىم، سەندىنمۇ ياشراق ئىدىم. ئۇفادا ئوقۇۋاتقان چېغىم ئىدى. بەس، بۇ تەي - پىنەمنىڭ ۋاقتىدىكى ھېكايە، ئادەمنىڭ ئېسىگە نە - نەلەردىكى نەرسىلەر چۈشىدۇ. بۇنىڭ كېرىكى يوق، - دەپ قولىنى سىلكىۋەتتى.

- ۋاي - ۋوي، ئاكا، ئېيتىڭا، ئايدا - لىدا ئىككىمىز يالغۇزدىن يالغۇز ئولتۇرايلى ئەمەس، مەن نېمىدىن غەم يەي. ئۇنىڭ ھەمىشە چاقىناپ تۇرىدىغان يوغان كۆزلىرى سەل - پەل مۇڭلانغاندەك كۆرۈندى.

- سەن ئۇفاغا بارغانىدىڭ؟ - ئۇ كۈلۈمسىرىگىنىچە ماڭا بۇرۇلدى. - ئىككى قېتىم بارغان ئىدىم.

- ھە، ئۇنداق بولسا بىلىدىكەنسىن. شۇ ئۇفاغا يىگىرمە ئىككىنچى يىلى ئوقۇشقا باردىم. ئىككى - ئۈچ يىل بۇرۇنلا بۇ نەچچە دۈركۈن قىزىل قىيامەت بولغان

يەر ئىدى. كولىچاكنىڭ قىلىچىدىن چېلەك - لىپ قان ئېقىپ، ئۇنى فرۇننى كۈمبە يىكۈم قىلىپ ئۇرال تېغىدىن ھەيدەپ چىققىلىمۇ كۆپ ۋاقىت بولمىغانىدى. كۈمۈش ئېدىلىنىڭ بويىدا، ئۇرال تېغىنىڭ ئېتىكىدە يىگىتلىك چېغىم، ئۆمرۈمنىڭ ئەڭ ئېسىل چاغلىرى ئۆتتى. ھە، بۇنىڭ ھەممىسى تۈگىمەس ھېكايە. ئۆزۈڭگە مەلۇمكى، ئىنقىلابچىچە، ئۇفادا بىي ئاغا، بەيىمبەتنى دەۋاتىمەن. بىي ئاغا ئوقۇغان بۇ قازاقنىڭ يەنە بىرمۇنچە زىيالىيلىرى بىلىم ئالغان جاي. نېمىسىنى ئېيتىمەن مەن بىلەن بىر تاتار - باشقىرت قىزى بىللە ئوقۇدى. ئۇ - نىڭ ئىسمى ئەنچە ئىدى.

- كەنچە؟

- كەنچە ئەمەس، ئەنچە، قازاقچە

مەرۋايىت دېگىنى. ھېلىقى ئۇنچىچۇ.

- «تاتار - باشقىرت» دېگىنىڭىز نېمىسى؟

- ھە، ئۇنىڭ دادىسى تاتار، ئاپىسى باشقىرت ئىدى. دە، بۇنداقلارنى «شالغۇت -

لار» دېيىشىدۇ. سەن تېخى ياش بولغاچ - قا گۈزەللىكىنىڭ قەدرىنى بىلمەيسەن. گۈ -

زەلى، گۈزەللىكىنى كۈچىڭلار يەتكەنچە يېزىپمۇۋاتىسىلەر. مېنىڭمۇ يازغۇم كېلىدۇ،

بىراق ئەنچەنىڭ گۈزەللىكىنى يېزىشقا كۈچۈم يەتمەيدۇ. ئۇنىڭ كۆركەم قىياپىتى

كۆز ئالدىمدا ئۇنىڭ ئادەتتىكى سۆزلىگىنىمۇ بىر گۈزەل ناخشا. ئۇنى ئالەمدىكى ئاياللارنىڭ

دىلىبىرىمىكىن دەپ قالىمەن. يا ماڭا شۇنداق كۆرۈنەتتىمىكىن؟ بىراق شۇندىن

بۇيان تالاي يىل ياشىدىم. ئۇنداق ئايال زاتىنى ئۇچراتمىدىم. ئەنچە ناخشىچى ئىدى،

بەلكىم، يۈرەكنى كۆيدۈرۈپ، ۋۇجۇدىمنى سۇقلىدىغان شۇ ناخشىنىڭ سېھرىي قۇدرىتىدۇ.

ماڭا ئۇنىڭدىن باشقا ئايال تائىپىسى چاكىنا، ئەنچەنىڭ قولىغا سۇ قۇيۇپ بېرىشكىمۇ

ئەرزىمەيدىغاندەكلا تۇيۇلاتتى. گۈزەللىك ئادەمنىڭ كۆزىگە كۆرۈنمەس بىر جۈپ،

قانتى. ئەگەر دۇنيا پەقەت گۈزەللىكتىنلا پۈتكەن بولسا، ئادەملەر مەجرۇھلىقتىن، بىچارىلىقتىن، مەنئى غورىگىللىكتىن قۇتۇلغان بولاتتى.

چاپمۇچاپ ئالدىمىزدا، ياۋا ئالىملار ساپىقىدىن ئۈزۈلۈپ توكۇلداپ يەرگە چۈ- شۈپ چۆپنىڭ بۇلۇقلۇقىدىن دومىلىيالىماي چۈشكەن يېرىدە مېدىر- سىدىر قىلىماي تۇرۇپ قالاتتى. چىپار قانات سېغىزغان كاداڭ ئالما دەرىخىنىڭ تۈۋىدە ئولتۇر- غان ناتونۇش ئىككى ئادەمنى كۆرۈپ، ئاللىسىبۇرۇنلا شاراقلاپ، تۆت ئەتراپىنىڭ ھەممىسىگە شايى قىلىۋەتكەندى. ئۇخۇددى ساغىن ئاكىنىڭ ھېكايىسىنى سېغىزخانلار تىلىغا سۆزمۇسۆز ئاغدۇرۇۋاتقاندا كۆرۈنەتتى. سېغىزخان جامائەتچىلىكىدە گۈزەللىك، مۇھەببەت دېگەن ئۇقۇملارنىڭ بار- يوقلۇقىنى كىم بىلىدۇ؟ بىراق سې- غىزخانلار تەرەپ- تەرەپتىن شاراقلىشىپ قاقاقلاپ كۈلۈشكەندەك قىلاتتى.

— قېرى پىرخانىڭ مۇھەببەتتە نېمە ھەققى بار ئىكەن دەمدىكىن- يا؟
ساغىن ئاكا سېغىزخانلارنىڭ قوپال قىناس- سۈرەنلىرىگە بىرئاز قۇلاق سېلىپ تۇردى- دە، ھېكايىسىنى داۋاملاشتۇردى.
— بىز ئوقۇۋاتقاندا تاتار- باشقىرت

قىز - يىگىتلىرى ياتاقلاردا؛
ئۇفادىلار، ئۇفادىلار،

ئۇفانى كۆراسەم كىيلا
تىنىترا ئۇرامىندا

پودروچكا يۇرسەم كىيلا،
دەپ جىرلىشاتتى. يىگىتلەر جىرلاپ بولۇشىغىلا قىزلار:

ئاي يۇغاري، ئاي يۇغاري،

ئايغا مېنەسەم كىيلا

ئايغا مېنەپ جىرگا قاراپ

سىزنى كۆرسەم كىيلا،

دەپ. جىرلىشاتتى؛

تالىيان گارمۇشكا سايراپ تىنمايتتى
كۆپ ئاۋاز ئىچىدە ئەنجەنىڭ ئۇنى ئالاھىدە
ياڭرايتتى. يىراقتىن كەلگەن قازاق يىگىتى
غېرىپسىنىپ قالمىسۇن دەمدىكىن ئەنجە ماڭا
يېقىنچىلىق قىلاتتى. ماڭا باسقاندا رۇسچىغا
ئۇستا بولغاچقا دەرسكە بىللە تەييارلىق قىلات
تۇق. ئەنجە ئىككىمىزنىڭ باش يېقىشىپ
بىر كىتابقا بىللە قارىشىپ ئولتۇرغىنىمىزغا
تاتار يىگىتلىرىنىڭ تارلىقى كېلەتتى، بولۇپ-
مۇ ئورۇندۇقتا ئىچكىشىپ ئولتۇرغىنىمىزنى
كۆرگەندە ھېلىقى بىرىنچى-مە ئەنجەنىڭ
يېنىغا كېلەتتى- دە، بۇدۇشقا قىلاتتى.
— بار، نېرى بارە، — دەيتتى ئەنجە
ياقتۇرماستىن.

— ھە، زاڭلىق قىلما! سەن قازاققا
ئامراققۇ، مەنمۇ قازاق، — دەيتتى ئىبراھىم
كاندەك چاپلىشىپ.

— سەن نەدە قازاق؟ — دەيتتى ئەنجە
خام سېرىق، جىيرەن چاچ، كۆك كۆز يىگىتكە
سونرىقىغا نېچە قاراپ.

— قازاق، — دېدى ھېلىقى ھودۇقما-
تىن، — ئاي قازاقمۇ — قازاق. ئۇنىڭ ھەقىقىي
ئىسمى — ئىبراھىم. مەن — قازاق ھەم ئاي، —
دەيتتى ھېلىقى كۆرەڭلىپ.
قىز قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى.

— ھەي، ئىبراھىم سەن ئاي
تۈگۈل... — دېدى ئىبراھىمنىڭ چاقچىقىغا
تېرىكمەي.

چاقچاق بولسىمۇ ئۇنىڭغا تارلىقىم
كېلىدىغان، بۇخسىراپ، چىدىمايدىغان ھالەتكە
چۈشۈپ قالدىم. قىزنىڭ مېنى چىنىدىن ياخ-
شى كۆرىدىغانلىقىغا تېخىچە كۆزۈم يەتمەيتتى،
ئۇنىڭ ماڭا يېقىنچىلىق قىلىپ دەرسنى بىللە
تەييارلىشى پەقەت غەمگۈزارلىق قىلغانلىقىلا
بولۇشى مۇمكىن ئىدى. بىرسىگە ئىچكۈيەر-
لىك قىلىپ ياردەم قىلىش مۇھەببەت ئەمەس.
ئەمما مەن بايقۇش قىزنى ئۆلگۈدەك ياخشى
كۆرۈپ قالغىنىمنى بىلىمەيلا قالغان ئىدىم.

ئەمدىلىكتە ماڭا ئۇنىڭسىز دۇنيا ھېچنەمگە ئەرزمەيدىغاندەك كۆرۈنەتتى. ئۆزۈمچە خىيال دېڭىزغا شۇڭغۇپ كېتىمەن. ئۆزۈمچە ئەنچە غالىيەبانۇ بولسا مەن خەلەل بولمەن. ئىبراھىم بولسا ئىسمايىل بولاتتى. روللارنى مۇشۇنداق تەقسىم قىلىپ خىيالىمدا ئىسمايىل بىلەن يەككە يەككە چىقىپ يېڭىپ يۈرەتتىم، ئوقۇشنى ياخشى پۈتتۈرۈپ ئەنچە بىلەن قەل تۇتۇشىپ يۇرتۇمغا، قازاق دالىسىغا قايتاتتىم. بۇنداق ساھىبجامالنى كۆرۈمىگەن ئۇرۇق - تۇغقانلار خۇشال بولۇشۇپ، قۇتلۇقلاپ چوڭ توي قىلىپ بېرىشەتتى، توپىدا ئەنچە «غالىيەبانۇ» ناخشىسىنى ئېيتاتتى. توپىغا كەلگەن يۇرت - جامائەت رازى بولۇشۇپ:

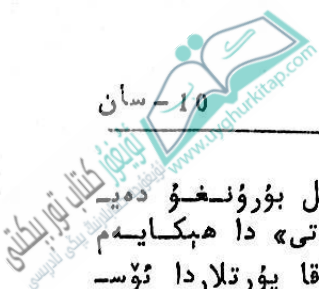
— بېشىڭلار باش، ئايىڭلار تاش بولسۇن!
— بەختلىك بولۇڭلار، — دەپ دۇئا قىلىشاتتى.

كۆڭۈل يۈگۈرۈكمۇ - كۆك ئات يۈگۈرۈكمۇ دېگەنلىرى شۇدە!
شۇنداق قىلىپ يۈرگەندە، ئېدىل بويىدا ۋابا كېسىلى تاراپتۇ دېگەن سۆز چىقىپ قالدى. «ئاپەت يەتتە» دېگەن گەپ راست بولۇشمۇ مۇمكىن. ئالدى بىلەن بۇياقتا ئىككى يىل ئۇدا ئاشلىق بولمىدى. ئاندىن كېيىن كېسەل تارالدى، خۇدا ساقلىسۇن. بىزگە كەلمەس دەپتىمىكەنمىز. تۇيۇقسىزلا ئەنچە كېسەل بولۇپ دوختۇرخانىدا يېتىپ قالدى. يەنە بىر - ئىككى ئوقۇغۇچى يېڭىت ۋابا كېسىلىگە گىرىپتار بولدى. ئوقۇشىمىز ۋاقتىنچە توختىدى. دەل شۇ پەيتتە يۇرتۇمدىن خەت كېلىپ قالدى. خەتتە «داداڭ ئېغىر كېسەل، تېز كەل» دېگەن ئىدى. خوشلىشىۋالاي دەپ دوختۇرخانىغا ئەنچەنى ئىزدەپ بارسام يېقىن يولاتمىدى. يا خەت ئالمايدۇ. «ھېچ - نېمە بولماس، يۇرتۇمغا بېرىپ كەلگۈچە ئەنچە سەللىمازا ساقىيىپ كېتەر، يەنە ئۈچ -

رىشىمىزغۇ» دەپ ئۆزۈمنى ئۆزۈم ئالداپ قويدۇم - دە، كېتىپ قالدىم.

ئۇ چاغلاردا قاتناش ھازىرقىدەك بولامدۇ، يېرىم ئاي مۆلچەرى يول يۈرۈپ ئاران بارسام دادامنى كۆمۈپ قويۇپتۇ. يىغلىدىم، قاقشىدىم. قاچانغىچە يىغلاۋېرەتتىم. تىرىك نىڭ تىرىكچىلىكى بولىدىكەن. ئۇفاغا قايتاي دېسەم قېرى ئانام، چۆچۈرىدەك بالىلار لېپلا قىلىپ ئۇچۇپ كېتىدىغاندەكلا تۇراتتى، يۇرتتىكى ئاقساقال، قاراساقاللار يىغلىشىپ: — جېنىم بالام، ئەمدى سەن ئاتاڭنىڭ ئورنىدا ئاتا بولسەن، بۇ ئىگە - چاقسىز ئۆيىنى كىمگە تاشلايسەن، بولدى قوي ئوقۇشتىن! ئېغىز ئاچما! خەقنىڭ ساڭا ئوخشاش بالىلار - مۇ يۈرمەمدۇ، خەت تونۇمايمۇ كۈن كۆرۈ - ۋاتىدىغۇ. خۇداغا شۈكۈرى سەن ئۇلارنىڭ يېنىدا ئەلسماخۇن - غۇ!

ئۇ چاغلاردا مەندەك ئوقۇغانلار كەمدىن - كەم ئۇچرايتتى. ھەش - پەش دېگۈچىلار خىزمەتمۇ تېپىلىپ قالدى. مەھەللىمىزدە مۇئەللىم بولدىم. ئۇ مۇئەللىملەرنىڭ ئەتىۋا ۋاقتى ئىدى. پۈتۈن مەھەللە مېنى ئالغىنىدا ئالما قىلىپ، بېشىدا كۆتۈردى. ئاپامنىڭ بەختىدە چەك يوق ئىدى. بالىسىنىڭ ئەڭ ھۆرمەتلىك كىشى بولغانلىقىدىن خۇشال بولۇپ بوۋىيىنىڭ يوقلۇقىنىمۇ ئۇنتۇپ قالدى. ئىنىم لىرىم، سىڭىللىرىمنىڭ ئەڭنى پۈتۈن، قور - سىقى تېرىق. قارىسام توققۇزۇم تەل ئىدى. بىراق مەن ئوچۇقچىلىقتا ئىزغىرىن شامالنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدا تۇرۇپ قالغان ئىدىم. ئۆزۈم بۇ يەردە بولغىنى بىلەن ئېسى - يادىم يىراقتا، ئورال تاغلىرىدا ئىدى. مەن كەتكەندىن كېيىن ئەنچە كېسەلدىن ساقىيىپ ئوقۇشقا قايتا بېرىپتۇ. ئەمدى ئۇنىڭ يېنىدا خام سېرىق ئىبراھىم ئولتۇرغاندەك - لا ئىدى. ئادەم سېغىنىشتىن سەكپارە بولغاندا ھەر نېمىگە يالۋۇرىدۇ. ئەنچەگە قۇياشتىنمۇ، ئاي دىنىمۇ، يۇلتۇزدىنمۇ، يەردىنمۇ، ئۇچار قۇش -

— شۇنىڭدىن بىرىل بۇرۇنغۇ دەپ مەن، «قازاق ئەدەبىياتى» دا ھېكايەم چىقىستى. بۇ ھېكايە ياقا يۇرتلاردا ئۆسكەن بىر دوختۇر قازاق قىزنىڭ چوڭ بولغاندا ئانا يۇرتىنى ئىزدەپ كەلگەنلىكى ھەققىدە يېزىلغان ئىدى. ئوقۇدۇڭمۇ— ئوقۇمىدىڭمۇ بىلىمەيمەن...

— ئوقۇدۇم، ئوقۇدۇم، — دەپ ئال-جان-تالمان باش لىڭشىتتىم. ھېكايەنىڭ ئارقا كۆرۈنۈشى ئۈزۈلۈپ قالماي سىدى دەيمەن.

— ى، ى، ى، — دەپدى ساغىن ئاكا، مېنىڭ ئىخلاسمەنلىكىمدىن قانائەتلىك ئەزگەندەك ماڭا بىر قاراپ قويۇپ ئەتراپقا سەپسالدى:

— بەز ئوبرازىيە، چۈش بوپ قاپ-تىغۇ، بولدى ئەمدى قايتايلى، ھېكايەنىڭ بوسكاللىسىنىلا ئېيتاي:

«قازاق ئەدەبىياتى» دا ھېكايەم ئېلان قىلىنىپ تەخمىنەن بىر ئايدىن كېيىن بىر پارچە خەت ئالدىم. لىپاپقا قارىسام: «قازان» دەپ يېزىلغانىدى. «ئىخسانوۋا ئەدىبى» دېگىنىمۇ بار تېخى. خەت تەھرىراتنىڭ نامىغا كەپتۇدە. ئۇ يەردىكى ئاغىنىلەر خەتنى ماڭا ئەۋەتىپ بېرىشكەنىدى. ھېچنېمىنى چۈشەنمىدىم. قازاندا قانداق تونۇشۇم بار؟ نېمە بولسا بولسۇن دەپ خەتنى ئاچتىم.

ئىشەنمەسلىكىڭلار مۇمكىنكى، سەكسەن گە كەلگەن ئادەمنىڭ ھاياجانلىنىپ چۈش-قۇن سەزگۈلەر سېلىگە بەرداشلىق بېر-رەلمەي ھۆكۈرەپ يىغلىغىنىنى قالىتس ئېغىر ئىش ئىكەن. خەت ئاشۇ ئەنجدەن كەلگەن ئىدى. فامىلىسىنىڭ ئىخسانوۋا ئىكەنلىكى ئېسىمدە يوق. بايا «قازاق ئەدەبىياتى» غا قازانلىق قېرىنداشلارمۇ يېزىلىدىكەن. مېنىڭ ھېكايەم بېسىلغان ژۇرنال بىر قانداق قىلىپ ئەنجدەننىڭ قولىغا چۈشۈپتۇ.

تىنمۇ سالام ئېيتاتتىم. ئۈزۈم بولسام ئۇنىڭغا يېتەلمەيتتىم، يا بۇ يەردىن كېتەلمەيتتىم. كېسەلخانغا خەت يېزىۋىدىم جاۋاب كەلمىدى. كېسەل خەت ئارقىلىقمۇ يوقسا كېرەك. ئىبراھىمغا خەت يېزىۋىدىم ئۇمۇ ئۇندىمىدى. ئوقۇش باشلىغىنىدىنمۇ خەۋەر بولمىدى. مېنىڭ بىر تېرە، بىر سۆڭەكلا بولۇپ قالغىنىمنى كۆرگەن ئەل-ئاغىنىلىرىم بىر نېمىنى سەزدى بولغاي، ئاقساقال-قارا-ساقاللار مەسلىھەتلىشىپ مېنى ئويلىمەكچى بولۇشتى. ئۇنى دەپ بۇنى دەپ ئۈزۈمنى ئەپقېچىپ كۆرسەم ئەل-ئاغىنىلىرىم يول قويمىدى. شۇندىن بېرى ئۈزۈڭ بىلىمەن يەڭگەڭ بىلەن ئەللىك يىلدەك بىللە ھايات كەچۈردۈق. ئۇنىڭ دۇنيادىن ئۆتكىنىگىمۇ ئون نەچچە يىل بولۇپ قالدى. ئەنجدە دەسلەپتىكى بىر-ئىككى يىل ئىچىدە كۈندۈزى خىيالىمدىن، تۈندە چۈشۈمدىن چىقماي مېنى پەرىشان قىلىپ يۇرۇپ ئاخىرى ئۇنى تىزىلۇپ كەتتى. ئۇ پەقەت ئاندا-ساندا يۈرەككە بېگىزدەك سانجىلىپ مېنى ھەسرەت كە قوياتتى-يۇ، بۇرۇنقىدەك جان قىيىناشنى قويۇپ، ئاجايىپ بىر گۈزەل چۈشكە ئايلانغانىدى.

* * *

كۈن چاشكادىن ئۆتۈپ، چۈشكە يېقىنلاپ قىزىشقا باشلىغان، ئەرمەن، يال-پۇز ھىدى كېلىۋاتقان، چۆپ دۇۋىلىرىدىن تومۇزغا-چېكە تىكىلەرنىڭ ناخشىسى ئاڭلىناتتى. ياۋائالىملارغا ئولاشقان ھەر-بىرلەر غىزىلدايتتى. قىزىل-يېشىل كېپىد-نەكلەر ئۇيان-بۇيان ئۇچۇپ يۈرەتتى، مۇشۇنداق چاغلاردا غابدۇل سلاننوۋنىڭ: قىزىل-يېشىل چېپار كۆك كېپىنەكتۇر بۇ دۇنيا. قوغلاپ كېلىمەن ئۇنى تەرلىرىم ئېقىن گويا. دېگەن شېئىرى ئەسكە چۈشەتتى.

مەن سىزنىڭ ھەقىقىي ساغىن رەخمەت-توۋىنىڭىزگە كۆز يەتكۈزۈپ، تەڭرىگە مىڭ قەتلىە شۈكۈرى قىلىپ، سىزنى تىرىك ساقلىغان تەقدىرگە تېۋىنىپ، يەنە بىر پارچە خەت يازارمەن. شۇ چاغدا ھەممىنى بايان قىلارمەن. ھازىرچە پەقەت «سىز تە-رەپتىن شامال بىلەن بىر خەۋەر كېلەر-مەن كىن» دەپ ئۈمىد قىلغۇچى، ئۇنتۇمىغان بولسىڭىز ئەنچە ئىخسانوۋا».

— بەز ئوبرازىيە، خەتنىڭ بار-يوقى مۇشۇ. مەن كېسەل كىشىدەك ئەس-ھوشۇمدىن ئايرىلدىم. يۈرىكىم خۇددى يى-گىتىلىكىم قايتىپ كەلگەندەك شېرىن بىر سېزىم ئىلكىدە ئېرىشكە باشلىدى. ئادەم قېرىغاندا بالا بولىدۇ دېيىشەتتى قەدىمقىلار. راستىنلا بالا بولىدۇمۇ يا دەيمەن ئۆزۈمگە. بىراق ئېسى-يادىم ئەنچەدە ئىدى. قېرىغاندا نەس باسىمۇ نېمە بولدى، شۇنچە ھايا-جانلانغىنىم، تاقەتسىزلىنىپ چالۋا قىغىنىم نېمىسى دەيمەن. ھەتتا چامىدىنىمى كۆ-تۈرۈپ قازانغا ماڭغىنىمۇ كېلىدۇ، بەس تېجىمەللىك قىلما دەپ ئۆزۈمنى ئۆزۈم بېسىپ كېتىمەن.

بىر مەھەل ساياق سەزگۈلىرىمنى تە-يىپ، ئەقىل بىلەن ئىش كۆرۈۋېدىم، ئەقىلم خەت ياز دېدى. خەت يازماق نېمە تەس، شۇمۇ ئېسىمگە كەلمەي خۇددى ئەپپۇن ئىچكەن كىشىدەك مەڭدىكىنىمنى كۆرمەمدە-غان. ئېيتماققىمۇ سەت. ئولتۇرۇۋېلىپ خەت يازدىم. يازغىنىمنى ئېيتىپ نېمە قىلاي، ئاخىردا: «ئەنچە سۈرىتىڭنى ئەۋەت» دەپ يېزىۋېتىپتەمەن.

شۇندىن باشلاپ ھەركۈن تاڭ سەھەر-دە ئورنۇمدىن تاقىتىم تاق تۇرىدىغان، ئور-نۇمدىن تۇرۇپلا پوچتا ساندۇقىغا يۈگۈرەيدى-غان بولدۇم. تۆتىنچى قەۋەتتىن بىرىنچى قەۋەتكە يېنىش-يېنىش چۈشۈش مېنىڭ

«سىز شۇ ساغىن رەخمەت-توۋىمۇ ياكى ئىسىمداش، فامىلىداش باشقا بىرىسىمۇ؟ بىلىمەيمەن. ئىشقىلىپ ئۈمىد دۇنياسىغۇ دەپ خەت يېزىۋاتىمەن، خۇدادىن شۇ سا-غىن رەخمەت-توۋى بويىچە بولسىمۇ دەپ تىلەي-مەن، چۈنكى سىزنىڭ يەر يۈزىدە تىرىك يۈرگەنلىكىڭىزنىڭ ئۆزىلا ماڭا غايەت زور مەدەت بولىدۇ. ئارىدىن يۈز يىل ئۆتسىمۇ نېمىشقىلىقىنى بىلىمەيمەن، خۇدادىن شۇنداق دەپ تىلىگىم كېلىدۇ. سىز بولسىڭىزمۇ سىز بولمىسىڭىزمۇ ساغىن رەخمەت-توۋى دېگەن ئىسىم ماڭا ئاشۇ ئۇزاقلاردا قالغان، مۇشكۈلات ئىچىدە ئۆتۈپ ئى دەۋەشەت چاغلارنى باشتىن كەچۈرگەن ئاجايىپ قىممەتلىك ياشلىقىم-نى ئېسىمگە چۈشۈردى. ماڭا ئوخشاش يا-شانغان، تىكەندەك يالغۇز كىشىگە جەننەت-تەك ياشلىقىنى ئەسلىشىنىڭ ئۆزى ياشلىق-قا يېڭىباشتىن ئېرىشىش بىلەن تەڭ. ئېسى-مىزدىمۇ، ساغىن (ئەگەر شۇ ساغىن بول-سىڭىز) سىز بەك ياخشى كۆرىدىغان «غا-لىيەبانۇ» دا:

كۈمۈچ قايچام كەسىدى،
 تاق ئەتلىسىم يەتمىدى.
 غالىيەبانۇ چىرايلىقىم-ئەركەم
 خۇدايىم بىزنى بىر جۈپ ئەتمىدى.
 دېيىلگەن ئىدىغۇ، شۇنىڭ سىڭىرى، تەقدىر يازمىش بىزنى بىر-بىرىمىزگە جۈپ قىل-مىسىمۇ ئاشۇ سۆيۈملۈك يۇمران چاغلارنى ئەسلىشىنىڭ ئۆزى ماڭا غايەت زور دۆلەت. ئۇنىڭدىن باشقا يىراقتا قاراۋاران كۆرۈنۈپ قېپقالغان يىگىرمە ئىككىنچى يىلدىن بېرى بېشىمدىن ئۆتكەنلەرنىڭ ھەممىسى ئۇزاق ھېكايە. ئەگەر راست ساغىن رەخمەت-توۋى بولسىڭىز مۇشۇ خەتنى ئېلىپلا ئۆزىڭىز ھەققىدە بىر ئۇچۇر بېرەرسىز، (غالىيەبانۇنى ئۇنتۇمىغان بولسىڭىز ھېلىمۇ قەدىردان دەپ ھېسابلىسىڭىز ئەلۋەتتە) ئەنە شۇ چاغدا

مېنى نېمە كۈتۈۋاتىدىكىن؟ مەن بولسام نېمىندۇ بىر نەرسىنى كۈتىدىغان بولدۇم، بەلكى ھېلىقى خەتنى كۈتىدىغاندىمەن. خەت ماڭا خۇددى ياشلىق چېغىمنى يىپەك نۇختا بىلەن يېتەكلەپ كېلىدىغاندەك تۇيۇلاتتى. ئۇفادا ئوقۇۋاتقان چېغىمىزدا باش-قىرىق تىياتىرغا باراتتۇق. شۇ چاغدا قايسى تىياتىر ئىكەنلىكى ئېسىمدە يوق، ئىشقىدەك بىر تىياتىردا سۆيگىنىنى سېغىنىدىغان بىر يىگىتنىڭ:

جىراقلاردان يازغان

سالام خاتىرىڭنى

كۈتە-كۈتە تۈزەلمەگەم بىتەكاس دەپ جىرلىغىنى ئېسىمدە قاپتۇ. يەنى بۇ «جىراقلاردىن يازغان سالام خېتىڭنى كۈتە-كۈتە تاقىتىم تاق بولدى» دېگىنى ئىدى. خۇدانىڭ قۇدرىتى بىلەن مەن ئەمدى شۇ يىگىتنىڭ ئۆزى بولدۇم. ئاتايمىن پوچتە-خانغا بېرىپ ئۇ يەردىكى بىر قىزدىن:

— قىزىم خەت قازاندىن قانچە كۈندە كېلىدۇ، دەپ سوراپمۇ باقتىم. ئۇنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا ئانچە كېچىكمەيدىغانمۇ ئوخشايدۇ. بېشىم چۈشۈپ، سالپايغان پېتى ئۆيگە كەلسەم ساندۇقتا گېزىت تۇرۇپتۇ، ئۇنى ئېلىپلا سېلىپكۆپىدىم، كۆك لىپاپ لىپاپ لىپاپ بېرىپ يەرگە چۈشتى، ئۇنى خۇددى جېنى بار نەرسىنى ئالغاندەك ئاۋايلاپ ئالدىم. رەسىم بارمىكىن دەپ بارماقلىرىم بىلەن سىيىلاپ باقمىەن. لىپاپ نېپىزدەك كۆرۈنەتتى. ئادەتتە ئىچىدە رەسىم بار لىپاپنىڭ ئۈستىگە «دىققەت رەسىم بار» دېگەن ئەسكەرتىمە يېزىلاتتى. بۇنىڭدا مۇنداق خەت يوق ئىدى.

سەكسەن ياشقا كىرگەن ئادەمدە سەۋر-تاقەت، چىدام دېگەنلەر مول بولۇشى كېرەك ئىدى. ئەمدى نەگە ئالدىراش؟ ياق، مەن بۇنى ئۇنتۇپ لىپاپنى ئېچىپ تاشلاپتىمەن-دە،

يېشىمدىكى ئادەمگە خېلىلا ھەرەج كەلسەمۇ، تىنماي پالاقلايمەن. بىر چۈشۈپ بىر چىقىپ، ئۇچقۇراپ يۈرگىنىمنى بايقىغان قوشناممۇ:

— ساكە، تىنچ-ئامانمۇسىز؟— دەيتتى.

— ھە، مۇنداقچىلا، گېزىت كەلدىم—

كىن دەپ ...

— بىزنىڭ پوچتىنى قويۇڭا زادى، گېزىتنى پەقەت ۋاقىتدا ئەكەپ باقمايدۇ،— دەيتتى قوشنام مېنى ئاۋارە قىلغان پوچتىمەشكە يىراقتىن لەنەت ياغدۇرۇپ.

ئۆمرۈمدە بۇنداق بىتاقەت بولۇپ خەت كۈتكەن ئەمەس ئىدىم. ئويلىسام، خەت كۈتۈشۈم بىر دەرد ئىكەن. خۇددى لىپاپنىڭ ئىچىدە ئەنجەننىڭ ئۆزى كېلىۋاتقاندەك سەۋرەم سېرىلدى. ئون سەككىز-ئون توققۇز ياشلاردىكى چاغلىرىم بولسىغۇ بىر نۆرى. سەكسەنگە كىرگەنلەر شالاڭلاپ قالغان بىر چاغدا ماڭا كەلگەن نېمە ئازابتۇ بۇ دەي-مەن. سەكسەنگە كىرگەنلەر ناگان-ناگاندا بىر ئۇچرايدۇ. ئۇلار ئەمدىلىكتە ئاخىرقى سەپەرگە تەييارلىنىپ، ھايات ۋەسۋەسىگە ئارىلاشمايدىغان، ئارزۇ-ھەۋەسنىڭ بازىرىدىن ئالمايدۇرۇن يېنىپ چىققان كىشىلەر. سەكسەن ياشقا كىرگەنلەر يار ئېلىپ كەتكەن ئۆت-كەن ئۆمۈر ئەستىلىكلىرىنىڭ دولقۇنلىرىنى تاماشا قىلىپلا ھايات كەچۈرىدۇ. سەكسەن ياشقا كىرگەنلەر قەغەزگە يېزىلمىغان ئەس-تىلىكلىرىنىڭ توم-توم ۋاراقلىرىنى بىر-بىرلەپ يىرتىۋېلىپ گۈلخان سېلىشى، شۇ گۈلخانغا قاقلىنىپ ئولتۇرۇشلىرى كېرەك. بىزنىڭ يېشىمىزدا ئادەملەر تۆشەكلىرىدە يالغۇز ياتىدۇ. قېلىن يوتقانلار ئىسسىتالمايدىغان توغغاق تېنىنى ئەستىلىكىنىڭ تەپتى بىلەن ئىسسىتىدۇ. پەقەت ئۆتكەن چاغلارنىڭ ئەسكە ئالغۇدەك شېرىن دەملىرى بولسىلا شۇنىڭ ئۆزى كۇپايە. ئالدىمدا

چەكسىز دالغا ئىچكىپ كەتكەن ئەمما ئۇلاردىن ئامالسىز ئايرىلغان دالا قىزلىرىنىڭ سېغىنىش سۈرەنلىرى مۇجەسسەم ئىدى. «سىز تىرىك ئىكەنسىز ساغىن، خۇداغا مىڭ قەتلە شۇكرى. قىسمىتىمىز ئوخشاش بوپتۇ. مەن ئېرىمدىن، سىز ئايال. لىڭىزدىن ئايرىلىپسىز. كىشىلەر مانا شۇنداق ئىپزىقپ يۈرىشىدۇ. بولمىسا مەن سىزگە، سىز مانا جورە ئەمەسمىدۇق. دەس-لەپتە ئېلىشىپ-تېگىشكەن بولساق بەختلىك بولاتتۇقمۇ ياكى بىر-بىرىمىزنى يامان كۆرۈشۈپ كېتەتتۇقمۇ؟ بۇنىسى مانا قاراڭغۇ. بىراق ھاياتنىڭ دەسلىپىدە ئۇچرىشىپ، كېيىن نېمىشقىدۇ ئايرىلىشىپ ئاخىرىدا خەت ئارقىلىق تونۇشقانلىقىمىز-غىمۇ مىڭ شۇكرى. ئۆلگەنلەر تىرىلىپ ئۆچكەن چىراغلار ياندى دېگەن شۇ. بەل كىم بىز ئىككى يىپىرىم ۋۇجۇد قوشۇلۇپ بىر پۈتۈن ۋۇجۇد بولالماستىمىز. تولىمۇ كېچىكىپ قالدۇق. قۇياش تاغ تەرەپكە يانپاشلاپ ئۇۋىسىغا پاتايلا دەپ قالىدى. باشلاپتىمىزلا:

«يولمىز ئايرىلغان

قاندىمىز قايرىلغان

بىر بولۇشقا چارە يوق» بولغانىكەن. بىزدە مۇشۇنداق بىر ناخشىمۇ بار. بىزگىلا چىققان ناخشا. باغۋەنلەر خىلمۇخىل نەۋىدىكى ئالما كۆچەتلىرىنى بىر-بىرىگە دەل كەلتۈرۈپ تاڭسىدۇ. دە، ئۆزئارا چاڭلاشتۇرۇۋېتىرىدۇ. ئىككى كۆچەت بىر گەۋدىگە ئايلىنىپ بىرىكىپلا كېتىدۇ. قۇربان دەرەخلەرگە بىرىكىش نەدە؟ يىلىتىز-لىرى تۇتىشىپ تەنلىرى بىرىكىمىسە، يىلىم-دە چاپلىغانغا بىرىكەتتىمۇ؟ بىزنىڭ يېشىل يوپۇرماقلىرىمىز ئاللىقاچان تۆكۈلۈپ كەتكەن ئەمەسمۇ؟ مەن سىزنىڭ بىر سۆز-گىزىگە ھەيران قالدىم. ساغىن ھېلىغىچىلا

پەلەمپەي بويلاپ خەتنى ئوقۇپ مېڭىۋېرىپتىمەن. ئالدىمدىن چېلەك كۆ-تۈرۈپ چۈشمۇتقان قوشنامىمۇ كۆرمەپتە-مەن. سوقۇلۇپ كەتكىلى تاس قالدۇق.

— سەكە، نېمە بولدى، سۆيگىنىڭىز-دىن خەت ئالدىڭىزمۇ نېمە؟ — دەپ چاقچاق قىلدى قوشنام. مەن ھودۇققىنىمدىن: — ھە، ھە، ياق، ياق بىر دوستۇمدىن

كەپتۇ، — دەۋەتكىنىمىمۇ بىلمەپتىمەن.

بۇ خەقنىڭ ئېيتىپ قويدىغان جىن-لىرى بارمىكىن، ئىشقىلىپ ھېچكىم بىلمەپ-دىغان سىرلارنىمۇ بىلىشۋالىدۇ، قوشنامغۇ بىلىمگەندۇ، ئەمما چاقچاقنىڭ راست چىققىنى قىزىق ئىشتە.

ئۇششاق ھەرپلەر بىلەن يېزىلغان مەرۋايىتتەك دانە-دانە خەتلەر ئەنچەنىڭ خېتى ئىدى. ئادەمنىڭ يېشىغا بېقىپ چى-رايى، مەجەزى ئۆزگەرسىمۇ خېتى ئۆزگەر-مەيدىكەن. دۇنيادا تالاي ئادەم بار، لېكىن ئۇلارنىڭ خەتلىرى ھەرگىزمۇ بىر-بىرىنىڭ كىگە ئوخشمايدۇ. نېمىلا دېگەن بىلەن مەن ئەنچەنىڭ خېتىنى باشقا خەتلەرنىڭ ئىچى-دىن تونۇيالايتتىم.

ئارىدىن ئاتىشى يىلغا يېقىن ۋاقىت ئۆتسىمۇ، مەن بۇ مەرۋايىتتەك خەتلەردىن ئۇنىڭ مەخىمەلدەك يۇمشاق ئۇنىنى ئاڭلى-خاندەك بولدۇم.

خەت سۆزلەپ تۇراتتى. ھەقىقىي ھېسسىياتتىن چىققان خەتنىڭ ھەرقان-دىقى سۆزلەيدۇ. ئەنچەنىڭ خېتى پەقەت قۇرۇقلا بىر خەۋەر — ئاتا خېتى ئەمەس ئىدى. بۇ خەتتە پارە-پارە بولغان يۈرەك-تىن چىققان نالە-پەرياد، قىش قۇياشنىڭ گۈگۈمىدىكى قىزغۇچ شولىسىغا پۈركەنگەن مامۇق بۇلۇت تۇمانلىرىغا ئوخشاش نازۇك بىر سەزگۈ بار ئىدى. بۇ خەتكە يېشىل ئورمان، قېلىن جاڭگال، زۇمرەت كۆل،

باللىقىڭىز قالماپتۇ. باللىقىنى ساقلاۋاتقان سىز بەلكى بەختلىكتۇرسىز. بولمىسا مېنىڭ دىن رەسىم سورايتتىڭىزمۇ؟ (ئەنچە رەس- مىڭنى ئەۋەت) دېگىنىڭىز نېمىسى؟

ياق، ساغىن قېرىندىشىم، مەن سىزگە رەسىم ئەۋەتەلمەيمەن، مەن سىزنىڭ كۆز ئالدىڭىزدا، قەلب كۆزىڭىزدە يىگىرمە ئىككىنچى يىلدىكى پېتىمچە قالدۇم كېلىدۇ. ئەگەر سىز مېنى ياخشى كۆرسىڭىز، ئاشۇ يۇمران قىز چېغىمنى ياخشى كۆرۈڭ. شۇ قىياپىتىمنى باشقا ھېچنېمە بىلەن بۇلغىماي پاك ساقلاڭ. ئون سەككىز ياش لىق قىز بىلەن يەتمىش سەككىزگە كىرگەن ماكچايغان موماينىڭ رەسىمىنى ئۆزئارا سېلىشتۇرۇپ نېمىمۇ قىلارسىز؟ ئۇۋال ئەمەسمۇ؟ قازانغا بارىمەن دەپسىز. مېنى دەپ ئاۋارە بولماڭ. بىزنىڭ يېشىمىزدا ئۇزاق يول مېڭىش خەتەرلىك. بىز ئەمدى ئالدىمىزدا بىزگە نېسىپ بولىدىغان يورۇق كۈنلەردە خەت ئارقىلىق كۆرۈشۈپ تۇرايلى، مانا شۇنىڭ ئۆزى غەنىمەت. شۇنىڭغىمۇ شۇكرى، زېمىن باغرىدا تىرىك يۈرگەنلىكىمىزنىڭ ئۆزىلا سوۋۇغان يۈرىكىمىنى يىللىتىۋەتتى. شۇمۇ يېتىدۇ. شۇنىڭغىمۇ رازىمەن».

سىزلىرىمۇ بولىدۇ. ساغىن ئاكىدا «ئالجمىغان قېرى» دەپ قالدىمىكىن دېگەن خۇدۇكىسە نىشمۇ بار ئىدى. مېنىڭدە ئۇنداق خىيال نىڭ يوقلۇقىنى ئۇنىڭغا قانداق بىلدۈرۈپ، بۇنىڭغا ئۇنى قانداق ئىشەندۈرسەمكىن؟

— بۇ بىر نۇرلۇق ھەسرەت ئىكەن، — دېدىم ئۇنىڭغا بۇنىڭدىن مۇۋاپىقراق سۆز تاپالماي.

«قازانغا بارىمەن» دېگىنىڭىز ئورۇن- سىز، دېگۈم كەلدى-يۇ، يەنە بوغۇزۇمغا يۇ- تۈۋەتتىم. ھەقىقەتەنمۇ كەمشەيگەن موماي- نى كۆرىمەن دەپ يول ئازابى تارتىپ نېمە كەپتۇ؟ كېيىن ئۆزۈمنىڭ بۇ خىيالدىن ئۆزۈم خىجىل بولدۇم. بۇ مېنىڭ خىيالىم، مېنىڭ كۆز قارىشىم ئىدى. سا- غىن ئاكىنىڭ خىيالى، ساغىن ئاكىنىڭ كۆزى بىلەن قارىغاندا قانداق بولۇشىنى مەن نەدىن بىلەي؟

— تۇنۇگۈن خەت سېلىۋەتتىم، — دېدى ساغىن ئاكا مېنىڭ خۇدۇكىسنىۋات قانلىقىمنى بايقاپ، — نېمىشقا رەسىم ئەۋە- تىشتىن قورقسەن ئەنچە؟ ۋاقىت، چىقى بولسا يۈزۈڭگە قورۇق چۈشەرگەندۇ، بىراق، يۈرەككە قورۇق چۈشمەيدۇ، — دەپ يازدىم. مانا، گەپ نەدە؟ ساغىن ئاكىنىڭ

ئاخىرقى سۆزى جان- چېنىمىدىن ئۆتۈپ كەتتى. ئەنە، ساغىن ئاكىنىڭ كۆزى بىلەن قارىغاندا كۆرۈنىدىغان گۈزەل دۇنيا!

— بەز ئوبرازىيە، ۋاقىت بىر يەرگە بېرىپ قاپتۇغۇ، كېتەيلى، — ساغىن ئاكا ئورنىدىن سۆرۈلۈپىرەك تۇردى. تاغدىن تۈۋەنگە قاراپ مۇكچەيگەنچە چۈشۈۋاتتىمىز. ئېڭىشتۈۋەننىڭ يولى ئىلدام بولىدۇ. يول بىزنى ئېڭىشتۈۋەنگە باشلىماقتا ئىدى.

خەت مانا مۇشۇنداق يېزىلغان... ساغىن ئاكا مانا: «بۇنىڭ ئۇچۇر- بۇجۇرنى نېمىشقا ئېيتتىم» دېگەندەك گۇناھكارانە قىياپەتتە كۈلۈپ قارىدى- دە، «دەرھال توختاپ قالدى. ئۇزايىدىن بۇنىڭ ھەممىسىنى ئېيتقۇزغان سەن دە- ۋاتقانداك ئىدى. ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە چۈشلۈك سىرى بولىدۇ. ھەتتا ھېچ كىشى بىلمەي ئۆزى بىلەن دۇنيادىن كېتىدىغان

(«شوغىلا» ژۇرنىلىنىڭ 1990- يىللىق

1- ساندىن) ئۇيغۇرچىلاشتۇرغۇچى

ئوسمانجان ساۋۇت

مەسئۇل مۇھەررىر كامەل تۇرسۇن

لەت ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرىنىڭ ئۆسۈپ يېتىلىشىگە مەدەت بېرىش ۋە ئوبلاستنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت ئىشلىرىنى كۈللەندۈرۈش مەقسىتىدە 1990 - يىلى 6 - ئاۋغۇستتىن 9 - ئاۋغۇستقىچە بورتالا شەھىرىدە ئۇيغۇر، قازاق ئاپتورلارنى ئاساس قىلىپ تۇنجى قېتىم يېزىقچىلىق كۇرسى ئاچتى. كۇرسقا ئوبلاستنىڭ ھەرقايسى ساھەلىرىدىن كەلگەن 50 كە يېقىن ھەۋەسكار قاتناشتى.

جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، «شوغىلا» ژۇرنىلىنىڭ باش مۇھەررىرى، يازغۇچى شەمس قۇمار، كەسپىي يازغۇچى ئەخەت تۇردى، «تارىخىمىز» ژۇرنىلىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، ئوبدان ۋە ئابدۇرېھىم قاتارلىقلار تەكلىپكە بىنائەن ئوبلاستقا كېلىپ، كۇرستا پىروزا ئىجادىيىتى ۋە شېئىرىيەت ھەققىدە لېكسىيە سۆزلىدى، ھەۋەسكارلارنىڭ بىر قىسىم ئەسەرلىرىنى كۆرۈپ، ئۇلارغا قىممەتلىك پىكىر ۋە تەكلىپلەرنى بەردى. كۇرس جەريانىدا ھەۋەسكارلارنىڭ بىر قىسىم ئەسەرلىرى مۇھاكىمە قىلىندى. بۇ قېتىمقى كۇرس بورتالا موڭغۇل ئاپتونوم ئوبلاستىدىكى ئەدەبىيات ھەۋەسكارلىرىنىڭ ئىجادىيەت قىزغىنلىقىغا كۈچلۈك ئىلھام بەردى.

كۇرس جەريانىدا بۇ يەرگە كەلگەن ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ رەئىسى، يازغۇچى قەييۇم تۇردى كۇرسانتلارنى يوقلىدى ھەم كۇرستا مۇھىم سۆز قىلدى.

كۇرس ئاخىرلاشقاندىن كېيىن ئوبلاست

قۇمۇلدا ئەدەبىي ئىجادىيەت كۇرسى ئىپتىخارچىلىرى

1990 - يىلى 7 - ئاينىڭ 17 - كۈنىدىن 20 - كۈنىگىچە قۇمۇلدا «قۇمۇل ئەدەبىي ئىجادىيەت كۇرسى ئىپتىخارچىلىرى» كۇرسىغا 80 كە يېقىن ئاپتور ۋە ھەۋەسكار قاتناشتى. كۇرسنىڭ باشلىنىش مۇراسىمىغا قۇمۇل ۋىلايەتلىك پارتكومنىڭ مۇئاۋىن شۇجىسى چاڭ بىنچىيا، قۇمۇل ۋىلايىتىنىڭ مۇئاۋىن ۋالىيسى توختىخان ئىسمائىل قاتارلىق رەھبەرلەر قاتناشتى.

كۇرسقا جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، كەسپىي يازغۇچى زوردۇن سابىر، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى، «تارىخىمىز» ژۇرنىلىنىڭ مۇھەررىرى، شائىرە تۇرسۇنئاي ھۆسەيىن قاتارلىقلار تەكلىپكە بىنائەن قاتناشتى.

كۇرستا يازغۇچى زوردۇن سابىر پىروزا ئىجادىيىتى ھەققىدە، شائىرە تۇرسۇنئاي ھۆسەيىن شېئىرىيەت ئىجادىيىتى ھەققىدە لېكسىيە سۆزلىدى.

پەرىدە مالىك خەۋىرى

بورتالا موڭغۇل ئاپتونوم ئوبلاستىدا يېزىقچىلىق كۇرسى ئىپتىخارچىلىرى

بورتالا ئوبلاستلىق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى بۇ ئوبلاستتىكى ھەر مىللەت

لىق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى بىلەن ئوبلاست لىق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى قەييۇم تۇردى قاتارلىق يولداشلارنى ئارشاڭ، سايرام قاتارلىق جايلاردىكى دېھقان، چارۋىچىلارنىڭ ئۆيلىرىگە ئېلىپ بېرىپ، ئۇلارنىڭ تۇرمۇش قايىنىمىغا چۆكۈشمگە قولايلىق پۇرسەت يارىتىپ بەردى. كۇرسقا لېكسىيە بەرگىلى كەلگەن يولداشلار كۇلۇمى يېزىسىنىڭ دېھقانلىرى ھەم كۇرسانتلار بىلەن بىرلىكتە كۇلۇمى تى يېزىسىدا كۇكۇل ئېچىش پائالىيىتى ئۆتكۈزدى.

ئابدۇغەپنى خۇدا بەردى خەۋىرى.

▲ ئاۋستىرىيە يازغۇچىسى كافكانىڭ ئە - سەرلىرى غەربنىڭ ئىپادىچىلىك ئەدەبىياتىدا مۇ - ھىم ئورۇننى ئىگىلەيدۇ، ئۇنىڭ «سوتلاش» ناملىق رومانى «ئەسىر خاراكىتلىك ئەسەر» دەپ ئاتالغان، ئەمما كىشىلەر كافكانى ۋە ئۇنىڭ ئەسلى ئەسەرلىرىنى تازا بىلىپ كەت - مەيدۇ. بىرنەچچە يىلدىن بۇيان بىرقانچە مۇتەخەسسسلەر ئۇنى قېتىرقىنىپ تەتقىق قىلىپ، نۇرغۇن يېڭى نەرسىلەرنى بايقىدى.

بەختكە يارىشا، كىشىلەر تۆۋەندىكىدەك پاكىتلارنى ئېنىقلاپ چىقتى: كافكا ۋاپات بو - لۇشتىن ئىلگىرى نەشىرگە بەرمىگەن بارلىق ئەسەرلىرىنىڭ ئورنىگىمىنى، جۈملىدىن «سوت - لاش» نى قەدىناس دوستى، يازغۇچى بىرودقا تاپشۇرۇپ بەرگەن ۋە كۆيدۈرۈۋېتىشىنى ھاۋالە قىلغان، ئەمما بىرود ئۇنداق قىلمىغان، ئۇ كافكا ۋاپاتىنىڭ ئىككىنچى يىلى «سوت - لاش» نى رەتلەپ نەشىر قىلىدۇرغان.

بىرود 1935 - يىلى ناتىستلار باستۇرۇپ كې - لىشتىن ئىلگىرى كافكانىڭ بىر ساندۇق ئور - گىمىنى ئېلىپ ئىسرائىلىيىگە قېچىپ كەتكەن. 1956 - يىلى سۇۋەيش كرېزىسى مەزگىلىدە ئۇنى يەنە شىۋىتسارىيىگە ئاپىرىپ ساقلىغان. بۇنىڭ ئىچىدىكى بىر قىسىم ئورنىگىماللار كېيىن - چە ئوكسفوردتىكى بودرىئان كۇتۇپخانىسىغا يۆتكەپ كېتىلگەن. 1988 - يىلى بۇ ئورنىگىماللار باھا تالمىشپ سېتىلغاندا، ئۇنى غەربىي گېرمانىيە سېتىۋالغان، ئۇلار ھازىر مارباخ مە - دەنىيەت ئارخىپى ئىدارىسىدە ساقلىنىۋاتىدۇ.

كافكا تەتقىقاتچىسى پاسرىنىڭ مۇنداق ئىككى خىل نەتىجىسى كىشىلەرنىڭ ئالاھىدە دىققەت - ئېتىبارىنى قوزغىماقتا: بىرىنچىسى، «سوتلاش» نىڭ ئالدىنقى قىسمى تەخمىنەن 1914 - يىلى 8 - ئاينىڭ باشلىرىدا يېزىلىپ مەيدانغا كەلگەن. كافكا ئۇزۇنغا قالمايلا رو - ماننىڭ ئاخىرىسىنى يېزىپ چىققان. بۇ كىشىنى تولىمۇ ھەيران قالدۇرىدۇ. پاسرىنىڭ قارىشى چە، كافكا سالامەتلىكىنىڭ قىل ئۈستىدە تۇ - رۇۋاتقانلىقىنى، بۇ ئەسەرنى يېزىپ تۈگىتەلمەي - دىغانلىقىنى بىلمىگەن، شۇنچا «سوتلاش» نى ياز - غاندا، «باشقا بىر يولغا كىرىپ قالغان»، يە - نى ئاۋۋال بىرىنچى باب بىلەن ئاخىرقى بابنى يېزىپ، ئاندىن ئوتتۇرىدىكى قىسىمنى يېزىپ چىققان. مانا بۇ «سوتلاش» رومانىنىڭ ئىسمى - جىسمىغا لايىق يېشىمى بولۇشىدىكى سەۋەب؛ ئىككىنچىسى، بىرود ئەسەرنى ئېلان قىلدۇرغاندا بەزى يەرلىرىگە تۈزىتىش كىرگۈز - گەن.

غوپۇر قادىر تەرجىمىسى
مەسئۇل دۇھەررەر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

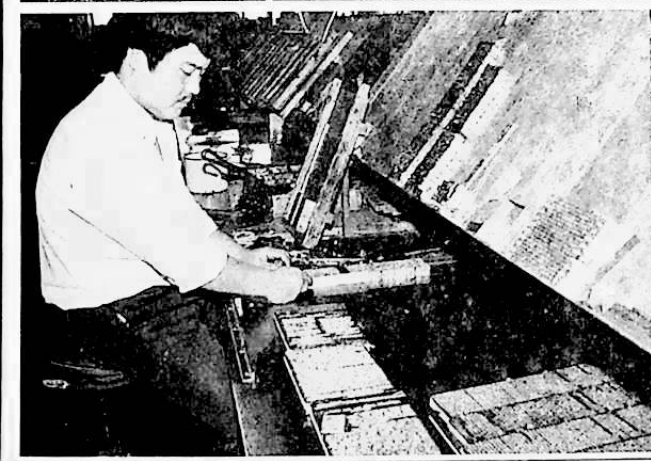
تەكلىپ قىلىنغان كۈزەل سەنئەت
خادىملىرى ژۇرنالىنىڭ تېخنىكىلىق سۈپىسى
ئۈستىدە بىكىرلەشمەكتە .

ژۇرنال ناسىھەت زاۋۇتىدا ...
ماقالە تىزىش

كۆرۈنكۈر كۆرۈش

بەت ناساسھ

خانا ئوڭشاش

《塔里木》文学月刊 (维吾尔文)

TARIM MONTHLY LITERATURE JOURNAL
 IN UIGHUR LANGUAGE

تارىم

编辑: 《塔里木》编辑部
 出版: 新疆人民出版社
 印刷: 新疆新华印刷厂
 发行: 乌鲁木齐市邮局
 订阅、零售: 各地邮局所

1990 - يىلى 10 - سان (357 - سان) ، 40 - يىلى نەشرى .
 ئۆزگۈچى « تارىم » ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى .
 ئۈرۈمچى دېموكراتىيە يولى 32 - قورۇ ، تېلېفون نومۇرى : 78784 .
 شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ، شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى .
 ئۈرۈمچى پوچتا ئىدارىسىدىن تارقىتىلدى . مەملىكەت بويىچە ھەممە
 جايلاردىكى پوچتا ئىدارىلىرى مۇستەقىل قوبۇل قىلىدۇ .

国内统一刊号: CN 65 - 1010 / I
 本刊代号: 58 - 66 定价: 1.40元

مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى : CN 65 - 1010 / I
 ژۇرنال ۋاكالىت نومۇرى : 58 - 66 ، باسما تاۋاق : 10 ، باھاسى : 1.40 يۈەن .

邮政编码: 830002

پوچتا نومۇرى :